

CORNELIA COHUȚ
MAGDALENA VULPE

PUBLICAȚIILE CENTRULUI
DE CERCETĂRI FONETICE
ȘI DIALECTALE
AL ACADEMIEI
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

SERIA II TEXTE ȘI GLOSARE 1

**Graiul din zona
«Portile de Fier»**

I
TEXTE. SINTAXĂ

EDITURA ACADEMIEI
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

GRAIUL DIN ZONA
„PORȚILE DE FIER“

I
TEXTE. SINTAXĂ

PUBLIKAȚIILE CENTRULUI DE CERCETĂRI FONETICE ȘI DIALECTALE AL
ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

SERIA II

TEXTE ȘI GLOSARE, I

CORNELIA COHUȚ

MAGDALENA VULPE

**GRAIUL DIN ZONA
„PORȚILE DE FIER“**

**I
TEXTE. SINTAXĂ**

**EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
București, Str. Gutenberg 3 bis. Sectorul VI
1973**

Acest volum a fost elaborat în cadrul
Grupului de cercetări complexe "Porțile de Fier"
al Academiei Republicii Socialiste România

C U P R I N S

INTRODUCERE.....	XI-XXXI
TRANSCRIEREA FONETICĂ	XXXIII-XLIV
HARTA LOCALITĂȚILOR ANCHETATE	XLV
TEXTE.....	1-308
<u>Dubova</u> (com.Plavișevița, jud.Mehedinți).....	1-59
<p>[Date despre subiect: D I], 1; [Despre satul Dubova], 2; zapostítu, 4; o vińít lúpi, 5; [Oieritul], 8; uogrădínți, 9; ireá sã mor đín urékia áia, 9; m-o-mpúz váca, 13; moşónu, 15; la poríns, 17; [Înmormintarea], 18; am auđít morói, 22; a murít o fátã, 24; s-o-mpuşcát síngur, 25; [Întîmplare], 26; peţítu, 27; nédéie, 29; péşci, 32; pⁱéşcele nóstu púce, 34; la mîtcălău ne-mvãruikim, 36; [Spălatul], 36; de sfîntu górgé, 38; [Date despre subiect: D II₁], 39; [Măsuratul oilor], 40; [Date despre subiect: D II₂], 41; bóuu miş fi betág, 41; [Amintiri din război], 43; brînda, 49; [Lupii la oi], 50; [Date despre subiect: D III], 51; [Nunta], 52; brînda, 58.</p>	

Jupalnic (oraşul Orşova, jud.Mehedinţi)..... 60-106

[Date despre subiect: J I], 60; bunăriu, 61; răkiia, 61; povesta ursului, 63; 1-a muşcat vipăra, 64; 1-a şochit la cap^c...vipăra, 66; năpırca, 67; a venit bălauuru, 68; la cosit, 69; la vınătuăre, 70; [O întâmplare cu un mistreţ], 73; [Date despre subiect: J II], 78; cînd ierăm io mai mică, 79; sfîntu pătru la vınătuăre, 80; almăş-balmăş, 81; porcu, 82; sapun, 85; ũopins, 86; in colindet, 87; cînipa, 88; kagu, 89; [Portul ţărănesc], 90; [Date despre subiect: J III], 91; coleaşă, 92; căşu, 92; la măsurat, 93; pomăna porcului, 94; pune oglinda, 95; [Ce a făcut subiectul ieri şi azi], 96; lina, 96; moroi, 97; [Date despre subiect: J IV], 100; cucuruzu, 101; griuu, 102; [Date despre subiect: J V], 103; supă de gălină, 103; [Pregătiri de iarnă], 104.

Eşelniţa (jud.Mehedinţi).....107-159

[Date despre subiect: E I], 107; brînda, 108; la măsurat, 109; serbu, 112; aŋ gătăt răkiia, 113; [Date despre subiect: E II], 114; [Obiceiuri la nuntă], 114; [Obiceiuri la Paşti], 116; la apa botădă, 118; [Date despre subiect: E III], 120; proestăne, 120; la răzbuăie, 121; lina, 122; cînepa, 124; la zapostit, 125; pita, 126; kagu, 127; ũo nuntă, 127; ursitórii, 131; [Înmormintarea], 133; [Date despre subiect: E IV], 135; coleaşă, 136; [Pregătiri

pentru iarnă] , 136; tăiém pórku la ignát, 139; săpúnu, 143; cárne friptă, 144; l-a omorít bóúu, 145; [Ce a făcut subiectul ieri și azi] , 147; [Date despre subiect: E V] , 148; víia, 148; opíns, 151; [Date despre subiect: E VI] , 152; [Mîncăruri], 153; cu colindétfi, 154; [Date despre subiect: E VII] , 155; aráp alb, 156; cu săiñele, 158.

Ogradena (com.Eșelnița, jud.Mehedinți)..... 160-258

[Date despre subiect: O I] , 160; úrsu, 161; la măsurátu hóiilo^r, 164; [Despre grai], 166; [Date despre subiect: O II], 167; am foz minérⁱ, 168; pescuiitu, 169; [Despre originea satului], 172; stîna, 174; úrda, 177; [Date despre subiect: O III], 178; [Amintiri despre școală], 179; [Din viața subiectului], 181; mi-s máistoră de cárce, 182; núnța, 183; nídeie, 196; la rusáli, 197; pórku, 198; cínipa, 202; ursitórule, 206; grindéiu lu muáșa, 208; [Obiceiuri la înmormîntare], 209; morói, 210; ie^ls-a făcú morói, 216; [Ce a făcut subiectul ieri și azi], 217; [Despre grai], 218; [Poveste], 220; [Snoavă], 225; pópa hámeș, 227; [Date despre subiect: O IV], 229; [Din viața subiectului], 230; [Date despre subiect: O V], 233; cucurúzu, 234; pasúiu, 236; fínu, 237; víța, 240; práznicu,

244; [Obiceiuri la sărbătorile de iarnă],
 246; [Date despre subiect: O VI], 251; pă-
 sūiu, 252; mieșpăis, 252; [Scuturatul],
 253; [Ce a făcut subiectul ieri și azi],
 255; [Date despre subiect: O VII], 256;
 [Basm], 256; [Date despre subiect: O VIII],
 257; [Basm], 257.

Plavișevița (jud. Mehedinți) 259-308

[Date despre subiect: P I], 259; fīnu, 260;
 căsa, 260; rakīie, 261; lóza, 263; [Întimpla-
 re], 265; la ũo nēdēiē, 265; [Date despre su-
 biect: P II], 266; [Vopsitul līni], 267;
 dragavēi, 267; ũrda, 268; nūnta, 269; morón,
 273; la mītcālău, 275; [Date despre subiect:
 P III], 276; [Din istoria sātului], 276;
 [Amintiri din școală], 277; [Măsuratul oilor],
 278; caș și ũrdă, 281; opīnsīli, 282; cucurū-
 zu, 283; mũora, 284; fīnu, 285; grīuu, 286;
 la arbăit, 289; ũara, 290; [Date despre su-
 biect: P IV], 291; [Ce a făcut subiectul ieri
 și azi], 291; prāznicu cășf, 293; pēșuili,
 294; morón, 295; [Cum și-a măritat fata], 297;
 búbiț, 298; a fos de mir la noi în sat, 299;
 priculīs, 300; moș babúț, 302; [Date despre
 subiect: P VI], 303; pīta, 303; [Țesutul
 la război], 304; [Līna], 305; sos, 305; pa-
 pricāș de crump¹er¹, 306; [Date despre su-
 biect: P VII], 306; [Mămăliga], 307; [Mīnca-
 re de varză], 307; la rīu, 308.

Indice tematic	309-312
GLOSAR	313-352
Lista siglelor utilizate	316-317
Abrevieri	318
OBSERVAȚII ASUPRA SINTAXEI GRAIULUI DIN ZONA	
"PORȚILE DE FIER" (Magdalena Vulpe)	353-393

INTRODUCERE

În dialectologia modernă, afirmarea necesității de a culege cât mai grabnic material ilustrativ pentru variantele regionale ale limbii a devenit un loc comun. Acțiunea nivelatoare a limbii naționale unice, exercitată asupra graiurilor locale, se manifestă pretutindeni, într-un ritm tot mai susținut, asupra tuturor generațiilor și categoriilor de vorbitori. Chestiunea se pune cu deosebită urgență în zonele în care construirea unor complexe tehnico-industriale de mari proporții determină accelerarea vizibilă a procesului general de urbanizare și facilitează contactele lingvistice dintre vorbitorii mai multor graiuri.

În microzona "Porțile de Fier", la elementele citate mai sus se adaugă mutarea (parțială) a localităților situate în perimetrul lacului de acumulare. Urmarea imediată a acestei acțiuni este creșterea orașului Orșova, pe seama localităților rurale învecinate.

Iată de ce, în cadrul programului de cercetări științifice complexe (de istorie, arheologie, antropologie, etnografie, folclor, lingvistică, geografie, zoologie, botanică etc.) inițiat de Academia R.S.România în microzona "Porțile de Fier", studiul graiului local s-a bucurat de o deosebită atenție. Cercetarea monografică a acestui grai (responsabil al colectivului de lingvistică: prof. Boris Cazacu) a fost întreprinsă de dialectologi de la Centrul de cercetări fonetice și dialectale din București și de la Institutul de lingvistică și istorie literară din Cluj, care

XII

și-au împărțit domeniul de activitate după cum urmează: fonetica, morfologia, toponimia și onomastica au constituit preocupările cercetătorilor clujeni, colegilor lor din București revenindu-le sarcina studierii lexicului și a sintaxei, precum și culegerea și publicarea de texte dialectale.

În perioada noiembrie 1965 - martie 1968, echipe de cercetători de la Centrul de cercetări fonetice și dialectale¹, conduse de dr. Teofil Teaha, responsabil adjunct al colectivului de lingvistică, au cules un bogat material de limbă în cinci dintre localitățile care urmau a fi strămutate. Rezultatele acestor anchete dialectale ilustrează stadiul de evoluție al unui grai de tip bănățean, servind ca mijloc de comunicare unor comunități rurale, relativ sedentare, asupra cărora acțiunea de nivelare lingvistică s-a exercitat în condiții normale. Privite din acest unghi, datele obținute au, în primul rînd, o valoare documentară. Într-o perspectivă mai largă, de viitor, ele reprezintă o contribuție importantă în domeniul sociolingvisticii, oferind un material concret, cules cu metode riguroase, pentru urmărirea raportului dintre modificările survenite în planul sociologic și cele din planul limbii.

Materialul dialectal a fost cules, paralel, prin aplicarea unui c h e s t i o n a r și prin înregistrări de t e x t e pe bandă de magnetofon. Volumul de față cuprinde o selecție din textele înregistrate în microzona "Porțile de Fier", însoțită de un glosar și de un studiu de sintaxă .

În comparație cu metodologia anchetelor pentru atlasele

1. Au participat la aceste anchete: Cornelia Coțuț, Ion Ionică, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe.

lingvistice, problemele legate de culegerea și, în special, de publicarea textelor dialectale au fost relativ puțin discutate în literatura de specialitate². De aceea, considerăm utilă expunerea, în acest loc, a principiilor metodologice care au stat la baza activității noastre.

1. Rețeaua.

Textele au fost culese, în cursul a trei deplasări pe teren, din următoarele localități: Dubova (com.Plavișevița) și Jupalnic (orașul Orșova) - noiembrie 1965; Eșelnița (și: Ieșelnița) și Ogradena (com.Eșelnița) - octombrie 1967; Plavișevița - martie 1968.

Localitățile Eșelnița, Ogradena, Dubova și Plavișevița sînt situate la sud-vest de Orșova, pe șoseaua care urmează cursul Dunării, la 3, respectiv 13, 16 și 25 de kilometri de oraș; Jupalnic, comună subordonată orașului Orșova, este așezat la 2 kilometri spre nord de acesta, pe apa Cernei. Ocupațiile de bază ale locuitorilor acestor sate de deal sînt creșterea vitelor, în special a oilor, și agricultura. Ca ocupații secundare menționăm lucrul la pădure (în toate comunele există centre de exploatare

2. Cf. Sever Pop, Instituts de Phonétique et Archives phonographiques, Louvain, 1956; contribuțiile lui D.Abercrombie și A. de Lacerda, publicate în "Orbis", 3 (1954); V.Șuteu, în "Fonetica și dialectologie" 1 (1958); contribuțiile lui F. Hedblom, D.Mohn și E.Zwirner, publicate în "Phonetica", 3 (1959), 6 (1961) și 8 (1962); cele ale lui F.Hedblom, S.Michalk, H.-J. Schädlich-R.Grosse, Z.Sobierajski și L.Zabrocki din "Biuletyn Fonograficzny", 3 (1960), 4 (1961) și 5 (1962); E.Knetschke - M.Sperlbaum, Anleitung für die Herstellung der Monographien der Lautbibliothek, Basel-New York, 1967; B.Cazacu, Prefața la Texte dialectale.Oltenia, de C.Cohuț, M.Ghiculete, M. Mărdărescu, V.Șuteu și M.Vulpe, București, 1967. Cu excepția broșurii lui E.Knetschke și M.Sperlbaum, autorii citați se ocupă, aproape exclusiv, de aspectele metodologice ale culegerii textelor.

XIV

forestieră), mineritul (la Dubova, Ogradena și Plavișevița) și pescuitul în Dunăre. În ultimii ani, un număr din ce în ce mai mare de locuitori se angajează în industrie și pe șantiere; la Jupalnic și la Eșelnița, situate mai aproape de oraș, fenomenul datează de mai multă vreme (cf. relatările subiectelor E III, p. 121-122, O II, p. 168).

Pentru ancheta dialectală au fost alese localități cu populație românească compactă. În Eșelnița, Ogradena și Plavișevița locuiesc câteva familii de cehi; grupuri compacte de cehi, azi parțial asimilate (cf. O II, p. 172-193, P IV, p. 297-298), trăiesc la Ogradena Nouă și la Eibental, lângă Plavișevița; în Jupalnic sînt stabilite câteva familii de naționalitate cehă, maghiară și germană (cf. J II, p. 79-80).

2. Informatorii.

La alegerea informatorilor s-a procedat conform principiilor generale care stau la baza Arhivei fonogramice a limbii române (AFLR)³: în fiecare punct de anchetă au fost înregistrate 4-8 persoane, de ambele sexe și de vârste diferite⁴, originare din localitate, fără defecte de vorbire și practicînd, ca ocupații de bază, agricultura și creșterea vitelor. Ținînd seama de obiectivul principal al anchetei - surprinderea aspectelor conservatoare ale graiului local-, au fost aleși vorbitori cu maximum șapte clase primare. Au fost, de asemenea, preferate subiectele care au făcut deplasări puține, de scurtă durată și într-un perimetru redus. Uneori, au fost înregistrați mai mulți membri ai aceleiași familii

3. Cf. V. Șuteu, op.cit., p. 210-219, B. Cazacu, op.cit.

4. Criteriile de vîrstă, utilizate în anchetele pentru AFLR, nu au fost respectate.

(de ex. D I - D III, soacră și noră, locuind împreună; J I - J III - J V sau O V - O VII, tată, fiică (și nepoată); E I - E III, soț și soție). Menționăm că au fost culese texte de la toți informatorii care au răspuns la chestionarul lexical utilizat, în cursul anchetei, de către ceilalți membri ai echipei de dialectologi de la CCFD⁵.

3. Ancheta.

Echipele de cercetători au lucrat timp de 3-4 zile în fiecare localitate. Intervalul acesta le-a permis dialectologilor să se familiarizeze cu specificul economic, etnografic și lingvistic al satului respectiv și, totodată, să-și programeze înregistrările în funcție de timpul liber al informatorilor. În felul acesta s-a urmărit crearea unor condiții psihologice prielnice, sprijinite și de faptul că ancheta a avut loc, în majoritatea cazurilor, în locuința celui înregistrat.

Natura echipamentului tehnic de care dispunem⁶, pe de o parte, și faptul că, în ziua de azi, magnetofonul (și, mai ales, microfonul) nu mai sînt obiecte necunoscute în mediul rural⁷ ne-au împiedicat să realizăm înregistrări "spion", fără știrea subiecților anchetați. Acestea au fost informate, în prealabil, asupra

5. Am păstrat, pentru subiecțiile de chestionar, siglele I și II, inversînd astfel ordinea siglelor utilizate pentru Arhiva fonogramică a limbii române.

6. La Dubova și la Jupalnic, înregistrările au fost făcute cu magnetofoaane tip reporter, marca Stuzzi (viteza de înregistrare: 4,75 cm/sec.); în celelalte localități, am utilizat magnetofoaane-reporter marca Butoba (viteza de înregistrare: 9,5 cm/sec.). Transcrierea s-a făcut la Centrul de cercetări fonetice și dialectale din București, pe magnetofoaane cu pedală "Stenorette", marca Grundig, cu viteza de 4,75 cm/sec.
7. În special datorită extinderii rețelei de televiziune.

scopului anchetei, cerându-li-se în mod expres să vorbească "aşa cum vorbesc acasă, în familie". În cazul vorbitorilor mai tineri, mai ales al bărbaţilor, primele texte vădesc preocuparea de a se exprima conform normelor limbii comune; pe măsură ce, antrenat în convorbire, locutorul adoptă o atitudine mai degajată, mai familiară (cf. J IV, O I), se observă o revenire la particularităţile lingvistice locale. Pe de altă parte, unii informatori, înţelegând obiectivul anchetei, introduc în text, în mod deliberat, termeni dialectali, înlocuind termenii literari deveniţi, în prezent, uzuali (cf. J III, O V).

4. Textele.

4.1. După conţinutul lor, textele prezentate în acest volum se pot grupa în două categorii: texte tematice şi texte libere.

Cele dintâi au fost obţinute ca răspuns la o întrebare precisă a anchetatorului, vizînd fie desfăşurarea unor activităţi curente, adeseori cu caracter productiv (cultura cerealelor, a cîniei, a viţei de vie, construirea unei case, oieritul şi prelucrarea laptelui, prepararea diverselor feluri de mâncare etc.), fie aspecte etnografice şi folclorice (legate de momentele principale ale vieţii: naştere, căsătorie, moarte, sau de anumite date fixe: obiceiuri de sărbători, nedeie, praznic etc.). Bogate în amănunte, cuprinzînd, uneori, descrieri minuţioase ale unor momente şi activităţi importante din viaţa satului (cultura porumbului: O V, p.234-236; fînul: O V, p.237-240; cultura viţei de vie şi prepararea vinului: O V, p.240-244; prelucrarea cîniei: O III, p.202-205; tăiatul porcului: E III, p.139-144, O III, p.198-202; măsuratul oilor: O I, p.109-112; mulsul oilor în ziua de Sfantul Gheorghe: D I, p.38-39; praznicul casei: O V, p.244-246, P IV, p.293-294; nunta: D III, p.52-57, O III, p.183-196;

inmormintarea: D I, p.18-22), textele tematice aduc o contribuție însemnată la cunoașterea complexă a regiunii studiate. Din punct de vedere strict lingvistic, ele se remarcă prin bogăția terminologică, completînd și nuanțînd, prin intermediul contextului, datele obținute cu ajutorul chestionarului. Privite în ansamblul Arhivei fonogramice a limbii române, textele tematice pot fi considerate texte comparabile, deoarece, în măsura în care specificul local o permite, ele își găsesc corespondențe în toate punctele anchetate⁸.

Răspunsurile la întrebările tematice se obțin relativ ușor, interesul anchetatorului pentru obiceiuri și practici necunoscute la oraș fiind justificat în ochii săteanului. Dialogul anchetator-informator, stabilit pe această bază, a fost orientat apoi spre așa-numitele texte libere. Narrative prin excelență, acestea relatează episoade din viața povestitorului, întâmplări din săt sau legende locale. Valoarea textelor de acest tip constă, în primul rînd, în autenticitatea formulării, în al doilea rînd, în complexitatea lor lingvistică. Captivat de propria povestire, subiectul uită de situația neobișnuită în care se află și se exprimă firesc. Atenția lui este orientată spre conținutul mesajului transmis și nu spre modul de codare al acestuia; în consecință, devierile de la codul uzual sînt reduse. Totodată, urmărind să-și impresioneze auditoriul, naratorul face apel la multiplele resurse expresive ale

8. În ancheta din zona "Porțile de Fier" am preluat, din chestionarul elaborat pentru Oltenia, întrebarea "Ce ai făcut ieri toată ziua și azi?"; răspunsurile primite permit o comparație între funcția perfectului simplu în graiurile oltenești (cf. B. Cazacu op.cit., p.XX) și în graiurile bănățene învecinate. În subsidiar, textele pe această temă aduc adeseori informații interesante de natură sociologică, etnografică și psihologică (cf. V. Rusu, Perspective sociolingvistice în vorbirea populară, FD VIII, (sub tipar).

XVIII

vorbirii populare. Textele libere narative oferă cercetătorului un material bogat din domeniul sintaxei și al stilisticii, forme morfologice diverse (în special din paradigma verbală) și elemente lexicale din cele mai variate cîmpuri semantice⁹. Pe alt plan, aceste texte prezintă un deosebit interes pentru cercetarea sociologică și psihologică (cf. atitudinea detașată, ironică, a generației medii față de poveștile cu moroi, manifestată de subiectul P IV).

Din motive ușor de înțeles, naturaletă și expresivitatea textului vor crește în raport direct proporțional cu participarea afectivă a vorbitorului. Conștienți de această situație, anchetatorii au dirijat, adeseori, în mod intenționat, discuția cu informatorii asupra unor teme "senzaționale" (întîlniri cu lupi și urși), tragice (accidente, boli, decese) sau fantastice (moroi, priculici).

Ancheta nu a urmărit, în mod deliberat, culegerea unor specimene de literatură populară, folclorul din zona "Porțile de Fier" fiind studiat, în cadrul aceluiași program complex de cercetări, de specialiștii de la Institutul de etnografie și folclor. Am înregistrat numai incidental texte folclorice, fie ca parte componentă a altui text (cf. O III, p.192-194, 215-216, 206-207), fie din inițiativa informatorului (O III, snoavele), fie, în sfîrșit, pentru a stabili un prim contact cu copiii (cf. O VII, p.256, O VIII, p.257-258).

4.2. Volumul de față cuprinde aproximativ 7 1/2 ore de text, ceea ce reprezintă cca 60 % din totalul înregistrărilor. Selecta-
9. Bineînțeles, un informator cu personalitate și cu darul poveștii poate colora afectiv și descrierea unei activități productive (cf. D I, 32-34, O III, p.202-204) sau a unei manifestări etnografice (cf. O I, p.164-166, O II, p.183-196).

rea textelor s-a făcut după următoarele criterii¹⁰: (a) prezența particularităților lingvistice locale; (b) spontaneitatea textului; (c) expresivitatea lui; (d) interesul etnografic, sociologic sau psihologic al conținutului; (e) ilustrarea raportului dinamic dintre graiul local și limba literară; (f) economia generală a volumului, în care am urmărit să reprezentăm (deși în proporții inegale) vorbirea a 3-4 generații; (g) cursivitatea textului.

În conformitate cu aceste criterii, am inclus, uneori, în volum, texte scurte sau fragmente de texte, atunci când acestea conțin particularități lingvistice interesante (cf. O VI, p.252, O VII p.256), când ilustrează alternanța, în graiul aceluiași subiect, a registrului literar cu cel dialectal (cf. P VII, p.307) sau când aduc detalii etnografice inedite (cf. O III, p.215-217). Am considerat oportun să reproducem explicațiile date de informatori referitor la unii termeni dialectali (cf. J II, p.82, O III, p.217).

4.3. Modalitatea de prezentare a textelor este determinată de principiul unei maxime fidelități față de banda sonoră. Am înțeles să punem la îndemâna cercetătorilor un material autentic, reprezentînd nu numai exemple de grai bănățean, ci, în egală măsură, mostre de vorbire populară. În acest scop, au fost adoptate următoarele procedee de organizare și de reproducere a materialului cules:

4.3.1. Ordinea localităților în volum respectă ordinea cronologică a înregistrărilor.

4.3.2. În cadrul fiecărei localități, ordinea informatorilor este convențională: după cei doi (trei) informatori care au răs-
10. Ordinea în care prezentăm criteriile de selectare este relativ arbitrară; este de la sine înțeles că au predominat criteriile lingvistice.

puns la chestionar, urmează, în ordinea descrescătoare a vârstei (și indiferent de sex), cei de la care s-au înregistrat numai texte¹¹.

4.3.3. Textele înregistrate de la fiecare subiect în parte apar, în volum, în ordinea de pe bandă. Procedeu permite, în anumite limite¹², urmărirea metodei de anchetă, a asociațiilor care provoacă abordarea anumitor teme (cf. D I, p.32-36: pescuit → întâmplare cu un pește stricat; J III, 92-93: cașul → măsuratul oilor sau, invers, O II, p.174-178: stîna → urda, E III, p. 121-125: lucrul la țesătorie → prelucrarea lînii → prelucrarea cînepii; O III, p.209-217: obiceiuri la înmormîntare → două texte despre moroi). Singura abatere de la acest principiu o constituie gruparea datelor biografice la începutul textelor, indiferent de momentul cînd au fost obținute¹³.

4.3.4. Cu puține excepții, principalele date biografice ale informatorilor au fost notate în transcriere fonetică. S-au obținut, astfel: (a) antroponime și (b) toponime în pronunțarea locală; (c) forme curente ale numeralelor (exprimînd vîrsta), adeseori diferite de formele pronunțate îngrijit, ca răspuns la chestionar; (d) scurte comentarii sugestive referitoare la ocupațiile, călătoriile și anii de școală ai subiectului.

11. Prin urmare, spre deosebire de situația din volumele de texte dialectale culese din Oltenia și din Muntenia și publicate de CCFD, sigla nu trimite, în mod automat, la o anumită categorie de vîrstă și la un sex anumit.

12. Trebuie ținut seama de faptul că nu au fost transcrise toate textele de pe bandă.
13. Pentru crearea unei atmosfere destinsă, familiare, de conversație, s-a dovedit eficace intercalarea cît mai discretă, printre alte texte, a întrebărilor referitoare la vîrstă, școală, ocupație, deplasări etc. (Bineînțeles, anchetatorul era informat asupra acestor chestiuni din momentul alegerii subiectului.)

4.3.5. Dacă, la selectarea textelor, cursivitatea a constituit un criteriu, textul o dată ales a fost transcris fără retuşări. Au fost consemnate cu rigurozitate intreruperile (notate cu:..), ezităările (notate cu [ε] sau cu sonus vicarius f, ă sau i), revenirile și corectările (semnalate prin [k]) și repetările (non-stilistice) ale unor cuvinte (semnalate prin [r]). Am menționat, de asemenea, intreruperile determinate de factori extralingvistici (tuse, oftat etc.: cf. textele subiectului P III). Formele aberante sau accidentale n-au fost normalizate; ele sînt semnalate prin sublinieri sau prin [?] . Considerînd că ezităările de formulare constituie o trăsătură definitorie a limbii vorbite, am preferat transcrierea unor pasaje neclare (ca sens și ca structură sintactică) înlocuirii lor prin [...] (cf. numeroase texte ale informatorilor D I și P III). Ne-am mărginit să eliminăm, uneori, (a) lungi pasaje care reiau, aproape cuvînt cu cuvînt, episoade relatate anterior¹⁴, (b) "capitole" întregi ale unui text extrem de lung (cf. descrierea unei nunți la D III și O III), sau (c) grupuri de cuvinte ininteligibile.

4.3.6. Tot în spiritul fidelității față de desfășurarea anchetei trebuie înțeleasă redarea numeroaselor intervenții ale anchetatorilor. Întrebările dialectologului nu dirijează numai succesiunea temelor abordate; de cele mai multe ori, ele influențează însăși formularea răspunsului (cf. p.196/6-8, 200/11-12, 213/2-3. De aceea, am considerat importantă reproducerea acestor intervenții în forma lor originală, adecvată comunicării orale

14. Atunci cînd reluarea nu constituie un procedeu compozițional al narației populare ca în textul de la p.15-17 (D I).

familiare (cf.p.219/13, 278/10, 293/9)¹⁵.

Uneori, pentru a influența desfășurarea textului sînt suficiente un gest sau o schimbare a interlocutorului, prin care acesta își exprimă nedumerirea, uimirea, aprobarea sau dezaprobarea (cf. p.139/17 -140/1, 201/17, 267/8, 288/9). Transcriind texte înregistrate de el însuși, sau dispunînd de o fișă de anchetă minuțios întocmită, dialectologul are posibilitatea și datorită să semnaleze cititorului aceste gesturi.

4.3.7. Notarea gesturilor (în primul rînd, a gesturilor informatorului), s-a dovedit o operație pe cît de necesară, pe atît de dificilă. Rolul gesturilor în comunicarea orală este unanim recunoscut, dar încă prea puțin studiat. În practică, am avut de rezolvat următoarele probleme: (a) rapiditatea gesturilor și frecvența lor fac dificilă o notare eficientă în timpul anchetei; (b) marea varietate a mișcărilor complică realizarea unei notații codificate; (c) gestul trebuie corelat cu segmentul de text pe care îl precede¹⁶, pe care îl urmează, sau cu care se suprapune¹⁷; (d) la transcrierea textului, apare dificultatea descrierii plastice și succinte a gesturilor.

Soluțiile adoptate în volumul de față¹⁸ sînt, în linii
15. Dacă, de cele mai multe ori, insistențele anchetatorului pentru obținerea sau lămurirea unui termen (cf.p.230/21-24) apar justificate, altă dată se datorează unei lacune în înțelegerea contextului sau chiar unui moment de neatenție (cf.p. 139/9-140/1, 173/10-19). Cum, în cursul elaborării volumului, am fost preocupate în permanență de aspectele metodologice ale transcrierii textelor dialectale, am considerat corectă și utilă prezentarea integrală și a acestor erori de metodă.

16. Cf. supra, 4.3.6.

17. Cf. infra, discuția asupra tipurilor de gesturi semnalate în acest volum.

18. Ca și în volumele de Texte dialectale.Muntenia, sub tipar.

mari, următoarele¹⁹;

(a) Au fost notate și descrise gesturile

- care înlocuiesc un cuvânt sau un șir de cuvinte:

- și ména/făśá masa* [*Arată cum se clătina masa.]

O III, p.211/13

- și să púne piě*...de la bunár¹ [*Gest circular:

colacul fntinii.] O III, p.207/12;

- care însoțesc un deictic, concretizându-i sensul:

- îl ie₁ o dátâ și-nođ aśá* / [...] fac aśá nod đin

ea//đe la fu₁ór//aśá* // [*Face un nod imaginar.] O III, p.203/18-19

- [bate] ca cu o buátă/cum ásta aśá* // [*Arată un creion.] O III, p.212/13;

- care însoțesc o interjecție imitativă:

- ápă pi-úrmă iar ála víne însépe: "háp ap ap ap"* /

cî să ie după áia [!] [*Se ridică în picioare și imită mișcările "cerbului" când se ia după copii.] E I, p.112/20-21.

- șăđ acóló/...și ^uodátă: p^uóc*! ai₁ís in masă//

[*Bate cu pumnul în masă.] O III, p.211/13.

(b) Au fost semnalate gesturile însoțind un deictic

- al cărui sens este precizat de context:

- s-o copt ai₁ís* / in uóuu ásta după uréke// [*Gest.]

D I, p. 11/22;

- a căror realizare concretă se deduce cu ușurință:

¹⁹. Nu este vorba de norme rigide, ci de indicații aplicate, în practică, în mod elastic.

- púne uála/u-astúpă aiísa* aşá cu ũo círpă/la uála/ [*Gest.] O III, p.195/8-9
- a făcút búrta atíta* de máre/ [*Gest.] O III, p.227/

13;

- a căror descriere nu ar completa cu nimic informația transmisă de text:

- [pasuiu] fi ímfinze cu mína aşá/cíte trei boábe aiís*/aiís/pe-ómă iar la un métru jumáte iar ímfinze/ [*Gest.]

O V, p.236/7-8

- şi iéstă un maş/núma aşá-í*...de mic íel [*Gest.]

O III, p.199/8-9.

(c) Gesturile care reproduc acțiuni descrise, concomitent, prin cuvinte, sau care subliniază, emfatic, anumite secvențe din text, au fost notate numai ocazional.

4.3.8. Din dorința de a păstra cât mai mult din expresivitatea textului vorbit, am semnalat, în măsura posibilităților, variațiile de intensitate (cf. O III, p.219/17-18, P VII, p.307/8-9) sau de tempo (cf. O III, p.189/17, O V, p.243/9) în pronunțarea unor pasaje, intonații sau ritmări deosebite (cf. O V, p.246/21-22) ș.a. Din păcate, mijloacele grafice de care dispunem se dovedesc cu totul insuficiente pentru reproducerea acestei componente esențiale a vorbirii.

4.3.9. Pe linia străduinței noastre de a reprezenta cât mai fidel în scris realitatea textului dialectal oral se înscrie și renunțarea la semnele de punctuație tradiționale²⁰. Studiile de sintaxă dialectală și de sintaxă a limbii vorbite demonstrează

20. Cf. Transcrierea fonetică, p. XXX-XXXV.

că modul de organizare sintactică a textului vorbit, mai cu seamă a celui popular, nu coincide întru totul cu acela al limbii scrise. Prin aplicarea arbitrară a unui sistem de semne ortografice, a căror utilizare este legată de norme gramaticale proprii variantei scrise a limbii, se deformează imaginea graiului popular într-unul din aspectele lui cele mai originale.

4.4.1. În concordanță cu tradiția dialectologică românească și cu principiile metodologice expuse mai sus, la transcrierea textelor a fost adoptată metoda impresionistă, în sensul că oscilațiile individuale și momentane de pronunțare nu au fost reduse la forme "normale". Din compararea metodei tradiționale de lucru cu chestionarul, sau a metodei utilizate la culegerile mai vechi de texte dialectale: notarea, la prima audiție, a unor secvențe nerepetabile, cu procedeul transcrierii textelor de pe banda de magnetofon, reiese însă că termenul de "notație impresionistă" și-a modificat întrucîtva conținutul. Într-adevăr, fiecare secvență a fost ascultată de un număr apreciabil de ori, la date diferite, de Cornelia Coșuț; ulterior, Magdalena Vulpe²¹ a confruntat întregul text scris cu banda sonoră, apelînd, în cazurile mai dificile, și la ajutorul altor colegi (cărora le mulțumim și pe această cale). În felul acesta, impresia auditivă momentană a fost corectată prin numeroase reveniri. Din principiul "transcrierii impresioniste" s-a menținut însă în mod constant străduința de a reda grafic, cît mai exact, nuanțele

21. Cornelia Coșuț este originară din București, unde a locuit în permanență. Magdalena Vulpe, originară din regiunea Brașovului, unde și-a petrecut copilăria, este stabilită în București din 1948. Autoarele au lucrat, timp de trei ani, la culegerea, transcrierea și publicarea textelor dialectale oltenesti, anchetele din zona "Porțile de Fier" constituind primul lor contact direct cu graiurile bănățene propriuzise.

sunetelor percepute și nu clase de sunete²².

4.4.2. Dacă, în reproducerea sunetelor înregistrate, o interpretare (normalizatoare sau chiar fonologică) a putut fi evitată în mare măsură, la nivel lexical autoarele au fost obligate să soluționeze o serie de situații ambigue. Dificultățile întâmpinate derivă toate din faptul că tradiția transcrierii de texte dialectale are la bază principiul distingării unităților lexicale. În cele ce urmează, vom ilustra câteva din principalele dileme ce ne-au stat în față, aducând și argumente în favoarea soluției adoptate.

4.4.2.1. În vorbirea curentă, numeralele cardinale exprimând numere mai mari decât 10 suferă o serie de modificări fonetice. Ca urmare, separarea elementelor componente din numeralele exprimând valori mai mari de 20 este adesea dificilă și artificială, cu atât mai mult cu cât, în cadrul compusului, se pot produce deplasări sau anulări ale unor accente. În asemenea situații (ivite, de obicei, în text continuu) am scris numeralul într-un singur cuvânt. Numeralul pronunțat rar și distinct (de exemplu vârsta subiectului, obținută la începutul anchetei) a fost scris conform normelor ortografice, marcându-se, bineînțeles, eventualele fenomene de sandhi.

4.4.2.2. În următoarele pasaje, secvența [altădată] poate fi înțeleasă și ca "mai demult, în trecut", și ca "în alte ocazii":

- cîn_s-a uscát/iei o luváu/ú rađáu páru ála/

altădată n-o mai rădá/lašá și cu páru/ J II, p.86/20-22

- cumparáu/faśáu pînză/altădată țasă și răzbói/da

22. Cf., de exemplu, varietatea și labilitatea gradelor de palatalizare a dentalelor, sau variantele (poziționale și libere) ale vocalei e.

măi cumpărau// J II, p.90/2.

- și ăea ierau târz/în loc de ăopreze/altădată aveă
una napoi/ș-una naiinte/o târgă// J II, p.90/16.

4.4.2.3. În graiul bănățean studiat de noi se remarcă o particularitate de fonetică sintactică: pe lângă obișnuitele fenomene de acomodare regresivă (de tipul um pópă, 227/4, aj veni, 227/11), mergînd pînă la dispariția primului sunet (cf. a fos la ălt căpă de sat, 227/15-16), sînt relativ frecvente fenomenele de asimilare vocalică progresivă: o o juns (O III, p.223/8), o o du năt (P III, p.286/10), ă o olés (P III, p.289/14)²³. În această situație, vocala modificată poate să dispară: s-o propiăt (D I, p.7/4), după miáz (O V, p.239/2).

Cum trebuie scrise secvențele de acest fel ?

În limba vorbită, asimilarea urmată de contrage-rea uneia din două vocale ajunse în contact este frecventă: n-o face, se-ntimplă. Pentru asemenea situații, transcrierea fonetică românească a preluat, din sistemul ortografic, cratima. Grafiile s-o-propiăt, după-miáz sau s-opropiăt, după-ămiáz (cu vocala inițială asimilată și vocala finală redusă ulterior, ca în munt. ă-élea "de ălea") nu ni se par însă justificate. Ca argument aducem secvențe ca [mampucăt] "m-am apucat" (D I, p.10/6), [sarudít] "s-ar auzit" (P IV, p.295/3), care dovedesc existența unor forme cu apocopă, extinse, prin analogie, și în contexte fonetice care nu le puteau genera. Pe de altă parte, două motive ne-au împiedicat să optăm pentru grafiile s-o propiăt, după miáz,
23. După cît am putut constata, vocala afectată este totdeauna a.

m-am pucát, s-ar uđít: necesitatea de a sublinia că variantele în discuție nu apar niciodată după pauză (nu am reperat secvențe de tipul *dunám mére) și evitarea confuziei, uneori posibile, dintre omonime: o dus (D I, p.11/14) "a adus" și "a dus", i-a prins²⁴ (P IV, p.300/18) "i-a aprins" și "i-a prins". Considerăm că soluția adoptată (o odunát, după miáz, m-am pucát, o dus), deși neobișnuită la prima vedere, este singura justificată.

O aparentă excepție o constituie grafia adoptată de noi pentru verbul a (se) neca, atestat, fără prefix, atât precedat de o vocală (s-a necát D I, p.27/3), cât și precedat de o consoană (îl nácă O III, p.217/17). Credem că această formă nu se datorează unui accident fonetic, ci reprezintă unul din arhaismele proprii graiului bănățean.

4.4.2.4. Dificultăți considerabile s-au ivit la stabilirea statutului grafic (și, implicit, lexical) al elementului do. Atestat, în dicționare și studii²⁵, atât ca adverb, cât și ca prefix specific graiurilor bănățene, l-am întâlnit scris când separat (mái do biserică), când într-un cuvânt cu verbul următor (dobîrșa, n-am dogătat), când legat prin cratimă de un verb sau de un adjectiv (oi do-găta, do-plin)²⁶.

În textele culese de noi, am remarcat următoarele referitor la distribuția elementului do:

(a) între do și un adjectiv sau un adverb poate fi intercalat un cuvânt:

- când fi mái do iel fiert E III, p.109/12;

24. Luăm în discuție și acest exemplu, deși contragerea vocalelor nu este precedată de o asimilare.

25. Pentru bibliografie vezi I. Rizescu, Prefixele regionale daco-românești ză- și do-, în "Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română", 4, 1967, p.31-36.

26. Academia Română, Dicționarul limbii române, s.v. do.

(b) nu am întâlnit asemenea intercalări între do și un verb;

(c) secvența mai do "aproape, aproape de tot" completează numai adjective și adverbe.

În consecință, am făcut distincția între do lexem, adverb determinând adjective și adverbe, și do- prefix verbal, formând verbe cu valoare perfectivă și cu sensul "a termina de..., a...de tot, până la capăt".

O altă interpretare posibilă a sensului și a funcțiilor elementului do este discutată la capitolul privind sintaxa graiului din zona "Porților de Fier".

5. Glosarul²⁷.

5.1. Glosarul a fost conceput ca o anexă a textelor publicate în acest volum. Rolul lui este acela de a explica termeni dialectali atestați în texte și neînregistrați în principalele dicționare ale limbii române, precum și de a semnala prezența într-un grai bănățean a unor elemente considerate specifice altor zone lexicale²⁸. Întrucât, la Centrul de cercetări fonetice și dialectale din București, este în curs de elaborare un glosar amplu, realizat pe baza materialului cules, cu ajutorul chestionarului, din aceleași localități, am recurs, pentru glosarul nostru, la o formă de prezentare simplificată. Am înlocuit, astfel, citatele prin trimiteri la text, am renunțat la stabilirea sinonimiei și la specificarea, în cadrul fiecărui articol, a operelor lexicografice care se ocupă, într-un fel sau într-altul, de termenul respectiv.

27. Alcătuit de C. Coșuț și M. Vulpe.

28. Cf. și p. 315.

5.2. Glosarul cuprinde material lexical. Nu au fost incluse în glosar particularități morfologice: schimbări de diateză (am întors "m-am întors" O III), schimbări de declinare (iepur "iepure" E VI, O I, O VII), forme de plural aberante (șuncuri "șunci" J II), forme analogice de singular (căfeauă "cafea" E III, parauă "para" O VII, P IV) etc.

5.3. Glosarul cuprinde material dialectal. Plecînd de la acest principiu, nu au fost luate în considerație formele neînregistrate în dicționare și glosare, care reprezintă deformări (fonetice sau morfologice) ale unor termeni neologici, indiferent dacă aceste deformări sînt individuale (codrunată E V și grudonată O III "gudronată", fregmentat "fermentat" J II, scursionişti "excursionişti" D I) sau se bucură de o oarecare circulație (cf. salițir "salicilat" O IV, O V).

5.4. Textele cuprind un număr considerabil de termeni împrumutați din germană. Prin căile de pătrundere în grai, ca și prin particularitățile adaptării lor fonetice, acești termeni pot fi considerați neologisme. După criteriul sferei lor de circulație, ei pot fi socotiți, pe de o parte, regionalisme, aria lor geografică fiind limitată²⁹, pe de altă parte, regionalisme pe cale de dispariție. Într-adevăr, generația tînără în general nu-i cunoaște, iar generația în vîrstă începe să-i evite (cf. J II, p. 85). În această dublă calitate, de termeni cu circulația limitată în timp și în spațiu, i-am inclus în glosar. Trimiterile la limba germană nu trebuie interpretate ca etimologii, știut fiind că în majoritatea cazurilor, la baza împrumuturilor stau forme dialectale germane. Dialectele germane din Banat fiind încă prea puțin studiate, ne-am mulțumit cu simple indicații referitoare la ter-

29. Cf. V. Arvinte, Die deutschen Entlehnungen in den Rumänischen Mundarten (nach den Angaben des Rumänischen Sprachatlases), Berlin, 1971.

menii din germană la care se raportează cuvintele semnalate.

x

Textele bănăţene cuprinse în volumul de faţă se adresează atât lingviştilor, cât şi tuturor celor interesaţi de aspectele tradiţionale şi actuale ale vieţii unor comunităţi rurale. Prin explicitarea principiilor metodologice generale şi a unora dintre aplicaţiile lor de detaliu, am urmărit să oferim cititorului posibilitatea unei interpretări cât mai exacte a materialului, punînd, în acelaşi timp, în discuţia specialiştilor o serie de chestiuni de metodă, mai puţin abordate în lucrările teoretice de dialectologie.

Înainte de a încheia, ne îndeplinim o plăcută îndatorire mulţumind colegilor noştri dr. Teofil Teaha, Paul Lăzărescu şi Ion Ionică care, după parcurgerea materialului, ne-au dat preţioase sugestii privind selectarea, transcrierea şi prezentarea textelor, precum şi redactarea introducerii, a glosarului şi a studiului sintactic.

Cornelia Coţuţ

Bucureşti, ianuarie 1972.

Magdalena Vulpe

TRANSCRIEREA FONETICĂ

Sistemul de transcriere fonetică utilizat în acest volum are la bază sistemul Atlasului lingvistic român, cărui i s-au adus unele completări (vezi, mai jos, lista semnelor).

Pentru sugerarea intonației s-a recurs la notația utilizată în volumele Texte dialectale. Muntenia¹, volume în curs de publicare. Principala inovație, în raport cu textele dialectale românești apărute anterior, constă în renunțarea la semnele de punctuație: "punct" (.), "virgulă" (,) și "punct și virgulă" (;) (și, în consecință, la literele majuscule). Normele ortografice care reglementează folosirea acestor semne impun împărțirea fluxului vorbirii în grupuri semantico-sintactice care, de multe ori, nu coincid cu unitățile de intonație ale exprimării orale; de aceea, segmentarea textului s-a făcut cu ajutorul unui sistem de bare oblice: / și //, care nu au nici o semnificație din punct de vedere ortografic².

Practica transcrierii textelor³ a arătat că, pentru struc-

1 Texte dialectale. Muntenia, vol. I-III, pregătite de un colectiv de cercetători de la Centrul de cercetări fonetice și dialectale al Academiei R.S. România.

2 Bare verticale sînt utilizate în locul semnelor de punctuație și în transcrierea altor texte dialectale, romanice (mai cu seamă spaniole) sau slave. Cf. M. Canellada, El bable de Cabrañes, Madrid, 1944; L. Rodríguez-Castellano, Aspectos del bable occidental, Oviedo, 1954; M. Alvar, El español hablado en Tenerife, Madrid, 1959; J. A. Fernández, El habla de Sisterna, Madrid, 1960; G. Aub-Bücher, Le parler rural de Ranrupt (Bas-Rhin), Paris, 1962; D. N. Cardenas, El español de Jalisco, Madrid, 1967.

3 Precizarea rolului pauzei și a liniei melodice în delimitarea unităților semantico-sintactice ale vorbirii se află, în prezent, în atenția cercetătorilor.

XXXIV

turarea unui text în unități semantico-sintactice, variațiile de înălțime ale intonației sînt mai importante decît pauzele. O dovadă convingătoare în sprijinul acestei afirmații o constituie faptul că, în vorbirea allegro, fenomenele de sandhi pot apărea la limita dintre două propoziții:

- iel a tacú/n-a dîs nîmíc/(P II)
- îl leágă/-l fáce snop// (P III).

Ținînd seama de această constatare, în texte au fost indicate limitele unităților de intonație (unități melodice), limite care nu coincid în mod necesar cu o pauză. Am notat cu două bare intonația caracteristică sfîrșitului unei comunicări, iar cu o singură bară, limita unui contur melodic non-terminal¹. Barele marchează întotdeauna s f f r ș i t u l unei unități de intonație².

Criteriul care a stat la baza delimitării unităților intonaționale a fost impresia acustică subiectivă, indiferent de structura sintactică (și semantică) a frazei.

Evident, în aprecierea unităților de intonație care asigură atît inteligibilitatea, cît și reliefurile afective al unui text intervine, în oarecare măsură, subiectivitatea celui care transcrie. Practica verificării transcrierii de către un alt cercetător, precum și exercițiile făcute în grup au demonstrat însă că diferențele în perceperea individuală a curbilor melodice, cu

¹ După cum reiese din explicațiile sumare ale autorilor, în textele transcrise de G.Aub-Büscher și D.N.Cárdenas barele notează intonația. Valoarea barelor în celelalte monografii citate mai sus nu este explicată.

² Procedul nostru se deosebește, prin urmare, de cel utilizat de A.Lombard (La prononciation du roumain, Upsala, 1936) și de E.Vasilie (Fonologia limbii române, București, 1965), care notează înălțimea relativă a silabelor.

alte cuvinte descifrarea intonației, sînt surprinzător de mici.

Sistemul binar (limită terminală/limită non-terminală) utilizat în transcrierea textelor simplifică, desigur, realitatea acustică¹. El a fost, totuși, adoptat, din motive de ordin practic. Pentru a obține o notare mai nuanțată, s-a recurs la unele semne tradiționale de punctuație (care marchează, odată cu limita unității intonaționale, și caracterul ei): semn de întrebare (?), semn de exclamare (!) și două puncte (:). Specificăm că ultimul semn marchează o coborîre sensibilă a tonului, însoțită, de obicei, de o pauză; el are deci o valoare "muzicală" și nu apare în mod automat ori de cîte ori urmează vorbire directă, enumerare etc. Intonația "de suspensie" a fost notată cu trei puncte urmate de bară dublă (...//).

Am notat cu trei puncte (...) pauzele perceptibile făcute de vorbitor. Aceste pauze nu sînt neapărat legate de schimbările liniei melodice; ele pot fi determinate de o ezitare a informatorului sau pot fi, pur și simplu, pauze de respirație:

- ș-am mîncăt/...iar m-am zuităt// (O VI)

- iar atuncî váca...cîn mergá acasă/ma [ε] máma vítrecá se...mirá//cum să tuárcá ia...atí de mult// (O VIII)

- dacă vrem să aviem lóză/tăiem cuárdé din álea de la... lóză bătrínă/ [...] (P I).

Un alt mijloc grafic utilizat pentru redarea intonației este accentul. Silaba accentuată din cuvintele polisilabice și, uneori, dintr-un grup de cuvinte care formează, din punct de

¹ M.Alvar, *op.cit.*, L.Rodríguez-Castellano, *op.cit.*, utilizează trei semne: una, două și trei bare verticale; sistemul lui D.N.Cárdenas, *op.cit.*, cuprinde semne pentru cinci nuanțe, insuficient de clar definite însă.

XXXVI

vedere accentual, o singură unitate, a fost notată cu accent ascuțit (´):

- tréi_pàtru zîlé (I IV).

Accentul secundar al cuvintelor polisilabice sau al unui grup de cuvinte, redat prin accent grav (`), a fost notat și atunci cînd apare accidental, ca o formă a reliefării afective:

- n-a mai vorbit bába nímíc// (P IV)

- núma noi dói_erám (O I).

Accentul de intensitate, notat cu două accente ascuțite ("), marchează o silabă pronunțată cu un accent dinamic, energic, avînd, de multe ori, valoare stilistică:

- și sa ástîz íi viú úrsu nóstu (O I)

- nu s-o-mvâțát așá/da tót s-o-mvâțá ș-átúsa (P III).

Dăm mai jos, în ordine alfabetică, lista semnelor întrebuințate în transcrierea fonetică a textelor. După semnul egalității, indicăm, pentru semnele folosite de noi, corespondentul cel mai apropiat în sistemul de transcriere al ASOCIAȚIEI FONETICE INTERNAȚIONALE, publicat de D. Jones în Lautzeichen und ihre Anwendung in verschiedenen Sprachgebieten (Berlin, 1928, p.18-27).

a (cea mai deschisă vocală din seria centrală: a...ă...i)

în munt. cap = între ə și α

â (cea mai deschisă vocală din seria posterioară: â...o...u)

în istrorom. câp = v

ä (cea mai deschisă vocală din seria anterioară: ä...e...i)

în bucov. päle "piele" = æ

â (a cu nuanță anterioară)

în munt. stea "stea" = a

ă (a închis)

în olt. mai "mai" = între *a* și *ə*

â (vocală cu deschidere mijlocie din seria centrală)

în munt. pâr = *ə*

ă (ă deschis)

în mold. bărbăt = *ə*

â (ă închis)

în olt. până "până" = între *ə* și *i*, mai aproape de *ə*

â (vocală din seria centrală, între *ă* și *î*, mai aproape de *î*)

în mold. căsâ = între *ə* și *i*

b (oclusivă bilabială sonoră, corespunzând surdei p)

în munt. bun = *b*

c (oclusivă velară surdă, corespunzând sonorei g)

în munt. corb; semn întrebuințat înaintea vocalelor a, ă, â, i, o, ö, u, ü, înaintea consoanelor sau la sfârșitul cuvintelor = *k*

č (africată alveolo-palatală surdă al cărei element fricativ este un *š*, corespunzând sonorei ģ)

în munt. čără "ceară" = între *tʃ* și *tʃʰ*

č (africată alveolo-palatală surdă al cărei element fricativ este un *š*, corespunzând sonorei đ)

în băn. fráče "frate" = *tʃ*

d (oclusivă dentală sonoră, corespunzând surdei t)

în munt. dar = *d*

dʳ (oclusivă dentală sonoră puțin palatalizată, corespunzând surdei tʳ)

în mold. úndé "unde" = între *d* și *dʳ*

dʲ (oclusivă palato-alveolară sonoră, corespunzând surdei tʲ)

în mold. din "din" = între *dʲ* și *j*

XXXVIII

d'' (oclusivă palatală sonoră, între d' și g' , corespunzând surdei t'')

în trans. d^hin "din" = $ʒ$

d (africată dentală sonoră, corespunzând surdei $ʈ$)

în mold. d^hic "zic" = $dʒ$

$ḍ$ (africată alveolo-palatală sonoră al cărei element fricativ este un z , corespunzând surdei $č$)

în băn. d^hes "des" = $dʒ$

e (vocală cu deschidere mijlocie din seria anterioară)

în munt. vezⁱ "vezi" = e

e_c (e deschis)

în trans. ve^cde = ε

e_f (e închis)

în mold. ve^cde = e (închis)

\ddot{e} (vocală centrală cu nuanță anterioară, între \ddot{a} și e)

în băn. f^hă^hse "face" = între \ddot{a} și e

\ddot{e}_c (\ddot{e} deschis, între \ddot{e} și e_c)

în trans. a^hș^ce "așa" = între \ddot{e} și e_c

f (fricativă labio-dentală surdă, corespunzând sonorei v)

în munt. f^hin = f

g (oclusivă velară sonoră, corespunzând surdei c, k)

în munt. g^hol = g

\hat{g} (africată alveolo-palatală sonoră al cărei element fricativ este un \hat{z} , corespunzând surdei $\hat{č}$)

în munt. g^her "ger" = între $dʒ$ și $dʒ$

\acute{g} (oclusivă palatală sonoră, corespunzând surdei k')

în munt. g^hem "ghem" = g'

h (fricativă laringală surdă, corespunzând sonorei h')

în trans. h^haină "haină" = h

- h (fricativă laringală sonoră, corespunzând surdei h)
 în trans. hóhot = h
- h̃ (fricativă palatală surdă, corespunzând sonorei y)
 în munt. hir "fir" = ç
- i (vocala cea mai închisă din seria anterioară)
 în munt. fir = i
- i̇ (i deschis)
 în mold. mări̇ "mare" = ĭ
- î (vocala cea mai închisă din seria centrală)
 în munt. cînd = ɨ
- î̃ (vocală centrală cu nuanță anterioară, între i și î)
 în trans. rîu "riu" = /
- j (fricativă palato-alveolară sonoră, corespunzând surdei ʃ)
 în trans. jar = ʒ
- jʷ (j puțin muiat, corespunzând surdei ʃ̣)
 în olt. juŋg "junghi" = între ʒ și ʒ̣, mai aproape de ʒ
- jʷ̣ (j muiat, corespunzând surdei ʃ̣̣)
 în munt. jug = între ʒ și ʒ̣̣
- k (oclusivă velară surdă, identică cu c. Semnul se întrebuițează numai înaintea lui e și i)
 în băn. kip "chip" = k
- k̃ (oclusivă palatală surdă, corespunzând sonorei ɡ̃)
 în mold. kiśór "picior" = ɟ̃
- l (laterală alveolară)
 în munt. pălărie "pălărie" = /
- lʷ (l puțin palatalizat)
 în trans. iele "ele" = /
- lʷ̣ (laterală palatală)
 în arom. hílu "fiu" = /

XL

- t (laterală velară)
în maram. ca^t "cal" = t
- m (oclusivă nazală bilabială)
în munt. ma^s = m
- ɱ (nazală labio-dentală cu ocluziune incompletă, urmată de f,v)
în munt. îmvă^t = ɱ
- n (oclusivă nazală dentală)
în munt. maⁿ = n
- ɲ (oclusivă nazală dentală puțin palatalizată)
în mold. piⁿ "pîine" = ɲ
- ɳ (oclusivă nazală palatală)
în mold. ne^l "miel" = ɳ
- ɳ̥ (nazală dentală cu ocluziune incompletă, înainte de fricative și lichide)
în munt. îⁿșir "înșir"
- ɳ̥ (nazală dentală slăbită, urmată de oclusive dentale și de africcate)
în trans. muⁿte "munte"
- ɳ̥ (oclusivă nazală velară, urmată de c (k), k',g,g')
- în munt. îⁿcă "încă" = ɳ̥
- o (vocală cu deschidere mijlocie din seria posterioară)
în munt. po^t = între o și ɔ, mai aproape de o
- o (o deschis)
în trans. po^te "poate" = o
- o (o închis)
în mold. co^coș = o
- ö (vocală centrală cu nuanță posterioară, între o și ă)
în munt. foⁱină "făină" = între o și ə

- ø (vocală anterioară labială, cu deschidere mijlocie, cu nuanță închisă)
 în magh. cör "cerc" = ø
- p (oclusivă bilabială surdă, corespunzând sonorei b)
 în munt. pas = p
- r (vibrantă apicală alveolară)
 în munt. car = r
- r̄ (r cu mai multe și mai puternice vibrații)
 în trans. r̄iu "riu"
- s (fricativă dentală surdă, corespunzând sonorei z)
 în munt. sóra = s
- ś (fricativă alveolo-palatală surdă, muiată, corespunzând sonorei ź)
 în băn. fásě "face" = ś
- š (fricativă alveolo-palatală surdă, aproape identică cu ś, dar cu o articulație puțin posterioară, corespunzând sonorei ž)
 în mold. fási "face" = š
- ʃ (fricativă palato-alveolară surdă, corespunzând sonorei j)
 în mold. și "și" = ʃ
- ʃ̣ (ʃ puțin muiat, corespunzând sonorei jʲ)
 în olt. așeáză "așează" = între ʃ și ʃ̣, mai aproape de ʃ
- ʃ̣̣ (ʃ muiat, corespunzând sonorei jʲ)
 în munt. așă "așa" = între ʃ și ʃ̣̣
- t (oclusivă dentală surdă, corespunzând sonorei d)
 în munt. tătă = t
- tʲ (oclusivă dentală surdă puțin palatalizată, corespunzând sonorei dʲ)
 în mold. múnte = tʲ
- tʰ (oclusivă palato-alveolară surdă, corespunzând sonorei dʰ)

XLII

- in mold. fráte "frate" = între ț și c
- t^h (oclusivă palatală surdă, între t și k, corespunzând sonorei d^h)
 in trans. fráte "frate" = c
- ț (africată dentală surdă, corespunzând sonorei Ț)
 in munt. țin = ts
- u (vocala cea mai închisă din seria posterioară)
 in munt. bun = u
- u (u deschis)
 in olt. p-urmă "pe urmă" = între u și o
- û (vocală centrală cu nuanță posterioară, între i și u)
 in olt. dûpă "după" = între i și u
- ü (vocală anterioară, labializată, închisă)
 in magh. fűl "ureche" = y
- v (fricativă labio-dentală sonoră, corespunzând surdei f)
 in munt. vară = v
- w (fricativă bilabială sonoră)
 in ucrain. (la huțuli) wodá "apă" = w
- y (fricativă palatală sonoră, corespunzând surdei h)
 in trans. yérme "vierme" = j (fricativ)
- z (fricativă dentală sonoră, corespunzând surdei s)
 in munt. zac = z
- ž (fricativă alveolo-palatală sonoră, mulată, corespunzând surdei s)
 in băn. žaná "geană" = ž
- ž̂ (fricativă alveolo-palatală sonoră, aproape identică cu ž dar cu o articulație puțin posterioară, corespunzând surdei š)
 in mold. žaná "geană" = ž̂
- e, o etc. arată nuanțe vocalice intermediare
 e, o etc. arată nuanțe consonantice intermediare.

Semne diacritice

- ~ (deasupra vocalelor) nazalitate: õ = õ̃.
- ˘ (deasupra vocalelor) seminazalitate: ȓ.
- ı (sub vocale sau consoane sonore) asurzire: ı̇, ṙ = ı̇, ṙ.
- ı̇ (sub vocale sau consoane sonore) sonoritate redusă: ă̇.
- ˆ (înaintea vocalelor, uneori și după ele) ocluzivă glotală (coup de glotte): ˆe = ˆe.
- ˆ (după ocluzive) arată o explozie mai puternică: olt. pat^c.
- ˆ (sub consoane) consoană silabică: ɲ̇ = ɲ̇.
- ˆ (sub vocale) arată că vocala constituie elementul consonantic al unui diftong: u̇ în dau̇ = ă̇.
- ˆ (deasupra vocalelor) arată că două vocale formează un diftong cu elemente egale: trans. tóate.
- ˆ (deasupra unei vocale sau a unui diftong) accent principal: véde, tuáte = 'vede, 'túate.
- ˆ (deasupra unei vocale) accent secundar: sănătáte = ,sanátate.
- ˆ (deasupra unei vocale) accent dinamic mai puternic, mai ales în fraze: nú vreau.
- (deasupra unei vocale, lichide sau fricative) lungime: ȓ, r̄, s̄, ȓ̄ = o:, r:, s:, ȓ̄.
- < (deasupra unei vocale) scurtime: ı̇ în aı̇pă.
- i, u, ă, h̄ etc. (la umărul literei alăturate) arată sunete slab perceptibile.
- i̇, u̇, ă̇ etc. arată sunete și mai slab perceptibile.
- ı̇, ı̇, ı̇ etc. arată sunete extrem de slab perceptibile.

Alte semne

- se întrebuințează ca în ortografia oficială: dă-tě la driápta,
n-a văzút.

XLIV

- sub litere sau cuvinte, arată că anchetatorul a auzit bine sunetele sau cuvintele subliniate, deși acestea par neobișnuite.
- ⤵ leagă două cuvinte care formează un singur grup fonetic:
sai î́ sús "sai în sus".
- ~~~~ arată că anchetatorul n-a auzit bine sunetele astfel subliniate.
- ... marchează o pauză făcută de informator în vorbire.
- / marchează limita unei unități melodice cu intonație non-terminală.
- // marchează limita unei unități melodice cu intonație terminală.
- : marchează limita unei unități melodice, care precede un dialog sau o enumerare.
- ...// marchează limita unei unități melodice, cu intonație "de suspensie".
- ? notează intonația interogativă a unei unități melodice.
- ! notează o intonație exclamativă.
- » » încadrează pasaje de vorbire directă.
- « » încadrează pasaje de vorbire directă citate în cadrul altei vorbiri directe.
- [...] indică omiterea unui fragment.
- [] încadrează intervențiile anchetatorului sau ale altor persoane care asistă la înregistrare.
- [κ] arată că informatorul s-a corectat.
- [ε] arată o ezitare a informatorului.
- [?] (după un cuvânt) arată că anchetatorul se îndoiește de exactitatea formei înregistrate.
- [r] indică repetarea, de către informator, a unui fragment.
- [!] arată că informatorul râde.

LOCALITĂȚILE ANCHETATE ÎN ZONA „PORȚILE DE FIER“
ÎN PERIOADA 1965-1968

T E X T E

D U B O V A

(com.Plavișevița, jud.Mehedinți)

data culegerii: 13-15 noiembrie 1965

[Numele:] dobromiréscu ána [Subiect chestionar. Sigla: D I.]

5 [Locul nașterii:] đin dúbova

[Vîrsta:] șáidě și únu

[Știința de carte: școală cu limba de predare maghiară:]

am făcú pátru án// [...] am rămás númai noi cu mánile

acásă [în timpul războiului] ...cáre o mai fi putút i-o

10 mînat la șcuálă/și la cáre nu/am rămás/n-am dus cu víci-

le/că n-aviá síne//

[Ocupații: agricultură, creșterea vitelor în gospodăria proprie, pădurărit.]

[Deplasări: rar, pe perioade foarte scurte, la Orșova și
15 la Turnu-Severin, la spital .¹]

[Familia: soțul din același sat; o fată și un băiat (șofer),
căsătoriți în sat; este soacra subiectului D III.]

[Observații: povestește cu plăcere și colorat întîmplări
din propria viață, într-un ritm allegro, dar cu repe-
20 tiții și reluări obositoare, astfel că frazele sînt
uneori dezlínate și confuze. În general textele sînt
ample.]

¹Vezi textul p. 9-12.

[Despre satul Dubova]

[Dodă Ana, povestește cum s-a așezat satul aici, demult, pe timpuri.]

pe timpur¹...o vin¹it ai¹s pătru sau s¹is...păcurar¹ đin...
 5 đin lúme/necunoscută/și s-or așăđat ai¹s cu uó¹illi/or bătút par¹
 /or făcút pătru s¹is căș/or făcút [k] o vin¹it n¹uma cu muierle
 lor/s-or însurá ș-o făcút păcurari/ș-o rănas a¹is/ș-o făcú c¹ica
 căș așa micúță/...și iei o spus c-ai¹s fac s¹atu să-l kéme d¹ubovă//
 atú¹...s-or ímult¹đi din a¹ia familie/s-or mult¹ít mai mult așa/do-
 10 bromiréșci/costășci/...miloșășci/așca or fost int¹đi//pe urmă s-or
 ímult¹đi/d-ăcoló...s-or mutát/s-or mai însurát/s-or mai mult¹ít/
 s-or făcú sat/...cum videt ș-acúma că-i sat frumós/úlitě...fru-
 muasă/sat...micúț și frumós//acúma c¹í s¹atu s-o ar¹in¹ja bine/spú-
 ne că ne mutá/fáse idroc¹entrală/ne d¹use la pon¹ico¹va//acúma noi
 15 n¹ú șcim cum vom fi c¹in ne d¹use acóló//cum n¹-om așăđá să ne făsem
 sat acóló//

[Dar ce o să faceți ?]

acoló/dacă ne d¹use/ne dá cărămidă/ne dá țiglă/ne dá grăde/
 ne făsem căș//[...]u¹amini nóști să năc¹ăjesc//u¹amini sat/să năc¹ă-
 20 jăsc/c-acúma noi/u¹amen¹ batr¹in/să n-aj¹uzem să ne mutám d¹-is/să
 ne spăr¹zem cășili//i gre¹ pistă noi//[...]că vez dum¹netá/că
 n-ávem cășe de birne/đe din măt¹erial/ș-apó¹i trei/pátru sob¹ să
¹ Nume topic: deal đin apropierea satului.

le sparz dūmnetă/Ńi greu//că und-am pus cuiu la grăde/nū mai
 poț¹/că noi l-am bătut cît am putut/că să între/să nu cădă de
 vînt și de viscol/s fiie că...în lumi//ș-așă/...cîn noi prostri-
 căm casa/nū mai puēm să mai scoțem grada cum am făcut-o//da da-
 5 că lega și stătu nōstu ne forțadă/ei ! n-avem decît/ne [ε] vo da
 lei ajutor¹/și vom făsa//acuma noi nu șcim//da lumia-i năcăjită/
 fiicāre: "cum să ies io diŃ casa mie ? acū la bătrînetă//c-o
 viață am lucrat/ă lucrat o viață/și plec într-o diminață !"//
 asta nu-i tot una//sē bine dacă noi am rămîna în cășli nūș-
 10 tre//c-acuma am casă/n-am imbrăcat bine/d-is înainti n-am cum-
 pără să mîncăm bine/să trăim bine//ei ! da dacă ne stramută/
 atūs...nu-i tot a una/că ne prōfășem noi casa/doi tri an/sau și
 sîns an/n-o gătăm noi casa/s-o făsem cum o avēm//

[Care e planul pe-aici ?]

15 păi ! lei spūne/ [...] că...mai pe sus/ne dūse/o la b¹ēlcām¹
 or la pōnicova//ș-așă stăm locu^{lui} pân-ou vidă/zîse că vin d-ai
 mîi măr¹ domn/care măsură casa regulat//casa-i măsurată d-an și
 de ăl an/nu-j de cîce uor¹/și uobōru/și grājdu/și cōsîna/și t^uot
 //ș-încă noi am mai făcū j¹ de an pîn-acuma//o foz grājdu miēu
 20 cu șândilă//

copilu miēu spūne că: "măcăr să șcu că pamînt manîne în ne-
 dē¹ē/da să șcu că-l fac cu țiglă/că mî-e rușîni//io sîn⁺ sofer¹/
 și nu vreu să văd grājdu miēu cu șândilă"//

¹ Nume topic: deal din apropierea satului.

4

"măi ! tu copile ! nu pluaie//las să-l lăsăm așa//că vine
idrocentrala și iar să-l stricăm ?"//

"măcar mine să-l stric/da am să-l fac//nu vreau să m-arăce
pe mine tot nătu că ieu mă fișcălesc/ma duc mă-mbăt/și...ies a-
5 fără: hă ! sine juacă ? trala lu parvan ! grajdu lui cu șandilă
//nu !//io-l stric și-l profac//șai [k] țigla me ii-n uobor/gră-
da m-î-e-n obor/plătesc un măistor/și m-o făse-n trei zile/grajdu
mi-e la loc"//

in trei zile m-o foz grajdu la loc//am lepădat tot/am trin-
10 cit/și-n tri o fost prorădicat//țigla o fost in obor și s-o pus//
ș-așa/dacă dă dumedău și copilu-i sănătós/și noi toț sintem să-
nătós/făsem ca asta/iar profăsem casa//profăsem casa iar/dacă
ni-s sănătós și...așa-i programu să făsem/să ne mutăm/făsem ș-as-
ta//^acuma n-om muri//că...dacă muare uomu...nū-l mai fas/da dacă
15 muare vicile/tuăce le profăsem/și casa dac-o spărzēm/iar o fă-
sem//numa sănătate să fiie și dilili lunz//

5'15"

D I

zapostitu

inaiinte de zapostit/trei zile să ținem/să nu lucrăm//mu-
20 ierile babilē așa or spus că/trii zile inaiin de zapostit/de
alastă: viner¹/sîmbitā j duminică să nū lucrăm//ș pi urmă/dúpa
[É] cit trāse zapostitu/trei zile pe post/să ținem//iar i lun/
mart/și miercur¹//atúns...lucrăm până cînd la andrēiu //la an-

¹ Sf. Andrei (30 noiembrie).

driiu/...atús...putém să umblăm cu piēpcini/păn-atunș nu mai umblăm cu piēpcine și piēpcinām lina//nu mai umblăm/că s¹că nu-i bine/vini hārfile la vice//s-apropiie de sat și...inșală pacurariu/ie cîc-o uaiē/sicā trebē să ținem și pēntru vite sarbātuare//

5 [Dar, dacā nu lucrī in sat, nu te duci...?]

ne dusem pistā apă/dacā vrem să urđim noi/pănā trese andriiu//mergēm pistā apă/pistā riu/și urđim acolo/s-atunș...venim/invalia și punim să țesēm//

1'15"

D I

o vinīt lūpi

10

o vinīt lūpi a¹isa ș-o omorīt șapce uoi/...alaltăierōn/... uoi¹-o vinīt di pe cazāne/și or venīt prea sara//or fos sîngur¹e //ș-o venīt lūpi/iēșit inai¹ncā lor pē...malu dūnāri/și lē-ā prins și lē-ā omorīt//o omorīt șapce//lē-o adūs la dūuā cu cāru
15 acās/m¹orce//cāru plin di uoi//uite alaltăierōn//[...]

[Oile au fost singure ?]

sîngure//or fos pe cazāne iēle/ie ca un fiēl de...in¹kis acolō/d¹-is pîn la pănā-n/...pănā iēș¹ di¹colō de cātā plāvișeva¹ la [k] m² pikēt² /iēle...ie-¹nkis așā/nūmai puțin cuastā/cīta puāce
20 vicele să umblē/și uōmu l¹-o lāsāt acolō//și iēle...dacā vre dorm ș-acolō//^acōlo nu să bāgā lūpi/cā-i yanț mārē//da iēle iar vin in¹cuāse/șci/nūma cāre șciū să ia po¹cāca/sā iēse desupra/care nū/

¹ Sat: Plavișevița (punct de anchetă).
² Pichet de grāniceri.

6

șed acolo pe sub yanț/sau vin în cuas-acas//uoil-or foz monite
să vin-acas//dar n-or veni devreme/or venit cind o fnsarat//lupu
l-o așceptat/in șosaua națională/iel o iేశit in calo/bag sama/
mai mult lup/s-o omorit șapce uoi//diminata o vadut numa patru
5 uoi or venit acas/nuapca/s-atuș unde-s uoil-șlelalce ?//atunș
stapinu s-o dus să vadă unde sint/l-a gasit lingă șo [ε] șaua na-
țională/șapce uoi nuarce//l-o adus cu caru/nuarce acas//

[Dar nu le mncaseră lupii ?]

șe ! mncat seva din iele//unili numa gıtu rupt/la unili
10 șpărce și burta/la alta ii rupt țmpu dinapoi/nu pucă s-aducă
nuarce...așă numa l-o omorit/l-o tăiat/l-o...l-o rupt//numai...
așă iel p-urma tuată dıua o jupit la uoi// [...]

vine un lup cu gıșa [k] cu gıra-ncleștată/și nu prinde//așă
fi dă dumnezău lui de să-ncleștadă gıra/vine dă cu nasu uae/și
15 n-o prinde...cu gınti//vin-așă ca ũ...incleștat//așă-i dă dumne-
dău/că să ai noroc/că dacă nu/cin vine tot să ie/rămın fără ni-
mic//de tuamna până primăvara/or de primăvara până cin...tuamna/
primăvara/iar fi/până iarna/nu mai rămın/dacă tot vine la minı
tuată dıua bună dıua/m-ia uae/nu mai rămın cu nimic//da așă/
20 mai firește dumnezău/mai păzın și noi cu cını/mai...unu d-o par-
ce/unu d-șilalta/așă merșem pe lingă iele/pia pădure/nu umblă
uoile de capu lor//

[Dar cind ai văzut lupi...?]

acuma/documdată/nu l-am vadu baș apruape/l-am văzu mai di-

7
 p¹arce//l¹ina o fos¹ cu u¹o¹il-ac¹uma s¹apt¹ăm¹ina tr¹ăc¹ut¹//la ȝa o v¹in¹t
 o lwat o c¹ăpră//ia s¹ă duc¹in¹du d¹upa i¹el/i¹el tr¹ăze ȝe c¹ăpră ȝ¹i
 ȝi d¹upa cap/ȝi n-o l¹ăsă//ia zbi¹ără/n-o l¹ăsă//p¹an¹ la ũrmă s-apr¹o-
 piie la u¹og¹as//at¹us...c¹in¹ s-o propi¹iat f¹ata d¹i i¹el/i¹el s-o pus
 5 in¹ cur ȝi stă s¹ă ũtă la f¹ată/cu g¹ura c¹ăscătă//f¹ata at¹usa
 ũ-sep¹ut s¹ă...ȝi s¹ă pl¹ingă/ȝi s¹ă zbi¹ere ȝi mai t¹are//c¹it o mai pu-
 t¹ut ia s¹ă mai zbi¹ere/că s-o c¹em¹ut c¹ă s¹ă p¹une l¹upu s-o r¹upă pe ia
 //ȝi ven¹in¹d un¹ ȝum¹ar¹/ăla iar o ven¹it f¹ără p¹uscă//ȝi c¹in¹ ȝum¹ariu
 o aj¹us z¹ese m¹et¹ar¹ de lup/at¹us l¹upu-o p¹lecăt c¹in¹d l-o v¹ăd¹ut pe
 10 u¹om//da ȝi ia n¹u s-o mai c¹em¹ut//ia d¹acă nu mai ven¹ă n¹ima ȝi st
 [k] dum¹neȝău ȝc¹ie cum ȝeră/p¹ăce fi c¹ă...să r¹ăpedă la ia/i¹el ie-
 reă m¹are//s-o pus in¹ cur ȝ-o-n¹sep¹u s¹ă ũrle/să zb¹ere//ȝi nu mai
 ...f¹ăsă altăse //ia/d¹acă v¹ăz¹in¹ că s-o [k] o l¹ăsăt c¹ăpra jos/că-
 pra o fost am¹et¹ită/ȝc¹//că i¹el o tras-o mult pe jos/o tras-o vo
 15 d¹ooz¹ej de m¹et¹ar¹//d¹upa i¹el//at¹us c¹ăpra o fost am¹et¹ită ȝi nu
 s-o sculă de jos//ei ! o v¹in¹t/o aud¹it ȝum¹ariu ăla c¹ă zb¹ără/o
 ăl¹ergăt ac¹ol¹o/n-o foz¹ aȝa dep¹arce ȝum¹ariu/o fos f¹ără p¹uscă//c¹in¹d
 s-o dus ac¹olo vo z¹ese m¹etri de pu [k] de lup/l¹upu at¹us s-o sculă
 ȝ-o p¹lecăt//da i¹el d¹acă v¹ăz¹in¹ că f¹ata zbi¹ără o-n¹sep¹u s¹ă ũrle ȝi
 20 cu g¹ura c¹ăscătă//tod¹ la f¹ată s¹ă ũtă//că nu ȝc¹ia c¹ă cum s¹ă f¹ă-
 că/...u [ȝ] nu ȝc¹ia n¹is f¹ata se s¹ă f¹acă//s-a p¹ormă/s-o pl¹in¹s
 ȝ-o zb¹erăt c¹it o put¹ut/că s¹ă t¹emiă c¹ă s¹ă-ntu¹ărce la ia ȝ-o r¹u-
 pe//c¹in¹d o aj¹uz g¹ură ȝe u¹om/at¹us i¹el o ȝc¹it ȝ-o p¹lecăt//cu-
 25 n¹oȝce l¹upu se-i u¹om ȝi se-i f¹ămeie//fi fi¹ără s¹ălbăcică/da t¹ot
 Gest.

șcîie că...se-i uoṁ//

4'30"

D I

[Oieritul]

primăvara/...după se treșe pășcili/...noi adunăm uoiili/
 5 luvăm un paçurâr† la uoi/i dăm...triṁ mi sau...pătru mi/pe
 cum ně...lovim/...pîntru trei sūce de uoi//la trei sūce de uoi:
 pe o sūtă sinzéz de uoi i plaçim la paçurâr†/pe o sūtă sinzéz
 umblăm/...pe jumătăce//dacă io am dăsi uoi...fi [k] úmbu pe síš
 /sí pe síš le plăcésc//sau am doodés: pe dăse plăcésc/pe dăse
 10 úmbu//ș-așă care-i mai mare bas/are mai múlce víci/ála úmlă-n-
 tíi//până să gătă rîndași tot//și la uoi cînd luvăm lăpçili brîn-
 za/tot așă fașém/i...io am doozéz de gălét mai întii//ála are
 opsprése ia^a dóiilea uara/ála are șaptisprése ia a treia uara/
 ála are sísprése ia a...pătra uara/tot așă/măi puțin cit/pînă să
 15 fășe la o gălătă sau la dō gălét/d-ajunžem treizés de rîndaș să
 né horîndim//așă umblăm și la uoi/tot pe rînd//cînd fi gata rîn-
 du/iăr io bas mă duc întii să úmbu/că...io am mai múlci//iăr io
 řsep//așă-i...vára// [...]

ála-i bas/care-i măi mare/bîrcăși-s ailálț//ăi măi mis//
 20 sînt un bas/doi/măi mare/ș-ailálț is bîrcăș/măi mis//

[Care sînt "bîrcășii" ?]

bîrcăși-s ăi care au lăpti măi puțin//care au lăpti măi
 mult is bas//noi sînceṁ vo trei inș măi mar†//că o dată am iō

více mai mǔlce/o dátă pică la ála/or íi crápă/or^í nu fátă tuá-
 ce//la visínu miěu n-o fátát cápríli/pínă l'-a băgat ín stínă//
 la un rínd/la al dóila/atúz l'-o măsurát/da a méli o fátát tuáce//
 io am fost mai bas//

5 2'15"

D I

uogrădínțî

[Cum cunoști oamenii după vorbă, care-s din Dubova, care
 din alt sat ?]

iei vorb^íesc așa/alfiél: s-a dus/a vinít//da la noi spúne:
 10 s-o dus/ș-o vinít/nu s-a dus sau venít//s-o dus ș-o vinít/vorbă
 străcurátă//ásta-í la noi//

[Cum spui la ce dai la porc...?]

noi zísém duléce/iei spúne dovlece//

[Cine ?]

15 uogrădínțî//noi spúnem duléce/iel spúne dovlece//ásta-í//
 nu ie...nu né [É] //noi spúnem crump^íér^í/iei spúne crump^í//asă
 noi am vadút că iei nu ca noi spúne//nóo nu né pláse vórba lor//
 iei nu né vo plásá vórba nóstră//asă...nu né convíne únu de ál-
 tu...cum vorbím//

20 1'00"

D I

ireá să mor đín urek^éia áia

m-an dus/iarna la urđít/la máma/...pe coridór//ș-am urđít

mult/mult/acoló/am minát urđáriu toátă díua//am urđít trei cord//
 máma me o urđít trei cord//sór-mia trei cord//a fost nóo cord//
 și io tot am dat répede cu cápu/m-am întórs tot așa répidi/ă fa-
 cút/ș-am avút círpă supțírí/ș-am tras curłent pe urłéke//atúnș
 5 m-am pomínít că mă doáre urłe/naápca//mínedí...máma me spúni:
 "hai să-mvállím"//pă/hai"//o scos răzbólu-n óbór/și m-am pucát
 să-nválesc//ia...vîne și sór-mia/și ia/tóte córdíli...sí nóo
 cord//ii mult//úna trii/úna trii/úna trii/nóo cord//ă statu toá-
 tă díua-n óbór//io am rásít pi urmă/dúpă s-am tras curent/am rá-
 10 sít la cap//ēi/o vínít sára//sára mă doári cápu//mă doári urłe-
 kea/mă doári de mor/săr í sus//o mułeri spúne că...să pun șenúșă
 [k] ásta...spúzâ cáldă//úna vîne...să pun tăríți cáldi//úna ví-
 ne/să fac feșcílă la urłeke//fac feșcílă//úna spúni "nú-i feșcílă
 ásta bună/fas álta"//vîne álta/im¹ fási áltfiel//bun !//mi s-o-n-
 15 sítát cápu//și mă doáre/și-nșép să zbier/mă doáre/și zbier/și
 zbier/pínă...am avú destúl//am zbierát șasâ díli//m-an dus la
 șpitál//plecásă de la șpitál pi-úrmă atús/...se să vez dúmnetá?!
 acolo m-a da vo dóo ízecții//o-nșepú să cură apă gálbină pe urłe-
 ke//o-nșepú să puruíedă//mă doáre ! zbierám cít mă dusá gúra de
 20 durere//și...dísa ála/doámnil-á¹la/zíse "tás ! că ce scot afără"//
 "poț să mă scoț afără/să mă tai bucátúr¹/că nu mai poț să
 tírpez de durere"//
 m-a dat níșce bumb¹/că s-adórm//adurmían cít adurmám/da
 iar mă dureá/nu pucám de durere//mai mă dádá cít-o ízecție...

mai amurțá cíta...//la nóo dîli-n dá drúmu-acásá//m-o amurțít
 cíta de izécții^l-ála/ó plecá^t puróiu pe ur^léke//merzá puróiu pe
 ur^ékea ásta [ɛ] stîngă//se să ved ? am mai tră [k] șădút acásă
 trei dîle/și mai ma doáre/ca cum...sázata//zbier//am mai zbierá
 vro síis zíl-acás/și p-órmă m-o luwá móșu iar în cosíie/și m-a-
 dúse iar la șpitál//

acóló...zîse doctoru cătră míne/zîse [k] dîse cătră móșu/
 "móșule n-ai decít să ce pun cu dáta și cu șocánu pe cápu bábí/
 să-l sparz/că n-ai se să-i fas"//

10 "pái" sícá/"cúm să sparg io cápu bábí ? că bába o doáre așa
 urék^a/da să-i mai spar cápu ?!"//

zîse "núma cu dáta și cu șocánu/c-áltăse n-avén se să-i
 fasém/trébu^l să-i sparzém cápu"//

asá o...o dus dumnedău ó [ɛ] bábă/o muíere língă míni/
 15 zîse "dumnetá dí se stai ?"//

zíc "nú mai pót"//vedá că zbier în cosíie// "nú mai pó de
 dur^éere" zíc/"cúm ma doáre cápu/ur^éke" díc/"m^éerze coptúra pe
 ur^éki"//

to luwám coptúra cu zézítu-așá/scoám cît íșá/ș-o puám pe
 20 loitréce la cosíie//albísă lóitra de...de coptúra cun scoám/că
 ...io...cît o miers d-ísa pánă-n uorás/m-an clăcínát/și merzá
 coptúra pe ur^éke/s-o copt aiís^l/in uóuu ásta dúpă ur^éke//

víne o muíere la míni/dumnidău să-i ajúci/că m-ă^u spuz bí-

ni//

25 ¹ Gest.

sică... "dumnetă se stai a¹isa ?"

dic "iacă se stau" zic/"și doctoru spūni că nūma dăcă m-ā
spārzi căpu...cu dālta și cu șocānu/că altăse nu āre"//

"drăgă" dīse/"nū mai sta/că ce prīnde sara//nūma pūn-te-Ń
5 coșie/și dū-ce la doctorū/la sāverin¹" zīse/"la bră¹ilīțā//in-
tābă [k] intrābă de dōctōru bră¹ilīțā/că āla-i pēntru urēk¹//că
mie m-o curs urēka sīnsprāsī ān//și iēu m-an dus la dōctōru
braiilīțā/m-o-ndemnāt un Ńom/și m-an dus acolō/dūpā sīnsprāsī ān
m-o curățāt/āstāz¹ mi-s muiere la loc" dīse/"m-o curățāt...și...
10 nu mai am nīmīc la urēk¹//nu mai fālēșce nīmīc/nu mai fŃcū-
re urēka/nu nīmīca//^m-am făcū bīni"//

așā m-o făcū pe mīni//m-an dus acolō Ń spital/și m-o dus la
nōozășpātru de trēpt/an suīt sus//io am dīs așā: "d-is nū mai
ma adusēz voi pe mīni napōi//d-īsa nūmā lādā mai mē vidēt acāsā//
15 da io nu mai vin"/cīt am a [k] durere-am avūt io đī mārī//nīs nu
șciām să vorbiēsc bīne/de dureri//așā m-am pomenīt/tot o vīnīt
dōctōru la mīni/o dātā o dat o Ńzēcțiē/și mai mul nu m-o dat//
m-am făcūt o feșcīlā/ș-o pus-o Ńntr-o picātūrā brāunā/ș-o bāgā-
t-o-n urēke//acolō cu clēșcīlī Ńndesā/cu clēșcī mārūnc-așā/ca dōo
20 aconīțā//Ńndisā āia/feșcīla āia nūntu...fāșā pīr pīr/pīr pīr/
pīr pīr /pīnā...trāzā/purōiu//Ńn nōo dīlī m-ā făcū bīne//și m-a
scos dīn spital bīni/pīnā āstāz m-a alināt//da ! și ireā să mor
dīn urēk¹ia āia/dīn rāsālā//

5'45"

D I

25 ¹ Turnu-Severin.

m-o-mpúz váca

diminată/ma duc la pasúí//...se să vez¹ mă duc la pasúí la
 curătură//acolo/an culés pasúíu/am pus în cosíie/~n car/am
 umplút/am înkingát caru de pasúí ca pe fín//și l-am adús acás/că
 5 ierá mult pásúí/aveán copíl mic/fată mică//cînd am vînit acásă/
 suácra-mea sícá: "fásém cîta coléșu/opărím cîta p¹éșce/și
 mîncám"//

c-am ajuns acásă//asá î vr¹emíia ásta a fost/cîta măi devré-
 me/o tîrúicá mai devr¹eme//se să v¹ed¹ ...//m-an dus la...plec lă
 10 ...iel díse să duse să míne bóii/și io să fac coláșă/să opăr¹és
 p¹éșce//am făcú coléșu/suácra bătúsă tóbă buactáru/să merzém la
 porís//

díse/dacă am [?] bătút tóba la porís că "ce dus tu"//

"dú-te dumtá !"

15 "ba" se "dú-ce tu !//ie fáta și dú-ce//ie fáta-m brătă"//
 ierá fáta-mfășuíatá/mică/-m brătă//am plecát//afără/cînd
 am íeșí la puártă/iácá că gráda lu visína ásta² ierá nai¹ncá cá-
 și m¹éle//io nu am scíuút de vácă că-mpúnze//io am íeșít în
 drum/s-am plecá la poríns//venínd vásile d-ís dín țárină/și să
 20 bắcá úna pe álta/iéle s-or íntăpús [?] iéle dí iéle//vácă în-
 v¹erșunátă/s-o fi făcút ?/n-am șcut io că-mpúnze/ia o vînit și

¹ și drege glasul.
² Gest spre casa vecină.

drept după mine fúze//și m-a lua pe cuarne//cîm mă i^e/mă i^e
 dris [k] drept pe dinapóí [...] și mă rădică-^u corn// [ε] io...
 în^u corn/m-an dat la o párt-asă/fata s-o dus într-o párcę/și pe
 mine m-o luat în^u cónru drept/inăi^unce//am mers tîrîș după ia/cu
 5 mînilę pe jos/și ieu în^u corn//pînă m-a scăpát pisóru din^u
 corn...jos/atús și...[am] căzú muárt-acóló jos//lúmia a sărit
 la mîni/că váca pròsăreá sá mă pròimpúngă/săreá lúmia la mine
 și m-a scos//veniră doi uámen/pi-úrmă: únu hám ș-únu străi^uin//
 ma luwără de su mîin/și ma adús-acás tîrîș//de su mîin așa/pe
 10 u [k] mînilę lor pe...pe sus//ma púsără-m pat/se să vez mînatá !//
 tuată lúmea s-o odunát că m-o-mpúz váca/am foz mir la sat/să
 ma-mpúngă váca//vine uámen/vine muier¹/vine...tótă lúmia//n-ai
 mîi știúut pe lúme de uom//se să vadă ? ó vădú sínze/că mérze
 sínzele pin sobă/pia pat/pănă...s-o stors dím mine cît o vrut//
 15 e ! la medic i^u nú m-o dus/la dóctor/cum s-acúma/dóctor¹/să mă
 dúcă//nu m-o dus//m-o tînúut în pat/șas săptămîn/pînă s-o legá
 pisuárle síngure/să s-adúne//un an de díle...am mîers/d-em mîers
 șkópă//n-am putút io să ieu nímic de jos/că n-am putút să mîerg//
 tod dacă m-an dus úndeva/m-o lwat în^u cosíle/-^u car/m-o scos...
 20 //acóló așa¹ am făcú mîncáre/^așá pi [k] ușór/că să rădic/n-am pu-
 tút să rădic nímic un an de zíle//...áia petrés.../ uómu petré-
 se-m viátă mulce//

3'15"

D I

¹Arată spre bucătărie.

moşónu

s-o dus la p_od_uri/la l_em_ni/s_i s-o d_us la b_ilv_án¹//s_i...a-
 coló la b_ilv_án/o spr_ins [k] o pr_ins l_em_nu la t_in_jálă să-l scu_átă
 la...drum/că să pr_indă la...car/să-l p_ună la car//i_el de i_ut/
 5 l-a lov_it o ju_árdă p_istă u_ok¹//s_i d_in ju_árdă á_ia tot l-o dur_ut
 u_ok_iu/s-o r_ámás u_orb//aşá u_orb...d¹-un u_ok ó s_ád_ut vo s_ins_á an//
 s_i p_ormă s-au tras u_ok_iu s_i l-alal_ált//o orb_it s_i c_elál_ált//or
 orb_it u_ok_i-am_indó_i//aşá u_o s_ád_ut nu s_cu/pátrusprăse an o s_áispră-
 se an/u_orb/in s_obă//númai o m_in_cát/s-o stat//or dac-au in_gorát
 10 u_ocucurú_d...cu m_ina aşá²/fi da postáva/sácu cu cucurú_d/i_el l-o
 g_orát//da áltáse n-o fácut//dacă s-o dus afárá p_intru i_el/o
 s_cut cása lui cum i_i/i_el o pipe [ε] i_át pe p_ár¹éce p_ină o í_át
 afárá d_in g_áng/d_in c_indă cum i_i z_is_i i_el/pe trépc_i/o pus m_ina
 d_i loc pe g_rajd/pe p_ol_átă/p_ánă la...d_upă g_raj^d n_ápó_i/acólo s-a
 15 dus p_intru i_el/s_i i_ár o t_inú m_inc_i/i_ár pe p_ár¹éce/i_ár o v_in_i n_á-
 pó_i p_in s-o b_ágát in s_obă//aşá a p_etréc_ut i_el s_áisprézése an/
 p_in-o mur_it//s_i t_ot n-o ov_ut n_áróc de lum_ină//tot fárá lum_ină o
 mur_it//o s_inát/

s_ică..."tu/stáno ! im¹ dai_i să m_án_inc//o ven_it tr_uţă ?"

20 s_ică "n-o ven_it"//

¹ Nume topic: pădure de lingă sat.

² Gest: sugerează curăţatul porumbului de boabe.

- "dacă n-o veni^t" sícǎ/"tu să-m dai mie să mînc"//
o mîncát/și după s-o mîncát/i-o mai rămás o bucată de
slai^{nă}-n...strákina lui/...o zís "tu ásta s-o puⁿ/să am dimi-
ná^{ta} să maⁿînc//să nu lápezⁱ//púně lădămésăstrákina me" díse/"că
5 să am diminá^{ta} să maⁿînc"//și s-o culcát//sóra me s-o pus să țesě
la răzbói/bhécú-o fost aprins.../și cînd o vinít iel/bărbátu iei
de la...biert/
o díse sícǎ "ai...sínát/moșónu ?"//
síⁱcǎ "o sínát"//
10 "atús hai să sínám și noi"//
o sínát/s-o opucát să...să mai țesě...//
síⁱcǎ "mă moșóné" sícǎ/"nu ț-ai tras pisóru mai în dal de pe
scamⁿ" síⁱcǎ/"să n-amúrtǎ"//
nu díse nimica//táse//
15 "moșónule !" sícǎ/"nu-s trá^z pisóru mai în dal"//
nu díse nimica//că iel urék búⁿ-o ovút/da n-o vădút//cînd
să ála...iel îi cu stránu vez/astrucát/iel îi mort de cînd îi
lúmea/"ei ! vai de mině ! se să fac ? cuⁿ să fac ?"//fúze pîn^u
la min-aiis//
20 "áno/háidí iut pîn^u la miné/că moșónu-i mort"//
"pái cum ?"//
"am țású la răzbói și iel o fost cínát/și s-o culcát/pînă
vine trú^{ta} di^m vále/de la birt//cînd o vinít iel/sícǎ « ai să sí-
nám/da moșónu o sínát ? » //zíc « o sínát » // « hai să sínám și

noi» //

iel p-ormă s-o culcăt și ia...s-o pus iar la răzbói să țe-
să/

cînd...ia strîgă la iel să-ș tragă pisóru/iel n-o mai strâ-
5 gá[?] pisóru/că iel...o fos mort//și n-a știút níma c-o murít//
mácăr c-o fost uorb/și tot n-o ovú^d năróc de lumină//așa o fost
ursít...să p¹etrecă//

3'30"

D I

la porîns

10 primáriu...ní spuńá/jurátf...ne spuńá se.../suplentu-atús
așa iereá//ne spuńá porúnse s-aviám: că nu-i mai vóie să ne du-
sém cu bóii în țárină dîncoló/că să ne bágám pim prún/c-av¹em
prúni de scuturát/și nu-i vóie să...mezém [=mergem] pánă nu scu-
turám prúnili//sau î¹ livédil-ále mar¹/pánă nu tălém otávur¹li//
15 "cáre se va prînde/se va íve [ε] amendá/se va duća vícili
la...obór"și...nu le sloboáde pîn nu plácím//ș-așa ne spuńá...
mai depárce/s-aviám//primáriu dísa că: av¹em de făcút róbötă/...
merzém să deskidém șánturli/ne dúsem să lucrám/...la drúmur¹ să
kićím/să coborím cucurúdu/să coborím rána/să nu ne vînă plóii
20 și să ne prîndă rána pe cîmp/necoborítă î¹ sat//că noi n-av¹em pa-
mînt că să ne...fi¹ cu rána aiíz jos//noi tot la curátur¹/sus/
la padúre//așa primáriu să-n [k] trábuiá/să să-ntárisédă să...ne
coborím rána nuástră jos//ș-așa nē-șcîntá la pórîns//padúre de

cei atúns a tăiat în vremea aia//ș-adusăm cu cărți/jos//la dúnă
 năre//ș-asi să-ncărcău șlepuri/să-ncărcău șamuri de...//așă
 ierău înaince//

1'30"

D I

5

[Înmormântarea]

uomu cî să-mbolnăv¹șci iel/vedem că...cum căuută/că^uută
 trist/că^uută așă...se lăsă mînilî/pisuarăle-atús simțim că iel
 o să muără//ș-așă...cîm ved că iel l lăsă mînilî sau pisuarli/
 nu mai puăce iel ca să umble/atúnsa însamⁿă c-o să muără//noiⁿ ne
 10 grijim/l-îmbrăcăm/cum trăbă/fi grijim^uo lumina/răipieltu lîngă
 noi/dac-o fi séva/io [k] să fim grijit//așă vadin noi că iel...
 nu prea vorbășci/să-nșepe limba a-șgrosă în gura//atúz iel o să
 muără//^atúz noi aprindem lumini/și-i punem mîna [k] lumina-m
 mîna//iel nu mai dîse nimic/dacă o să muără//și dacă măi tră-
 15 iășci iel/măi are de trăit iel/dîsi "nă aprinderez lumini^l/că
 nu mor io//nu stau io să muără [?] "//atúns noi suflăm lumina//
 noi îl vedem atús că iă i să duse capu [k] uoku pîsta cap năpói/
 și...atúns noi șcim că muare//iel șcie/ie cu mince/că iel cu
 minca tot muare//noi aprindem lumina și stăm d-o părce...//ș-a-
 20 tús iel înșepe să...cășce¹//cîm fășe așă a trîia uără atús iel
 îi gata//fi gata/nu mai i/nimic nu fășe//altu kinuie/hircuăne
 mult/da altu nu//atúns pui [k] iel îi-mbracăt/il dezbracăm iără/
¹Răsuflă greu, cu gura căscată, imitînd omul în agonie.

mai lăsēm Țo jumătă de sas/ș-atúsa-l dezbrăcăm//fi scuácim afă-
 ră/-l punēm intr-o postávă cu apă//fm postávă cu-ápă rési//fi
 Ținēm dóo sásur¹ sau trii sásuri in apă rási/până să-Țkágă sîȚ-
 zili-n iel/să să-ntărească iel//atúnsa-l scocém/pi-o pînzáică/
 5 să il [ɛ] il șcérzēm de apa áia/și-l [k] să-l pròimbrăcăm/să-l
 pròfnskimbăm in álice Țuále/curáce//atús noi il pròfnskimbăm/fi
 fásēm Țuálile pe mäsă/ca cum fi...să-i dăm de pománă/ca cînd fi
 om imbrăcăt/așa fásēm pe mäsă/Țuálile lui/le kicím/și le tamfiēm
 /și lē dăn di pománă la súflitu lui//atús inșepēm să-l imbrăcăm
 10 in álice Țuále/nu-n ále s-o murít//alt rînd de Țuále//fi imbrăcăm
 și-l punēm atús pe mäsă/așcernēm un așcernút frumós/o pîndáică/
 o pătură frumuásă/și-l punēm acóló pe mäsă/-i punēm o piernă la
 mäsă și.../fi Ținēm o zi și jumátate sau dóo díli și jumátace/ál-
 tu cáre-i cînăr il Ține și pătru zile și sîns zile//fi cîntă și
 15 muzíca/la al cáre-i cînăr//cáre-i batrîn il Ține dóo díle/o dí
 și jumátace/pe cum...puáce Țómu să-l ingruápe//așa...cîn vîne
 pópa/noi il dúsem la biserică/luwám...cáre cum vrem/sîns stá-
 gur¹/tréi stágur¹/nóo stágur¹/pe cum ní-s bogát/pe cum vrem să
 fásēm fála//atíta luwám de la biserică//nóo răpízē/nóo stágur¹/să
 20 dăskide ia sîngurá//așa...scotém afară/și punēm cîrpúțē punēm
 la stágur¹ cîrpe mar¹/la ii se dúse/cîrpe la Țúmăr/la crúse/tot//
 e ! cînd să véde că să vînă pópa/-l [k] da mai naiînte de pópa/
 fi fásēm sâ-l punēm in lădă//acóló-i punēm iar un așcernút fru-

¹Se deschisese ușa camerei.

mós/fi dăm de pomână/și púnem mórtu-n lădă//cînd vine pópa.../
 [k] vin ăi de la biserică cu stăgurli/cu tot/aiis/fáse ca o lícē
 așa/măre/pe-acás/și...il púnē lădă/il scuác-afără pe scără/și
 l sícēșce pópa//și-l dúse/ocolēște sátu/...o [ɛ] al căre-i ba-
 5 trîn il dúse núma păn la biserică/ocolēște biserică/și-l dúse la
 cimitir//pe drum fáse stăr[†]//inaînțe vrēme plăcăm noi stărili/
 cíce pátru síns/acúma...tuáce námurle/ála plătēst-o stāre/ála
 álta/ála álta/fáse stăr[†] múlce/pe drum//până cînd ajúnz la cimi-
 tir//sau dăse/sínsprāse/și dóozăz de stăr[†] fáse//cînd ajúnz-acó-
 10 lo la mormînt/il púnē pe ũștric/și-l slobuáde-n gruápă/ș-atús
 pópa sícēșce și.../ínsēpe și-nșēpe iel trázi pāmîntu din...în
 crus așa /ș-atús uámîni s-apúcă și-l astrúcă//cîn l-a astrucát/
 îi púnē crus-acóló/il fáse mormîntu cum trébă/și...plăcă acásă//
 dúse rēpízilē la...biserică/și uámîni vin la pomână//ii kiámă//
 15 námurle vin mai sá d-a dreptu/că șciū că mai au de lucrú acás/
 aiis//da ai strîn îi kemám/sá vînă la pomână//ș-atús adúnă aiis
 multīme multă: căre o...lucrát/căre or...dus/or dus stāgu/tuátă
 lúmea áia vine aiis la pomână//și fásem pomână de la dúpă//...
 de la dúpă păn la friptúra pún la māsă//pún dúpă la māsă-ntîi/
 20 pi-órmă pún i...sărmele/p-órmă pún friptúra/p-órmă pún meșpáitu
 la māsă//p[†]e rînd/asă//da//și...fáse pomână/zíșe "bógdēaprost"/
 tuátă lúmia cîm púnē la māsă p[†]e rînd//

[Și după asta...?]

25 [†] Gest: schițează cu ambele mîini, alternativ, felul în care se
 trage pămîntul în groapă.

pístă trii săptămîn fásē iar pománă//la trei săptămîn fásē
 de trei săptămîn pománă//mai micúță//la șas săptămîn prokámă iar
 tuotă lúmea care-o fost/iar pománă//la șas săptămîn//la júmătă
 de an iar fásē porónă//la ánu/fásē pománă la ánu^atús iar fásē
 5 pománă máre ș-atús...//da păn la șasă săptămîn/iī dúse túrta în
 tuată díua//dúse la un uom/strin/đin...afár đin cásă//la áltu/
 dă în cásă túrta đī pománă la...copílu lui o la...tátă-su/da...
 //așā dúse/fásē pománă ved/dă de pománă//ș-așā...

[Dar la biserică se duce, la pomeni ?]

10 cápu se [ε] ĩšepe să púnă pomána/ála-l sícéșce pópa pe mäsă
 //vîne de la mormínț//...uŋ cap așā fási//ála-ī...cu trii dără-
 pur[†]//crúse-ntîi și p-úrmă...pratrát/crúsa o-mparțím în do^o/ála-ī
 cápu/să numeșci//și vîne aiísa pópa/íl sícéșcē/cu mîncárea se
 pui la pománă/scoz[†] din tuată mîncárea o strákină ș-o puñ pe má-
 15 sã/și vîne sícítă//ș-áia o protórñ in...mîncáre-ailáltă/o mesteș
 /și vîne tuată mîncárea sícítă//ș-atús púne la mäsă//dácă-ī pópa
 la mäsă/sícéșce mäsă/pomána//și dácă nú/púne núma mîncárea áia
 sícítă și...áp-áia sfínțítă se o fásē pe mäsă o tuárnă-m mîncáre/
 și vîne tuată mîncárea sícítă//

20 [Dar la groapă, la inmormintare se dă ceva ?]

se dúse acolo/cím plăcă mórțū...pui într-uŋ kes nóo colás
 //în tot colácu puñ um ban//fiie núma cîte doi ban/și de síns
 ban/și de dēșe ban/cum áre uómu să púnă//în ái nóo colás cu nóo
 lumín//ș-áia-mpárce la copíi/ăi mis//cít ț-ajúnze//acoló fi dă

um bít/c-un bocál/ș-un peșkir la uom pistă gruápă/care-o ísepú
gruápa//la ála-i dá să...de pománă//la mórtú ála//ș-atús vin toț
la pománă//ș-aáia vin//

9'15"

D I

5

am auudít morói

[Dar ai auzit să se facă moroi ?]

păi ! morói/cáre-s răutăsós la súflit/cáre vorbesc rău/ca
cum mi-s io așá//

[Dar ce-ai auzit, dodă Ana ?]

10 am uzít ă/pim pod așá/că...am auuzít//că-i...fáse zgómot...
//ei ! cáre vorbesc rău/io iărăș cam vorbesc cam rău//

[Ai auzit să vină la cineva ?]

io am auudít morói//și la míne-ŋ cásă am auuzít morói
cînd o murít un fra [ɛ] un fráce a lu suácra me//la ogrădeňa//și
15 noi am fost aiís//și io am dormít cu bărbátu-m pat/și iel o avú
grijá să plése la pădure//cu móșu ála al orb se fu acólo[.]//
ála a zís că să scuálă să plése la cei//la cei/să cobuáre/
cum am spus la...acólo/la bílván¹//și...úica lui o foz mort la
ogrădeňa...//ș-auudím că...báce í [k] íi ím pod/auudím top top
20 top top²/să coboáră/șci să coboáră pe scáră//eⁿ/n-am luat ín so-
coată noi se să fiie/ó fi vun mîț/fi-va sévá//iácătă că...deskíde
úșă/un uom//deskíde úșă/și lámpa o foz mică/intuársă//odátă o

¹ Nume topic: pădure de lângă sat.² Cu glas șoptit.

rîdicát lámpa-n dal/máre//

da ásta/bărbátu-miu sícǎ "hm/^hm"/ma n-o avút grai/cǎ n-áre
grai cîm vez¹ mórtu//iel dá sǎ púnǎ mína pe iel/o ramás cu mína
aşa//

5 da io an zís dî somn/m-am pomînit io-m pacáce "se-i/se-i/
iej nebún la cap/ies prost/s-ai plecát ?"//

"tas cǎ" ce/"úica !"//

"únde-i úicǎ-tu ?"//

"há-l aiís !"//

10 "ies prost tu la cap ?" zíc/"se ma-m...bizfiá se ma minţ
así pe míni !/úicǎ-tu/veni úicǎ-tu/morói"//

"dacǎ mi-s io proz" zíce/"tu înkíde úşa" sícǎ/"úice cǎ úşa
a rămás deşkísǎ"//

iete c-aşa-i/úşa o rămás deşkísǎ/cǎ iel...odátǎ se s-a pomi-
15 nit şî puteá sǎ púnǎ mína pe iel//ş-o pus mína da nu/úmbra s-o
dus/nu-i nimic//am protras-o iar lámpa napói/micǎ/şf...m-an cul-
cát//am făcút aşa negurǎ-n sóbǎ/núma puţín lámpa...//a fost o
cǎldáre de tuş pe cuptór¹//sǎ-ncǎlzǎscǎ ápa/sǎ fásém páe la boi//
ne pomînim cǎ báiera báce pe cǎldáre¹//dá în cǎldáre cu báiera//

20 iel dîncoló sícǎ: "ei ! úico ! da se vrei sǎ fas ?"//

nu zíse nimic/táse/báiera...lásǎ//iar stǎ/iar báce¹ ca...
áia/báiera//trázi-n...táre-Ń cǎldári: cenc ! ca [k] cǎldárea de
tuş/tráze coló//noi n-am sculǎ ş-am rîdicát lámpa/nú-i nimic//

¹Subiectul bate cu degetul în masă.

am audít p-urmă un căţel că látră pe drum//şi s-o dus úicǎ-su/
 o plecát//áia am simţít ş-am vădút//c-aşá o fost/aiévi//am vă-
 dút//da...aşá că ved úmbra pin sat i/nu tuată lúmia véde//nu
 şciú cum/úni vǎd/da nu toţ//

5 3'15"

D I

o murít o fátă

o murít o fátă/o cădút din motór/şi cînd o cădút pe spináre
 s-o spart ficáţî-n ia//^o fost o [ε] fátă máre/frumuásă aşá//o lu-
 crát la motór şi ia s-o blezgoiát/şci//ei/sarácă şi ia/"fua !" că
 ia mérgé-aşá/motóru ie [k] şi áltu a vînit şi...ia nu s-o ţínút/
 10 şi s-o dat în cùrişcápicé písta [r] písta ládă/la motór/ş-o că-
 dút şi s-o spart ficáţî-n ia//ş-o murít pe loc//o dus-o la spi-
 tál/n-o avú se-i fácǎ/praf o fos ficáţî-n ia//da úni spúne c-o
 proajús şi ruáta/o da napói/ş-o proajús-o la...pístă ia/d-o făcú-
 15 t-o praf/ficáţî...//o că s-o spart ficáţî cînd o cădút/din fórt^a
 iei o cădút pe spináre din...din motór/de sus/din ládă...//şi o
 dizgropát-o//sór-sa şi má-sa/că sícă să vǎdá/se să vǎdá acólo ?/
 se să vǎdá ?//cum é-o pus acóló/ísep¹ ím pámînt...să ímvinăţáşc/
 dácă ia o fost misítă aşá de ráu/o-nvinăţít şi mai/să strícǎ//şi
 20 ...o vǎzút-o/că a vǎdút toţ báni/mína plínă de bań/cum o lǎsát-o/
 aşá o vǎdút-o//

1'15"

D I

s-o-mpuscát sîngur

acúma o murít únu/s-o-mpuscát acúm ástă-vără//tô^o la ogrăde-
na//și l-or dezgrupát//s-o-mpuscát sîngur//

[De ce ?]

5 n-o băgá de sáamá//o fos cu fáta lui la arát/...s-o dus să
...îngruápe/să [ε] trágă cu plúgu la-îngropátu cucurúdu^olui//și
muiérea lui o fost pe ortásiie la áloe muiér^o/șci/o fos mai múl-
ce/zése/sisprás íș^o/cít-o fi fost acoló adunáce lă lucrú/și iel
s-o dus cu fáta să de cu plúgu la un hom/și să de și la iel/să
10 șiruie//așá zîsém noi/să șiruim//că mînedí sápă//și nu șcu/da o
ajús la loc/sau n-o doajús la loc/acúma ásta ved^o nu pot^o să-ț
mint/că să-ț spun adevărát//iel o vázú yun iepur în iarbă//și
iel o avú púșca la git//s-o dus să púscă iepuru//

"tátă se ved^o ?"//cînd o ajúns acólo/șicá "de se nu tráz ?/
15 că nu vež nimíca"/

șicá "nu șcu/că nu să vėde acúma nimíca"//

iel o vădú^ot iepuru/și p-úrmă nu l-o mai vădú^ot//și n-o tras/
ș-o rămás púșca plínă//iel s-o suít în cosíie/...ș-o plecát cu
cosíia//mergín cu cosíia/ia o fost o blánă la cosíie mai naiín-
20 ce/ș-úna mai năpói/má scúrtă/șci//s-o făcút ? i-o scápát púșca/
pátu púșci/la blána...o fos joz mai scúrtă//ș-o ajúns cocóșu//și
púșca o fost aiís^o //drept aiís^o sus în piept//și s-o púscát//la
^oGest.

luțálă//mort pe loc//fáta o cădút pístă lóitre cînd l-o vădút
 c-o cădút iel în cosíie pe spináre/fáta o cădút jos trîncítă...
 muártă iáră jos/fáta s-o pomínit/s-o dezmicísít/s-o zb¹erát/táre/
 cînd s-o sculá de jos/că táta iei/táta iei...//iel s-o mai rídi-
 5 cá o dátă-m písuáre/s-o pròcádút//că n-o mai avút/că ficáți lui
 o fos praf/o fos gáură máre aiís¹/cînd s-o spart în iel//și fá-
 ta o zbierát/cít o putút/și s-o odunát lúmia de la lucrú/s-o vi-
 nít la iel/acóló//și l-o ádús mort în cosíie//

2'15"

D I

10

[Întîmplare]

d-aiís la noi n-o dizgropát//au dizgropát únu//iar așa a a-
 vút un copíl/s-o fos la armátă//o vinít la orláb/și la brăcúna²
 /o iesít un uóm înaiínca lui/și l-o ținút de zbor/de zbor/...
 tát-su o plecá cu cosíia meréu/și "hai mă copíle/nu mai sta la
 15 zbor" zíse/"că né grábím/că vine trénu/și s-ajúžem/că să plés"//
 iel atús...pînă n-a plecá.../ála tot că să plése/ála tot că
 "stăi la zbor"/úómu/și se șciú s-o fi vorbít/nu i-o plăcút s-o
 zís băiátu/s-odátă o tras cu púșca-n iel și l-o omorít//cînd vé-
 de tátă-su că nu mai vine/s-o-ntórs napóí/copílu lui mort în
 20 drum//aviá dóoă fét-acásă//aviá mulére/dóoă fét-acásă^â//se să ved/
 mulérea lui cîn s-o dus să-l vádă/o sárit în dúnáre/-n apă //o

¹ Gest spre pîntece.² Pîrfu: Mracunea, afluent al Dunării.

sărit drept în dunăre/că să să nese/la se să rămână ia ? o rămas
 cu dōō fece//o ovūt o cămaș-așă de pînă dāsă/...cînd ia e sărit
 /cămașa s-o-foiat ș-o rămas pe apă//și ia așa o rămas/nu s-o ne-
 cāt//cu puálil-ála...o ținūt-o apa//lúmia o alergát rēpede/ș-o
 5 prins-o cu un cirlig/ș-o trās-o la mărzine ș-o scós-o//și tata
 lu băiatu-ála/la cîta timp/după șasă sătămîn/s-o dus și l-o diz-
 grupat//și iel cî l-o dizgrupă/și s-o uitat așa în vâle cu ũóki
 la grupă/cu gúra căscăt-așă/așă o rămas//și pîn-o murit tot așa
 ...o rămas tricnit la cap/to cu gúra căscătă și óki belit/așă/
 10 mar¹//din...c-o vadú pe fiuu-su/că i-o sărit óki cînd a fă [ε]
 l-o dizgrupat/șci¹ //atús iel o rămas așa tricnit la cap și tot
 cu gúra căscătă/și dacă zísai séva către iel/núma să rídá/dar dá
 [ε] nu spuná iel vórba tuátă//vorbía iel așa vórba pe jumátáce/
 nú mai vorbiá bîni cum o vorbit//apă atús se să zís/să zís: "sí-
 15 ní-i mort/mórt să fiie/síne-i viu/viu"//nu mai trebă síne-o murit
 să-l mai dizgrup¹//asta-i//

2'15"

D I

petítu

cînd...copíii să luváu/mái intfi se...iau copíi.../e ! l'i
 20 pláse únu de áltu.../să vorb¹esc/să-n...să-ntăleg iei că să ie la
 ...copíii/...ei/intrábă pe-ái bătrín//

"ũúino ! ũúico ! há-ce io se vr¹eu: vreu să ieu fáta dúmnetá-

¹ Continuă șoptit.

li//cuŋ cred ?"//

"pă tãiki/dacă-i plãse la fãtã/și noi sintem de...de pãrle-
re"//

atús bãiatu spune la mãmã/la tãtã/"iëu an gãsít o fãtã/și
5 vreu s-o iëu"//

atús...sã-nțeleg...bãiatu sã-nțelëze cu tãt-su/cu mãmã-sa/
și vine sã-ntrëbe la fãtã//dacă fãta sã-nțãlëze/cu...cu iel bî-
ne/intrãbã parinți: "io am venit sã-ntrãb/sã...im plãse de fãta
lu dũmnavoãstrã"//

10 "dãcã dũmnavoãstrã vã plãse de fãta mãe/și fãta vre/ii plã-
se pe copilu dũmetãle/și noi vrem"//

așã sã-nșepe//atús iei sã vorbïes/sã duc acãsã/și spun/"ei/
hai/intr-o sãrã sã merzëm ñm pețít/o intr-o di la amiãdãd/sã fã-
sëm pețítu/dacã...sã lovîes copïi și le plãse/fãsem pețítu"//...
15 a copilului...pãrinț...anunțã nãmurle lui/...cã sã miãrgã intr-o
duminicã "sã fãsem pețítu la fãta lu cutãre"/la mãriã/o la stã-
na/cum o kiãmã//ãșca ai i lu fãtã...tot așã/anunțã nãmurli/sã sã
pregãcãscã/cã vin pețítori//mama feci cu tãta fëti sã-ngrijãsc
cu mîncãre/cu bãuturã/cu...tot se...se trëbã pintru pițít//atús
20 copilu vine-ntr-o duminicã cu copïi [?]/ãșca adunã nãmu lor/ã-
ta adunã nãmurli lui/și vin la pițít//atús...s-adunã la prínzu-ã-
la fiicãre sînstãșce pe fãtã cu cît-un țaic/o...cîrpã/o scurcëi-
cã/o...mãcãr se dãrur/i-adusi//care cum vre//ș-o sînstëșci/ba
unu cu-o sũtã/unu cu dũcũã/unu cu...cînzës/cu doozãs...cum i sã

puate la fiecare sinstesece cinara atus/la peftu-ala//ei/dupa
 s-o sinstit-o.../sa pun ei la bautura acolo/la mncare/...sa
 pune prindu pe masa sa prinda/sa ospateda//atus as vrea si io sa
 fiu acolo/sa mnc si io [i]/cu dumnavoastrea la una//atus...prin-
 5 de/bneu/bucuroș că...

"fi plase la fata dumnetale de...copilu meu ?"//

"io zic ca-i vo plasa//sa-i intrabam !"//

atus cinaru-ntaba: "fi plase de fata [k] de copilu meu ?
 sa-i intrabam"//

10 "im plase//d-ai am venit"//

"atusa-m plase si mie"//

asa-i care se ieu cu plasere//atus dupa se prinde iei/sa...
 fac pitresere/juaca/se fac/sa duc acas...cu [k] bucuros ca le
 plase la unu de altu//dupa o luna/o dupa trei saptamin/pe cum
 15 sa-ntaleg iei/vine sa faca nunta// [..]

4'00"

D I

nedele

la sfinta maria mica sa fase nedelea noastra//noi...ne pre-
 param de nedele//c-o luna naiinte de nedele/ne tot...ne preparam
 20 meru//spalam in casa/rufili/tot/sa fiie curat/varuim/...rfin-
 duim/...tot sa fiie/sa ne afli namurli cu curatane//afara varu-
 im/tot/uo bluanili/firlestrile/s-avem/us/tot vapsim/sa nu ne afli
 pe noi namurle cu murdarii//vrem sa fim care mai de care mai fa-

lós cu căsa lor/cu rîndu-ŋ cās//așă ne...preparăm/s-avém făină
 de grîu/s-avém cărne grāsă/gîșc indopáce/ba um miel gras/s-avém
 cărne bună/că ne vin goșci din álce...sáce//ei/atús/cîn s-apró-
 piie nedéia/ei hai !//cu dóo díle naińce de nedéia/îsepe nóra
 5 me să făcă pîrjíturil-atús//că nu mă ma du nisunde /că nu pot/
 c-am să fac de mîncáre/să-m fac pîrjíturle//ba să fac pîrjítur¹/
 ba să fac tuártáne/ba să făcém...tuáte félurí de pîrjítur¹/că
 ne víne goșc//nu șcim căre ne víni/cine ne află-ŋ cāsă/s-avém...
 tot frumos în cāsă//ei/bun !//ia: "mámă ! dumnéta să fás mespái-
 10 tu//că iej mai bătrínă/să ó-ocúp¹ cu cuptóriu"//ia la cuptór¹ nú
 să dúse/núma la șpoiért/ca duámńilí/așă-s nuróřile//núma pîrjítur-
 le//stă pe língă șpoiért/da io să ma duc să-m ard óki la cuptór¹
 /ved//fac fócu-ŋ cuptóřiu al máre de malái/...că să bag távile
 cū...cuzunás//ei ! am făcú cuzunácu/...dúpă se l-am copt/tot/am
 15 făcú píta/maláiu...//noi/în díua áia [k] c-o zí naińce fásém
 cozonácu/că să [k] nū pućém în...tot în díua áia/că n-avém vré-
 me să fásém/că ne află goșci cu mîncárea negata//așă/atús/táiem
 gîșcile sára/cíte dóo gîșc/cíte dóo ráře/un miel...//mínedí pu-
 ním la uálă/că víne goșci//púnem la dúpă să fiárbă: dóo rářă/dóo
 20 gîșt și cărne de miel//atús fásém și sárme/coló/pun...la dúpă/...
 dóo gîșc...le frig/dúpa se scot din dúpă le pun la fript/rářele
 le pun la dúpă/cărne de miel și cu mărunțíșu din rářă fac sárme//
 ei ! víne goșci//cîn víne goșci/víne din álce sáce/nu núma din-
 tr-ũ sát//din ogrăděna/din ieșálnířa/din toplét¹/din midíia² /

25 ¹ Comună învecinată, jud.Caraș-Severin.

² Com.Mehadia, jud.Caraș-Severin.

pr¹ecin/vin de la bacu¹/de un s-aduna/fiecare la namu lui sa tra-
 ze/vine//ei ! punem sa prindim/sa bem/sa...ne petresem//dupa s-am
 prinzit ¹isim la joc//iasa muzica-n mijlocu satului/la piata/cin-
 ta/noi ¹isim acolo ¹ buara//acolo fiecare/care placeste...la
 5 joc/ala sa prinde joc//care nu/sta pe de latur¹/sa uit¹//sine vre
 sa puarce br¹u nai¹nce/d¹ dese lei//care vre sa-i zica lui muzi-
 ca mai mult/d¹ um pol//um pol da la caparas/da suta pune la muzi-
 cant/sa zica u¹ sas//care vre sa...sa sa fiscalasca si iel/ca-i
 sineva la ned¹ie//care nu/d¹ putin/fi c¹nta cita si tace//asa.../
 10 ei ! juaca tuata d¹ua pana vine sara/pana la disprece//tot juac-
 ca/urid¹a/c¹nta//acolo/sa pitrec//c¹nd s-apropi sa sa sature de
 joc/haid¹e/tot natu-s¹ kama namurle iar la sina/vin/sina/bieu/m¹nc¹a
 /sa culca/pana m¹nedi//m¹nedi sa scuala/fac fruscucu/sa duc in¹cu-
 se incolop/pana iar sa profase prindu//iar de la dupa pan la frip-
 15 tur¹a//si iar isepe sa [ε] ne dunam la prind /prindim/si iar merzem
 la joc//iar ne petresem//iar asa: care placeste/juaca/si care nu/
 sad si sa uit¹//ei ! ce prinz i¹ joc/n-ai placit/vine caparasu/te
 scu¹at-afara/tu daca i¹est biat/te sfadesc/it¹ mai da s-o buata-n
 cap [i] /ca n-ai placit/"ies¹ afara !" numa ala juaca/care placeste-
 20 ci//asa.../sa ce feresc/ca sa placeste/sa nu ce fas de rusine daca
 t-ai du¹ la ned¹ie-ntr-u sat strin//t-ai dus la ned¹ie cu banu-m
 buzunar¹ /sa nu te fas de rusini/intodeuna sa fi...om sinstit/
 daca t-ai dus//sa placeste si sa jos//i¹est u¹om vestit//nu placeste
 cum traba/nu ce baga acolo/sa ce fas/sa ce ba/sa ce sfadesc/ca

ajűz/te fas un űom de űnimic//aşá tot sá fii in rėgulă/că sá fii
űom cuminće//

iar vine sínă/...atűs sínă lűmia/plăcă tot nátu la cása lui
al dóila di//dűpă s-o sínat/dűpă sė s-o gătát jócu/fiēcăre-s
5 căuută cosie/-s căuută motor/s-ăpu plăc-acásă de und-o venít//şí
aşá nedėia s-a sfirsít//

6'15"

D I

pėşci

[...] aşá móşu miű űcű sá duş-acóló [la pescuit, pe Dună-
10 re] /iel duărme cíta/că dácă-ű lűná/sá dűse/sá bágă pe sac/rădí-
că...//műerze pűşcili/mai stă/prinde pűn la đũa/că dácă nu/vė-
de că nu műerze/sá dűse iar sá cűlcă la foc/mai stă...//ei ! đes-
pre đũa sá dűse/[...] sá duş-acóló/sá sűie pe splau/prinde piűşce
//prinde/o nu prinde/cít prinde/...űo ma duc diminaţa cu fruşcűcu
15 la iel/il găsăsc acóló pe splau/iel tráze bárca áa mică la o pár-
ce/şí dácă áre pűşce mi-l dă/

űi spun: "űeş afără sá manűs/fas fruşcűcu"//űo plec indă-
răt cu pűşcili acásă//dácă áre pűşci//vin acásă/il cűrăţ de sold/
űi scot máűli/il cűűűi/pun sári pe iel/űl pun intr-o postávă/o
20 intr-o uálă//ş-aşá...iar stau pűn la prind/fac műycăre/iar ma duc
la iel cu prűnz/că ma cem că áre pėşci şí sá-mpűci/dácă-ű cald//
ma duc acóló/"s-ai făcűt ? ai prins ?//o n-ai űimic ?"//
"ba űimic am"//cítodată aşá im spűne iel cűnd nu prinde/űi

sídă pi mîni/că-l mai întrăb// "nimic am"/sîcă//

"păi" zîc "cum ?"//

"pă n-am prins"//

"păi nu-i nimic acum/vei prînde pînă sara"//

5 "păi cu dóra [?] stau ieu aís pînă-m [ɛ] vîne s-[k] năcáz"

sîcă/"la súflit"//

"lásă/stăi/răbdare/că vîne pîeşci/că dacă dă dumnedău"//

mă-ntorc îndărăt/că n-o prins//şi iel să súpără/mai mîncă/

şi nu manîncă:

10 "nu mai îm da mîncărea că n-ó mai cústui mîncărea/că n-am
prins"//

²e ! io vin îndărăt/i-am lăsát mîncărea acoló/or o mîncát/or
n-o mîncát/i-am lăsát acoló//am vînit acasă//sara cînd vîne/căco-
datâ vîne bucurós/c-adúsi//cîtodată vîne...năcăjît că n-adúse ni-
15 mic//aldată adúse/iară îl rîndui/fl cūrăţ/fac...să fac de mîncă-
re/fac cí [k] pun uála pe foc să fiárbă/pun sápa/mirodiie/cînd îi
fiártă/intr-ũ sfer de uáră fierbe/atús...pun pîeşcile/dărăpur† de
pîeşci/cît vreũ io să pun//la o kílă/la o uálă de trei lítri/de
pátru lítri/pun la o kílă de pîeşci/o kílă jumátáce/că dacă ní-s
20 mult/pun mai mult/că [ɛ] s-ajúngă cîte dóo dărăpur†//aşá ă facút
/dámă/pun la o párce/cînd am í traz la o párce/am bătút ũ uou aco-
ló o duáua/in dáma áia/am acrít-o/ş-am lăsát-o la o párte s să ră-
cáscă//coláşa am facút-o/am astrucát-o/să n-adunám toţ să sínám//
²e ! n-apucám să sínám/iel spúne se n-am fript cíta ?//

"stai de loc/frig și cîta p^oește"//ba am pus o crătiț-acoló/e
răină/ș-am pus să frigă/pⁱșesci/ș-am sínat//

[Dodă Ana, ce fel de pește se prinde pe aici ?]

prinde sábie/prinde scobár/prinde spírlíioj d-éia/prinde

5 somⁿ//prinde [ε] șarân/ásta//

[Cum fs fiecare ?]

așá/fiicáre áre sólzi lui/coluárea lui/áre//tot nátu áre
coluárea lui de sold/sábia áre-ntr-ũ fiel/scobári áre-ntr-ũ fiel
/áșca...spírlíioși au ál^tfiel...//

10 [Cum sînt áștia ?]

spírlíioși áia/puțin áre pe iel/núma...//fs cam balós/núma-s
mai dulś...iei de fapt//

4'oo"

D I

pⁱșécēle nóstu púce

15 am íeșít cu móșu s-adúcă nășíp acásá//ínr-o dí//vázínd un
péșcé máre/pe dúnáre/dă la o mărzíne//

"mă" zíc/"ásta p^oeșcé máre//să-l príndem/da cum pucém să-l
príndem ?"//

iel o tras la mărzíne/iel íe um bít/și dá-í cu níște pⁱétri
20 tot mai díncoló/că sâ s-abátă la mărzíne//iel să dúș-ácoló/dă
péșcéle/dă la mal//la mal/s-o dus acoló/și-í dá cu bítu/și-l trá-
ze la mal/și-l prínde//ei/péșcile mări//ásta [ε] dácă-í péșcile
bun//da nu puțise cín l-an scos din ápá//e ! iel s-o clăcínát

pîn-acás/de la braçúna¹ pân-acás/cîñ s-o clăcinát iel/cînd am vi-
nít aís pe lúncă

"mă ! né púce/se né púce-ŋ car ?//p¹éşcele nóstu púce"//

"mă ! că zău púce"//

5 cîñ vin acás/il sparg la suáre/sē mai vreî ? nu mai pos sã
c-aprópii di iel cum púce !//l-am dus în grădina/l-an spart/l-am
da la cîñ/nu vre nis cîñi sã-l mîñse//l-am trebuiit sã-l ieu
sã-l duc la rîu/sã-l lăpăd//rău o puţít//

[Era mare ?]

10 ierá aşá² /cam aveá apruápe métăru p¹éşcile//io gîndam c-am
o [k] o mare bucuriie/dacă ireá p¹éşcile bun//da iel o fost mort
di la bombardam¹ént/şci//iel a...o fost în bombardamént pe dúnăre
/părcă górgé³ o foz gáţă atús//de gáţă/şci//şi iel o murít//s-o
stătút unde va şi pînă cînd o vînit din/c-o fost mare îngeţát/înge
15 [k] zer s-o îngeţát dúnărea//a trebuiit sã vină...nu şcu cum
le-o zís aáia/d-o vînit/d-o puşcát gáţă/cu dinam¹ét/din álte ţăr¹
or vi...din...ţăr¹/d-o venít/d-o pocnít gáţă cu dinamétu/s-or poc-
nít/făsáu grop¹ cu rángurle/şi p¹-urmă băgá dinamét acoló şi poc-
ná gáţă//şi ved p¹éşcele mult o murít atús în iarna áia//şi p-ur-
20 mă primăvara noi am adús năsíp//şi cînd o plecát geţóni/o plecát
şi p¹éşcile ál mórt/dúpa geţón/s-am credú că-i bun/p¹éşce/şi a foz
impuţít/şi nu ai pútút sã t-aprópii di iel sã-l mîñs//p¹éşcile/
dacă nu-l sãréd bine sã-l fiie sãrát mai bine preá bine/nu-l

¹ Pîriu: Mracunea, afluent al Dunării.

25 ² Gest: indică lungimea peştelui.

³ Se adresează soţului ei, care asistă la înregistrare.

la mâtcălău ne-mvâruikim

trăiesc bine/și să-mvâruikădă//la pașc...iele: "vărúicō !
 5 la mâtcălău ne-mvâruikim ?"
 "ne-mvâruikim !" se "vărúico"//
 "da cum ?"//
 "hă ! pă mămă-ta roșășce uóo/mama mie roșășce uóuo !"//
 acuma...una fășe vînăce/una fășe roș/cum...să nimer să facă//
 10 să duse coló să-mvirte după um pom în grădină/
 "varúicō !" zise/"na tu uouu mieu/și tu mi-l dai pe-a tău !
 //tu-m zis mie varúică/ío-ț zic ție varúica"//
 și din dîua aia-ș zic varúisile//aia-i dă uouu iei la ailál-
 tă/ș-aia...fac skimb cu uauăle//și iele rămîn că să đic varúisi-
 15 le//varúisile pînă mor//tod varúica-ș zise//și-i zise firtátu:
 "măi firtăce/un ce dus ?"
 șci/petre/tu ieș pătru/ío mi-s pătru/ș-așá noi ne đisem
 amindói firtát//
 1'oo" D I

[Spălatul]

punim apă căldă să-ncălzască/pe foc/să-ncălzască apă căldă/
 punim în postavă/punem um pic de sódă/punem cămășile amói/și-nșe-

pem cu sapun sa le fracam//le fracam bine/dupa se l'am fracat/
 aduc pirlauu/și le kitesc in pirlauu/pe rind/acolo//care-s mai mur-
 dare le punem de jos/care-s mai...curace/punem desupra//cind l'am
 kicit bine/pun tancu/pun senusa/și pun apa pe foc sa-ncalzeasca//
 5 atus torn pista iele a [k] o caldarui mare de apa calda/dup-ala
 fierb o caldari/și torn pista iele/a doila//a treila iar o fierb/
 cu clocot/și iar pun pista iele//iar pun pistă iele//atusa stau
 usas/sau doo sasur¹/...stau sa choc/...daca n-avem vreme sa le
 scocem de loc/stau și trei sasur¹/sa sta acolo in pirlauu//pi-urma
 10 le ieu pe sobirnac și le pun pe sobirnac pe umar/pi-o cobilca o
 pe sobirnac//o cita de capatu-ala/cita la capatu-alalalt/și le
 iau pe umar și ma duc la riu//acolo unde-i tauu mai frumos/ma pun
 sa le spal//le clatar pe apa/le pun pe piatra/le dau cu maiu¹/le
 bat/asă-i obiseiu la noi//le storc bine/iar le proclatar/iară mai
 15 bat cu maiu¹/iar o storc/și iar o clatar/de trei uor¹//atusa o
 storc^u/de apa ala pun pe piatra/gramada/pina le gat pe tuace la
 rind//atus iar le pun pe sobirnac/și vin cu iele acasa/și le-n-
 cing pe drot/sa usce//care-i din sapun/numa le frac/...și iar
 le duc la riu/ala-s in sapun/ala-s sucne//rufe care nu se baga-m
 20 pirlauu/care nu sa fierb//alea asa le spal și...le frac/cu sapun/
 cu soda/și le duc la riu/le spal/și l-aduc le-ncing//cind o-nsepū
 sa sa usce/punem piglaisu la foc/punem jig in iel/și n-apucam sa
 pigluim/sa fased rufele la rind frumase//

2'30"

D I

25 ¹Gest: arată cum așază rufele și cum le bate cu maiul.

de sfintu górgé

fi dîua de sfintu górgé//e ! noi ne dusém ș-adusém dimiñăța
 /de nuapțe/um braz de frúnzē de gorún să puñém/să kicím căsa/că-i
 dîua de sfintu górgé//prin numíce lucrur†/puñém un tîrș mai bun...
 5 la grajd' sus/că la măsurătuăre să minăm cu tîrșu-ăla uóille/asă-i
 bíni/síc-au zis ăi bătrîn//dúpă s-am adús flórle/am kicít căsa/pe
 la ferēs și pe la puártă atús/mîn un copíl curát/să să dúcă la
 ápa-ntínită [?] s-aducă um bocán de apă/că ț-am mai spus io dú-
 mătále//ș-adúse um bocán de apă/să fășém colácu la uoi//ei ! ve-
 10 nîñ copilu cu bocánu cu apă/am adús faină în postávă/am udát
 colácu/ș-am facút/l-am băgát în spoier/și l-am copt până vine
 uóille de napróvăr//păcuráriu-i plecát cu uóille până-n di/să
 dúcă cu iele la pašúne//asă//am făcú colácu//m-an dus în țarîná
 să fac cíca buruién/flor†/...anumicē laptús cáre-s cu lăpce/l-am
 15 adús acóló/ma duc cu găláta la rîu/și fac o cunúnă pe mărzăa gă-
 létî/c-asă n-am o [k] pomínid de obisei//și vin acé cu găláta/cú
 cíta apă d'acóló/e! în vîni uóille//cîn m-a venit uóille/ma du să
 mulg uóille//ieú colácu/pun pe gúra gălétî písta cunúna ăia/
 și-nșép să mulg uóille//am muls o uáie/dóc/atús am lúvá colácu
 20 napói/să nu mi-l murdăresc/că p-órmă nu mi-l mîncă níma//am muls
 uóille/tot/am gătát/cîn mi-s gata/la uáie la urmă iară duc colácu/
 pîiel să domúlg a de la urmă//

atús kem copíi pe língă míne: "mă copíi ! iuané ! [ɛ] lí-
no ! sǐziáno ! venít̃ iŋcuáse sǎ trázem colácu !//adúset̃ ʃ-ũ uou
iŋcuáse !"//

cín vin íei sǎ trázem colácu/trázem/ [ɛ] întorsẽm/iel/dám
5 uóuu cu colácu pístă uáie: "cúcu !"//alált diŋcóló díse: "rǎscú-
cu !"// "cúcu !" "rǎscúcu"//tot ocolím uáia de trei uor̃/cáre fá-
tǎ mai la úrmă/la áia o pínđim la úrmă//atús...trázem de colác/
príndem toț cu míńil'-amíndóo/cáre rupém mai mult ála míŋcám mai
mult//ála sǎ-l tráze táre cu míńil'-amíndóo/ála tráze...//al mai
10 mic/rámíne cu nímic//nu puáte sǎ rúpǎ// [...] né glumím//

"tu" zíc "na uóuu acúma/ʃi...tráze-i iŋ cap la uáie/sǎ sǎ
spárgǎ"//

sǎ dá napóí ʃi tráze cu uóuu la o uáie frúnce/ʃi fúze na-
póí//s-a spart rǎlilí la vícile méle atús//

15 3'00"

D I

[Numele:] miloșáscu iacob [Subiect chestionar. Sigla: D II.]

[Locul nașterii: Dubova.]

[Vîrsta: 75 de ani.]

[Știința de carte: școala cu limbă de predare maghiară: 7
20 clase.]

[Ocupații: agricultură, creșterea vitelor.]

[Deplasări: stagiul militar în Banat; a luat parte la primul
război mondial; ocazional la Turnu-Severin.]

[Familia: văduv - soția născută în sat; nu are copii.]

[Observații: nu are talent de povestitor, dar vorbește într-un grai autentic. Texte scurte despre ocupațiile specifice vieții satului.]

5

[Măsuratul oilor]

la noi așa...obișeu: că să vorbesc uâmini să făcă un pîlc//
 va să zică o stîină/la uoi//s-adună mai mult/și botărăsc dîua aia
 că cînd să s-adune vicile/l-adună tōce/la ũloc/le mîlze sara/și
 după ce l-o muls/atunsa dorm pistă nuapte acolo/mîneđi/să duse cu
 10 iele...la pašune/toț/căre sint [k] au vice//să duse cu iele la pašune/și le pašuneadă pîna la...amiáz/la uora...dooșprese/la ũsas/
 cînd ajung//acolo să duc la strînga aia/și le mîlze/fieștecare
 uâia lui//și după se l-o muls/atúsa măsură lăptele//ca cum v-o și
 povestit//le măsură cu bircu-âla/tot natu cíce gălét are/și pe-ór-
 15 mă-l tuárnă-n âla/fase cașu/brînză și...//și după se or gâtat cu
 tot/atúsa toț incîng o mäsă/și să pun acolo/tot natu are cíc-un
 miel fript/pîrjitur¹/mîncare/și mîncă și beu acolo la una//

[Dar cum se făceau miei înainte ?]

mieii să frizău în brucă !

20 [!] acúma nu !¹ [!]

aia-i dulce !

¹Intervenția unui subiect ocazional.

[Cum se făcea ?]

fắsá o brúćă/şí dóo crăşkiţ aşá de lătúř¹/şí-nt [k] băgá o
 ...bítă/ũ lemn pin iel/şí-l susá aşá pe jar/păn să frizá//

1'30"

D II₁

- 5 [Numele:] ştefán costescu [Subiect chestionar. Sigla: D II₂]
 [Locul naşterii:] în dúbova
 [Vîrsta:] şaptezeşí opt [k] şí nóo
 [Ştiinţa de carte: şcoala cu limbă de predare maghiară:] clá-
 sele tuáte cíte l'-am avút în tîmp/şápce mi se páre/opt/
 10 atítę-aveám/şápčí//
 [Ocupaţii: agricultură, creşterea vitelor.]
 [Deplasări: stagiul militar în Banat; a luat parte la pri-
 mul război mondial; prizonier în Rusia (Siberia) 4 ani.]
 [Familia: soţia din sat; o fată şí doi băieţi căsătoriţi în
 15 sat.]
 [Observaţii: povesteşte cu talent întîmplări din viaţa sa şí
 din armată. Texte lungi cu fraze clare; povestire colo-
 rată, caldă.]

bóuu miş fi betág

- 20 am plecát de sára d'-ai'z' d'e la noi/d'-ai'z' din sat cu cărăle/
 să né dúsem acólo să/ la pădure/la dal//şí cînd am ajús acólo sus
 la puártă/aşá-i zísem noi//nu/că n-o mai vru bóii să mai miárgă/
 da cîntáu sunúvisile pin lémne//ierá vára [r] ierá vára/iereá

cald/și ierá frúndă v^{ie}rdi//ápăi cîntă/îo vorbesc/tot strig la
 îei să miargă/nu merg bóii/nu vr^e să meargă//trăbuii să mă dau
 jos//m-an da jós și î-ă lua de fúnie/ș-am ve [k] ș-am plecát
 năiince/or plecá cu míne//atúns o mers cu îei mai depárte/pin-am
 5 ajúns lă [c] un pod/an trácút podu-ála/și iar m-am suiit pe car și
 m-am dus meréu//am aflát un uon că duárme/móșu lúță córdău/dumne-
 zău să-l ierčí//ierá acolo...o făcú cîta fócu/și s-o culcát la
 drum//

iel zíse: "ai plecát la lémne ?"

10 zic "am plecád"//

"no acúma" díse "îi nuápta/únde te dus ?"

"păi nú" zic/"núma n-am mai/îo n-am avút răip¹élt/n-am a-
 vút nímic să fac foc"//

că "dă-le drúmu la boi"/

15 și n-am culcát amíndoi//dimináța atúsa m-am dus năiince//
 m-am dus ș-am încărcát/ș-am venít în vále/și cînd am ajúns aiiis/
 în colț/la gován¹ /să ies díntre gárdur¹-ășca// "mă" zic "mă duc"
 /am oprít bóii/și îo mă dau în drum/ză mă uit în sus/să văd/văd
 muiérea ? că să...o strig să vînă să-î dau împ¹edecátórl'-éla de
 20 la car/...nu-î níma/nu să véde//cîn întórc cápu/bóuu mío să [k]
 vr^e să cúlse/únu//să strímbă/il dúare búrta/nu mai/nu mai áre pá-
 se/nú mai vr^eă//ma am lăsát díntre íele ș-am plecát și m-am dus lă
 dúnăre-acoló//

¹ Nume propriu.

acolo, dîsî cãtrî uãmeni cãre-o fos cu cãrãle naiñta mia/
 "mã/fãseþi-m biñe/fãseþi-ñ cîta loc sã trãc//am um bou betãg"
 zîc/"sã nu-m crãpi pe drum"//

au fãcut uãmeni loc/am trãcut/am descãrcãt lãmnîle fûga/
 5 ş-am venîit acãs...// "mã bouu miõ îñ betãg/nu-ñ vîrbã/nu mãi...îl
 duãre bûrta"// "e!//îl tîp im buruiãñã îõ sîngur [...]"

"nu va murî îel asã rãpede" zîc/"îl mãi las"// l-am lãsãt
 mËrcur¹/ãia a foz mËrcur¹ sãra/î şî va sã zîcã jõi/de mËrcur¹
 sãra am plecãt d-acãsã/joi/nu î-am pus buruiãñã/vînerî nu//sîm-
 10 bãtã dⁱ dîminãþã/cîm mã scõl bouu meu sã vãitã greu//m-an dus şî
 î-am pus buruiãñã//dumînicã dîminãþã l-am tãlãt//s-ãsta õ fost//

2'30"

D II₂

[Amintiri din rãzboi]

[...] atûnsã cîn ñ-o [Ë] ñ-o trimîs/ş-o vinîit dõmnu lãintã-
 15 nãr¹ /mîlãr/iel õ foz la noi ca companî-comãndãñ^d la compania
 nuã^{stã}//şî îel õ vinîit şî ñ-o şî trimîs pe noi ca şîþbedinung² /
 dÛpa tûnur¹/pe companiã nuãstrã//sã ñe dÛsem sã-ñ pãzîm/pîñã-ñ
 dÛsem îñ frõnt/la îeþtehûnvedrëgîment³ //ãia a fost acolo//ñ-am
 dus pîn-acolo/ş-am zîs cã [k] îõ cãtre dõmnu lãintⁱ atûs//iel iar
 20 îñ mort/dumnezãu sã-l îerc-o murîit...tõt atûs õ murîit şî îel//
 am zîs cãtrî îel/"dõmnu lãint" zîc/"î...se fãsem acûma ?"//

¹ Din germ. Leutnant "locotenent".² Din germ. Geschützbedienung "servant la tunuri".³ Din germ. erstes Honvedenregiment "regimentul unu de honvezi".

sică "sē s^â fāsem ?" zise/"stām aiisă/sâ [r] sâ veđem se
zise dōmnu maiúr"//

"păi n-āvem cu dōmnu maiúr nimica/că noi am venit nūma be-
denung¹ pfn-aică/s-adúsem tūnurile//ș-acūma" đic "noi mērgem nă-
5 pōi/ne dúsem iară la ređimēntu nōstu/că noi nu ne băgău cu iei
î foc"//

"păi đisi "dácă nu-i [k] ne lásă iel"/

"păi dácă ne lásă/dácă nū ne lásă/noi trābui să mērgem la
ređimēntu nōstu/că dácă picām la u) caz"/cum am și picāt de n-o
10 ...prins//pe noi ai nōstri ne scot/da áșta nū ne scot pe noi/ăș-
ta apărá pe-ále lor/și nu pi-a nuás trē"//

iel s-o đ [k] răspunde miie/đise: "n-āvem se să fāsem//io
am venit aisa" đise/"și dácă dōmnu maiúr nū ne dă [k] nū-m dă
drūmu/io nu pot să mierg"//

15 "cum crezi dumnetá !//da^r să șci că-i...cumpānia o p¹erđ//
p¹erđ cumpānia"//

ă/iel o crezú că nu/că iel atūs o vinīt intfi đi la...cum-
pāni/ș-o ajuns la noi//

și iel ā đise cătrē mine/"dú-će acolo" zise/"du-te pînăi ún-
20 de ce băgă iei in liniie/in frunțiereā lor"//

"mă duc"//io m-an dus acolo cu cumpāna/și...n-am dus pînă-n
lín [k] in frunt acolo/unde o stat ai lor/cumpāna érstehūvedre-
gimēt//

25 ¹ zise "io vă las aís/și mă duc la dōmnu maiúr//și io stau cu
¹ Din germ.(Geschlützt)bedienung "servant (la tunuri).

iel//und-o şada iel//cînd ai lipsă să strîz lă mine" zîse/"să vî-
nă sîneva după mine"//

am stat trei zile şi trei nopt/ş-lă n-ô venit//n-o venid
nis la noi.../nis L-am ştiut unde să mă duc io la iel//păi am şă-
5 zut ale trei zile şi trei nopt/noi se să fâsem ?//veni un...băiat
/cînăr/unu ioiescu/nu şou de und-o fi fost//

vîne şi strigă la mine/zîce: "se fas asiia ?"

zic "stau aisa/de/se să fac ?"

"păi" zise/"dă-m seva să mînc/că" zise "mor de fuame"//

10 ie ! o flămîndît bietu uom//

"io d'unde să-ţ dau ? [!] duără io tot aşă n-am mîncat/ca
şi dumnetă//de unde să-ţ dau io ?"//

"păi se fac io ?!" dîse/"mor aise de fuame !"//

"cum te-ndamnă dumnezău"//

15 sîcă "sîn-o mîncat ?"//că noi aveam nişce conzerve/-aşă le
zîsă//fiiecare aveam ciçe doo//da n-aveam vîie să lă mîncăm/numa
dacă porînsesşe căpitănu//şci tu biţă¹ /d'ălă/rézerve¹-ála//

iel dîse..."păi/io se să fac ?"//

20 "fas se ce-ndamnă dumnezău//io nu pot să-ţ spun/să-ţ dau
vîie//io...nu mi-s io căpităni aîs/să-ţ dau vîie"//

să-ntorse intr-o parte/s-a-ntors în alta/io am mai avu doi
fisori¹ lîngă mine//iel/s-o băgat şi iel lîngă mine//

"păi" zic/"di se t-ai pus aîs ?/nu te dus la locu tău/dîr-

¹ Se adresează subiectului Miloşescu Iacob (D II₂).

cólo ?"//

"nu" sícǎ "sǎ_̃ mai_̃ stau_̃ aiis"//

s-o băgát acólo língǎ míne/şí şǎde língǎ míne//odátǎ mă po-
mēn...că iel s-o pus aşá pe míne/s-o lǎsát aşá cá...//iel o foz
5 de pártǎ ásta/şí io am fost língǎ álţí doi//s-o pus şí mă-mpínze
pe míne/m-o lípít ím pǎr¹é¹t-aşá/şí...io am făcút cu mína/
şí díc "mǎ íonéscule/dǎ-te mai íncólo mă"/zíc/"c-ai pus pe
míne/mǎ"//

iel s-o dat íncólo/cít l-am ímpíns io/vez¹/da iel o fost
10 mort/sǎrácu//cít l-am ímpíns io s-o dat/şí cînd io l-ǎ lǎsát/iel
iárǎş o vînt [k] o vînit pe míne/cǎ o stat pe míne//

mai dîs¹éi o dátǎ cátré iel: "mǎ íonéscule !" zíc/"pǎi nu te
púné pe míne mă/vǎi de míne"//

iárǎ l-am pródát aşá-ndǎrǎt//cînd l-am dat pe iel índǎrǎt/
15 io sînt la mín-aísa ínúnt_̃ru/cǎ s-o-ncǎldít//s-o băgǎ sînzi de la
iel/o trácut la míne/ş s-o băgát aísa la míne-n sîn síze pe-áís/
pe sus//

átúsa dîs¹éi cátre únu/únu de la tírnova¹ /un...cu mín-o că-
tǎnit ǎla/"mǎ...mihái" zíc/"ia băgǎ tu mína la míně sîn/mǎ" zíc/
20 "s-am io aísa ? cá mi-e...mi-e cald ín sîn ǎla"//

cînd băgǎ mína h¹auléu ! scuáce mína plínǎ de síze//

"pǎ se sǎ ai" dîse/"nu vez¹ tu cá tu...ies plín de sînze"/

dîse-"n sîn//dezbrácǎ-te" dîse/"fúga"//

¹Comună în judeţul Caraş-Severin.

păi iel s-apucă/

"mă nū mă dezbracă/că" zfc "io nū mi-s pușcăt/mă !"//

"pă cūm nu ieș pușcăt ?" dīse/"dacă sīnzili" zīse-"i/i [k]

stă grămădă acoló/s--o- ŋkegát fī sīn ?!"//

5 "păi nū mă duăre nīmīc/mă !"//

"o te duăre/-o nu te dōre/stai cī sā te dezbrac"//

iel s-apucă/rū [k] insepú să rúpă de pe mīne/și trāze.../ș-o
tras/pānă cīnd o jūns la cām¹ēșē/cī o ajūns la cām¹ēșă/im¹ desfă-
cú cām¹ēșă dī la spinār^e/o rúpt-o...//mă căută pe spināre:

10 "mă ! nu mi-s pușcăt/că nīmīc nu mă duăre//pă dacā cūm oi fi
io pușcăt/dacā nu mă duăre ?//nu mă duăre" zfc "nīmīc"//

"păi n-ai" [k] iel mă bīzuāne așă pe mīne//vede pi-āla/sau vez
că [ε] mai iereā cam [k] o mai fost așă/să zfc vū șas/pīn la zīuă//
vede pi-ēla că stă așă flēoncānit cu căpu//

15 "mă" dīse/"da n-o fi mort ? n-o fi āsta" dīse/"pușcăt ?"//cīm
pūne mīna pī iel: "ē ē !" dīse/"āsta-ī pușcăt mă/āsta-ī mort/mă"//

o dat [k] ō vīnit plūmbu dīn lătur¹ așă/dī la noi/dī pe la...
cum o trācūt...rūși naiince/ș-or dat așă...pe șant/ī lūngu șant^u-
lui//l-o pușcăt pe iel aīs/și d-īsa dī iel o trācú pīn iel/ș-o ie-
20 și pe aīsa/ș-o lovīt la mīne/la spināre/dat pīn [k] cum aviām noi
pīn tornīstrēle nuās^{te}//o dat pīn [k] o trācūt pīn āla și nūma m-o
ars pe ŋosu spināri așă/ș-o trācūt/s-o dus im pāmīnt//pī-ūrmă să
uită iel la mīne așă/

"sīnze iēste" zīse/"da nu ieș pușcăt//cīta" zīse/"la ŋosu
25 spinārī aīsa/...ș-āia" zīse "tōt cred că plūmbu de la iel" zīse/
1 Gest.

"o trăcút pe-a¹is"//

aşá o şî fóst/aşá o şî trăcút//şî...cum zíc/atúsá láintu miş
o viñít dímínáşa/atús//cînd [r] cînd să [k] s-o crăpát aşá de dî//
vîne//

5 strîgă după mîne: "costăscule/costăscule"//

e ! s-o răspuns álţî/care-o foz mai apruápe de iel/

"únde-î costăscu ?"

"î-acoló" dîşe"-n şant"//

"se fáse" dîşe/"n-o murít ? nu-î mort ?"//

10 "nu-î mort" dîşe// "o puşcát pe iolésu" dîşe/"ş-ó fóst lîngă

iel/şî ála l-o umplút de sínze şî noi am crezút că iel îî mort"//

e ! iel o viñít lîngă mîn-aşá//şî să púsă jos/aşá/zenúnk/

lîngă şant/şî zîşe: "se fas ?"//

"se să fac ?" zíc/"úite stau aís"//

15 "da" sícă/"sín-o mîncát conzérvilé ?" c-o văzú conzérvil-ála

[!] mîncáte/vez¹/şî núma...pícséle guále//

zíc: "l-o mîncát feshóri"//

"pă síne l-o dat vóie ?"//

"domⁿ laint/ío nú ştu//ío nú l-am dat vóie/décít iei or fi

20 mîncát/că n-or mai putút de fuáme//că ío sîngur am mîncát-o/da nu

l-am da vóie lor/númai ío m mîncát-o/ş-am tăcút/şî iei" zíc/"o

mîncá şî iei"//

"ei ! pă" zîşe/"péntru áşta mai avém de lucrú !"//

"pućém s-avém" zíc/"ío am şezú destúl trei zîle şî trei

nopt aisa/fără mîncare//ș-acuma io se să fac ?"//

o plectat//sîcã "io mă duc iără îndărăt/și cînd ai lipsă"
zise "de mine/să vin"//

"păh" zic "lips-am avut/c-am trămes asără/astă-nuapce/am
5 trămes opt fisor...să vină/să ée afle"//

zise "n-am văzu nis unu"//

i-or prin [r] i-o prins cre că și [é] pe lei/nuapca/siniva/
nu șcu/că nu i-am văzut nič io//ș-o plecta napoie//și pe noi di-
minăta atusa n-o prins/și n-o luuat și n-o...dus...n-o dus la lei
10 /la ruș//și iel [é] n-am știut de iel nimic/nis că-i viu/nis că-i
mort/nis se-i...//m-o-ntrăbă pe iel [?] cînd am întors/ [é] cînd
am venit/ă [é] la pătru an/cîn am venit napoi//mă-ntrăbă aiica
la noi: se știu io de iel ?//

"nu știu nimic"/iac-atita l-am povesti și lor cum vă povest
15 tii și dumnevoastră pin-ais//

8*45"

D II₂

brînda

[Spune, cum se face brînză?]

păi/străcură lăpçile după se le-o muls/fl püne-ntr-ũ vas
20 mare cînd fi lăpçe mult//püne acoló/fl străcură pin străcator
d-ala//după se-l străcură püne kag in iel//să-șkagă lăpçele bine/
cîn s-o-șkegât bine/atunsa-l sparșe frumos cu minil-acoló/și-l
...lásă mai o țiră de s-așadă cituica/și p-urmă scuace dăru/fl

m¹tă-n ăltăseva/și cășur¹-ă¹lă...p¹une-n străcăt¹or¹/și l-at¹ir¹nă pe
 sua/p¹ir¹ c¹ir¹lize d¹-ă¹lă/se l¹-au ac¹ol¹o//și p¹une supt iel v¹asă i¹ăr¹ă/
 p¹une g¹ăl¹et/p¹une un¹ă ă¹lta/de c¹ure đ¹eru tot//c¹ind or curs/nu mai c¹u-
 ră ă¹șă/d¹ăru ă¹lă c¹-o i¹eș¹ d¹i p¹ir¹ cășur¹-ă¹lă-l p¹une-¹ c¹ăld¹are
 5 și-l f¹erbe//f¹erbe ac¹ol¹o și scu¹ăce ă¹urda//scu¹ăce ă¹urda/d¹upă s¹-o scos
 ă¹urda/at¹ăsa...fl [ɛ] đ¹ăru-l l¹ăsă/fl lăpădă d¹opăr¹te/fl i¹e l¹umia//
 mai v¹ine d¹in sat/fl i¹e/fl d¹use la por¹s/ac¹asă//și...ă¹ia [k] r¹ăm¹i-
 ne cășu-ă¹lă/cășu-ă¹lă să st¹uar¹se și i¹el/și br¹inda...o p¹une cum đ¹ic
 //ar trăb¹u¹i s¹-o p¹ună/da n¹-o mai p¹une ac¹uma/pe com¹ărn¹ic/să p¹ălă¹s-
 10 c¹ă ac¹ol¹o//n¹-o/ac¹uma n¹-o mai p¹une/ac¹uma o t¹ăie ș¹-o d¹us-ac¹asă//or¹
 o d¹use cășur¹ile f¹ntre¹z ac¹asă/ș-ac¹asă-l t¹ăie și-l p¹une-m¹ v¹asă//

1'30"

D II₂

[Lupii la oi]

l¹upu o lua/d¹-o lu¹ă c¹in¹li//p¹ă o mers c¹in¹li cu m¹ine/o p¹lecăt
 15 cu cop¹ilu/nu cu m¹ine//o p¹lecăt la col¹ibă/col¹o//și s¹-o-nt¹il¹n¹it cu
 iel f¹n dr¹um/lă tom¹est¹ /ac¹ol¹o sus//și i¹-o lu¹ă¹t/i¹-o lu¹ă¹t c¹in¹ile//
 l¹-o p¹rin¹z de g¹it/și...c¹in¹ile n¹-o mai p¹ut¹ut să z¹b¹ere/că pu¹ăt-ar
 fi p¹ut¹ut cop¹ilu să-l scu¹ătă//da n¹-o p¹ut¹ut c¹in¹ile să mai z¹b¹ere/n¹u-
 mai l¹-o au¹z¹it de vo d¹or¹ că...c¹irc ole¹ăc-ă¹șă/ș¹c¹i/cu g¹i [k] as-
 20 tu¹păt/cum l¹-o p¹rin¹s de g¹it//ș¹-o crăpăt//nu l¹-am mai v¹ăd¹ut c¹in¹ile//
 și n¹is ă¹ase n¹-am mai v¹ăz¹ut pe-ac¹ol¹o/pe dr¹umu ă¹lă//o !

[Dar am auzit că și-acum au fost lupi prin sat ?]

¹Cătun care intră în componența satului Dubova.

ei/păi o fost pin țarină-aișa/la noi/o vînit și n-o [ε] o
 omorît vro...cîca uoi/nu șcu/lu...lu măcsîn/lu măcsîn i-a lua/de
 la țarină/i-o...i-o omorît vro șasă/sîns/or nu șciu cîce//o fost
 uoile pin țarină/o fos sîngure/l-o prins nuapca pe-acoló/o vînit
 5 lúpi și/o avú năróc c-or fost níșta grănisér//o zbherát grănisé-
 ri de pe drúmu-ál märe//și o alergát pin țarină/pe-acólo/și i-o
 scos uoile/lé-ar fi doomorît pe tuáte//

l'lo"

D II₂

[Numele:] dobromiréscu pașaskíva [Sigla: D III.]

10 [Locul nașterii:] dúbova

[Vîrsta:] treize și únu

[Știința de carte:] șapte clásě...primäre//

[Ocupații: casnică, creșterea vitelor în gospodăria proprie]

[Familia: soțul din același sat; o fată și un băiat elevi
 15 la școala din sat; este nora subiectului D I.]

[Observații : vorbește degajat, într-un grai autentic, bogat în particularități fonetice și morfologice. Bună cunoșcătoare a obiceiurilor locale. Nu s-au putut obține de la ea texte libere încheiate.]

[Nunta]

să ie fâta cu baiătu/di la o petrésere/dacă-i plăse unu
 d-ăltu să văd/sau iș fac și cunoștință așa pin sat/le plăse/sau
 mă rog/de orîunde//să ie fâta cu baiătu/atūs vede și părinți că
 5 ...copilu cu fâta s-o luuat/

intrăbă fâta/"fâtă/tu c-ai luwat cu baiătu cutăre/șî cută-
 re [!] //dacă-s plăse de iel sau nu/di se ?...cum ?..."

atuns fâta spūni "mie-mî plăse"/dacă iei tod vine mirîeu/
 unu după altu-asa să ieu/să țin bine și la...acasă/la părinți fé-
 10 ci...//atunc îi spūne că di s-o vinît ? l-intrăbă baiătu...//iel
 spūne că-i plăse de fâtă...//atunc iei să vorbîesc/și vine să pe-
 țască fâta//la vorbire//o pețășcă/să dus-acasă baiătu-i spūne și
 vine la...o săptămînă/doauă/o pițășcă//...și îi atuns i să vorbesc
 acolo că se-i dă la fâtă/părce/zestră//altu dac-are-i dă pamînt/
 15 îi dă uoi/ban/s-are//altu...și/mă rog/s-are/aia-i dă//și...atuns
 să vorbesc și cînd fac nuntă/dacă puăce să făcă nuntă/sau dacă nu
 /uo ia așa fâta//

ei/la nuntă.../nunta-nsepîe de simbătă//vine muzicanti sara
 /umblă pin sat/să duse la nămurle féci/la nămurle lu baiăt/umblă/
 20 cu muzica poceșce/fetile vin sara...precinile iei/la șicuiit/la
 fâtă/la șicuiit/la florî//

[Ce face atunci ?]

Î...iéstă níşce v¹erdáţá/ş-acoló áia o şicui¹e/şi cu fluá-
 rea şicui¹tă d¹imináţá [k] sára poftéşce fécili//mierg dóo fécí
 d¹-acoló d¹i la nuntă d¹in precíni lu fátá/şi míná la fécili [k] la
 pr¹et¹inile¹ iei să le poftéască cu fluárea//la nuntă//şi muzíca
 5 m¹érze la námuri şi la...precíni lu báiat şi...că să le poftéască
 /să v¹iná m¹inezí la nuntă//d¹imináţá v¹ine şi să áflá pe mäsá flo-
 ril¹-áleá şicui¹íce/fiiecáre nuntáş/aşá-í spúnim noi nuntáş/va v¹-
 ní/şi ía úo fluáre d¹in áia/ca să...spúná cá voiéşte fátá/ş-áia
 fluáre-í [k] să cunóşce cá-í poftít la nuntă//nuntă juacă/şi-nse-
 10 pe până la...miádăd¹/la úara dòisprizése la fátá//m¹ncá/la p¹ind¹/
 şi dup-áia m¹í m¹érge şi p¹in sat/poftéşte námur¹ cáre n-ór venít/
 s-or supără d¹i cíte séva//mai m¹érge muzíca p¹in sat şi dup-ála să
 l¹-adúne pe tuácé//iéstě náşu/cáre ía [k] íel v¹o comandá pe z¹íua
 áia nuntá//şi báni/la mäsá/se s-a-ncasádá/cít să dúná/áíia să spú-
 15 né cá să cáşcígá úo m¹ie/dóo/tri m¹i de lei/cít íásá//dúpa mäsá/
 se să términá m¹ncárea/mái juacă un j¹oc/ş-atúsa juacă...táta lu
 fátá cu ía/sau máma lu fátá/toţ impri¹uná cá...fátá să m¹erítá/
 pl¹íacă d¹i la íei d¹-acásá//c¹intá m¹árşu/dúpa se juacă j¹ocu-ála/cá
 să plése fátá...d¹-acásá//şi...ín úrma lu fátá/să p¹úne móbila/rós-
 20 tu/aşá-í spúnem noi/róstu//móbila//ín maşíná/-n motór/sau ín că-
 rúţá//şi să dá: dóo pátur¹/dóo ormáne/tuále má rog/opt/şapce...
 scuárţá/p¹indáíá/sí să dá/sí [É] fiiecáre s-áre la fátá lui/dá//
 ş-atúns m¹érzí móbila la báiat acásá/ş-acoló până sára juacă/...
 şi va vení...să p¹úne sína la báiat/şi va rămíne m¹í depárce fátá

cu bai_ătu//ásta-_ă la noi c_ăn să fáse...

[Dar pom se face ?]

nu să fáse//î loc de pom/la noi să fáse k_{ip}/aşá-_ă spúne//
k_{ip}//

5 [Cum se face ?]

să maskeáďă//să fáse//să ie séva aşá-m_ă fáťă/să fáse urít/fá-
se la glúmie.../mai sá-mbátă c_ăc-un u_om/fáse...la pitreéşere şcít
//să fáse în tuáce féluríle: juácă/cíntă/uriáďă//aşá spúne k_{ip}-ă-
la/cáre să maskeáďă la fáťă//[...]

10 [Cínd merg la părinťii fetei ?]

fáta nu mai m_ăérze la parínťi féci pánă la...uáúăle cloší-
ce/aşá-_ă spúnem// [i] duminică la ob z_íle/va m_ăérze fáta la...la
parínťi ie_ă/pánă la u_ob z_íle nu m_ăérze di loc/fáta/la parínťi i_ă/
de cim plácă de...//ş-atúns la ob z_íle m_ăérze/şí máma féci petrése
15 un u_on pin_ă sín_ă la fáta/c_ăn intră la puártă/şí să bágă sub...să ie
[?] coridóru/pe cíndă.năuúntru/i_ă [r] i_ă petrése un u_on pin...
p-ís¹ //da//că să fácă baiét_ă/şí să fiie...gras şí frumós ca cum i_ă
u_ou_ă//aşá o fost//da ácu s-o pierdút şí la noi obiése_ă u_ă ásta//

[Cum se fac florile "şícuite ?"]

20 iéstă un...bronť/di la órşóva/di la u_oráş/să cúmpără/ş-ála/
fluárea-n_ăcínám în miéri d_ă stup/fluárea áia/şí dăm...prafu-ála di
bronť să púne-ntr-un taiér¹/farfuríe//şí dăm cu fluárea acóló şí
să fáse/să şícúie/să fáse cum i_ă şícú/fluárea áea//şí să numéşce

¹Gest: prin sín.

șicuiit//

[Dar ce e "șicul" ?]

șicu-î șicu si să...șe iestă învelită bombuana șe să púne-m
pom//da așa să zise brónțu aála/că fluáre șicuiitá//

5 [Ce floare se pune ?]

fluáre iestă și de pădúre¹//să găsășce la noi aiiáa și de
[r] di pădúre//foimfir/așa-î spúne la fluárea áí^a/fòifir//fi cu
trii foii^o am aiiá dimná¹ pot să v-arát/în grădíná// [...] și
um busuióc d'ísa din.../se miroșá/și mă rog cu hór se fluáre/da
10 ála-î mai mult/să șicuié la noi/așa-î spúnem/să șicuié// [...] să
púne flórlé șicuiíce/să púne așa ă lanț lung/și să kitěște/să pú-
ne la plóscá/și plósca áia ie h^o [r] ie uo sticlá/și-î púsá cu-
cîrpă róșie/și púnem flor¹ din álea șicuiíce la gúra lu plóscá/
și púnem un dop ífundát/ș-ála-l [!] il íngaurím/și núma puținá
15 țuică cúre pe áia/-î dăm la fiécáre/il pofcím/il spúne ă loc de
[ɛ]că ce [ɛ] ís fáse síniva íventáție/te [r] te ruágă să bei/noi
spúnim "te pofcím la nuntă din párca lu...tínáru/să viń"/și-ș dá
să bei cu plósca//ș-áia-î kíctă cu fluáre șicuiitá/și c-o cîrpă
róșie//

20 [Cine merge cu plosca ?]

cumnátu de mînă/fráciíi lu...tínár...

[Și dacă n-are frate ?]

dacă n-are fráce/púne pe cumnátu lui/

¹Înregistrarea s-a făcut seara.

un *nam*¹ //

un *nam* *dî* scurt sau pe cumnatu lu...fra [k] bărbatu lu só-
ra lui...púne//

[Dar ce face cumnatul de mină la nuntă ?]

5 cumnatu de mină va mărşe pî sat cu muzicânţî/sára/siabătă
sára/cu stîcla áia kícítă cu flor¹/şi poŕcêşce piě...câre-î...iês-
tê nam [r] nam cu tînăra şi cu tînăru/la nuntă//şi mîerşe pî sat
cu stagáriu//stagáriu căre vo mărşe cu stágu mînezî la nuntă/áre
stag ála vo [k] să numêşte stágár¹//stágu-î tri culór¹/ca cum fi
10 ...stáguŕ dîn áşta/fiicăre áre la căsă//şi-n víru lu pómu ála/a lu
...iéstă o prajîná lúngă/şi prajîna áia lúngă/iéstă-aveŕítă cu
bras [ɛ] brasír¹ spúneŕ/sau planícică/tot tri culór¹//şi-n víru lu
...a lu prajîná/iéstă un măr kícít cu flor¹/tót şicuiíce/şi má
ru-î tót şicuiit/cu bronţ//şi mărşe stagáriu mînezî cu cumnatu de
15 mină şi cu muzíca/să poŕcáscă...námurle la nuntă//căre să supără
şi nu vrîne/fas-a dóna ívítáŕie/aáşta/şi mîerg şi-î prokeámă/că dî
şe s-o supărát/să vînă la nuntă//şi...ie fuárte frumós//

[Cu mărul ce se face ?]

măru/cîn să térmenă nuntă/şi petrése pe náşu/acásă cínăra/
20 cu cumnatu dî mină² /şi cu cínăru/dúşe pe náşu-acásă/la úara dò-
sprízése/sau la únu/dóc mă rog nuápca/cîn să términă nuntă//mărşe
că sê-î [k] î duc acás pe náşu/atús/cumnatu de mină frîze stágu/
cu náşu/şi să [k] dá dúpă cínêŕ¹/cu íel//şi pe căre l-ajúze-î rú-

¹ Intervenţia unui subiect ocazional.

25 ² Îşi dregé glasul.

pe pişuárle//iel trébě să fúgă/că d'áia-i cínăr/să nu-l ajúngă//
 ş-atúns máru ála ál şicuiít să táie/şî să dă la fiicáre cíc-o
 bucátă dín iel//

[Ce face cumnatul de mîná în timpul nunţii ? Ce face el ?]

5 iel/cumnátu de mîná va fi [k] s-ascúlce/la dispoziţiia náşu-
 lui//se-i trébuie la náşu/iel trébě să miárgă şî s-adúcă//úorise
 spúne náşu/iel trébă să fácă//şî cî s-adúnă báni la mäsă/la núntă
 /iel trébă să vorbiáscă şî să stríze: î "dánílă/ion/pátru/púne a-
 títa"//cîţ bań púne/iel trébă să spúnă//iel adúnă báni c-un tai
 10 [k] farfuríe/pe zíua áia di la núntă/şî atúns la úrmă/cu náşu
 nómărá báni/şî spúne c-atíţia bań s-o stríns/s-o dúnát//iel dă
 ajutór la náşu/cumnátu di mîná// [...]

şî iel va fi...să áibă grijă di mireásă/să nu-i fúre mireá-
 sa/cumnátu di mîná//dácă o...

15 [Cine s-o fure ?]

víne únu/ce íau de su mîná pe dumneavúastră/şî spúne/"mi-ş
 [k] íej mireásă"//

"mă ún t-e mireása ?"

"nu şcu"//

20 iel trébă s-o adúcă//n-o adúse/púne báni/plăcéşce mireása//
 sau dácă-i fúrá um pantóf dím pişór/sau măcăr se/cumnátu de mîná
 răspúnde//şî stagáriu răspúnde de stag//dácă-i fúrá máru di la
 stag/cumnátu di [k] stagáriu plăcéşce/máru//

ll'lo"

D III

brînda

[...] le mulz/î fiiecare zi: diminața/la amiaz/și sara mulz
 vicili/uoili//fi mulz láptili/fi strácur¹/pintr-o strácățuare...
 de pîză/ș-atús/pîná-î láptele cald ¹imidát púnem keag așá-î spú-
 5 nēm/să să-^kkeze...brînda//cî s-o-^kkegát/străgățá să fáse/atúnș o
 frămîntám cu mîna/bîne/ne spálám pe mîn ș-o frămîntám/o púnem pu-
 tîn la foc/să să pálească/cînd ia însepe să să-ncăldască dăru-n
 ia/atúnș l-astřînzém cáșu/și-l púnem în strácățuare//și-l lăsám
 s¹ să stuárcă/dáru ála-l púnem p¹ne foc/să fiárbă/sá să fácă úrdá//
 10 cînd [k] fi dăm foc tare la dăr/să fiárbă/cînd însepe s-albiască/
 aviém un f...un mestá [ε] cúș așá/cáre dăm cu [k] fi fácut anúme/
 și mestácám în iel...

[Cum e făcut ?]

fi fácut dîn níștē băt [k] b¹etă...mărúnce/și pi-um băt/
 15 ásta-î b¹ățu¹ /și pe bătú ásta bețîșuáre múlti/legáte cu cei/sau
 cu o...o áță/o sfórá//o [k] le legám/și dăm pe fúndu cáldári/că să
 nu să prîndá úrda de fúndu cáldári//să nu iás-afumátá//ș-atúnșá
 ia să rădicá sus/nu mai stá pe fund...și²...fi dăm [k] trázem fó-
 cu să nu-s...ála úrda/ștîț/să nu ie foc//lăsám fócu miréu/muáli//
 20 ș-o s...o stîmpărám/așá spúnim/cu puțînă apă//³-atús cînd ia îi

¹Subiectul ia un creion și cu ajutorul lui arată cum e un mes-
 țecus.

²Își drege glasul.

cuăptă úrda/o luvăm căldăreă de jos/ș-o alézem cu [ε] cu síta/
 úrda//ș-o púnem într-ur^k kes/késu ála-î facút dín...dí pîndă ál-
 bă/și să stuărse/să scúre dín...și rămíne și...u [ε] úrdă íasă dí
 la dăr/și cășu să fáse/l-adúsi acasă cășu/stors/îl tãím felii/
 5 și-l așázãm ím vas/sau í stíclă/í borcán//ș-o sãrãm//puném sãre
 pe ía/așá puném sãre pe ía pãná zísem noi că...pãrki-ar fáse úr-
 mă mítu...p¹ne...î sãre//atús í destúlă sãre s^f să-ntãrească brín-
 za//

[Și cum știi că-î coaptă urda ?]

10 cînd vãd că plesnéșce úrda ín mai múlce pãrț/plesnéșc-așá/
 știț/să desfuáie/atús șciú că-î cuăptă//

2'30"

D III

J U P A L N I C

(orașul Orșova, jud. Mehedinți)

data culegerii: 3-4 aprilie 1966

[Numele:] drăgicéscu pétre [Subiect chestionar. Sigla: J I.]

5 [Locul nașterii:] ĩ_jupálnic

[Vîrsta:] șáiză și pátru

[Știința de carte: școala cu limbă de predare maghiară:]
șápte clásă/...primăre

[Ocupații: agricultură, creșterea vitelor.]

10 [Deplasări: stagiul militar în Oltenia - 2 ani; în timpul
celui de al doilea război mondial - concentrat, timp de
5 ani, în diferite localități din Banat; ocazional la
Turnu-Severin.]

15 [Familia: soția din satul Eșelnița; un fiu stabilit la
Orșova, alt fiu și o fiică (subiectul J III), căsătoriți
în sat.]

20 [Observații: citește ziare și ocazional cărți. Povestitor
talentat, cu umor; cele mai multe texte sînt relatări
ale unor întîmplări din propria viață sau din sat; texte
lungi; narare vie, colorată.]

bunáriu

bunáriu îi la o adînsîme...de pãtrusprãzãse métãr^t//sã zîdeş-
ce cu piãtrã/fî fãsem cãşîţã/l-acoperím/şî luuám apă din iel//

[Cum faci "cãşîţa" aia ?]

5 pãtrãtã//de scîndur^t//...şî din lemn//fî puném un...ãsta...
vãdrã/şî ruátã//atît/tot//

[Şi acolo sus la munte ?]

acoló fî zîsem...fîntîne la cáre iésã...dim pãmînt izvór//ás-
ta sã numeşte fîntînã//iar dácã fãsem la fiul ca aiîsa fr comú-
10 nã/sã numeşte bunãr^t//

[Dar fîntîna cum e fãcutã ?]

rotúndã/un crov mic/únde iésã apă dim pãmînt/şî s-adúnã d'-a-
coló//şî d'-acóló luuám/şî bem apă//

[Şi aia din peretele... ?]

15 cáre-î în peréce/iésã dînr-un jãnt/ápã/púñem o țãvã/şî iésã
pe țãva áia apă/şî numím súşór//acoló púnem un vãlãu/sã beã şî ví-
cile apă//

1'05"

J I

rãkîia

20 acúma/noi...cãputãm/şî sãdím prun//un prunîşór la ño-nãlţîme
de un métãr/un métru sízãs/subţîre ca deţotu/fl scuácem dim pã-

mînt/și-l pröpñem/fl îngrijîm/și creșce mare/la doi trei an ro-
deșcê/făse prúne//din prúnelé_ășca/le scuturăm/l-adúșem acás/și
le púnem în vas//dúpă dóosprizése zîle/le luwám...cu căruța/și ñe
dúșem la căzán/și fássem țuică//

5 [Cum e făcut cazanul ?]

cazánu-î făcut din táblă de arămié//cu lúlă și cu șarpárî//
și_îést-o púcină acolo unde cure țuică//noi ní-s prégătiț cu un
văsór/púnem țuică-n văsór/și vením acás/ș-atús bem ![!]/

[Da' vasul ăla în care pui prunele, din ce-i făcut ?]

10 din doz/de lem//

[Da' fiartă de două ori se face ?]

se fásed/da//atúns cînd o fássem prófriptă/nu ní să páre ásta
s-am făcut-o io/im trébê profriptă/cîta mai tare//no prófrițem a
dóilea uară//ș-ăia să numește...răkiie prófriptă//

15 [Cum o "profrigeți" ?]

no băgăm în căzán din nou//ș-o prófrițem//atús íesě pe jumă-
tâte din ia//

[Și unde curge rachia ?]

20 tot în butóiu ăla...cáre luwám...cînd adúșem acás/...cum vă
spuséi//

[Și o măsură acolo la cazan ?]

íestă un țanç//cáre-l băgă-n vas/și măsură/și vedem...că cîte
kilograme a cura//

povésta úrsului

un pom cam de tătăca me/...a plăcă dimineața/să să ducă/să
 căuuce urzís//noi obișnuim plânta asta pîntru...porș//s-o dus
 într-o pădure îndepărtată aiis la vo trei kilometăr¹/ș-a îșișepú să
 5 culeágă urzís//culegînd urzís/¹ s-o pârút lui c-auúde séva/dé la
 iel mai în vâle...scormonînd pe-acoló...suspect/așá séva//iel cîn
 s-a uitát/a crezút că-i ũ lup⁶//cîn a văzút/a băgát sama: úrsu/...
 că síñiva vine ș-ála/cîn úrsu l-a văzút pe iel/...a luwát-o după
 uom//uómu s-a făcút ?//s-a suít într-un pom/intr-un fag/acoló/
 10 pănă sus/úrsu o venít/s-a uitát la iel acoló/ș-o îșișepút să iě bu-
 túse d-éla/piétre n-o găsít/butúse/dărăpur¹/pozdăr¹ d-álea/și să
 de cu lábele-n iel/acoló sus//iěl înțápení de frică/ș^fála se i-a
 venít lui în gînd să stríže:

"mă iuáne/mă !//mă iuáne mă !//vino cu pușca !//că vine
 15 [k] o venít úrsu aiísa/și mă mîncă"//

iel cîn a auzíd de pușcă/lúme ! a-ntîns-o//ála o mai stat
 cît o măi stat/o văzút că nu să mai auúde/s-a dat jos din pom/...
 ș-a plecát//asta-i povésta úrsului//

[Dar ursul înțelege, a știut ce-i aia pușcă ?]

20 io cred/că cum s-auzá că-i mai cumínce ca și uómu/dor núma
 nu puáce vorbí//lábili le áre ca la uom/ [r] ca la om/da/șcié tót
 //pái úrsi aáia cáre-i...vine de ímble p-ísa cu iei/și ála//o

fost un caz/am avut un țigán în comună//ăia ca^{re} îmblă cu câr-
cu//ieră un țigán...să simțá iël că iël trîncéșce pe toț//s-a dus
în piatăă aiîsa în Hórșova/cîn a venit cârcu ăăla/
ș-a zîs cătă ursáriu-ăla/șică "dă-i drúmu să mă iëu la lúpte
5 cu iel"//

a sculát úrsu în pișoare/în dóua lăbⁱ/i-a pus căpu p^{ne} úmăr/
și țigánu l-a lowát în brátă/ș-ar dat o lúptă nêmai^{pomenit}ă//bă
încoás să trîntáscă pe țigán/bă țigánu pe iel/păi mai la urmă tot
l-o pus pe țigán jos//da nu i-o făcút nimică/núma l-o pús meréu
10 jos/și l-o lăsát//că ierá ursáriu lîngă iel/nu-l lăsá/il rupiá//

2'30"

J I

l-a mușcát vipăra

[M-am dus la] o colibă aiîsa/să lucréz la niște piátră/la un
pom//m-a kemát: "úite te plătésc/să-m carⁱ peátră/să-m fac colibă"
15 //m-am dus acolo/cu coșii/cum îi spúnem noi/cu căii/am cărát pân
la uára únsprăse sau dósprăse/...la peátră//dup-ăia m-am dus cu
căii să-i adăp/la uo fîntînă d-ășta căre...vă spuséⁱ io dúmnea-
v^uástră/dé izvuară dⁱm pămînt//m-am dus cu căii amîndoi acolo/să-i
adăp//cîn am întórs napóⁱ cu căii/luwînd únu dúpă áltu/că ier^ă
20 în gústă potéca áia căre tréșam/únu o râmás mai napóⁱ/ș-únu o fos
mai neiînte/cum o fost ei legát//cîn am ajúns la o răschrúșe/úndé
să dēspărțau drúmurile/...cînd am ieșít în drúmu căre să m-aprópii

d: coliba uómului alúia unde vra să fáca coliba/m-am trezít cá
 uŋ cal/al dinapóia/a rămás așá: strímb//cocoșát//io cín mă uitáii
 la iel/"pái se să áibă calu ásta ?"/il căuutáii/l-apipiáii/vázúii
 cá-i s-a rădicát așá...la párcá dreáptá aiísa/la cápu pⁱéptului/
 5 ...o gílca ca ho núcá//io cín am văzút așá am știut cá l-a muș-
 cáat...vípára//că dáca-l mușcá șárpelę...nu muriá așá iut//l-a
 mușcát vípára//s-am făcút ? m-an dus/mai ieráu vo dóozáz de paș/
 ...sau de métárⁱ/pană unde rása ála coliba/iⁱ spun la uómu-ála/
 zíc "se-i de făcút ? c-a mușcát calu"//
 10 s-am făcút ?//n-am dus/așá să spúne la noi/iéstă alún/v-am
 povestít și d'-alunu ála//zísá síniva cá [ɛ] alunu-i náșu șárpelui
 ...pe povéstⁱ/pe tⁱmpurⁱ/naiinte/cum spuná//și cu-alunu-ála/cu cuá-
 ja áea/dáca-l frás/iⁱ trése la cal//m-an dus ș-am caútat^c/am ju-
 puít/am adús cuájă/l-am frecát cu sáre/lo frácám pi-o párcę/
 15 pe-áltá párcę să ímplá//nu i-am putút fáse nímic//vázínd cá trése
 ímplátúra/s-a ímplát mai depárcę/a ajún^și [ɛ] íncuáșeⁱ/cátrá spáce/
 ...a-nsepú-sá-l trácá ápele/s-asúde/l-ă lăsát pe iel acoló/și l-am
 lvat pe-ásta să vin//mă gín^đdan^đ zíc "vin ș-anúț veterínáriu/să ví-
 nă/să vádă sé iⁱ"//cín ă [k] l-am luvát^c/ș-am ajúnș cu iel la ho
 20 distánt-aiís íŋ grădína ásta dé la dal de míně/nu l-a mai tⁱnút
 píuáríle//ásiia l-am ímpínș cu húmáru de l-am dobágát aiísa-n
 uobór/in cúrcę/cín l-am bagát asíia/...s-a primíit//la uára dóo
 s-a-ntímlát cá l-a mușcát/s-a primíit pin hóbór//am mai adús io

¹Gest.

aluuad de pămînj gálbia...cu oțăt/l-am învăluiit/nu i-am putút
ajutá nímíc//la uára dóo nópcá s-a dat jós/n-o mai rásuflá nímíc/
ș-a murít//da//

[Da' cum de l-a mușcat vipera aia ?]

5 i-a băgát cólțî aiísa/c-añ curățát...

[Dar a călcat pe ea sau... ?]

da...ia o fost pe-o túfă/...că iesté la noi túfe d-élea/cam
așá¹ ...áre o...o-nălțime/și ia a fos culcátă la suáre pe túfă/șí
...iel cín a ștefunát cu búrta a ajús l-a sócnít//

10 3'20"

J I

l-a sócnít la cap...vipăra

a venit níște bacúí de pe la co^rneréva/de p¹ne la bogácín² //
áșța să duc...vára/cu uóíili...cătră severín³ încoló/s-adúne láp-
te/să vindă/să...e^h !...cășcize uómu un ban//cînd a-ntórs napóí/
15 la pódu cérni aiíc/dim val de pódu cérni/la uórsova acíia/únde-i
terenu de fodbál/acoló//ar fost uobosít/ar însărát acoló//¹eráu
grămez de peátră/cum adúse că să púnă pe drum//ar lăsát uóíile-a-
coló/ar văzút că s-a uógoiít uóíili/să să ođiné//pe únu l-a fu-
rát sómnu//un uom căre ierá cu uóíile//ș-a pus cápu p¹ne...grámá-
20 da áia de peátră//se s-a trezít ?//l-a sócnít de cap/făr că să
ștíie și ála...acoló a rămás mort//pe gramáda de peátră//

¹ Arată cu palma întinsă o înălțime de circa un metru de la pământ.

² Sate din com. Cornereva, jud. Caraș-Severin.

25 ³ Turnu-Severin.

[Cum l-a "ciocnit" ?]

l-a sócnit/la cap̄...vîpăra//ăre doi colțișor¹//și pi-urmă
 ăre dóo bășicúțe/că ió le-am prins/le-am mai cautat ió/ăre dóo
 bășicúțe lîngă...gîntî-ăia ai doi/ca la șocice/și ca la miț//cînd
 5 a băgát ai doi gînt/c-a) găsít la cal cum a sócnit/cînd a băgát
 ai doi gînt/și pe-urm împúnze/numa-mpúnze ca cum puné cu ácu//bă-
 șicúța-ăia să spărze/și vîne pi) gînt-ăia/și să bág-acólo und-a
 ísocnit ia//și-venînărea-ăia-i gata//a și implút...ca la cînele
 ăi turbát/la f¹el//

10 1'30"

J I

năpírca

m-am dus cu cosíia/la lémé/cum spúñem noi/am lăsát cosíia
 acóló/an dad drúmu la cai/să mîné//m-a lovit ũo sáce nêmaispúsă/
 n-am mai putút să mai tîrmesc/de sáce/"măi /se să fac ?"/iera
 15 ũo distánță unde ierá fîntîna-ăia...deparce//iera tím pã sára/
 m-an dus să bia) apă acóló//v¹enînd...pe-ogășu-ăla căre...mai cu-
 reá apă cîm ploia/n-a fost nîmic/a sácát ș-ăla//venîn tot pe-ogăș
 í vále/í vále/ă venít pân la fîntînă//io cum am venít/rápide^d și
 sătós/cum a fos fîntîna zidítă-n piátră...așá...ia a fost băgátă-n
 20 piátr-acóló/năpírca//in peret/in piátr-acóló//in apă//io cum am
 venít/am avút ũo pălărie cum am áia¹-) cap/nu m-am mai dat sá-
 ma//cîn am venít/ásta a fost nărócu meu/că cum am venít cu pălă-

¹Arată pălăria din cuier.

riia...am avút-o-ŋ cap/m-am aplecát așá/m-am pus așá în brîns/
 m-a^m plecát să bișu apă//cîn m-am aplecát să bișu apă/am auuzít
 așá/aíisa-m pâlăriie/...ca cînd...cînd i-un strop de pluáie/...
 de pică-n pâlăriie/așá//mi să pare séva/c-a picát în pâlăriie/ca
 5 un strop de pluáie//iô mă uitai în copacu-âla acoló desúpra/...
 nu-i nimic//măi/se să fie ?//mă pròaplec a dóilea uará să bișu
 apă/a scos capu//a scos capu să mă pròsocnească//io m-am și dat
 pe spáce înapói cîn am vázút-o...//pe-orm-am luwát un bit io ș-am
 brusít acólo/ș-am scós-o d-acólo/am omorít-o//dácă n-aveám pâlă-
 10 riia-ŋ cap/ierám gáta cu apa acoló//cosiie tótului tot acoló ră-
 mîná/nú mai știa níma de míne [!] //

1'45"

J I

a venit bălăuuru.

[Un vecin] apruápe de míne acoló/tot cu colibă//aveá un
 15 grajd/dîn lemn/cum...vă spusái că [Ĉ] să obijn[Ĉ]iá naiince/că
 pe la colibă¹ sus pe la pădure/să măi fac d-âla de lemn//în graj-
 du ála iel țîná vâsile/aveá dóo vas...frumușă/de lápce//se s-a
 trezít ? la un timp/că nu mai áre váca așá lápce cum...trăbă//"e !
 să mă pun...la...pîndă/să vidém se fi ?"/de la un timp o bágát
 20 sáma că muzá váca/dúpă bițál/ca cîn^d ar fi avút vițál//az vázút
 cînd...slobozíz vițálu/dácă nu-l slobóz/váca muzéște/că să-i dai
 drúm/la vițál//se să fie ásta ?//ii om mai bătrîn ca míne/se
 i-a dat lui în gînd ? s-a pus la pîndă/să vádă//într-o búnă dimi-

nářá/cam pe la vo nõuă/dúpă se mulsēsă váca/au văzút că iest-așá
 ca un ștric/...întră písuarlí váși//a venit băláuuru-aála/ș-a
 susít písuarlí dinapói...la vacă/ș-a ramás numa cápu...cít s-a
 dus/să sugă din țítă//iel cín l-a văzút/l-a cunoșcút: "ásta-i
 5 băláuur"/și ála/nu i-a făcút nimic/păn nu s-a lăsát iel/că muș-
 cá váca/dacă-l bizăia/s-a lăsát iel síngur/s-a deșcolásít/și
 cînd iel a dat să să baze/a fost pregácít ómu/să să baze-ŋ gáu-
 ra lui acolo supt un trépce/l-a omorít//vo trei/pátru zile tot a
 muzít váca c-a văzút că nu mai vine//o crezút că-i vițál/așá
 10 s-o-nvătát/ca vițálu o sup di la.../o-nșepút să crască/să
 deșvolțieză iel/că iel dúpă lápce...//da//[...]

[Ați prins șerpi pe aici ?]

apăi/pe mólce locur/noi obișnuiam/...se făsam că să-i prin-
 dém ?//pe iei//dacă băgam sama că...m-o scápát/de nú l-am omorít/
 15 și vedám că unde s-a băgát/mulzam lápce...pe ho frundă/și puám
 frunza língă...gáuur-acoló/și-l pîndám//până-n desará...orcúm/
 cîn da șoarle mai cald/tot îl pîndám/că ieșá acoló//și-l emoram//

2'15"

J I

la cosít

20 ne dúsem și ne uitám/cum fi spúnem noi sînt otcós/cáre-i tă-
 iém cu [ε] cuása/așá fi numím noi/otcós aáia//ne dúsem și ne
 uitám la iei acoló/dacă-s bun/de adunát//dacă nu/luwám fúrca/și-i
 íntuársem//pe-acoló se să-ntímplă ? pe supt otcóși áia/ca la noi/

70

mai sint balaur¹ d'—eșta//cînd ai baġat fúrca/še s-a-ntîmplát ?
cu tot cu fîn/hop ! l-ai întórs pe dos//și-l ved¹//apá cäre-s fá-
méi o ia la fúgă/așá că rămîne núma uámeñi//ș-ála și [ε] contîn
mai depártě/și¹...dúpă mäsă/dácă-i bun/il luuám și¹ l-adunám/pun
5 cáii...la tîrș/așá spúñem noi//pun cáii acoló la tîrș/și-l luwám
și-l adunám și-l pun/și-l adúc/il púnim pe um par/il fășém cláie//
il kíicím//d'-acoló/cînd s-a așázat/il adúșem acás și-l kíicím pένtru
iárnă/pένtru...více//cu fínu ásta ar fi//

[Dar cum te duci la coasă, cum cosești ?]

10 fínu-l cosím cîn vedém că a dat iel în c^uopt/de-i bun de tă-
iát/o dat în gálbin/ca și gríu¹//o dat în gálbin/vedém atús:"ácú
fínu m¹eu fi bun de tăiát"//nu pe tuáce lócurle//aiísa jos cum fi
spúñem la lúncă/mai dureáză: dácă-i v¹érde/nu să táie//ínsă la noi
la pădure tréșe mai iut/și¹ trébě să né-ntărisám zî dúpă zî/că să
15 nu trácă//nu-l mai míncă vícili/pi-órmă//ii täre//l-adúșem acás/
pένtru iárnă//

1'30"

J I

la vînătuáre

cam acúma vo dóozez¹ de an ier¹ám páznic la...vînătuáre//iei
20 m-ar dat și miie púșcă/d'-acólo ca páznic//n-am organizát noi...cu
uámeñi cäre ieráu vînătó¹r/și ála/aveáu permísă//aveám și io per-
mís/că ierám páznicu lor//măi supeám și io/măi mă dusám și io așá
rázna/să mai fac rost de cíta cárne//še s-a-ntîmplát ?//intr-o bú-

na zî/n-am dus la vînat^oare/m-ar kemát uámeⁿi/"hai/că nu şti^eie ní-
ma/nu şti^eie preşedⁱnte/nu şti^eie níma/mérzem şi noi la vînat^oă-
re"//

ne-am dus la vînat^oare/şⁱ s-a-ntimplát c-am găsít vo şasă cá-
5 pre şi doi ⁱţapⁱ//is ^hţap^h/şⁱ cápre//ţápi nu ierá voi^eş-să să púşce//
noi n-am mai alés: am puşcát pátru dîn iéle//am adús acás/n-o ştut
níma/le-am împărţít//fiiecare a sárát-o cum a vrut//áltu pim^u pos-
távă/áltu...cum a vrut//

se s-a-ntimplát ?//la wo trei zîle/víne jandármu...c-o cîtá-
10 ţi^e la un vînat^orⁱ dîntre áşta/că să-i de cîtáţia/aveá iel ^uo
améndă//ásta/ier^oá i^uráina lui baş cárne de cápriu^áră/frizá şi
mîncá//cum i^u spúnem noi la fruscúc/dimináţá//iel/nu l-o ^uogoi^t
drácu să t^ucă//

şicá: "pof^tít^u ínlúntru !"//

15 l-a băgát drási-nlúntru acoló/şⁱ eⁱ ! jandármu hoţ ! a băgát
ínl^u/

"pof^tít^u/că ^uo cárne de ásta n-aţ mai mîncá dum^uneav^oástrá !"//
ei/cînd iel a v^uzút aşá/s-a pus la m^usă/

"áî ! pá aşá dúlse ! şi ála/şicá "némai^upomiⁿít//o ! mult^uámés^u
20 frumós//ápăi" şicá/"te mai aştépt uo lúnă de zîle...píntru amⁱén-
da ásta se ţ-a venít/şi ála/píntru că m-ai^u pof^tít ínlúntru//da úi-
te se ce rog: núma ^uo bucăţicá să-m dai şi mⁱie/să-i duc lu duám-
na acásă"//

iel a fost ^uomu drácului/nu c^uă să-i dúcá lu duámna//a dus-o

acás/și pi-úrmă...cîn a ajúnș a trimés páznicu de la...comúnă/
cum fi spuneám noi atús/dúpă uòmu-ála/ca sî să dúcă păn la póstu
de jandár¹ acoló//

5 cîcã "úite se/nu te supără/cã dumetále nu-ț fac nimic//da să
mi-i spun pe toț căre-o fos cu dumeată"//

hop/la rînd/și ne strînze pe vo unsprăzese uameh//la úni o gã-
sít cárne/la míne nu ! că ia¹ nu fi plásá/n-o mîncá níscúm/ío o
dam/o [δ] adusám cárne/da nu/iei fi púce a pădure/nu vrea să mî-
șe//níscúm//ío o dădam pe la vesín/cu căre-aveám mai ála...e !
10 nimic//i-am dus și lu președîntile/căre herá a filiiéli/și ála//
ála a ștu de noi//hai ne dúsem coló și ne kámă la rînd//ne dúsem
la președîntē "se-i de făcút ?//úite n-a strîns pe toț/să spuném
de und'avém cárna"//

n-a făcút procés și n-a dat...î judecătã/nu ierá tribunal/
15 tribunal ier^eá/da ier^eá la caransábeș//ne-a dat î judecătã aiís
în őrșova//ne-a kemát pe toț/p¹ne rînd/președîntele filiiáli/a stat
bîne cu judecătóriu/s-a dus ș-a aranját/ș-a vorbit:

"cîn yîne iei aiísã să spunã toț/cã:...cãpriuárēle l-a găsít
muárce î zăpádã//nú le-a pușcát"//ș-așã an spus toț cîn n-am dus
20 acoló//

"ei mă !" p¹ne rînd//mă ! cum ai găsít tu cãpriuára c-ai adú-
s-o acásã ?"//

zíc "muártã am găsít"

¹Face un semn spre soția lui, care asistă la înregistrare.

"păi s-ai făcut ?"//

"păi ă lúwát-o" zíc/"decít s-o mîñse lúpi/am lúwát-o"//

"bine/mă !"//

dúpă s-am trecút toț/ne-a kemát înlúntru: "vi-s pedepsít sã-m
5 adúseț trei súde de ras" !//

[!] i-am adús [!] nu i-am adús/núma că ọ băjócoră așá//ș-am
scăpát șî de-ásta//

3'45"

J I

[O întîmplare cu un mistreț]

10 cîn_s-a gătát răzbóiu/úo miñe nóo súde pátrusprázese/ierám
copíl/ș-am fos la vápór//de frică că să nu íntu î răzbói/...
s-apropiia că să mă duc și io î răzbói//aveám úopsprése an//s-am
făcút ? m-am băgá la vápór//m-am dus la vápór acoló...la aústro-
ungárea//m-ar primit/și m-an dus în giúrgiu acoló jos pin olteñi-
15 ța/pe la çalafát/n-am mai venít acásă//pe ă bătrínă am lăsát-o cu
un copilás/síngurá/de fríca răzbóiuului//cîn am venít/d-acoló/dúpă
nóo lún de zílě/a rămás/cum o fost răzbóiu p-is/úo grámádă de pușc
/cum a fost răzbóiu p-is/dí la romín/dí pi la úngurț/imprejurimi-
le sátului/p-is/pi-únde ieráu decúngurli/cum or făcút ei/núma
20 pușt/și núma vásă cum o scos díj comúnă//noi drás/n-am dus și...
áia ñi-erá sãrvísu/nu sã-nteresá níma//în tímpu ásta/cít a fost
răzbóiu/áimálěle-áșta díñ pądure/porc/cãpriúare/s-or apropiát de
sat/nu le mai pușcásě níma//nu le mai pușcásě níma//an lúwát p-un

5 hortác d'-ai mei/un vesín/un precín/"hai mă să mērgem la vīnătoá-
 re"//ń-am dus/doi//ierá zăpáda mai máre đ-un métăr//s-am făcút ?
 n-am putút că să m¹ērzem/ńiscúm//ńe-ă făcút vīrzuábe/ca cum v-am
 povestít cīnd puń um vīrzób/de strēcúri úrda//am jupuiit un cei/
 10 l-am īncolásiť așá¹ /ș-am făcút pătrățele d'-ála de vīrzóbe/așá de
 mar² //l-am legá la písuáre/și pásám pe zăpádă cu iele/desúpra//
 merzám//la ũo uórá/záșe/unspráșe/am ajúns noi la ũo distánță/pin
 pădúre sus//nu-ń nimíc//mai mērzem/măi ála...//zíc "hai să dăm
 jos la ũo apă cáre mērze pin išálnța/dăm jos/și vením acásâ"//
 15 cīn am ajúns apruápe de apă/vedém ũo ũurmă/ca d'-o junīncă//așá
 ierá de máre//păi ce ń-am īkipuiit noi ?//și díra/cum o foz za-
 páda máre/cum o ajúns cu búrta iel pin zăpádă/o făcút dírá ca cum
 tráz ũ lemn/dúpă boi//făcú dírá//s-a fost ? porc sálbácic/cīn ũe
 uitárám noi/păse să fiie ?

15 ála zíse/śícă: "mă/ásta-ń vácă sálbátică"//

zīg "de unde drac a venít vas sálbátis aiís/lă noi ?"//

20 ă luwát-o p¹ne dírá/hai/hai//iel a tăbărít/a fos slab/n-a avút
 iárna se să mīnșe/ș-a fos slab//in al dóilea păđínă cīnd am ajúns/
 il vedém c-abé mērze/noi aviám pușť militáre/d-éșťa//și se/ie-
 20 ráram dať drácu¹ /așá auzám//cartúșíle/patruánșele-álea de la púș-
 că/fásám cu píla/crestáz-așa/că zísám că śícă prінде cīn lovéșťe/
 că io auzám că ă ! cīn dai in iel iń p¹nelea táre//nu prінде níz-

¹Gest.

25 ²și așează palmele una peste alta pe masă, cu degetele răsfire-
 te, arătînd mărimea pătratelor.

décum//și le fășám așá crestáz cu pıla la cartúșile-álea că să
príndă/in iel/dacă dăm//cînd îl vázurăm/zíc "hă mǎ ! hǎ pórcu !"
//ierá négrù//

da ála sícǎ: "nu da mǎ ! nu da mǎ !" că sícǎ/"pǎn n-apropi-
5 iém"//

cîn noi né bágám aiísa-m pǎdína ásta/iel ierá în ailáltǎ//nu
mai pučám să né apropiém//cît merzám noi/așá merzá și iel//și
merzá/d'acoló viná tot spre comúnă-ȋcuáșe//da nu spre comúna nuás-
tǎ//spre comúna iisǎlnițǎ//am venít pǎn s-o opropiát așá...pǎn
10 la síș saș...sǎ mai vedǎ//astá-i/"nú-l mai ajúnzém"//cînd iel a
dat în poiénť/la raríș/aiís la iisǎlnisénť/a vázút că nu-i mai pǎ-
dúre/s-a întórs napóǎ//și dá pístǎ noi//cîn noi am vázút cǎ iel
vínę síngur iȋcuáșa/

io zíséǎ cǎtǎ ála: "mǎ níțǎ !" așá-l kemǎ//zíg "dá-ce tu đe
15 la đal/șǎ io rămín đe la vále" io zíc/"hǎ-l vínę !"//

"ei ! bun"//

ála s-a dus/și núma l-a dus drácu/nu l-a dus/cǎ să-l iě d'in-
napóǎ/ș-io an rǎmǎs síngur đe la vále acolo//cîn îl vázúǎ că
ies-așá/ca cum mă uít...în drúmu-ásta¹ /da iǎ ierám mai súz d-el/
20 îl vázúǎ că iésě/ío stam în zenúnk¹ ǎ zǎpád-așá/cu púșca áia//așá//
cîn l-ǎ vázút/mi s-a rădicát péri așá-ȋ cap/și-nșepú să-n trému-
rǎe míni¹/...șǎ ála/șǎ cîn am dat drúmu/șásǎ cartúșe d'ála/a foz
bágáce pe púșcă//únu pe țávǎ/și síș în măgázínǎ//pǎc ! sǎreǎ zǎ-

¹Aratǎ spre drum, prin fereastrǎ.

páda/și iel to_să scocorá și vená meréu/da nú táre//vená meréu//
 țac ! la urmă n-am mai avú_nis un_cartúș/o louái la fúgă meréu//
 iel vená dim_paj_dúpa míne//s-am făcut ? cîn_ajunseî la un lemn/
 m-am prins cu mînilé de lemn/ș-op ! sus în_lemn ac^{oló}//am suîit
 5 acoló//cînd iel a ajúns acolo/io trămurám/nu măi/nu mă mai_țînám/
 nu nimic//

io strîg: "vîno mă/niță/mă/că mă mîncă porcú !"//

și din lemn strîgám//cîn am văzút/că_ierá vier/vierocíc//ie-
 rá đinapóiu lui așa tráista ^{asta}//o_vút șásă trăștî/cum le spú-
 10 nem noi de cárné/atît o fost de mărîe/iel//cînd a veñit acolo/să
 uitá la míne/insepú să...să șterfúne așa de lemn//am avú_frică că
 rúpe lemnu/așá-m întrásă míe-n...cap//să șterfúnă/ș-a_nsepút cu
 cólțî/aveá doi colț scoj_dîj_gúrá: únu d-o párte/și únu de álta
 //ascuțî/cum îi pîla/in trei dunz/și ieráu în_coviiát/núma cît
 15 iel căscá bótu//ieráu în_coviiát/o fost bătrîn//și fleascăia acolo/
 o_nsepú_să míse mușk/cum să fáse pe gorúni áia/ierá mușk vîerde/
 așa spúnem noi/mușk d-ála//mîncă_și să uitá/da ierá slab//măre/ca
 un măgár/ca o junîncă/așá ierá iel de măriě//

tot strîg la ála/Zîg "vîno mă ! vîno mă !"//îm_mai veñî cí-
 20 ta-m_fire/cauț pim_pozonárî/am avút un bozonárî aiís¹ /ș-am avút
 acolo o magazîná de síns...cartúșă d-élea/îm_pozonárî/îm_mai veñî
 míe cíta mau/îm_pui_púșca/ș-o_țînúi pi-o crăcánă așa/din lemn
 d'
 đ-acoló/și_stătúî/nu_vîne ála ?//stătúî/nu pučám să dau acolo jos//

¹Gest spre buzunarul de la piept.

să dețã așã la vro trei patru metãr¹...depãrce/cînd dădeî în iel/
 a trãcút plumbu p-is¹ pe la spãtã/ș-o ieșit diŃcoló/ș-a-nșepút
 sînzêlę pe zapãdã: merzã/așã² merzã sînzîlî/stropeã//ș-a plecãt//
 a plecãt//iãcãtã vîne și-ãla//

5 zíc: "mã/an dat în iel" zíc/"úitę sînzîlî și ãla/da a plecãt"
 "hai dúpã iel" zíc// "hai mã merz tu naînce/cã ieu nu mi-s
 mai bun"//ș-ãla//

cînd ajunzém/am mai mers așã ca wo sînzáz de metãr¹ într-o pã-
 dînã/s-o rãzãmã d'un lemn și...tot trãmurã/to trãmurã/to trãmurã//

10 cînd ne vãzú pe noi/detã sã sã-ntuãrcã/la noi/nu l-a mai ținút
 dricu ásta/dinapói/ãle dáo pisuãre dinapói//vãzurãm cã i s-așãzã
 pisuãrîle î zapãdã/pe rînã/n-ãm mai dat în iel//s-așãzã/pisuãrî-
 le meręu s-așãzã și iel/ș¹ca cum tai ho vítã/atít am auzít³ //
 ei atúsa a murít//cîne duserãm coló l-am vãzút/se-î de fãcút ?

15 núma noi doi nu-l pucém luwã//hãt ! merzãu pãdúki pe iel/ca cum
 is buãbele de cucurúz/așã-î ca grãpele/așã ierãu de marî/pãdúki
 pe iel//pe cuãma lui//am venít acãsã/l-am lãsãt acólo/am kemãt pe
 tãtã-mieu/pe-un frãte d'alúia/și n-am dus cu ștrícure/nuãpca/
 ne-an dus cu ștrícure/l-am legãt de bot/și l-am tras de colți
 20 áia/ș¹ l-am tras jos la ãpã/d-acoló/pãtru uãmen l-am pus//îl du-
 sãm cîte sîns metãr¹/așã//î-am legãt pisuãrîle kiribúi/...și trei
 d-aiís dinapói la pãlúgã/trei dinaînce/și iel în mijlóc//n-am ve-

¹Gest.

²Gest.

25 ³Expirã puternic și lung, vrînd sã sugereze horcãitul mistre-
 țului.

ńít pán dĕsprĕ zĭuă cu ĩel/la veşĭnu ăla/şăda pe vălĕ aĭĭs mai
 sus//l-am adús aşıia/şĭ nuăpca l-am şĭ jupuiĭt//apăĭ pĕleă pe
 ĩel/opĭnşĭlĭ şĭ piĕleă/că zĭsă că-ĭ bună/n-am putú^t să fásem ni-
 mĭc//aşá ĩereă pe spăte de gruăsă/ca cum ĩĭ aĭĭsă¹ /pĕleă//al
 5 meŭ ăl bătrĭn/tăta meŭ/apăĭ tăĭă cĭt-o bucată cĭt potriveă că fá-
 şe ũo opĭncă/pună pe butúc/şĭ şopleă cu bărda la ĩa [!] să fácă
 ũopĭnş [!] //da putrezău/n-a ţĭnút nĭmĭc/n-a fost bĭneş//ş-am ĩm-
 părţĭt//şăsă trăşt de cárne au fost ĩn ĩel//aşá a fost de mărĕ//
 vo treĭ lunĭ de zĭle n-am mai dormĭt nuăpta/tot săreăm dĭn somn/
 10 că vĭne şĭ mă mĭncă//

8'40"

J I

[Numele :] vúlpeş ana [Subiect chestionar. Sigla: J II.]

[Locul naşterii:] jupálnic

[Vĭrsta:] cĭnzăsĭnş

15 [Ştiinţa de carte:] pătru clăsĕ

[Ocupaĭii: casnică, creşterea vitelor ĩn gospodăria proprie.]

[Deplasări: de scurtă durată la Turnu-Severin şĭ ĩn comuna
Pojejena, jud.Caraş-Severin.]

20 [Familia: tatăl a fost tăbăcar ĩn sat; este văduvă - soţul,
 din acelaşi sat, a fost brigadier silvic, a făcut şcoala
 cu limba de predare maghiară, vorbea şĭ citea ungureşte;
 fiica a fost căsătorită cu un ofiţer moldovean, divorţata
 , funcţionară la Băile-Herculane, locuieşte cu mama
 ei.]

25 ¹Arată spre marginea mesei.

[Observații: înțelege germana, deoarece bunica subiectului a fost căsătorită cu un neamț și vorbea în casă germana; lexicul subiectului prezintă multe elemente germane¹. Ocazional citește ziare și cărți. Nu are darul povestirii, dar răspunde cu bunăvoință la toate întrebările; texte de lungime medie, întrerupte de intervențiile anchetatorului. Frază clară, stil concis.]

cînd ierám io mai mică

înainta...cînd v-am spus/cînd ierám io mai mică/cînd io em
 10 intrát/cînd ar fost únguri aiís/dúpa răzbói//io cînd io am ajúns
 să íntro la șcuálă/am avú șapte án/kar în ánu ála s-a tĕrminat//
 și únguri or plecát/ș-a ramás iară romîniia máre//da pán-atúsa ar
 mai fost/măstacátură/că...sóra mea a șcut să vorbească úngur¹éș-
 te bini/că ia a fost mai mare ca mine/a fost la școála úngur¹éș-
 15 că//și barbátu-miu iară/a vorbit bine úngur¹éșce//ș-a scris/ș-a
 sícít//da io nu mai am apucát-o//núma se am prins așa de la ai ba-
 trîn/căre cum or vurbít vórba ásta așa/mái nemțáșce/mái úngur¹éș-
 te...//

[Și nemțește de unde ai învățat ?]

20 aviém mult...ē/av¹ém și pem¹ aiís/am avút o búnă a me căre-a
 fost maritată c-un casáp//ș-ápăi ia né pronunță mai mult cuvín-
 țele áșca nemțáșc//și de la ia am mai învațat...cíte sévá/dárâ...

¹Vezi textul p.79-80.

să vorbesc așa/nu pot să vorbesc/núma știu...se înșamnă fiiecare/
da că să vorbesc kar așa/nu știu să vorbesc//

l'oo"

J II

sfîntu pătru la vînațuăre

- 5 o plăcăt sfîntu pătru la vînațuăre/cu púșca//ș-aviá și ńo sá-
biie...atús/pe tîmpu-ála//ș-o mers pe-o mărzínă dē [ɛ] po [ɛ] cécă//
și pe potáca_áia/...ierá un ogás adînc//în ogáșu-ála aúde o gălă-
ziie//cî să úitá/șe gălăziie ? că să báce un drac c-un țîgán//și
sfîntu pătru strîgă la iei: "mā ! lăsáți-vă/nu vă mai bácereț !"//
- 10 dar iei n-ar ascultát/iei s-or batút într-úna/s-or batút/s-or ba-
tút rău//și sfîntu pătru s-o dus la ii jos/ș-o scos sábiia dîn
țeácă/și le-o tăiat cápu/...l-amîndói//ș-o viñit jos//să dúse la
dumñezáu/și-l intrábă dumñezáu:
- "ei/pétre ! s-ai facút tu ástăđ ?"//
- 15 "am facút o bravúrá máre/doámne"//
- "da se bravúrá ?"//
- "s-au batút într-un ogás un drac c-un țîgán//...și io le-am
spus: «mā ! nu vă mai báteret»//dar iei nu m-a ascultát//și le-am
tăiat cápu l-amîndói"//
- 20 dar zise dumñezáu "rău ai facú/pétre"//
- "ápăi se să fi făcú doámne ?"//
- păi zise/"nu trăbuia să fas așa//să-i fi dēspartít"//
- "io am vru sâ-i dēspárt/da iei n-or vrut"//

ș-atús o zís durnézáu: "dú-ce pétre rápidě/și púne cápu [k]
 púne-le cápu napói/dar să fúz/să nu mai stai acólo/cîn le-ai pus
 cápu"//

și sfíntu pátru/de frică/a pus cápu lu drac la țígán/ș-a lu
 5 țígán la drácu//și d-atús a ramás...laiét și țígán//

1'45"

J II

álmăș-bálmăș

doi cíner¹ casătorit mai din proáspăt//și iel zíse cátră mu-
 iérea lui:

10 "ma muiére/să-m fas și mí-o mîncáre búnă/cum am mîncá la má-
 ma"//

"ă-ápăi cum o kámă ?"//

"păi" zíse/"io nu știu/că m-ă zuitát"//

muiérea n-a mai făcút//iar áltă dátă:

15 "ma muiére ! nu me-ai făcú mîncárea a^{ea}"//

"pă spúne-m cum o kámă/că io nu știu"//

"áia đin áia"//

e ! da iel a batút-o rău p^{ie} muiére//

"pă" zíse/"cum o kámă ?"//

20 "áia đin áia"//așá: áia đin áia//păi ia n-a ștut//dúpa s-a ba-
 tút-o/ia zíse:

"ă ! firi-i-al drácu đe barbát//că mi-ai făcút cápu álmăș-bál-

măș"¹//

"ē ! vez ! mă muier¹ne//áia să-m fas¹ mi¹e"//[!]

[Da'cum e ?]

álmăș-bálmăș ?//știț cum fi ?//caș/din ásta...proáspăt/nésa-
 5 răt/¹ne lasát puțín sâ s-acreáscă/și după se s-a acrí¹t/atús il pú-
 né pe foc sâ să topeáscă/...într-o ráină/ș-atúsa...poá¹te să spár-
 gă și uá¹uă/gaigánă/fáse acolo/púne...

[Cum ?]

gaigánă//uó¹uă fripce/gaigánă//

10 [Și de un om când zici că e "almăș-balmăș" la cap ?]

când ie álmoș ...? cîn fi¹ iél¹ cíta trasní¹t la cap//

l'lo"

J II

pórcu

ei ! pái m-an¹ grijít de sára/că vreu să tai¹ pórcu//și m-an¹
 15 dus ș-am vorbí¹ cu casápu/...a vení¹ casápu/a adús postávă/a adús
 cuiér¹/a adús to¹ce trábă/píntru taiátu pórcului//și i¹o am pus ápa
 a fiert în¹ cazán/...a fiert ápa/cînd a fiert. ápa/pán-a fiert ápa/
 casápu l-a taiát/l-a ju¹giát//și l-a pus în¹ postávă/și l-a per-
 pelít/...l-a oparít//și i¹-a luat páru jos de pe iél¹/l-a spalát/și
 20 l-a pus...l-a ra¹dicát în¹ cuiér¹/sus//dúpa ce l-a ra¹dicát în¹ cu-
 iér¹/...l-au spinticát la búrtă/și i¹-a scos má¹fi¹li/și i¹-a scos fi-
 cá¹fi...

¹Își duce mînile la cap.

[Care ficați ?]

ficát_{ai} négr_i//și ficát_{ai} alb¹//iéstě ficát négr_i și ficát
alb¹//i-a scos máf_{ile}/l-a spalát//dúpa se l-a spalát/l-a taiát//
i-a scos sún_{curili}/ca să puátă să-l sar¹hézě/sâ-l púnâ-n_{vas}//má-
5 t_{ili} l-am spalát/cápu...l-am pus la fiert cu s_{or}sí_li/cu f_{ic}át_i/
ș-am fácu c_{ir}nát//...đ-ei de sín_{ze}/și d¹-ai alb¹//

[Cum îi faci ?]

fi [Ě] avém ũ s_{pr}i_t//in_cáre bágă-n_s^p [k] tuácă cárna marúnt/
ș-o bágă-n s_{pr}i_t/ș-atún_{sa}...bágă-n má_ă//

10 [Și ce mai bagă în mațe ?]

cárně/...pip¹ér_i/fárbă de pipárcă/sár¹hě/...tuáce de cáre trá-
buiě/zar_{zavatur}¹ acóló/să-i^đ de gust la c_{ir}nát/buá//d_{in} ále grúá-
să má_ă//și d_{in} ále sub_tír¹/fásém c_{ir}nát de pésină//d_{in} cárna
muále//d¹-ai sub_tír¹/d_{in} áia//și dúp-ás_{ei}a am gátát...

15 [Dar una mare așa¹ nu faci ?]

fásém o tóbă or ũ sfárcăl/sfárcăl//

[Cum îl faci ?]

ála-l fáse cu bucát_{mai} măr¹ taiáce/nu marúnt//nu víne dat
pin mašína de cárně//áia víne núma_{asă} taiát_{mai} lún_z/și_{mai}
20 mar¹//ș-áia n-o bágă cu s_{pr}i_tu//fi_{nc}ă stomácu-ála la porc_{ii} má-
r¹e/rín_{za} áia//ș-áia ie [=ia] cu m_{ina}/c-ũ șol/și tuárnă-núntru/fl
lágă/ș-atún_s il púne-_n cazán la fiert//dúpa s-a fiert/il scuáce
pe ^ho má_{să}/sau pe_o blánă/fl lásă să să usúse/fl prisáză cu ^ho

¹Anchetatorul sugerează prin gest forma tobei.

piătră/pune pe iel o blănă/și pún-o piătră/să iēsă zăma_ăia t^oă-
tă că să nu să strîse iei//că altă dată-i mai cald cînd taiém/altă
dată-i mai frig//ș-atús fi púnem la fum/cîrnăți/fi afumăm/[...]

[Și cu carnea ailaltă ce face ?]

5 cárna ailaltă ^ho sarează/ș-o púnem-n vas/ș-o ținem acolo douăă/
trei/sap^tămîn/și după_ăia o scoțem la fum//

[Și din picioare și cap ?]

pisuăre/fășem pifcîi//

[Cum ?]

10 lă/noi avⁱém la m^oși de pifcîi/la zapostít//le zîse m^oși de
pifcîi//

[Cum e obiceiul atunci ?]

ie atúsa ii zapustítu dē...pașc//î zapostítu de pașc/vîne-ntîi
zapustítu dē brî [k] de cárne/și pe-ormă vîne al de brîză//și la
15 zapostítu de cárne fășem pifcîi/și dăm de pománă pένtru mort//dîn
pisuăre/din_ cuádă/dîn_ cap/soríse púnem/...și fășem pifcîi//[...]

[Dar pomana porcului se face ?]

iēi | pomána p^orcului/m-ă zuitát să v^a spun [!!] //pēi/fășem/
dúpa se a taiát p^orcu/m^ai fășem și fléic^a la gratarⁱ//și dúpa se/
20 p^ană mai t^ermin/dúpa s-a terminá cu p^orcu/atús fășem pomána p^o-
cului/cînd máistoru a gátát cu t^hótu/atús n-adunám/ní-s toț la m^a-
să/puném mîncăre/puném bauutură/ș-am gátá cu p^orcu//

[Și faci o mîncare anume atunci ?]

mîncăre ?

[Faci ceva anume ?]

păi făşém/făşém ásta//pomána pórcului/o...cum să zíc ?/o to-
cánă//o tocánă/sau făşém níşte sárme búne/sau făşém níşte croăf-
né...//

5 4'30"

J II -

săpun

[Săpun faceți ?]

păi făşém dín ramaşítşé sé s-adună/că s-adună đí la porc múl-
ce/ramíne//făşém şí săpón//

10 [Cum ?]

fac şí săpún//io am făcút săpún şí dín...vézure//adusá barbá-
tú-miu/câ ierá vînatóří//adusá/impuşcă vîézurí/ş-adusá vézurí//
da-i puńám cum stăcá/cu păr/cu tot//puńeám lă...zăşé kílográme đé
...grasíme/cárne/indiferént/cu os/cu tot cę ierá cá-l...taiam nú-
15 ma-n dóo-n tri/şí puńám ín cazán//puńám íntfíă/ásta/ştáínsòda..
să spun ştáínsòdă/sau sódă cáuust^{ică} ?//

[Cum vrei. Spune...]

ştáínsòdă hór...sau sódă cáuusticá//tót una-í//hó puńám ín apă/
puńeám lă síns kílográme de...grasíme/un kílográme de ştáínsòdă//
20 ş-o puńám ín apă/da măsurám apa cu lítru/puńeám cíte zése...sau
síns líterí/dúpa cît vrei să fas//de apă//şí să topeá bíne acólo-n
apa áia ferbínce/ş-atús puńám...grasímea áia acoló/şí sódá áia-l
topiá/nu mai rămíneá níş os/níş nímic/il topeá//şí-l fíerbeám/da

trăbui să fi atentă că iel să rădică//dacă nu iese atentă lingă
 iel/cît fierbete/am o...caldare cu apă lingă mină//cînd iel să ra-
 dîcă/îo pîn puţin apă/iar s-aşază/şi-l méstîc/până cînd...îl ieu
 io cu o lingură/sau cu o ieskiie/đin cazán/đ-acoló/şi-l ieu în
 5 mină//şi cînd simt io că iel să suse/atús şciu că-î bun//îl ieu
 la o párce/şi pun pe uo lada...un sac//pe o lada patrát-aşá//pun
 un sac/îl ud în apă/pun péstě lada/şi torn atús sapunu-acoló/în
 sacu-ála/lişia ailaltă să stoársě lada/şi sapunu rămîne-n sac//
 mînezî cîns-a uscát/îl tai bucăt/bucăt/şi-l pun la uscát//

10 2'05"

J II

u
nopîns

[Din pielea porcului ce se face ?]

să fasá mai naînte nopîns/da acú nu mai puártă//

[Da' ştii cum se făceau ?]

15 opîncîli ?¹ //jupuia porcu/nu-l mai perpleá//núma-l jupuia de
 péle/aşá cum ierá iel/...şi uo bacá în i...pamînt/cu nişce cúie//
 jos//đ-egzemplu aiísa/la noi nu să mai fáse acú^m/đ. ái batrîn fa-
 şáu//dac-aviá fuspód/îl bacá în cúie/uo-ntînzá bině/uo batá în
 cúie/şi puná sinuşá péstě ia//iei calcáu péstě ia/acoló/până ia
 20 să uscá//merzáu acoló pin...sóbă/pe...ia/cîns-a uscát/iei o lu-
 váu/uo radáu páru ála/áltádátă n-o mai rádá/laşá şi cu páru/zîcá
 că ţîne mai bině/páru-ála//şi-ş fasá opînc//

0'40"

J II

¹Anchetatorul face un gest de incuvîntare.

in_colindét

păi...la ajún/p^lăcă copíi-in_colindét//iⁿ fásém um bít/o
colíndă¹ //fásém um bít/bítu ála-l...il legám/il implecím cu cei/
și l-afumám c-o lumină//și dúpa s-an^u gátát/luwám céi^u jos/s-^lél
5 rãmíne...cu dunĝ//s-áia să numéscă...colíndă//ie un^u kes/și sá
dúse pin^u sat//la tuátă cása/și cîntă:

bună zî^ua lu ajún//

că-iⁿ mai bun-a lu crășún//

dă-in_colácu și cîrnátu/

10 să ma duc la áltu//

cîț skín^ucéi iⁿ foc/

să de dúmneză^u măróc//

cíte cú^uie pe cáasă/

atíța gálbín pe mäsă//

15 vîvâiⁿ !//

s-atús plăcă copíi/pínă pe la amiaz...mérĝe ásta// [...]

[Ce le dau oamenii la copii, cu ce vin copii în ches ?]

cu nus/cu miáră/cu prúne uscáte.../cu bõbuántě.../colác/cîr-

nát/dovléce...copt/...cu șe áre uómu/áia le dá// [...]

20 [Dar fetele nemăritate ce obicei au de Anul Nou ?]

ei/sára d-ánu nou lă...la sîmvasíi//sá dúse pe la ferésc/s-as-

¹Pauză mai mare, provocată de intrarea cuiva în cameră.

cúltă la álțî/...s-a^u [ɛ] s-auúdá pe-ăi^d dínúnt^dru//dácă zíse

"dú-će !" cînd a zís "dú-će"/iéle plácă bucuróasă/c-atús sa marí-
tă//să dúse//

1'20"

J II

5

cínipa

ei/păi^u n^o samánám//aveám cît^ć-un...n^o bucată aşá ca cum îi...
cúnea^u asta a m^he/şí sāmánám...cínipa/dúpa se o samánám/iel[ɛ]iel
iesá/punám níşte bíte să n-o manínse brabéti//punám níşte ártii/
níşte círp^hě/ş-o pazám...până iesá ia//şí dúpa se iesá/atús...
10 cînd ierá cuáptă/n^o smulzám/da nu n^odată tuátă/că^uia nu sâ cuáse
n^odată tuátă//cáre-i^u c^hopt o smulz/cáre-i^u copt n^o smulz//...până
cîp^usă cuáse t^oátă/cîp^us-a copt t^oátă/am facút braţ-aşá...d^hia/
ã legát-o/ş-am băgát-o în báltă//acól^o-am lasát-o vro...ob^uzile
sau...d^oo saptámín/până s-a murát ia bíne//cîp^us-a murát am...
15 n^e-am dus la apă/la sérnă cu ia/ş-am límp^hezít-o bíne/am spalát-o
//...d^h de murdaríia^u áia d-acól^o/ş-atús am pus-o...aşá ím pís^uári de
s-a uscát//cî^us-a uscát/atús avíém [k] avút/av^hém mié^hl^hă//n^o pu-
ném la mié^hl^hă/ş-o melítám bíne//

[Cum ?]

20 cu melítă//ii melítă áia facútă//luwám cît^u-un manúnke şí-l ba-
[ɛ]cém acól^o/şí...o tuácă...t^oátă/t^oátă/şí ramíne núma fíru iei/
acól^o-n melítă áia/pi-órmă o p^hepcínám...

[Cu ce ?]

cu pépcinili//cu pépcinil-á!a cu cólțu luṅ/cu ġințî luṅz
 așá/de fier//o pepcinám/scuáćem ĩ...stúpu-ála/lína á!a mai gruásă
 d' din ia/și firile luṅz le torsém píntru urzálă/și stúpu á!a...
 marúnt/ıl própⁱepci[ɛ]nám/ıl torsém și baćem cu iel/á!a-ı bećá-
 5 lă//

[Și ce faci pe urmă ?]

pă pe-órmă ńe dúsim la urzít/urzím/dúpa s-am urzít/

[Cum ?]

uor pe gard afără/^uor dáca nu/iesté uo feméie cáre áre urzón
 10 ínúntru//uo uárde pe urzón/dúpa sé ^uo uárde/uo púnem pe sul afá-
 rá o-mvalím/dúpa s-am imvalít-o/puném razbóiu-núntru-n casă/ș-a-
 tús ^uo-n[ɛ] navadím//și dúpa s-am prins/am navadít-o/inșepém și
 țasám...cu ia//fasém píză//

2'10"

J II

15

kágu

d' de la uoi/de la cápre/...ĩ rıza á!a/stomácu de la...uoi/sau
 de la cápre/de la mǎi/ıl scuáće afără/și-l úmple cu lápće/și cu
 sare/și cu fajínă de cucurúz//ș-atús o púně...úndivá să să úścě//
 i bunuára cum i-aiís la míně...șpoiértu-àsta/vez aci¹ //bat un cui
 20 imparéce...ș-o atírn acoló/și să úscă//cĩ s-a uscát/pe-órma tái
 cĩt-o bucată din ia/fas apă cáldă/^uo puń în apă să să muáie/și cu
 apa á!a/ála-ı kágu//puń în brínză//

o'30"

J II

¹Arată spre mașina de gătit din cameră.

[Portul țărănesc]

cumpărău/fașău pînză/altădată țasă și răzbói/da mai cumpărău//
 ierá pînză mai faină de cumparát//și ũo cusá cu vîerz//cosá vierz
 pe la puále/cosá vîerz pîe șoldurî/...pe șoldurî cosá vîerz/la
 5 puále//și la supág cosá pe mînică/la ũumăr/și pîe mîneacă-m vále/
 cusá rîndurî//și pe-úrma fașá dóo ũopréze: unu înaiînte/ș-únu...
 napói//da mai purtáu și catrénțě/cu [k] núma un ũoprég/și catrén-
 ță//

[Cum e"opregul"facut ?]

10 dîn firîe lunz de lînă/sau cumpará șlimvón d-ăsta/de la maga-
 zîn//ca să fiie mai fain/mai frumós/cumpără șlimvón//și sírmă/dîn
 áia care luséște/álbă/puná cit-o bátă de sírmă/puná o bátă dē...
 șlimvón/sau de lînă//și fașá ũoprégu/ș-ápăi mai ieráu și tărz/
 cusúce dîn sómot d-ăsta négru//tărz/duáũo tărz//ierá cusút pe iel
 15 ca cum ie ũo catrénțě//da víne cusúce/frumós//și áea ieráu tărz/
 în loc de ũopréze/altădată aveá úna napói/ș-úna naiînte/o tãrgă//

[Cum erau"catrențele"?)

catrénțele ieráu/dacă ierá núma ũoprég/ierá catrénțele crăță
 făcúte/aiiê în fáță/așă//și cusúce iar frumós/ba...le cosá iară/
 20 le cosá iar cu vîerz//

[Și bărbații cum se îmbrăcau ?]

și bărbați să îmbracă-n izmîeně și-ŕ camășă//aviá izmîeně...
 — Gest.

de [k] to_u de pîzã albã//cusúte¹ cu şabác/or cu vîerz/...iárã pe
joz/joz_u de tot la izmãnã ierã cusút/şî aviã şî pe pîept cusút
iárã/la barbãţ//

[La cămaşã ?]

5 la cămaşã ierã cusút/iar//şî aiis¹ aviã um_u brîu/um_u brîu şasút
în razbói/or braşírî//brîuu ierã mai lat/d-o pálmã² //braşírî^{li}
ierãu mai îngúşce/de vro trei d'z'ite³//şî brîuu ierã núma o [ε] uo
dátã/cît sã-şidã cu-el/da braşírile dádã mai de múlce uorî pe
la...brîu//

10 [Şi pe cap ce purtau ?]

caşúlã//feméiile aviãu cîrpe//cãre-irãu féce marî cu cápu
gol//feméiile cu cîrpe/fécele marî cu cápu gol//şî uámeni aviãu
caşúlã//

2'15"

J II

15 [Numele:] mílu mariíe [Sigla: J III.]

[Locul naşterii:] aiis în jupálnic

[Vîrsta:] iø am pãtrujdói

[Ştiinţa de carte:] pátru clásë

[Ocupaţia: casnicã.]

20 [Deplasãri: în tinereţe, a fost muncitoare la o fabricã de
baterii din Timişoara, timp de vreo doi ani.]

¹Aratã spre mijloc.

²Gest.

³Gest.

[Familia: soțul, originar din Jupalnic, este lăcătuș mecanic în Orșova; o fată căsătorită în sat (subiectul J V), o altă fată necăsătorită și un băiat elev. Este fiica subiectului J I.]

- 5 [Observații: povestește cu vioiciune, colorat. E conștientă de particularitățile graiului.]

coleașă

pu¹nem caldăre¹a/așá să spu¹ne la noi/așá va spun [!] //pu¹nem caldăre/și pu¹nem apă acóló/cît vrem s-o fa¹șem de mári//și¹ pu¹nem
 10 pu¹tînă sáre/și¹ pe¹-úrma fa¹șem síru/cu făcá¹lécili.../și cîn¹ l-a¹m
 făcút/atúnc cînd férbe/pu¹nem fa¹ină//il la¹sám pu¹tîn să fi¹arbă/dú-
 pa se o la¹sám/atúnc o mestacám//dú¹pă c¹-o mestacám/o turnám pe far-
 furíe [!] //

[Și cu ce o máninci ?]

- 15 cu brînză/cu legúmi¹e [!] /cu cartó¹f/cu cárn¹e [!] //

o'30"

J III.

cășu

[Brînza cum o faci ?]

áia la pîlc o fa¹șem//av¹em víte¹le la pîlc//și dáca ne dúsim
 20 acólo-s múl¹te víte/cam...vo pátru súde de víte acóló/așá să fáse
 la noi la pîlc//ș-acóló ne du¹șem/ș-avém kag/fa¹șem kag/și pi¹-úrma
 pu¹nem lápt¹le tot într-o caldăr¹e máre/s-adúnă acóló/și pu¹nem ká-

gu//dúpa se s-adună/atús strînzem căsu la úna//și-l punem în stra-
 cator¹//și-mpărțim: trii/sau patru căsur¹/așá să spúne la noi//
 și pi-orma f¹erbem zárú/adunám úrda desúpra/dúpa s-adunám úrda/
 atúsa punem iar în stracatoare/...și luvám pe tot/și pe-orma plecám
 5 acásá//

[Și zerul ala... ?]

zárú-ála fi adusém la porc/sau la cîn//

o'35"

J III

la măsurát¹

10 la noi așá să spúne/la măsurát//ne dúsem/ne-apucám/le bagám
 în pîlc/in sísprá^{se}/sau în șaptísprásé/dúpa cum dá frúnza la noi
 aiísa/ca să putén să le măsurám/s-ai be și iele lápce//atúsa mér-
 ze lúmea la măsurát//fásém prajítură/scóatem muzíca [1] /luvám ra-
 kíie/vin/și ne dúsem acolo//ș-acoló până cît vîtele să múlze.../
 15 muzíca cîntă//ș-áltă lúme juácă acolo/să distreáză/kiu⁶tesce/cîn-
 tă//și pi-orma dúpa se le múlze/atúnč punem mäsă//intîndém mülte
 mäsáiě/așá cum is áșca² /le-ntîndém frumós/la rînd//și pi-orma
 fiiecáre/cáre áre...musafir¹/fi kámă acolo la mäsă/...ș-acoló mîj-
 cá/prajítură/cárne [1] pohaiítă/așá să spúne la noi [1] /cárne po-
 20 haiítă//

[Cum e asta ?]

cárne de miel//no luvám ș-o taiém așá bucăt frumós/și dúpa

¹Text spus allegro.

²Gest spre fața de masă.

s-o tăiēm bucăț frumos/atúsa o fașém așá/in Țou/bățém un Țou/s-o
 puném in uléi/s-o frízem//s-o-ntuársēm de pe-o parte pe-áilaltă//
 și fașém salátă/așá să spúne la noi aiís [!] //salátă vⁱerde/nu
 ștu/știț saȚ nu știț ? [!] //așá să fásē la noi acóló//și pi-ór-
 5 mă o-ntindém masa/púnem prajítură/púnem vin/cárne acóló/și...să
 mîncă//și pi-órma to pitrésé lúmea//

l'lo"

J III

pomána porcului

dúpa s-a terminát cu...porcu/cu tot//atúsa luvăȚ cárne/ne
 10 óusem la măcelár/și luvám cárne/și ne táie bucăț//cárne/slaină/și
 puném în ráină//[!] în ráină puném puțínă apă/o spalám/dúpa s-aȚ
 spalát-o/atús o própúnem la fiert//am pus-o la fiert/cînc îi cár-
 nea feártă/atúsa puném puțín usturó acóló//și ia-nsepe să sa fri-
 gă//cîn s-a fript/atúnș puném iar puțín sínzē/dúpa se s-a fript
 15 și sínzēle ála cu usturó acóló/atúnć o trázem inapói//și fașém
 coléșă cáldă [!] //cîn am făcú coléșă cáldă/atúsa kemám to cá-
 re...vin vesíni nóștri/cáre-s ai nóștri [!] /la pomána porcului/
 așá sa spúne aiís//ii kemám și puném masa acóló/acóló puném
 crastavēȚ saȚ piparcă/s-avém/acreálă/...vin/rakiiē/púnem la masă
 20 și mîncám//pe-órma de la...cápu de la uáiē fașém sórbă//puném fi-
 cáț acóló/púnem máță/așá sa spalá la noi/máțilē de la uáiē/și fa-
 sém sórbă [!] //lē puném să fiárbă/dúpa s-a fiert/fásém...aimpré-
 nu/cum să spúnē la noi//fásém aimprénu/și...pe-órma mîncám/cu ma-

mălîgă/sau cu pîtă/cum le plăsé la álțî/cu mămalîgă sau cu pîtă//
 și mîncăm//așá să spúně pomána porculuî la noi [!] //

1'05"

J III

púne oglînda

5 [...]^udacă ie nuntă/sa dúse fáta/cáre vre s_u să mărite//ba [ε]
 bûnăuáră cum am io fáta me//să dúse și sére lumínîli cáre s-a cu-
 nunát mireása//le_u-adúse/și-_n sára de_u ánu nou le púne: úna-ntr-o
 párce/úna-ntr-ailáltă/și-n mijlóc púne oglînda//cînd a pus oglî-
 da acóló/și púne o pînză albă/púne um pahár cú apă/și bagă veri-
 10 géta în paháru cu apă acóló//dúpa s-a bagá verigéta cu apă/stă pân-
 noápcá la d^uosprîzése/...stă acóló și_u sa úitá//și_u sa roágá pen-
 tru ia [!] //să íese cáre-o fi scrísu íei/așá să spúne aiísa la
 noi//și pi-úrma íásă frumós așá/fil véde/da/fil cunoáște/da nu-l
 cunoáște așá bine//și íásă acóló língă verigétă//să véde în_u juma-
 15 táce verigéta/și-_n jumátáce paháru cu apă//să véde jumátáte^u hómu/
 cápu//núma cápu hí să véde//ș-atú^z dup-áia...nu dureáză mult pân-
 cîn_u sa marítă dúpă íel/așá-î la noi [!] //

[și dacă nu-l vede ?]

dăc^ă nu-l véde nu sa marítă așá iúta//mai stă//până-î víne
 20 scrísa íei [!] //

1'00"

J III

[Ce a făcut subiectul ieri și azi]

ă roiiit toată zîua am facú curățáne [!] //

[Spune așa: ce ai făcut de dimineață...]

de dimînătă an scoz dinútru/an scos páturⁱ/ă scos noptére...

5 //dúpa s-an scos álea/am maturá pⁱne jos/dúpa s-am maturá pe jos/
am facú váru/am pus fárbă/ca să váruⁱ/dúpa s-am varuiit/an tras
línia cum să spúne la noi aiis//pe-órmă an dat cu rólu/am facú
fárbă/s-an da cu rólu//până sára ă lucrát/c-am avú lucrú mult//
pe-órmă dupa áia an spalát páturli/vásili/am calcát/...an spalát
10 pe jos podéle/am bagát páturⁱli inútru/am bagát normánili cum
să [!] spúne la noi/an spalá vásili/am facú fócu/șⁱ pi-órmă am
facú de sínă//până sára am...toată sára am brotasít [!] până tîr-
zîu la zăse/la únspráse//

[Și azi ?]

15 azⁱ am pus mîncárea la foc/ă curățá mórcúvi/să fac zúpă/să
lă fac sármⁱne la copii [!] că lă trébuie mîncáre//facú curățá-
nié//

l'oo"

J III

lína

20 tundém uóile//dúpa s-am tuns uóile/vára cînd ie cald/o spa-
lám//ne dúsem cu ia la sérna/așá-i spúne la noi aiis//ne dúsem la

sérna/o spalám bíne/dúpa s-am spalát-o/atús ũo spáržem//știț ũo
 d'ేశíásēm așá/o spáržem/dúpa še am spárt-o/atúsa ñe dúsem cu ia
 la...mașínă//la sēverín¹ /acóló ñe dúsem cu ia/c-aiísa nu iě ma-
 șínă//acóló o fáse la mașínă/ș-o fáse cáiere știț/că să putén s-o
 5 toársēm//dúpa še an t'órs-o/o fašém așá pe rișkitórť/nu ștú dáca
 să fáse la dumñeavoástă [!] //ũo puñém mótkē pe rișkitór/dúpa še
 am pús-o/atúsa ñe dúseŋ cu ia lā...fərbárť/sau fašém noi fərbă//
 ș-o vopsím/și pi-órmă fašém la scuártă/ťásám la scuártă/cum fi
 spúne la áșta² la noi [!] //

10 [Cum se vopsește lina ?]

púne apă să fiárbă//cum o fašan și noi//iar într-un cazán
 d-ái marť//púne apă să fiárbă/și pe-órmă púne fárba amói//dúpa
 še púne fárba amói/púne puťínă sare acólo/am'éstěcă/și pe-órmă
 púne lina amói//dúpa s-a pus-o...mótkile-amói/atúsa ũo scoáte
 15 d'e-acóló/o lásă s'á sa scúrgă/ș-o púne acóló in cazán/să feárbă/
 și tot o int'órsē in fərbă//până cím f'érbe//cím férbe așá ca la
 un sfer d'e sas//atúsa ũo ie/ũo scuátē/și sa dúse la sérna ș-o
 limpezășce//dúpa s-an limpezít-o/o púne s'á sa úșce/ș-atús ñe dú-
 sem dúpa ia ș-o luvám//

20 l'lo"

J III

morói

[S-a auzit pe aici de moroi ?]

¹Turnu-Severin.

²Arată spre scoarțele de pe perete.

la o veșină aiisa la noi/kar aiisa la casa asta//dupa se l-o
 ingropat/...l-am auuzi nuapta tupalind im pod//kar am avut u vas
 cu nus acolo//da ieram la casa dincolo/că știț că noi acum am cum-
 parat cas-asta/s-am avut o casă mai mică//acuma cîm mi-a crescu
 5 copiii/m-am apucat să-ŋ cumpăr și iŋ ce-m trebui [!] //auuzim
 nuapta că tupaie//tupaie-m pod și tupaie acolo//m-iera frică să
 ma scol să mă uit//am auuzit núsile înșirate pim pod/cum le-a dad
 drumu din vas//le-a dat drumu d-acolo/dupa se le-a da drumu/s-a
 dus iar in grajd//in grajd iar a desfacu vaca de la lanț/de la
 10 git//cînd a desfacut-o/a bagat-o iar cu cuarnelē supt iesle//iera
 vaca spinzurata acolo//tot că să facă rău [!] //pintru că ieu
 l-am ingrijit pe iel mult/știț/că mii mi-a fos pare-rău/si tot
 la iel m-an dus intodeuna/că iel a fost o avu cancer² //am avut
 vitele cu iel acolo impreunate/si tot mi-a fos pare-rău de iel//
 15 dupa s-a bagat i vaca acolo/n-an duz diminata am gasit-o spinzu-
 rata//am luat vaca d-acolo/am scos-o-afara/...a tracut//pi-urmă
 s-a dus la capre/i-a da drumu iar la capre/din grajd//toate
 l-o-nșirat pin obor//le-a dad drumu iar acolo//a deskis usile/la
 porc/la huară/...ca să vadă c-am umblă [k] a umblat iel pe-acolo//
 20 pi-orma a tracut aia//minezi sara/am fost im vale//la cooperativa/
 la noi//cînd am fost i vale/mă pomén că iasă așa cum/așa să spune
 la noi/no mogindata [!] iasă naiinta noastră//egzact uom/da știț
 că nu apărea [?] iel așa bine/om//cînd a iesit/...kar cu piatra

¹Arată spre casa alăturată.

²Șoptit.

drept în piept¹ /aşa ũo piētrisićă/veņeām cu fāta dē la vāle//
 cu peātra drept în piept//cīnd am ajūns acāsă/ajūng acāsă/sāra
 cīnē culcām/iar o veņit/iar tūpāie la ũșă//dūpā s-o tūpāiit la
 ũșă/pe-ōrmā a luuā niște lānțā dē la cosīie/lē-o înșārāt/lē-o bā-
 5 gāt pīn șupā/cum s-a spūne la noi/acōlo//lē-o bāgāt pīn șupā/iar
 lē-o scos afārā/...o umplūt pe-acōlo/n-o mai avū pāse niścūm//iar
 s-o dus ș-o dad drūmu la cāpre...//āltā dātā coborā pīn la vīte/
 lē dādā fīn/și la iel acāsă/la muīereā lui/tot așā fāsā//lē dādā
 fīn la vīte//sā suiā în pod și coborā fīn la vās//o săptāmnā de
 10 zīle//ei ! pe-ōrmā n-a fos fricā de iel/cā nu mai aveām pāse niścūm
 de iel [i] //s-am fācūt ? cā noi așā să fāșe la noi [i] //am
 luat nișce cāmăș d-āle lui/și lē-an dat drūmu pe sērna//sā s-a dū-
 cā acōlo/sā ũmble pe sērna//sā ũe ũogoīim de iel/sā ũe de pāșe//
 pānā n-an dus āleā nu [r] nu ne-o da pāșe niścūm//și pe ũrmā atūz
 15 n-o mai veņit/s-o dus pe āpā/cum am lapādāt cāmășīlē lūi//n-o [r]
 n-o [r] n-o mai veņit niścūm la noi//

[Dar de ce s-o fi fācut el moroi ?]

i-o fos pāre-rāu//i-o fos pāre-rāu c-o murīt//cā iel cīt a
 foz bolnāv/sā țīneā ũna/cā iel nu muāre/nu muāre//și dācā vez/cum
 20 ũe dūsām noi veșīni la iel/ũe-ntrābā pe noi: da muāre iel ?//noi
 fi spūnām cā nu muāre//nūma bārbātu-miō odatā n-āre de lūcru și-i
 spūne:

sīcā "ēi ! ũica enāke/ai sā morī acūșā/cā dumņetāle iej bol-

¹Gest.

náv"//

lui atîta de súde se i-o fi fōst atūs ! atîta de súde se i-o
fi fost/că iel muăre//

"ei/dacă zîs tu că mor/îo atūsa am să vin moró/și-ț arăt [!]

5 //am să-ț fac rău"//

i-o fost súde pe iel și cu-ăia a veñit//da iel tare rău s-a
supărat cînd a auuzît că muăre//îo cîn fi dusám mîncăre/mîncă iel
dacă-i dađam îo mîncă//da dacă-i dađá muiérea lui nu mîncă//

c-ăia iar fi spuńá/sícă: "ei ! tu acúsa morî/că ieș slab/nu
10 stai tu atîta"//sícă "acúșî morî/acúșî te dus la gropariie" [!]
cum sa spúne la noi// "acúșî mă scăp de tîne/că ieș bolnáv/mă năcă-
jășt"//

Uo năcăjá feméia/altă dată/că iel poitá Ńómu/ba úna ba álta/
iei nu-i convineá/c-aveá více//nu puteá să ște tod dúpá iel//ű
15 uon bolnáv/mai alé și de boála ásta/záse cíta-m pat//ș-atūs fi
măi nervós//da pe órmă atúnša/dúpa s-an dus álea/atūs s-o lińș-
tít iel/n-o mai facú nimíc//am avú páse de iel//

3'30"

J III

[Numele:] nicoláie gergulésçu [Subiect chestionar special:
20 agricultură, oierit, meserii. Sigla: J IV.]

[Locul nașterii:] jupálnic

[Vîrsta:] pátruzéc

[Știința de carte:] șapte clásě

[Ocupații : lăcătuș-mecanic, calificat la Turnu-Severin; agricultor.]

[Deplasări: în timpul stagiului militar; a stat șase ani la Turnu-Severin, în tinerețe.]

5 [Familia: soția din comuna Topleț, jud.Caraș-Severin; un fiu la Orșova la școala profesională.]

[Observații: vorbește reținut; la începutul înregistrării evită fonetismele locale, apoi folosește graiul bănățean cu toate particularitățile fonetice specifice. Tipic
40 pentru categoria sociolingvistică pe care o reprezintă, prin felul în care se manifestă influența limbii literare (presă, radio) asupra graiului local.]

cucurúzu

[Spune, cum se lucrează aici cucuruzul ?]

15 pã_î...de fapt la noi múnca címpului așa...în spe_{ci}ál s_{em}ánátu de cucurúz/...cînd înc_epe primăvára sã...fí_{ie} tímp așa pri_{el}nic/ zăpáda s-a dus/uómu înc_epe sã-s dúcă gunó_{iu}/...și după á_{ia} înc_epe sã...cúre_{te} lócu/și s-apúcă de...d^l-arát//cucurúzu sã pún_e-asă: í_ést_e mai múlte hóbis_éi_é: ál_{ti}-l pún_e pe brázdá/ál_{ti} pún_e cu șán-
20 tu/ál_{ti}-l pún_e...cu cú_{bu}//și...î_m fí_{ne}/dácă í_ést_e tímpu bun/... cucurúzu í_ásă în dóo [k] mácsim în dóo sãptămín_t//atús í_i fásé^m prășí_{la}-ntí_{ia}//sã spún_e prășít//dúpă á_{ia}/...dúpă se a crescút așa sã spúnem/í_{el}...víne curátát de buru_{én}t/și-í fásém prășí_{la}...a dóo_o//sã spún_e î_ngrupátu//dup-acé_ea/...cînd ajún_zem la...pín lú-

na lū...să spúnea aşá pin áugust/sectémvre/iel dá să fiie-n lápce
 /atúsa...bîntâles/cúm ie la noi pe dal/acólo trébă să fiie cáu-
 tát/că úmblă şi cîin¹/v¹ézur¹/por_sălbatis/trébă păzít//să nu-l
 mánfse//anumíce jigăni¹ din pădure//şî...cîm_vîne tuáma/dé eg-
 5 zémblu/aşá/pin lúna lu septémvr¹e/cu [ε] cucurúzu să culéze//...la
 noi/ş-atúsa să dúse hambare acásă cum avém noi aiísa/pódu cásî
 únde să púne cucurúzu//

1'40"

J IV

grîu

10 aşá să púne//toáma şî primăvára să púne//la fel/cînd ie cres-
 cút cam de-un lad de mîná/trébă să fiie căutád dac-a dat anumíce
 buruién¹/pălămidă cum îi spúnem noi/pin iel/vîne scos/şî plívít//
 de-anumíte...buruién¹//şî dup-áia/cînd dá în lúna lu...iúle/cóptu
 lui/iúle/atúsa să sésiră/şî să dúse la batóză/fiie că iéstî bató-
 15 ză/sau ésté maşină manuálă cu mîna//únde-l fáse uámini şa unés
 mai múlce famili¹ la ú loc/şî-l fáse cu mîna/batóză manuálă//şî
 cîn_s-a termenát cu...batóza/nómu şî-l dúse acásă/şî...îm_famile//
 şî p-órma fáse pîne din iel//

[Dar înainte cînd nu era batoză cum se treiera ?]

20 da//iir^eá batóză cu mîna/manuálă/şî...s-adunáu/mai múlce famí-
 lii acoló/şî faşáu de la únu la áltu//batóza să mîná aşá/cu...şasâ
 uámen¹//pádru uámen¹ dádeáu la manivéle/şî alţ...doi/băgáu znópi
 ...de grîu acólo//dar ísă nu dádá aşá randamén cum ar fi o ba-

tóz-aşá...d-egzémplu cum ar fi ástáz//

[Dar cu cai... ?]

şî cu cáii//de egzémplu...sa faşá pe pámînt un loc razánt aşá
de vreo şásě mēdri/şî...puneá znopt̃ de grîu acólo/şî la mijlóc
5 băteá un par aşá/şî legá cáii c-o fúnie lúngă//ş-átúsa ocoleá
cáii cu báţu//fi colindá acólo pînă cînd...băcá grîuu aşá de...//

1'45"

J IV

[Numele:] ionéscu mariía [Sigla: J V.]

[Locul naşterii:] ũ_jupálnic

40 [Vîrsta:] dóozeć

[Ştiinţa de carte:] pátru clásă

[Ocupaţia: casnică.]

[Familia: soşul, originar din sat, este electrician, cu şcoa-
lă profesională (Orşova); este fiica subiectului J III
15 şi nepoata subiectului J I.]

[Observaţii : fonetismele regionale alternează cu formele
literare; multe elemente lexicale bănăţene. Texte în ge-
neral scurte.]

súpa de găiínă.

20 am pus găiína să fiárbă/dúpă s-am curăţát-o// [ć] am pús-o să
fiárbă/şî dúpă s-a fert/am strecurát//súpa/am strēcurát cárnea/
mórcovi de-acólo/ş-am pus să feárbă pró din nõu//...súpa/şî să...
púnem taiţái...iar aşá//şî cînd fi gáta/o lom jos//

107

[Și tăiței cine-i face ?]

io i-am făcut//

[Cum i-ai făcut ?]

[!] i-am...pus făina pe...platou de...ca [ε] căre făsem...

5 acolo tăiței/pe blână//și după-ăea am pus făină/am pus ou/am
pus un ou și...sare//și i-am moiat așa/bătut/și pe urmă i-am
frământat//i-am întins cu druga/și i-am tăiat cîns-or uscăt//

o'45"

J V

[Pregătiri de iarnă]

10 adunăm de toamna/zarzavat/adunăm morcov/și punem în cutia
de...nasip//avem cît-o cutie/și punem acolo/s-avem pentru iar-
nă//varză...cumpărăm/cartofi/ca s-avem tot iarna/să nu ne prea
dúsem să cumpărăm//le punem tot în butoi varza...//

[Cum o pui ?]

15 cum o adúsem de la piață/că noi n-avem aiia-grădină//că
la noi nu să fásă/că-i...sășetă mare//ș-o adúcem de la piață/o
curățăm/frunzili de la ia murdare/o spalăm/ș-o tăiem/în patru/ca-
pățina așa/núma mijlocu/înima//și pe urmă o punem...în butoi/
așezată//și după se o așazăm/punem apă cu sare/și...o lasăm acó-
20 lo//și cînd începe ia...după două zile să șca/atúse o toșim//o lom/
o toșim așa/to la o săptămîna o toșim//ca să devină acră//și cînd
ie acră/o lomă...folositu mîncări//

[Ce faci ?]

făşem sarmăle/făşem varză aşă ácră/cu cárně/símplă/la cálit//

[Dar din alea mici aşá¹, şi verzi, şi roşii, ce faci ?]

părădáisa//ş-áia o puném₊ la borcán//cînd fi₊ vérdě//noi mai

mult vérdě o lom/péntru borcáně//sau la borcán/sau la butói₊ o pú-

5 nem//o spălám/o curăţám/ş-o púnem cu₊ apă şi cu sáre//la butói₊//şi

dac-o puném la stíclă/o puném şi...oţát/o jumá de lítru dĕ₊oţát/

depíndě cum íe borcánu de măríe/dúpă sé cantitáče ai de...paradái-

să//ş-o puném//şí₊ castravét puném/şí...pipárcă umplută cu varză/

...din áia vérdě/grásă//^oo puném la...borcán//córnu cápri/...ála

10 lung//[...]

[Am văzut că aici se fac prune multe şi zărzălii ; faci ceva din ele ?]

da//fac compót/din prúně//pu₊ la...compót//săli [k] lĕ dînstu-
ím acólo//

15 [Cum ?]

le dînstuím//le púnem la borcán/şí púnem záhăr/trei₊ sau pá-

tru língur₊ la...borcánu de jumătáte sau d₊ur₊ kil/dúpă cum íe

borcánu/púnem₊ şí cantitáta de záhăr/púnem apă/şí pi₊ úrmă acoperím

stícłe/şí le băgám într-o cáldare feártă cu apă/ca să şca aşá/să

20 clocoácă íéle₊//ş-aşá...le dînstuím acólo//ca să să fácă compó-

tu bun//lĕ lăsám núma cíta/cîn ínşép íéle a crăpá//ş-atús le lom//

púnem salitín dasúpra/...la íéle//şí lă...făşem şí ĝem din íéle/

dîm₊ prúne/şí din cáisě//

¹Gest, al anchetatorului, sugerînd forma pătlăgelelor roşii.

[Dar "gem" spui ?]

dulcătă de zarzali^li//aşá-i spúnem//dulcătă de zarzali^li/de
prúñe/dě...cum o fásem...//

[Cum o faci ?]

5 áia o puném...cum fis zarzali^li/le/púnem sá le curăţám//intfi
de pélea áia/şi după sé le curăţám de pélea áia le spárzem/le
scoácem 'osu/şi le púnem la fiert//şi le lasám să fiarbă până cî
să fac...aşá moi/sâ să spárgă iéle//şî după sé să sparg/cînd fis
spárcé gáta/le lō şî le púnem la borcáně//lé púnem la borcáne/pú-
10 nem salitîn deasupra/ca să-l tîná/şi dup-áia-l legám/şî...púnem
la duláp//

2'30"

J V

E Ș E L N I Ț A

(jud.Mehedinți)

data culegerii: 21-23 octombrie 1967

[Numele:] dobromiréscu pável zfs páľă [Subiect chestionar.

5 Sigla: E I.]

[Locul nașterii:] ișăľnița

[Vîrsta: 65 de ani.]

[Știința de carte: școala cu limbă de predare maghiară: 4 cla-
se.]

10 [Ocupații: agricultură, creșterea vitelor.]

[Deplasări: în timpul stagiului militar; la Timișoara, oca-
zional, Turnu-Severin.]

[Familia: soția (subiectul E III) este din același sat; are
doi băieți: unul ofițer, stabilit la Craiova, celălalt
15 lucrează la pădure și vine săptămînal în sat.]

[Observații: în tinerețe știa puțin ungurește. Vorbește cu
naturalețe și umor. Graiul prezintă particularitățile
fonetice specifice și unele elemente lexicale caracteris-
tice.]

brînza

[Uică Pală, cum se face brînza ?]

păi cum sâ fáse brînza la noi ?//noi [k] am fost [k] tē dus
 cu uóile//pi-úrmă...după se/la amiaz viñ cu iéle/o...și le baz...
 5 vîne ásta...basu/și [ɛ] adúse mîncare/și baz uóile după strúngă/
 le mulz/și-l măsúr¹ lápçili cît iéstă/ [ɛ] uo gáléatá/dó^uo/trii/
 zásé gálét/îl puñ acoló în...caldár¹ñe/o în...ásta/îm vas/și puñ
 kág//va să zícâ il strácur¹/și¹ dúpă áia puñ kag/și să-ñkágă/și
 pi-órmă cîñ sâ [k] ai văzút că s-a ñkegát/îl m¹éstăš/și-l laș
 10 sâ sâ uoguaiě cîta/sâ s-așáză...//o il puñ sâ-ñcaldáscă...o...il
 astrînz așa//dácă ie ráse/îl puñ s sâ-ñcaldáscă//și¹ pi-úrmă il
 astrînz așa mereuút/și puñ strácătuára de jos/și-l scoț/cáșu//
 il iei/și-l atîrn¹ îñ cui/s^â sâ scúre//zâru s-a râmás/îl puñ îñ
 cãldáre/și-l puñ acoló il f¹erb¹/scoț úrdă//s-atúsa gázda ála cá-
 15 re-a fost/s-ie cáșu/úrda/și pleácă/dus-acás...//il dus-acás/táie
 cáșu/îl sãreádă/și¹ púne la súbăr//fáse brînză//

[Dar cum ziceai oă-l astringe , așa "mereuț", cum ... ?]

pă-l astrînze mireuút așa/vez cînd...cînd cáșu...î...au ñke-
 gát șciț//și pi-úrmă iel il spárze șciț/că iî străgátă//il spár-
 20 ze tot/să fiie măruntáí//s-atúsa iel s-adúnă/ș¹ciț trébă să-l adún
 că să fáse [r] să fáse un zdrob máre/ur caș așa/s-așá/s-atîta de

máre¹ //ș-atú^ș íl íei miréu așá cu mí^ínile-l astrí^íz miréu/miréu
 /că íel să...astrí^íze//și atú^ș íl astrí^íz/să fáse ca o...boboló-
 șu//și^í pi-úrmă baz strécátu^área/și...l-íei/și...íl baz í^í strécá-
 tu^áre/și-l rídís/și-l pu^í í^í cui/să s...să să scúr^íze//dúpa sé
 5 s-a scurs/dácă íeșc acoló/acó [É] ló íe a dumetálē/íeșc acoló/íl
 íei/și dúpa sé s-a scurs/íl íei/íl tai/și-l pu^í í^í yas/íl sáréz//
 [Și balmoșul cum se face ?]

bálmușu ?! am vădút și ío//bálmușu să fas-așá: í...púne...
 lápce să^í să fiárbă/și^í cînd a-nșepút lápçile să fiárbă/trébă să a^í
 10 caș ácru//...și-l zdumís cáșu-ála í^í í...caldáre/cít lápçele
 fiérbe/dă-l...íl í^í m^íeste tot í^ítr-o pártē//tot fiérbe/fiérbe/și^í
 pu^í cáșu//și cînd í^í má^í do íel fiert/să-ígruáșá/pu^í cíta fáí^ínă
 de porúmb í^í íel/și tot m^íestés/pánă cînd să^í ígruáșá íel apruá-
 pe să fáse ca...ca úrda áșá/ști^í//ca sósu//cum a făcút bába meá
 15 sos/táma cam așá să fáse//ș-atú^ș íl íe jos și... [É] să rádicá
 desúpra ásta/úntu-ála//așá de un dézít/dácă nu má^í mult//í^í bun/
 í^í fuárce bun//pi-ú^ímă fásá coláșá/o...píne/da má^í mult coléáșá
 cáldă/și tráze-í [!]

3'15"

E I

20

la măsurát

[Care e obiceiul la măsuratul oilor ?]

la noi ? cîm măsurám uó^íille ?//í^í frumós/ca la núnta lu drá-¹Gest cu ambele mîini, indicînd mărimea și forma cașului.

cu !//

[Povestește cum e.]

noi/la măsurát//acúma/...va să zíc/...propúnem...míne măsurám uóiiile//va zícă míne măsurám uóiiile//noi ne-am impriunát đé-
 5 se/dóozéz de hínș//fásem ũ [ɛ] fásem ũ [ɛ] stínă la ũ loc/pílc/la
 ũ loc//atúsa...ieșím/dumetá ai sínș uoi/io am đése/ála áre doo-
 đéz/ála áre ũ sútă/pe cum fi úomu ști//ș-atúns i gáta: "míne le
 măsurám"//acú...de...dup-amnáză umblám tot nátu pe-únd-o vre iel//
 páșce vícele lui pi-únde vre//dá [k] acú cum dá în desára/le băgám
 10 tuáte la ũ loc/le petrése/le múlz^{em} bině/pi fiiecare/nu contă-
 ză//acú únde să púne mai mulz la úșă acoló/și únu le mínă/și...le
 petrése//asă zísem noi/le petrése//iár dúpa se le-am petrecút/ie
 tot nátu atúz iár să băscásás^c/le dúșe acás/

[Cum ?]

15 să băscásás^c.../ie tot nátu vícili lui//le dúș-acás//până đ
 mináța/dimináța-i...să preună doi/trei inș/toț...toț áia cáre-s
 la úna/la stínă știț//și le páșce până la amnáz//ș-i [?] toț//
 și la amnáz iár le-mpreună tuáte/le băgá acoló la ũ loc/la ũ...
 la strúngă//ș-atúsa ínșepe pe la dósprése/la úsas/să le múlă//
 20 fiiecare-ș múlze víta lui//în...gălăata lui//va să zícă io am đé-
 še uoi/io mulg pe-a méle//dumetá mulz pe-a dumetále/dínsu pe-alú-
 ia/și gáta//ei/gáta//a-nșepút/am termenát cu múlsu//asă cum ar
 termenát p¹șe rínd//ș-atús/cín dúpa se am terminát cu múlsu/ínșepe
 să-l măsurám/...avém úócă/și đe un kílógám//avém acoló subár

máre/și iéste níște uámin cam încredúť/și...cam...să nu fácă ie-
 Céf [k] ișcépție/s dac [k] bunăuără acúma...cum fi uóca áia//să
 fié egal/rásă ști//cintărește/e^h ! a luwá de coló din gáleată:
 úna/dóua/trei/pátru/cít áre uómu//a terminát cu dumnetá/ť-a trá-
 5 cút/ťe-a scris acoló// "cutáre a fácút záse uóke"//bun//a vinit ál-
 tu la rínd//ș-așá miréu/páná s-a termenát treába áia/șcít//și...
 a vízúd/dácă rámině...vez/acúma bunuără ió am avút síš uóke//ș-a
 rámas de un dézit//áia nu să coțeáză/tot acéiáš//...o dácă-i ju-
 mătáte/atúns fi...fi núma jumátáte/o fi un sfíert/o-i trei lítri/
 10 șcít//ș-așá meréu să măsurá/páná cí s-a termenát//dúpa sa [k] se
 s-a...termenát/atús..."mă uámin/fiť aténť !//aň gátát cu múlsu/
 gáta/cu...cu măsurátu/da//fiť aténť să șcít cáre cíce óke-avéť//
 cutáre áre atíta/cutáre atíta"/s-a gátát//múzica cîntá/avém múzi-
 că/múzicá bună/cu cît-o miie cîn súde/dóo mi de lei//cîntă...
 15 cîntíse...//ápá [=apoi] pi-úrmá/dup-áia an terminát/háida la...la
 másă//incîndem acoló...pe poiánă/fiiecare...fiiecare mîncárea lui/
 únu língă áltu-așá//e ! fel de fel: pãrjíturá/...to^d nátu cu mîe-
 lu fript acoló/cozonás/tuártáne/toz drási/rákíie/vin/bére...//ápá
 [=apoi] beu/ínsép acoló...pi-ú^rmă să-nskímbe límbilě...//ápá tîn-će
 20 pi-úmă draž la joc ! juácă acoló cît juácă pe poiánă/ápá pi-úmă
 sára vin toť cîntînd cu muzíca dúpa iei/páná la cãmín¹ //acoló tî-
 né pãn-apruápe la zúă/petrese^{re}...//frumós de tot//n-ai ocáze să
 vín odátă primávára//

¹ Căminul cultural.

[Cu oile cine rămîne la stîină ?]

rămîn cōbani//și bāsū cāre āre mai mult//și...acūma...iéstă
 [ɛ] āltu āre dōozej de ócă/ [ɛ] āltu tréiđās/āltu pátruzēs/cāre āre
 mǎi mǔlcē/mǎi mǔlcē óke/āla rămíne ie íntíi//ș-așá ie șci/dúpa
 5 dreptă^{te}//āla āre...tréizās/pe-črmă ālalal vīne cu tréizāsís/ [k]
 cu dōozāsís/ș-așá únu dúpă āltu/pānă la o ócă/la dōo/pānă sǎ...
 térmenă//ș-atúsa āia/pācuráriu/rāmíne acóló/rāmíne ālti/rāmíne
 āla bāsū/așá-i zísem bāsū/...cāre-a făcút mǎi mult/āla-i bāsū//
 āla rămíne/prima ie đe la uoi//

10 5'00"

E I

sérbu

pǎi [ɛ] și la crāsún n-ai vǎzút ?//a^{cu} [k] umblá/iei vin/úm-
 blă cu sérbu/vin țigán đ-éia cu sérbu/ai vǎzút//sǎ-mbrácă/a [ɛ]
 au un āla ca sérbu/stau acóló/ie un...o pátură íŋ cap/o strān/și
 15 mérze//și únu cu láuuta íi cîntă//și íel: "hăp ap ap/hăp_hăp_hăp/
 hăp_hăp_hăp/hăp ap ap"¹ //ș-atúnza 'e ! vīne đe la cāsă la cāsă/íi
 dǎ...cē vrei: o...um ban/ō...se vrei/cozonác/o séve/și copíii sǎ
 țîn dǎlă dúpă íei//

[Cum ?]

20 sǎ țîn dǎlă copíii/ai vǎzút//sícă "úite vīne sérbu">//ápă pi-úr-
 mă iar āla vīne ínsépe: "hăp ap ap ap"² /cǐ sǎ ie dúpă āia [!] dǎ-i

¹ Bate din palme, imitînd clămpănitul "cerbului".

² Se ridică în picioare și imită mișcările "cerbului" cînd se ia după copii.

drácu//

o'45"

E I

aŋ gătát rǎkíia

da io am avút odátă...acás/a pus...bába mea bíne cu múma//um
 5 vas de dóozeşínz de lítri de rǎkíie/śicǎ "l-am puz bíne/s-avém...
 pe sǎrbătorí"//aŋ gătát rǎkíia//mái/da io ştu că-i acoló/se să
 fac io ? íncǎ bába l-a pecuít//sǎ nu úmble níma la íel//

[Ce-a făcut ?]

l-a pecuít//a pus pec pe mǎrzíně şcíţ/la dop/sǎ nu íásǎ dópu/
 10 ştiţ//dácǎ íásǎ/cǎ să cunuáscǎ//io m-am dus/am rup dópu ála miréu/
 la [k] cu pec/ş-an luvá vásu de...dóozeşíz de lítre/l-am pus la
 gúra/şí cu ála am băuút//şí pi-úrmǎ/la um momèn dát/se să dícă...
 múma mea// [k] máma mea//cǎtrǎ mǎriia//

śicǎ "mǎriio/ie [k] tu ia úitǎ-ce" śicǎ "io nu şcu: cúrhe vásu
 15 ála/o lúţǎ cam be rǎkíie"/cǎ ia-m zísǎ lúţǎ míie//śicǎ "lúţǎ cam
 be rǎkíie párke"//

"cum aşǎ ?"//

śicǎ "da io nu ştu/da io...cam ín tuátǎ dimínǎţa ím miruásǎ la
 rǎkíie"//

20 ei/la um momèn dát s-a apropiát paşcile//zíc iar io către ba-
 bǎ:

"bǎ" zíc/"ia ai sǎ [k] mă să vidém/se dráculuǐ vásu ála/io nu
 ştu/l-am clătínát/sǎ caŋ clácinǎ drácu lui"//

da io şciiam că iō am băuúđin iel//cînd ne ùitám coló/đin
doozásíns dē lítri/mai ađ gāsí nōo kílográme//o băuút pálá tot//
cu vásu [!] //

1'15"

E I

- 5 [Numele:] minodóra răduţáscu...şi médica [=poreclă] [Subiect
chestionar. Sigla: E II.]
[Locul naşterii:] în isálníţa
[Vîrsta:] sínzástrèi
[Ştiinţa de carte:] şáptě clásă
10 [Ocupaţii: casnică, agricultură.]
[Deplasări: ocazional, cîte o zi la Craiova, Lugoj, Oţelul-
Roşu.]
[Familia: văduvă - soţul a fost din acelaşi sat; creşte un
nepot, elev la şcoala agricolă din Lugoj.]
15 [Observaţii: bună cunoscătoare a obiceiurilor şi tradiţiilor
locale. Foarte bun subiect pentru chestionar, dar fără
talent de povestitor: fîşi ordonează greu materialul po-
vestirii; a dat texte relativ scurte.]

[Obiceiuri la nuntă]

- 20 [...] la úşă/cî_víně la mireásă/atúsa_víně...ásta/cumnátu de
mínă cu stágáriu/şi...întrábám de la úşă/feméile căre súnţem [k]
mujérilé căre súnţem/spun ca cum a fost odátă//
întrábă "se cătát aiiís ?"//
"úo căpriuáră"//

î "căprieuăra nu să dă până nu ne dai kéia de arzînt"//
 ș-atúsa iei...ne...dă bań la úșă//áltu...cum vriě//și noi
 nu-î primím până nū...adunăm cíța bań mai mult//ș-atúsa deșkídem
 úșa/și mereása ie pe un scamn/și lăpădă scámmu/și...să púne
 5 de^uopărte și vîne toț să...țúcă cu mereása//[...]

să fac mascát//

[Asta cînd se face și cum ?]

cînd vîne mi...mireása de lă...de la bisărică¹ //vîne naínta
 iei//así² sunt io c-un bărbát//am fost la o nuntă ánu trácút ai-
 10 sa/lîngă ^uogás/cása áia nêvácăluítă//ș-am avú sépe la git/am zis
 că-s gálbiń [!] ...ș-am fost í pe-óbráz/am da cu fáină/și ñe-ă
 ruj [k] am dat pe búzá cu...noi n-am avút ruj/núma am luwát d'-ála
 dácă ștíz/de la țigúle ști [!] //cum íi la țigúre/ști/mbrăcătă/
 róșu ála/ș-am dat pe búzá [!] //și io am avút un rávorvér¹ ím mî-
 15 nă/și iel a avút ^uo púscă de lemn/că púșca...da//și zántă-n mînă/
 că mi-s duámă//ș-okelár^k la ok/ș-iel a avút d'-éia/okelár¹ d'-éia
 căre áre la motorétă/ști d'-ái...d'-ái mar¹//

[Și el e tot ca femeie îmbrăcat ?]

nu nú/iel áre un capót/io al capót [!] //atúsa să ne fi vâ-
 20 zút cum am fost/a fost așa un țirc/că nu n-a cunescút níma//

[Nu v-a cunoscut ?]

nu//^{nu}ma áltí m-a cunescút pe míne pe păpús//și i-a văzú pă-
 púsi/și pe-órmă a spus că "ásta-î médica/médica"//da pe ion nu

25 ¹Se ridică și caută o fotografie.
²Arată fotografia.

l-a cunoscut nis muierea...lui/a zis "da sine dracu i-asta ?"//
da/pe barbatu ala//

[Si cind se face asta ?]

la nun [k] dumineca la nunta [k] la masa baiatului/sti/cind
5 vin de la biserică...nuntași/iesim inainta nuntasilor/si...da//

[Si ati zis ca santeți străini ?]

noi am zis ca străina/si...tot am tras io/...si iel a stat cu
pusca aia de lemn asa la git vez/ca sa ste/s-ăia a dis ca nu sta/
ca nu-are cu noi nimica//ca nu ne cunoaste//si cu o fuaie-n mină/
10 sicam//da cre o-a fi fos si cu crasi-n sus fuala//c-asa sa fase//
da/la noi ii frumos//si mai iara tot asta tuamna am fos la alta
nunta/da atusa am fost alfel/atusa am fost duauo muieri mascace/si
doi barbat//

2'25"

E II

15

[Obiceiuri la Pasti]

nu stiu la dumneavăstră dacă să fase/la noi diminața/să fase
foc alis fiiecare la casa lui/in obor/su puarta cum ie la mine/
cu joimarele//nu sti se-s alea ?//de la...noi le spunem joimare-
le cind sa usca//nu stiu dacă iesta pe la dumnavăstră alea//acu-
20 ma iar nu stiu sa le zic//

[Dar cum sint ?]

la boj/da//sti ramn bicel-alea//s-alea sa usca/s-atusa noi
le frinzen si fasem focur/deo sau trii/si punem colas si dadem

de pomână cu grîu//fiert//sau cu orîz fiert/da//

[Unde ?]

acasă//diminîta la joi_măr¹ în [k] joi/înainte de pașt/și
P^o-mă ne dușem la rîu și slobozîm apă//

5 [Cum ?]

nu știț//la rîu fășem așa ũ vad/ș-aiîs punem o peatră mare/și
punem ũo pîză: cum avem ũo bucată/de ũm_métâr/de doi_métâr¹/sau...
un_peșkir¹/și P^u-mă punem pe mărîna rîuului/...uauă cu grîu și
cu_ăsta...cu...pribói//da//și_vîner¹/la_vînera_năgră/să duc trîi
10 băiét sau patru băiét și spitî [k] spîtecă așa um_bît în doauă/
ș-acolô bágă pribói ș-adúșe...la bisărică//și P^u-mă_vîner¹ nuăpta
/bâte tuăca la ũnu//să ne scuăle//ăia bâte tuăca pin mijlôcu sá-
tului/doi copîi țîne de d^ono bot/pe umăr/și álți bat tuăca pe ũo
blănă//știț cu d-ăla de lemn/cu șocăne//noi le spună șocăne//an
15 și io a copilului//aț vâzú șocăne ? d-ăla//

[De bătut toaca ?]

da//și dumi [k]_ăsta/simbătă diminîta/atúsa_vîne de la fe-
reastă la fereastă și bâte tuăca/și díse "ũou/ũou"/să le dăm ũou
...rôșu//atú [k] da...da_vîner¹ noăpta ne dușem la foc/și dem_pă-
20 rînte făse slújba/și...pe la patru_ieșîm sus la mormîntîie/și d-a-
colô ocolîm toț cu lumfnăr¹ pănă la bisărică//ne dúsem pe la că-
mîn acolô sus pe la bisărica_ăia/fî sus mormîntîie/și pi_ormă_ies-
tă úlița_ăsta mai la vále/ũocolîm pe_ăia și venîm pin_sat cu lu-
mîn/sau cu flacái d-ăla de lemn/dě...

[Și focul unde-l faceți ?]

to la...fŋ cūrta bisăriși//vîner¹ adun copîii lémne cu...
 coșiiile/de la lúmea//câ fiiecare dă cîc-un lem/ș-aduc de la
 dal să-mpreună aduc alți/și de la vâle alți//da/ș-adună cîte
 5 sîns șasă coșii/și țînem focu trei dîle//ș-aldată și pătru//da//

[Și ziua și noaptea ?]

da//și ne dusem pe lîngă foc/acoló/spunem la glume/ne ridem/
 copîii să mai duc/bat tuaca...//

[Și asta începe de vineri ?]

10 de vîner¹ nuapta//da/da ie¹ adună f [k] de joi înșepe focu/
 da áia aduc copîii așa/tîrș/lémne/se găsăsc/ști//da vîner¹ adună
 lémnile cū...coșiiile//[...]

ș-atúsa ne dusem la rîu/și ne punem u^o cunună așa de flor¹/
 băieți într-o par [k] fécili într-o pârte/copîii în áltă/și ne
 15 dîsem varúică/d-az înainte ne sócnim/și bem apă de pe cununa á-
 ia/și suntem vărúis//și băie [ε] áșta copîii sunt fir [ε] firtát
 //da//

[Cînd se face asta ?]

marț după păște/lă mătcălău//așa fi spuně//

20 3'lo"

E II

la apa botádă

[...] sára/copîii la ferest¹ i/pe la crásun cîntă/și la ánu

nou/și la bote [k] la sfîntu ion//la ápa botádă/da//

[Și se fac mascați, cu capra sau... ?]

áia să fáse la noi la...ápa botáză noi zîsem și sfîntu ionu//
da/că...dúpa botéz ni sfîntu ionu//serb¹//cu álea așa fáse: táca
5 táca táca tac¹ /cíc-ũ uon/și le dá...prăjitură/le dá țuică/se au/
șci dau//și lă...crásún/cin să fáse...noi zîsam brad atúsa/[...]
să fásá unũ moș crásún/intorsá un cojóc pe iel/ó intorsá/și fá-
sá cu bárbă máre/și viná cu buáta/cu clópátu/că-ı moș crásún/um-
blá pin sat la copii//cáre li ierá frică/cáre spuná poienzi/cáre
10 spuná rugásún/...și moș crásún le dádá cîte séva/și pómu//că iel
l-a adús//da vez/nu vidá copii pánă să fásá//da//

[Aducea pom ?]

nu//să fásá pómu aiis la mině//și ála umblá pin sat/pe unde
știiá cá...da nu/vez nu diŋ căpătíiu sátulú//in áritu ásta/un-
15 de súntem noi vesíni/da//viná moș crásún/și la álți/álț moș crá-
sún viná/nu tot ála//

[Pomul îl făcea fiecare ?]

fiicăre în casa lui//da nu vidá copii sau fáta//și pe iel
il puná acoló² /pe moș crásún//și pe fáta o pe băiát/pe copil il
20 dusá acoló/c-a adús moș crásún/"sîne-ı ásta ?"/"ásta-ı moș crá-
sún"/cáre țípáu că l-e frică/cáre nu să dusáu.../da//da-ı frumós
/mie mi-a plăcút//

1'30"

E II

¹Bate din palme, imitînd clămpănitul "cerbului".
²Gest spre camera alăturată.

[Numele:] dobromiréscu măriia [Sigla: E III]

[Locul nașterii: Eșelnița]

[Vîrsta:] sízășî...uópt/că mi-s născută-n nóc/sízășópt//

[Știința de carte:] am făcut/vro patru an/așá sévá//am făcut
5 //am făcú și proșestáne/am făcút¹ //

[Ocupații: casnică; în tinerețe:] an lucrá la fábricá/la țá-
sătoríia...cazáněle//núma aiísa iereá la...aiísa ierá la
noi//nu la...únde-s acúma/la orăș//

[Deplasări: obișnuiește să petreacă în timpul iernii cite o]
10 nă la băiatul stabilit în Craiova.]

[Familia: soțul este subiectul E I.]

[Observații: vorbește cu multă naturalețe; grai bogat din
punct de vedere fonetic, morfologic și lexical. Nu a dat
texte libere.]

15 proșestáne

inaínte^{ci} ierá proșestánți [!] /ne dušám dup-amázá/la dóo sá-
surⁱ/cînⁱ vinám de la fábricá/lucrá^m la fábricá/și vinám dóo sá-
surⁱ la șcuálá/dup-amáz//dúpa c-ar^g gătát ále pátru clásá//^{vez}
c-atús nu ireá^u op clásá la sat//núma pátru//

20 [Și cum se zicea ?]

cînⁱ ne dušáⁱ la...proșestáne//așá sá zísá/știț//

¹ Vezi textul p. 120-121.

[Cînd era asta ?]

păi cînd am avút vo...trîisprîzese ań/...sîgur//ierám la fá-
brică/la lucrú/da//

[Şi cum era acolo, povesteşte...]

5 păi ne dusám la şcuál-acoló/ne îisplicá cîte sévā ímvătátó-
riú/ne spuná/dacă ne [r] ne dádá cîte séva de scris/aşá ni mica
toátă//mai cîntám/mai şádám pin şcuál-acoló/să fim acolo/să nu...
până cînd í/la sásurle-álea//dóo sásur^í şádám/ş^í pe-órmá plecám
acásá//dimínáta ne du^{sám} la lucrú iară//

10 l'oo"

E III

la răzbuáie

[Cum era la fabrică ?]

lucráam la răzbuáie/pátru răzbuáie/ [é] pîz [k] fásám pîndá/...
ier^éá [é] urzón/ier^éá mosuáráli/...da ío la răzbói am fost//

15 [Cum lucraţi acolo ?]

lucráam/ier^éá o maşínă aşá/ca más-asta¹ /mai máre ier^éá mosuá-
ráli//dí la mosuáră s-adună tót/şí viná la urzón acolo fire múl-
tă/şí să...adună pe ũ sul máre/şí d-acoló ímpartá la...răzbuáie/
súlurli//puná la răzbuáie//şí dí la răzbuáie pi-órmá le prindá
20 máistori şí/noi ţásám//cîn^u să fásá vígu de şáizáj de métăr^í/ne
viná/şí ní-l tăiá/...şí ne puná pe íel scris cá l-a făcut cutáre
şí cutáre/scríiá pe íel//şí dup-áia iar prindám áltu/tot aşá fă-

¹Arată masa pe care e aşezat microfonul.

sám/tot de az [k] acúma să țăsě mai iut//d-atúsa de az până mîne-
 dî la amnáz/d-az la amnázâ până mînezi la amnáz fásam un vig de
 șáizej de métăr¹//cáre-i lucrá bine//da//și pi-ormă iără...punám
 áltu/...și tot așa până cînd...//

5 [Dar "urzonu" cum era făcut ?]

urđónu-i înált//și iestă pe iel muloě mosuáră/...la ruátă/
 acolo-s bágáce pe un...asa néște dárápur¹ de fiáră//și álea fiire
 tuáce pi-ormă vin prinsă la ũ loc/...ș-pái prind la sul//da la
 sul acolo pi-urmă prind cîta grámádă/și pi-ormă le sprinjásțe pe
 10 sul cît fi sulu/ș-atúsa sâ-ntuárse/și s-adună pe sul//

1'30"

E III

lîna

[lîna] ũo dus cólo la mașínă/și mai întîi ále un durác/ũo
 scármánă//și pi-ormă ũo bágă cólo in mașínă/puném așa cum am pú-
 15 né aiís pe mäsă¹ lîna la rînd/acoló pi-ála/și mașína miérze/și
 sâ-ntuárse/și¹ să fáse o súsitură de lîná//cînd ní să páre că-i
 destúl de máre/ũo luvám/² ...și iar adunám fásém áltá/până ní-z
 gáta//pi-ormă cîn viním acásă/cîn av¹ém vr¹eme/torsém/puném în
 fúrcă/torsém cu fúsu/pi-úrmă dúpa [1] dúpa s-o torsém/atúsa ũo...
 20 fásém mótké/ș-o fárбуiím/la fárбар¹/o la [k] cásă/dácă fásém di-
 miie//acás puném fárбă-n apă fiártă pe foc/și puném fárбă/cumpă-
 rám//

¹Gest.
²Tușește.

[Numai farbă cumpărată ?]

iéstă cǎlǎicǎn/da^r acúmǎ...cǎlǎicǎn cumpǎrǎt/vínǎt i//fǐ pu-
 ném tot in ǎpa acoló/cu cuájǎ de ǎnin/aşǎ sǎ fáse//sǎ fása la
 noi la ǎia//şǐ sǎ puǎ [!] sǎ puǎ-acólo cuája ǎia/şǐ cǐnd fǐér-
 5 be cuája/scoţ cuája/ş-atúsa puǎe cǎlǎicǎnu-ǎla sǎ sǎ muǎie bí-
 ne/sǎ fiarbǎ...//şǐ dup-ǎia atúsa puǎem/bǎgǎm mótkile acoló//le
 mestǎcǎm/le lǎsǎm pǎnǎ mǐnedǐ/pǎnǎ mǐnedǐ/şǐ mǐnedǐ le scocéem/şǐ
 l'-a [é] dunǎm mótkile cǐn sǎ úscǎ/le fásem gem//ş-atúsa n-apucǎm
 şǐ lucrǎm la...sfǐétǎre/la...dimǐi/la...se ne trǎbǎ sǎ puǎem//

10 [O ţeşi in război ?]

pǎ da//ǎia/^uobélile/dimǐia/-n război o puǎem//sigur//

[Cum faci dimia ?]

dimǐia ǎsta o uardǐ intǐi firǐli/iar ca la fábricǎ/fire in-
 cǐndem/...şǐ ǎsta/d-éle fárbuice bǎcem...//ş-atúns cǐndǐ ǐ ţesém
 15 /ţesé/şǐ cǐndǐ fi gǎta iar scocéem vígu şǐ...né sé la [=ducem la]
 croitór şǐ-l...tǎiem/şǐ-l croim/fásem...háine/se ne trǎbǎ//

[Dar dimia n-o duci şǐ la pluǎ ?]

ba dá !//uo dúsem acólo la...iéstǎ...^uo maşínǎ/o...aşǎ
 sǎ-ntuǎrse/ca unǐ cum sǎ spun ? ca un coş di la moǎrǎ acoló//
 20 şǐ sǎ-ntoárs-acólo/pícǎ ǎpa-n ǐel/ş-are níşce ǎla de lem/şǐ bá-
 ce acólo/şǐ sǎ-ntoársé/şǐ ia acólo sǎ báce-n ǎpa ǎia acoló/^uo
 báce l'emnil-ǎla acólo//iésté la noi pe vále//

[Cum fi zice acolo ?]

la dóbrea¹ ...úndē-i maşina áia...//la vǎialǎ/únd-ø dúşem/la

...la vǎialǎ...vǎialǎ/da/la vǎialǎ//

[La ce spui "vǎialǎ" ?]

la áia úndē bǎgám dímia acoló//sǎ sǎ-mvǎigédǎ/aşá-i zíšem noi

5 /und-o báce/vǎialǎ//

[Ce sǎ faci ?]

sǎ-mvǎigédǎ//pǎi vedǎ sǎ...cǎ ia cín-o ʦǎş îi mai rǎrǎ/iî mai
slábǎ/ş-acoló bǎtínd-o/acoló sǎ-ndesádǎ/sǎ-ŋgroşádǎ//

2'50"

E III

cînepa

ńis nu mi-s aşá máistorǎ de cînepǎ/ńodát-ǎ lucrát//am [ɛ] o
puń/o sámín/şî dúpa s-ai sǎmánát-o cînd a ieşít atúsa trǎbǎ sǎ-i
puń kípur¹/cǎ o...míńcǎ pásǎrle/ńo scuáte dim pǎmínt...//şî cînd

15 s-a-nşepút a pǎlí fluárea áia/ífluare pi-ormǎ cín creşce máre//

sǎ úscǎ ia/sǎ ńo scoʦ/ca sǎ nu sǎ preǎ úşce//cín s-a uscát ńo

adún aşá mǎnúńk/cum...cít poʦ sǎ ʦín/...şî...ø adún acoló/ş^f

pi-orm-o laş cíta ca ^{ot}cóşu-aşá sǎ sǎ...úşce/ş-atúsa o dúş acá-

sǎ/ş-o baz ín apă//o ʦín cíta vréme-n apă/amóia...ş^f cînd ai

20 scos-o đin apă iar o laş s sǎ úşce...//dúpa s-ai lǎsát-o s sǎ

úşce/o mełiʦád//^atúsa o baz ín mełiʦǎ şî...

[Cum e ?]

¹ Nume propriu.

un dărăp așa de lemn/ș-are vâlău aiis la mijlóc/și altu dai
 5 ȩia/cu ála acoló/d-ísa de la cap//^uo ȩei la rínd/d^e la cuádă/pă
 la cap/până cín pică bícel-ála de pe ȩa ále uscáte/și rămíne fi-
 relé ála acoló//atú¹ firel-ála le scármen cíta așa/le baț cu mí-
 na/bíne/ș^fo tors//

[Dar n-o și...¹ ?]

cínepa n-o poț pepcéná așa...//^uo pⁱépcéná úni/da...asă cu
 mína...o...//ím pépcén/núma nu să puáce/că rămíne tot mai mult
 grámádă/prea puțín rămíne bună//cu pépcén d-éia de línă//și pi-ór-
 10 mă o...^uo tors/dup-áia//

1'30"

E III

la zapostít

la zăpostítu de cárne/cum zísem noi/atúsa fáse pífíi ȩ sím-
 bătă áia//fiérbe pífíi și dá...támúie/și dá de pománă la mort//...
 15 tăiéríle-ále de pífíi//puń tot așa/cíce cíta-n[č]tr-ũ [k] în tă-
 iére/fas tăiere mai múlce//puń un dărăp/dóo de cárne și...cíce
 cíta dămă d-áia/și ȩa să-ntaréște/să fáse și.../pe-órmă mínezí
 [k] ^uo fierbⁱ c-o zí naińce//mínezí símbătă atús la pífíi/dai
 de pománă/te dúș la támíiát//ásta-i//

20 [Spune cum e tot obiceiul]

[!] pă da așa-i//dimínăta atúsa te scol și fas coleasă cáldă
 /și puń tăiéríle-ále/le-adús pe măsă/și...puń apă/și dacă ai ră-

¹ Gest al anchetatorului sugerínd dărăcítul.

kíe/se pun acoló/și pe-urmă tāmú/dai de pomână//și după s-ai da
 de pomână/dacă vrei să ce dus și-n sāt/dus un tăier lu...um pré-
 cín/o lu ũ sārác/ũ...//și ai da de pomână/atúsa iei foc/și iei
 lumín/și te dus la tāmfiát//tāmú mórți//și...vin și mánfás pif-
 5 cíiile/asta-i pífci//

l'lo"

E III

pita

sera fălína/și pun cîta apă să-ncăldăscă/și pun un pic...
 drójdile să șce să...pornăscă acoló/-n apa áea//și după s-a por-
 10 nít um pic drójdile acoló/atús o...plămădesc de sara um pic/și...
 pi-ormă despre di o ud bine/o frămînt/...ș-atúnsa o las vrú sás/
 o cît [ε] și o bag la cuptór//

[Si, dacă n-ai drojdie, ce pui ?]

păi [ε] n-am mai făcú cu altásé nimic//nu știu cu altásé...//

15 [Numai cu drojdie cumpărată ?]

núma...núma cu drójde cumpărată/n-am făcút cu...drojde cumpă-
 rată/decît o dată am făcú cu spúmă dîn...cómînă//

[Cum ?]

[!] cînd fierbe prúna/și pleacă spúma áia pistă vas//n-am avú
 20 drójde/ș-am luvát spúmă dîn áia/ș-am pus acólo într-ũ [ε] cráti-
 ță/intr-o strákină dîn álea/ĩ...ápă/in cîta apă/iar cîta căldă//
 ș-am turnát-o acoló/ș-am udát-o//am udát-o o dată/ș-a fost bun//

aşá să fac.../da cu altásé n-am udát//

1'00"

E III

kágu

brînda/te dus la uoi cu stícila cu kag/...faç kágū dîn rîndă
 5 de la mie_i//cînd f [i] şáde dómmu [i]¹ //de la mie_i scoţ cînd fi
 tai/primăvara/...scoţ máţile/au ũ fiel de rîndă în maţ acolo//
 ş-áia o scoţ/o sp¹hel/şí puñ în ia atúns um pic de lápce/um pic
 de oţát/...sár¹ne//ş-áia o ţín să úşce/ş¹ cîn te dus vára la uoi/
 atúsa...o puñ în apă cáldă/amói/şí ie_i la uoi şí te dus//te dus/
 10 mulz uoiile/strácur¹ lápçile/şí...² ş¹ dúpa s-ai strácurát/ai
 pus/atúsa puñ dáma áia de kag pένtru/pin strácátuáre/şí...stors
 ínuntru dáma áia tuátă/şí méstés lápçile/...şí-l laş puţín să
 şcě//dúpa şe a stat vro jumátá de sas/atús iel/daca a fost kagu
 bun/a prins//il miéstás/il...puñ cíta la foc/să-ncáldáşc/ş¹...
 15 atús ie_i [k] il laş iar um pic să s-aşáză/şí-l adún/şí...scoţ a-
 fáră//şí dăru ála/il fierb¹/şí fas úrdă//

1'05"

E III

Uo nuntă

s-ar luvá doi copii/doi... [ε] um báia c-o fátă cînd ar foa
 20 cíner¹/hai/i-a plăcút/ar vorbit cíta vréme/o şádú la puártă/cu

¹ Face semn spre usă unde aşteaptă unul din anchetatori, ezi-
² tînd să intre, pentru a nu intrerupe înregistrarea.
 Tuşeste.

să șadă naince/nu că acuma [!] //și...vorbiáu cît vorbiáu/pi-úr-
 mă bai/s-ar ințălės că să să iě//cînd s-ar luvát/atús s-a dus
 la părinț/ș-a vorbit pári [k] cu părinți/părinți s-a dus la pă-
 rinți fíeci/acoló...//ș-acoló s-ar ințălės c-o lîtră de rákiie/...
 5 și mai vum ban/la fátă/acoló/și...să-nțálezáu cînd fásém nunta//
 că-ñ cutárese vréme/o lúnă/o dó^uo sătămîn¹/fásém nunta//atús in-
 sepeá nunta de símbătă sára/veñeá muzíca...//și veñá muzíca sím-
 bătă sára/atúsa ísepeá cu muzíca/plécá piñ sat cîte trii pátru
 uámen¹/cu muzíca/piñ sat/kemá námurle lu fátá/námurle lu...cínă-
 10 ru/pe toț/cu muzíca/pĩ sat de la úșă/la úșă/únde...cáre-ar fost
 rúde//iñ kemáu/ș¹ pe-ormă veñá iar muzíca năpói la fátă/acoló ju-
 cáu/să mai petreșáu/mai [ɛ] ș-atús să dusá muzíca cu [r] c^u júni-
 le/la iel acásă/că muzíca ședá la júñ-acásă//culcáu acoló acásă/
 și la fátă rămínáu cáre...cár¹ne rămínáu iar la ia/și...pe úrmă
 15 dimínáța iar proísepeáu dîn nou//sculá muzíca și cu...băiátu/și
 cu...cumnat de mînă cum să zíse la noi/stăgár¹//

[Cine-i cumnat de mînă ?]

e ! cumnat de mînă cáre...puártă plăncíca și...peșkíne la gít
 /și cu stăgár¹/și stăgáriu dúse stágu în mînă¹ /...stágu ! cîn-
 20 pleácă cu nunta/ie stágu-n mînă//iș púne plăncícă la gít și cu
 peșkír¹/fi púne náșu/lu cumnatu de mînă ș¹lu st [k] și stág [k]
 cumnatu de mînă dúse plósca cu túcă//și iar peșkír¹//ș-atúsa
 pleácă dîn...iar dúpa nuntás/și să dúse la náșu/și de la náșu

¹ Gest interogativ al anchetatorului.

d'-acoló șad, iar beu cîta țuică/și mai...o...o pîrjitură/...și
 d'-acolo îi i^e/_{pe} tot/și să duse după mereasă//cîm s-a dus la me-
 reasă/acolo cîntă muzica cîncicu meresi/cînd ajunze la ia acasă
 [!] //să duc înuntru/acolo îi...úșile-^{ci}șise/și cumnatu de mină
 5 cu stăgariu să duse la puart-acoló/plătése bań/...că vine să ie
 fata//atúsa iei cînd dá bań/lí să páre că dá destúí/atúsa slobuade
 úșa și-í primése núntru//tot să duc la rînd și...dá mîna cu me-
 reasa/ș-o sărută și-í dá cîc-um...ban/cîț bań puáte să-í dē/și
 cîm s-ar gátat tot/atúnz juacă o...o hóră/o...se juacă/și...să
 10 duc și să bágă la frușcúcu//la mäsă//fac frușcúcu/și plácă cu tot
 pi-ormă la biserică/cîm s-ar sculát//să cunúnă/...^acóló să duc
 doi cíce doi/tot...până la biserică//mⁱreasa să duse cu náșu/ná-
 șu cu cíⁿ [k] cū...náșu cu mireșónu...//ș-aílálț să párikesc cáre
 cum vreu iei//cum pot//cînd ar ajúnș la biserică/acolo să bágă-m
 15 biserică/íi cunúnă/și cînd íás-afáră/atús iar juacă hóra mirési/
 în drum la biserică/cu cínăru/meresa cu cínăru/ș-atús mⁱerg iei
 doi și náșu cu náșu//și cîm să duc acasă la sócri/la párinți copí-
 lului/acoló-í tráze cu brásirile/pi-ór^{mă}//íi pu...íi púnē la fá-
 tă-m brată/la mereasă pítă/și cu țuică/și vin [...] //íi púnē-m
 20 brată/și ia țíne bínē/și...ba-í mai púnē și cíc-u^o cáier de lí-
 nă/că sícă să tuarcă [!] //și pi-ormă după áia/atúsa sócru să dú-
 se și-í tráze cu brásirile//arúncă brásirile ^{du}pa spinare și-í
 tráze mereuț până núntru/cu lumín/cu tot/în mînă/lumínile aprín-
 să...//și să bágă până núntru la...la mäsă acoló/íi púnē pe mäsă/

și...so [k] pi-ormă suăcra i-aștăptă acoló după măsă//să să [č]
 să sărută amindóo//și...atú² dup-áia lăsă pi-urmă luminile le dá
 la soăcra/se fășe cu iele/și...și s [k] iás-afără iar la joc/și
 juacă mai depărce/până la vremea prîndului/la ũ sás/la dóo/să pú-
 5 ne mäsă iar la cînăr//atús cîn s-a pus mäsă/mîncă pännă pe la ju-
 mătáce mäsă/ș-atús însepe și dá fáta dárurîi//la námurle lu mi-
 resón^u//strigă: "ásta i i a lu nășu"/pi-ormă: "ásta-i a lu náša/
 ásta-i a lu cumnátu de mîná/ásta-i a lu soăcra/ásta-i a lu só-
 cru/ásta-i a lu cumnáta mării/ásta-i a lu...cumnátu...miilă"...
 10 așa la rînd/fi strigă pe toț și le dá: peșkir¹/cămașă/se áre...//
 și cî s-a gătát áșta/atúsa adună bań la mäsă/atús iar strigă:
 "cutăre-a pus atîta !¹ " P^omă "cutăre-a pus atîta¹ "/zbiără "să
 trăiáscă ! la mult án !¹ "//ș-atús după se s-au^o dumat tot/ar gá-
 tát mäsă/atúns iar însepe și joacă/cînăra iás-afără cu sócru-ș-
 15 tús//și pi-ormă țin nunta pännă lun^{dî} mináța/da// [...]

[Am auzit că e un obicei la trei zile după nuntă.]

după...marț/vez cî să dúse mereása duminică sára la dal/la...
 cînăr/la dal/la vále/únde fi//mama féci [k] fáta/mereása/nu să
 puáce dúse la mămă-sa níscum/pänn nu vîne mămă-sa întîi la ia/că
 20 să-i deșléze drúmu sícă/așá-i vórba/ș-atús marț sára fac cús-
 cri//vîne părinți féci/fac...mîncăre/s-a rămás de la nuntă/la
 dal [k] la cînăr/acoló/și bănutură/și vîne părinți f¹éci/și...
 mai kámă mă rog/pe síniva/un...nam mai apropiát/și vîne și fac

¹Subiectul strigă ca la nuntă.

cúscri//ș-atúsa dau mîna/șî să sărútă/toț/cáre...dacă vîne cús-
 cru máre/cúscru mic/vez vin f a lu fáta/pă pi-úrmă vîne la cús-
 cru-al máre/la a lu cínăru/ș-atúsa să sărútă/șî dau mîna/șî...
 îmvață fáta/să fiie cumínce/să trăiáscă bine/șî sé șcu ió se/șî
 5 cătră cúscrá cá...fáta o fi/nu vo șci ia tuáce állea/șî sé șcu ió
 se...//să n-o-mviéță/șî cum...//ș-atúsa dupa áia...s-a deșlégat
 fáta drúmu/puáce s^â să dúcă și ia la...la máma iei [!] /dúpa s-ar
 fost múmă-sa la dal//fi mai adúso tuálă de purtáre/dac-a rămás
 ...acásă//i-adúse la fáta tuále/că atúsa în díua de nuntă adúse
 10 núma tuállé de tînúť//așá atús i-adúse tuállé de purtáre/să áibe
 de purtát fáta/șî...//ásta-i cu cúscri//

7'15"

E III

ursítórii

inaínce...cînd a născút n-o muíere/puném pe cumnáti-mia muá-
 15 șá/așá să díse/așá să dísa//cumnáti-sa să fiie muáșá//să dúse
 iut/o kiámă/...cînd a născút/cum să díse/taie burícu acóló/...fi
 leágă/șî...

[Moșa ?]

muáșá//șî pi-órmă să dúse la pópa și-i fáse molífta//șî dúpa
 20 áia/la trei díle/fi dúse brásír^l [k] fi adúse mîncáre pi-ómă/tuá-
 tă díua/la a născútă/muáșá//șî la trei zfle i-adúse muáșá brásíri-
 li iei/șî le púne la cap/șî fáse [k] fásau ursítórii/cum ierá
 naiínce//atúnsa púne pe mäsă/fáse trei túrcé/...ș-un pahár de á-

pă/ș^f brăsirili lu muăsa//și le púne acolo pe măsă/...și pe-o
 túrtă púne dăhăr/pie úna púne sáre/și úna o lásă guálă/și spúne/
 că...să vádă...acoló/cu [k] desára/că se visádă...a născúță nuáp-
 cá//visádă bíne/sícă-î bíne cu copílu/visádă rău/să-ntímplă rău/
 5 și...asă-î//ș^f cîndă [k] dúpă cîta vréme/acúma íl tîné/da atú-
 sa la...cíce o stămîná íl și botedá/pi-ómă//íl dusá la bisárică/
 ...iar tot muăsa cumpără críșmă/cum să díse/plăncícă/

[Críșmă"? Ce-í aia ?]

críșmă//să-mváluie copílu la bisárică//dúpă se-l scuáce pó-
 10 pa díni ápa áia/să-l ímváluie ín áia/a lu...muăsa//și pe-ómă íl
 ímfășuie/și...

[Dar díni ce-í fácut ?]

[É] un dărab de pîndă/o cumpără//núma asá íi zíse/críșmă//un
 daráp de pîndă//núma asá íi zíse/críșmă//[...]

15 și la ánu nou să dúse cu colás//dácă să dúse nepótu la muă-
 șă//íi cumpără la muășă/și dácă áre copíi muăsa/se áre/cumpără
 la toț cíte séva/...țuálă/se...se puáce//le cumpără cíc-un dar/
 fáse cíte trei colás/...cumpără dăhăr/cumpără cáfiáúă/țígúre/...
 și cíce cîta țuicá/și vîn/...ș-un tăiér de prăjítură//și púne aco-
 20 ló ínr-o cotárită márié/...și să dúse la muăsa//cî să dúse cu
 íel/cu b [k] copílu/fátă/la muăsa/cu álea/muăsa le [k] cu moșó-
 nú le [k] cu copíl/cu cotorítă/și le rádică sus/și púne cotárită
 pe măsă/...copílu-l púne ímpat/...ș-atúsa scuáce și muăsa...se
 [É] fáse íel [?] píntru copíl//íi fáse țuále/lár la copíl/la ála

al...cäre să dúșe cu colás//

2'30"

E III

[Înmormîntarea]

cîn a murit un uom/...muiére/s-a muri/dac-a murit/...ce duș
 5 mai intfi la popa să-i anunț/cînd il îngrop/cîn se faș/și se scoț
 de la biserică/și...atușa cumper¹ se trubă...tuuăce ala: curpe/
 peșkir¹ē/...tot se-s trubă pentru/ludă-i faș/il pun în ludă/cînd
 il pun acolo în ludă kiceșce tuuăce peșkiril'-ul/curpili/...pune de
 jos i un darap de patura din așca¹ ...//ș-acolo tamuie/și pi-ormă
 10 bagă mortu în ludă după se... [...]

tuuata noapca șede/nu duarme/macar numa unu să șadă/să nu
 duarmă niscum//șade tuuata noapca//vine lume/veșin/namur¹/...s-a
 dună/să umple soba//touata noapca//și fac acolo...să nacajasc cit
 să nacajasc/și pi-urmă [!] să glumies/spune poviest/po...povis-
 15 tasc acolo/ca și la șiduare//șad tuuata nuapta// [...] sta lumea
 cu iel noapta/și pi-ormă diminața care ramine pana la...dimineața
 cîn să varsa dorili la diuo/atușa...fașe un cai/uo cafeaua/orși-
 se/și...pune și da de pomana ulora care șade pan la dauo//tamuie
 și-i da de pomana//și pi-ormă ailalț/care ulo pleaca/și cice unu
 20 ramine cu iel diuo acolo...//pi-urmă daca minedi il îngruapa/a-
 tus s-apuca să faca mincare/se trubă/vin namurle și fac mincare/
 fac tot/și cice unu șade cu mortu//cînd i ai ! s-a gatat/minca-

¹Arată spre pătura de pe pat.

rea/ce [ɛ] dus ɣ-anunț pe popa//cînd l-ai anunțat pe popa atūs
 că iej gata/atūs popa vine//cînd a vini popa fi pun [k] fi dai
 lumină cu cîrpe la pópă/la dascăl/și la crîsnic//și pun pi-ormă
 la toț la căre-i duse/la hûmăr^u/cum să pûne la noi/cîrpele să pû-
 5 ne la hûmăr/la stăgur¹ să pûne sus la stăgur¹//și le [k] fi ki-
 cesce/la toț/ș-atūs popa s-apucă și sícesce mōrtu la māsă//și toț
 cāsniși șad lîngă iel acoló la ruată//până sícesce popa//cînd/
 cînd a plecát popa/și ies afar/atūsa vin gropári/și...astupă mōr-
 tu/și-l scoác-afară din sobă/ș-atūs cāsniși...rămîn un...un dase
 10 minuce/un sins minuce înuntru/cu ușa deșkisă/acoló să plîng/zbiá-
 ră/se fac...//și cînd ias-afară/cin deșkide ușa/atūs iasă toț a-
 fără/și pleacă pe drum//sícesce cîta afară-n obor um pic/asá as-
 trucát/și p¹-mă pleacă pe drum/mîerze...cîțivá paș/fáse stăre/
 iar sícesce popa/atūs iar cāsniși stau jos in zenuk...//și iar
 15 mai mîerzě/pi-ormă iar fáse/până la obóru biserîsi//in hóbóru bi-
 sārîsi iar stau cîta/sícesce jos/ș-atūs pleacă pin obóru bisārî-
 si până sus la mormințîie//sus la mormințîie/la ușa mormințîii/
 acoló iar fáse o stăre//stăre mai mare//atūs cînd ajunze la grúa-
 pă/fil pûne jos acoló/lîngă groápă/...sícesce popa grúapa/síces-
 20 ce mōrtu/...ș-atūsa-l ie gropári de pe scără/și-l bágă...înuntru
 și s-apucă să-rgroápe//și popa pleacă și cāsniși...stau cîta aco-
 ló/să plîng/să vaită și...p-omă pleác-acásă/și s-adún [k] și să
 duse și așcáptă ș-aduná pe căre vre să-i kéme la pománă/la mîj-
 căre//atūs cí s-o odunát iar tuată lumea/vine și popa/la mîjcă-

re-acóló/la mäsă/iär mai întîi tãmúie/pópa sícéşce/tuátă mîncá-
rea se iestă pe mäsă şi/şi s-apúcă şi mîníncă//

[Dar la groapă se duce a doua zi ?]

ei !...ie ho cuiere bät^rínă/áia să dúse cáre-i dá şi lu gro-
5 páru-ála cáre-i acóló/cáre pázáşce gruápa/ií dá o lumínă/ş-áre nóo
colás şi nóo ban//ş-un pähár cu apă//şi fiiecare cáre vre/să dúse/
fincínă cíta mîníle/in apa áia/că să.../síca íi amúrce mîníle/dá-
că t-ai dus la mort şi n-ai fínát în apa áia/mîníle//şⁱ colá-
sí-i dá la gropári-éia şi la cáre mai rămíne la urmă/ai nóo co-
10 lás//la síz gropárⁱ...şi cáre rămíne//

[Şi după trei zile ?]

la trei díle-nşepe cu tãmúiatu/mătură casa/pän-atús nu mátu-
rá casa niscúm//núma atús la trei díle o mătură/ş-atús să dúse cu
cíta apă şi cu cíta...gunói d-ála/şⁱ dúse la acólo la mormíníie/
15 şi-nşepe cu tãmúiatu//şas stámín de díle/il tãmúie tuátă dímináţá
//ásta-i//

4'40"

E III

[Numele:] plávăt mariía [Sigla: E IV.]

[Locul naşterii:] în íşálníţa

20 [Vîrsta:] pätruzăşnóo

[Ştiinţa de carte:] şápce clásé

[Ocupaţii:] casnică; de 12 ani este deputată în Consiliul
popular al comunei.]

[Deplasări: ocazional la Turnu-Severin și la Timișoara.]

[Familia: părinții și soțul din sat; are doi copii studenți la Timișoara.]

5 [Observații: deși e activistă pe tărîm obștească păstrează numeroase particularități regionale.]

coleşă

punem apă să să fiarbă...//cînd apă fierbe/punem puțină sare /și...o/o lăsăm cîns/dăse minuce să fiarbă/ș-o mestăcăm/cu coleşăriu//ș-atú^{nea} mⁱestăcăm...pînă ia pîsuăně/...să vorbim [ɛ]¹

10 [Așa. Da.]

așă//cînd ia se desprinde de pe...coleşărⁱ/atú^sa [ɛ] coleşă-șă-i gata//ș-o punem pi-o cîrpă curată/pi-un fund...de coleşă/...acuma io știu ș-al fiel/...nu² ...//așă//ș-atúsⁱ ășepemⁱ...mai frizém nișce uăuă cu ia/brînză cu uăuă/...cu o acreală/séva/vár-

15 ză//

o'45"

E IV

[Pregătiri pentru iarnă]

ne punăm vîrză la...critⁱ [-acrit] /murăturⁱ din așca crăstăvêț cu...vîrză/pipărcă/mestăcămⁱ la ũ loc/cu părădăizⁱ vierz//

20 [Dar spune: cum le iei, cum le pui ?]

așă//noiⁱ le pregăcăm/le...fⁱerbeăm apă//apă cu sare fierbiăm/

¹ Gest interogativ către anchetator.

² Șoptit către anchetator, care o îndeamnă să continue.

cînd apă fierbeá cu clócot/noi puám...într-o postavă//l'opă-
reám/și lăpădám apă se ireá/ieșá verde din părădăisă și din
crăstăvét/ș-atú^{nea} própuám altă apă/pistă...ielě//și...la șápce
zîle ũo tusám//golám apă o dată/ș-o mai în cälzám um pic/și iar o
5 puám/și...tot așa...ũo primănam de dóo trei uorⁱ// [...]

[Ce făceai ?]

tusám murăturili//cum ar fi acúma/că lúmia púne acreálă/și o
străvále asá/că să să...premină apa-ncóá și-ncólo//noi ũo toșám//
asá să spuá/toșít//ca și cum fásám várda iárna//ũo toșám//ai vă-
10 zú că...púne acreála [k] várda-n vas/și la șasă zîle ũo toșés^c/și
pe-ómă în cã dóo trei zîle iar o toșés^c/asá fásám și murăturili//
asá ierá mai búne ca gogoșari de az//ireá...cu [k] apă cu sare/fă-
ră oțăt//

[Cum zici că o "străvale" ?]

15 ie...vásă...f...subiere//le-mfundám/puám apă fiártă/și le
lăsám//la șasă/șapte zîle/le scoám afar la suáre/și le străv-
lám pin obór//asá-i mai clar//asá//

[Și din paradise cînd sint coapte ce faci ?]

ī...fásám sos de părădăisă//

20 [Cum ?]

fierbeám în cäldeá de arámă/puám părădăisa acóló/ũo cură-
tám/cum să cūrăță ș-a...//ș-atú^{nea} ũo străcurám pin sítă/și pin
sur/nu pin f...cum i-acúma//ș-atúsa...o pròingroșám/puám sare-ń
ia/ș-o-ncroșám/ș-áia tîná pánă-n primăvară/în mai/în iúnie//

[Altceva mai puneai pe iarnă ?]

puⁿám/și pipárcă//de umplút// o curățám/și puⁿám um pic de
sáre-n ía/ș-atúsa o puⁿám în bórcáne/ș-ō ^apásám bine/o lăsám de
az până mînezí cu sáre/ș-o străcurám/o puⁿám în í stíclă/și după
5 s-o puⁿám în stíclă/atúsa o așázám frumós...î stíclă/și dâma áia
cu apă/cu sáre/o tur [ε] o turnám pístă ía ș-o lęgám la gúră//cîn
aveám névoie/fásám pipárcă umplútă/Ńo scoám d'-acóló/și o desărám
de sára până dímínáța/și umpléám// [...]

[Și varza cum o pui ?]

10 vărzá...Ńo puⁿám//o lăsám dó^Ńă trei zîle să șádă/s^ă să mai
păláscă um pic/ș-atú^{nea} Ńo curățám/ș-o așázám în vas//de zámă//și
Ńo lăs [ε] și puⁿám apă rási cu sáre//fásám apă rásé cu sáre/și
turnám písté ía/și la tríi páturu zîle/o toșám/cum v-an spus/cu...
eă și ásta//la tríi páturu zîle/sí zîle/p^îne cum íi cald și-Ń...
15 und^d-av^îém/cámárá/sau șpáis// [...]

[Și dulceturile cum le faci ?]

da//noi...mai náinće vréme fásám așá: dulsetúrilé le fásám
în cáldárea d'-arámă//mázún/d'-ezémpu tuámna; să cosá prúnili/și
fásám mázún//așá//puⁿám în cáldárea de arámă de sára/le spárzám/
20 și le puⁿám/și cînd íerá mai do gáta fiercé/cînd sáreá așá ca pe
co [k] ca coláșa/stropiá/atúnea puⁿám záaru//íáră...dulsetúr^î
dîn áșca/le puⁿám în...crátiță//în ráin^î//în ráin^î//puⁿám în rái^î/
ș-atú^{nea} fierbeá până să de [k] să lúwá cuája de pe íále/ș-atúnsá
puⁿám dâaru//cînd puⁿám dâaru/atúz íe^{le} de loc să strînzáu//și le

fierbiám/și nu puám c-acúma sălițin sau compót//și ireám mai să-
nă tóș//

3'25"

E IV

tăiém pórcu la ignát

5 tăiém pórcu la ignát//cu sî zîle naiince de crásún//la ignát
//atúsa...cîn tăiém pórcu/noi scočem mușkétî//nu lăsă cǎrmánal//
așá: scočem mușkétî...

[Cum ?]

acúma să scuáce cǎrmánal//pórcu víne crápát în dóno//acúma să
10 fásé așá//víne crápát în dóno/și scočem mușkétî//e ! cǎrmánal//
mai naiince scočám mușkétî//și șíra spinári noi fásám súpă dîia
//puám no sá pá/ș-un mórcov/și fásám iárna súpă đin șíra spiná-
rii//iar mușkétî/ierhá o cárne muále iac-așá/ș-áia o...no tăiám
fálluúță frumuásá/și...o irizám//și mîncă cu coláșă cáldă și cu
15 vǎrdă//

["Cǎrmánal" la ce zici ?]

cǎrmánal//pái/cǎrmánal dumneavuástă nu știț acúma ?¹ ...cum

nu ?//

[Nu știu. Spune-mi.]

20 đin șíra spinării/cîn tăiát pórcu//s-auúde dácă vorbéc ?//

[Da. Spune.]

așá//cǎrmánalu cî să tăiē pórcu/aí vǎzú că să crápă în dóno//
și...cîn cumparăț la măcelăriiē seret cǎrmánal/nu ?¹ /pái da cum

¹ Anchetatorul face semn că nu.

nu ?!//da da ¹/cărămănal//ș-atunsa să...cu uos/cu tot//să tăie
fălii//

[Și mușchete și... ?]

și din uos//și din mușkete și din uos//fiiecare șiră iestē
5 cice...să tăie cam așa de dōo dēz²ete // [...]

așă//scoám mușkēfi/și dup-ăia lopăcițili/piēptu/și pi-ormă
țimpi dinăpōi//și cuastili separāt//cîn tăiām porcu/intōdeuuna
aveān grijă că la gîrbiță/la gît/cărnea cu sînze și...sē ireā
cu sînze io uo păstrām doparcē//...și fāsām burāndău³//burāndăuu
10 cum să fāse ?//să fierbe apă cu cārna āia/sînzeruāsă//...și cu...
tri/pātru sēpe//intr-o ualā de pāmînt//după āia/atūnca cînd fi
ia-i fārîmātă bine/cînd i...i fiārtă binē/atūsa sîze oprîm de
la sînzerēt/de la porc/și-i fāsēm cu fălînă de mālāi//trăcūt pi
sîtă/nū pi sur//trăcūt pi sîtă/frăcāt binē sîzile cu āia/ș-atū-
15 sā noi punēm cu usturōi/in burāndăuu āla//burāndău-āla l-avnem
trei/pātru săptāmîn de zile//i-o mîncāre fuārce gustuāsă//

[Dar cum e burăndăul ?]

nu v-ān spus ?//cārna de la gît//a sînzeruāsă...//intr-o uā-
lă de pāmînt o...punēm să fiārbă/cu trii pātru sēpe//atīta să
20 fiārbă pānă să fāse...fles [!] //așă//ș cînd ia fierbe binē/atūs
sînze¹ fāi [k] sēm cu fălînă de...cucurūd/trăcūt pi sîtă//

[Și la mîncarea asta-i zici "burăndău" ?]

¹ Prin mimică și gest anchetatorul arată că a înțeles.

² Gest.

25 ³ Gest interogativ al anchetatorului.

burândău//ș-o fleșim bine cu sîze/cu tot/și cînd [ɛ] iel
 fiérbîe noi tot mestăcăm ușor/până iel să făs-așá ca o cremă//
 da-i fuárce bun/și-i sănătós//io spun așa/că...am facú totdeú-
 na//iără cîn tăiém porcu/cum v-am spus/să-mpărce cárna asta așa/
 5 ș-atúsa din...jumătăce capu púnem la fiert//cu sorísșe/đe pe
 porc/și făsém sinzeréț//sinzeréțî s-opăresc/ș-atúsa...dac-avém
 mai mult//ii mai afumám/

[Cum se fac sîngereții ?]

așá// [ɛ] sinzeréțî să fac așa: sorísșe le ferbîém/și jumă-
 10 táce capu/limba/iínima/și...puțînă slănină//ș-o tocăm tuată mă-
 rúnt//nu pim mașînă trăcută cum să fásșe acúma//tră [k] tocătă
 tuată mărúnt/mărúnt/mărúnt/mățîle le spălám cu apă curată/ș-atú-
 sa le făsém cu sîze//ș-úplem mățîle și le púnem la fiert//

[Mațele groase ?]

15 mățîle di la porc//ále gruásă//c-ále suptîrî le făsém f...
 cîrnăț//

[Pui și ficat ?]

și ficát//da alb/și ficát négru/și đe la bărbî...da/am uî-
 tát//vîne tot pus acólo//

20 [Ce mai pui ?]

f...púnem f usturói/mairánă/naifîrț...//mairánă și naifîrț//

[La ce zici "mairană" ?]

fn f...mirosuri se púne-n. . . năț//

[Cum, mirosuri de cîrnați ?]

aşá să spúne: mairánă şi naifírţ să púne-ŋ cîrnáţî [k] în
 sînzéretţ//di la porc//aşá//ş-atúsa mai fásém şi de sápä//pîrjím
 sápä/áia dîŋ ficát alb¹ să púně.../şi puţîn de la ínimă//şi sápä
 pîrjítă//pîrjîn sápä/puném ŋ ficát-ai alb¹ acolo/ş-atúsa fásém
 5 măiés/aşá-ŋ spúne//cîrnát alb¹//şi iăr pipér¹//şi puţîn mirós: mai-
 ránă şi dîn naifírţ/oprim...puţîn//iără rîŋđócu di la porc/acoló
 tocă [k] tocán séparat//î rîŋđócu de la porc puńám întòdeuńa/dă-
 rápurî mai mar¹ de slăińă/di la ínimă/grásíme múltă/şi puţîn
 sînzé/iar mairánă şi naifír/şi fásám rînzócu máre//ş-ála-l ŋopă-
 10 reám/şi-l puńám íl presán cu...puńám ŋo...blánă/ş-o...cărăm¹ /
 o cărămídă pe íel/să íasă felíi frumóasă//am văzú că íel ías-aşá/
 ş-atúnsa sî táie fálii frumóasă//tót opári víne tot//

[Şi în maţele ale subţiri ?]

şi-n maţile suptír¹/luvám cárne de pŋe porc ŋ/se íireá...de
 15 la búrtă.../mai curátán de pŋe sóldur¹/ce şcu ío/şî...se [=zice]
 să fáséŋ cîrnát mai mul^s//şi táiam şi cíc-o uáie//c^á să fásém
 cîrnát mai mult/c-avńém famíle márŋe/şi trábuia să mŋcám//

[Ce pui în cîrnaţi ?]

îŋ cîrnát puńám usturói şi pipiér¹//trácút tot pin maşíńă/
 20 şî...puńám um pic de apă cáldă/că nu mńérze núma cárna/trábuia să
 púnem ş¹ um pic de...apă cáldă//

[Şi ?]

ş-atúsa/dúpă se...î lăsám dóo zíle să să úşcé/şi dup-áia íi

¹ Îşi drege glasul.

pu^hám s^h s^h...la fum/la coș/romînesc//i-acă^hțám pe ^uo bu^hătă/și
 pu^hám p^hărék p^hărék/așá cum s^h f^hásá...mai na^hi^hnce//f^hásám ș-așá bu-
 că^hț/tot ii-mv^hircám așá/și pu^hám pe bu^hătă/ș-atú^hnea s^h usucá/trei^h
 pătru z^hile//dú^hpă s^h s-o [ɛ] usucá t^hrei^h pătru z^hile/din iei mai lă-
 5 s^h s^h s^h fiie și pru^háspeț/ál^hț^hi...i-afú [ɛ] fi...băgám la fript//
 pu^hám c^hirnă^hț/pu^hám c^hárne dacă vream s^h pu^hém ^uo lopă^hti^hă sau...
^uo sp^hătă de la porc dinai^hnce/sau am^hndu^hă/le frizám pu^hțin/ș^hle
 pu^hám in [ɛ] p^hă u^hále de p^hămint mar^hț//cu c^hirnă^hț mestecă^hț s^h ie [ɛ]
 g^hustu de la c^hirnă^hț și c^hárna//și c^hind plecám la m^hncă primăv^hara/
 10 c^hin plecám in^hcu^hase-ncoló/șco^hám c^hic-o bucătă o/de c^hárne și de c^hir-
 nă^hț/...și plecám la lú^hcru//

5'55"

E IV

săpúnu

săpún^hu...adunám réstur^h de la porc/...dac-ave^há pórcu...mai
 15 murdár/mai rod^h de la scrú^hafă/mai se șci^hu io/adunám tot/mai tăiám
 și c^hit-o u^hále/opreám s^h s^hu...//ș-atún^hsa pu^hám: jumătáce [k] o k^hilă
 jumătáce de...un [ɛ] suár^hne/de la por^hc/ș-o k^hilă jumătáce de s^h s^hu de
 la u^hále/se f^hásám c^hirnă^hț//și cump^hărám o k^hilă de piátră//din trei
 k^hile și...trei k^hile de un^huáre/...pu^hám o k^hilă de piátră/ș^hf^hásám
 20 săpún^hu//

[Cum ?]

săpún^hu/să púne p^hima dátă.../măsurám//la trei k^hile de un^huáre/
 să púne nóo lítri de apă//la nóo lítri de apă/să púne o k^hilă de

sódă//punám unșuárea/ø lăsám cîta sâ să dînstuie/și punám piátra
 //cîn punám piátra/trăbuiá să fim aténț/că să fie...să to_sâ
 mestăcăm să nu da-m foc//și ia...atúnsa ø lăsám//cam un...doo uá-
 re să fiárbă//cam așa trăbuiá să pun doo uáre să fiárbă//dácă nu
 5 iáreá d-ajús/iáreá preá ușurós/mai punám piátră//iar dácă nu ireá
 /...mai punám ũsuáre//

[Și cum știi că-i gata ?]

il [ɛ] il probeám în mîná//probeám în mîná/și cáre-iréá un-
 surós/mai punám piátră//iar cáre iáreá d-ajús/și să-ntăreá/ála
 10 nu mai punám nímică//și-l lăsám pánă dîmínáța/đe az pánă mînezi/
 pánă să-ntăreá/ș-atúsa tálám bucățile đe săpún//

1'15"

E IV

cárne friptă

noi mai mult/mái năinće vrémie/frizám cárna în uále đe pă-
 15 mînt astupáce//dácă ireá [k] aveám cárne đe...miei/...đe primăvâ-
 ra/mái cíner¹ și gras/tálám bucăț...mái buníșuáre/și le... așfám
 în uála đe pămînt//ũ rin đe cárne/ș-únu đe săpă//nu đe cárne/
 ș-únu đe săpă/pánă s-umpleá uála//la uálă/la gúră/punám...ũo țí-
 glă/cum ie pe-acoperíșu cáși//ș-ø lípeám cu pămînt//la ruátă/să
 20 nu răsúfle//în ie [k] în cárne/dúpă s-o așfám cárna și săpa á-
 ia/turnám unșuáre//untúrá//đe la porc//și slănină punám//și ũo
 punám la...pe jar¹/în ță [ɛ] în la cuptór¹//aveám vatră//asă să
 spuá mái năinće vréme/vatră//unde fásám și málăiu/acólo se [k]

făşám fócu/fierbiám cíte cêva şí făşám [k] puńám uála cu friptú-
ră//ş-o întursám şí pe stînga şí p¹ne dreapta//şí pe stînga...uá-
la astupátă//

[Dar pe ce o puneai ?]

5 la vátără//língă jar¹//língă jíg//ş-o întorsám ş-o susám pánă
ia...cînd í sococám noi aşá/la d^oo sásur¹ jumátacé...cam atíta
trăbuia/cîn desfásám uála/cárna lír^oá...cêa mai gustuásă/şí mai
sânătuásă//cárne de miel/cu sápa/şí cu unşuáre pe ía astupátă a-
coló să frizá/pánă să muia//

10 l'lo"

E IV

l-a omorít bóuu

visínu miéu/...acú tríi pătru án//tătúcu¹ pătru//a plecá cu
un táuur//iē...cu tréi pătru zíle naińce de ásta/in spuńá mie
că vre să sá dúcă cu táuuru de la sfat² //să-l dúcă să-l táie//
15 şí ío zí³

"úica pétre ! ai grijă cum ce dus/că táuuru íi cam periculós
//dúmneta cam guş rákíie/şí la táuur cîg¹ gu [k] be/rákíia íi cam
miruásă//să nu-s rúpă uásíle"//

"ei fátă ! dácă mi l-a rúpe/să mi le rúpă de tot"//că ş-aşá
20 n-avíá nevástă//şí íerá síngur//

dúpă áia/sára cînd ío m-an¹ dus la fíntíńă/la bunár¹/a trecú

¹ Nume propriu.

² Sfat Popular.

³ Se întrerupe înregistrarea din motive tehnice.

de mine/și...iar s-a-ntors năpói/

și zise cătă mine/sé [=zice] "se fas/maríio ?"//

dic "úită/scot apă"//

și s-a-ntors și m-a lwat [é] găleáta dim mină//ș-a venit pá-
 5 nă-n obór la mině și m-a șerút un lanț/că să...píntru mínezi/
 să-j dúcă...bóuu lă...să-l dúcă la cótă/la contrác//i-an dat ũ
 lan și iar i-am spus:

"mă uíca pétre/ai grijă/să nu să-ntíple cúmva/să-s...că b
 [k] táuuri áșta/să nu bei um paár de rákiie"//

10 "n-ávia frică tu"//

a da de síis uorí mína cu míne pánă-n drum//cín a ajúns în
 drum/s-a próntòrs năpói și m-a și țucat în obráz//

mínedí d'imináță/la Hóra șapte s-auúđ că l-a omorít bóuu//s-a
 dus și l-a luúat/ș-au plecát/și [é] íel cín a ajúns jos/la [k]
 15 plecá pe drúmu-ál máríe/l-a trínčíť o dátă//și l-a prō [k] s-a
 slobozí la íel și l-a próprins/ș-a mai mîers ca la [é] Hó sútă
 de métri/ș-atúsa l-au zdrobí de tot//...bóuu//l-a fărímá de tot//
 și l-a dus la șpitál/ș-a mai trăíit...íncă vo trei sásurí//a fă-
 cút...a fost ficátu tō spart în íel/cum l-au fărímát bóuu//și dú-
 20 pá se l-a zdrobít bóuu/s-a dus lúmia cu fúrca/de l-a scos//s-a mai
 úitát bóuu năpói la íel/ș-íncă tō zbierá//atíta...s-a vă [k] s-a
 avút [é] bou-ála pe íel//sígur că íel a fost um pic báuút/și táuu-
 ri ásta nu súfără//

2'oo"

E IV

[Ce a făcut subiectul ieri și azi]

ier¹ dimiⁿăⁿă m-ă scul^at lă...triⁱ s^as^ur¹//am pr^egăcⁱt um bou
și m-ă^dus cu iel la contrăc^c//l-an^dus la midⁱi^a¹ //doozăsⁱn^s de
kilom^etri dⁱn isălⁿi^ța p^an-accló//

5 [Unde ?]

doozăsⁱn^s de kilom^etri pⁱnă-n me^di^a//m-an^dus pe-^u c^a-
miu^on des^upra/cu iel cu tot//an^s ș^az^ut acólo p^ană mi l-au...cⁱn-
tărit/p^ană l-au [ε] și mi-a făc^u fórmil^e/și la...triⁱ/am pl^ecăt
spre cásă//cⁱn am venⁱt acásă/p^ană m^e-am adun^at/p^ană m^e-am mulz^u
10 váca/p^ană an^dat vi^țelu la vácă/p^an-am văz^u de cai/s-a făc^ut o^a-
ra zăse//

[Și seara ?]

m-an^d culcăt//se să maiⁿ fac ?//

[Și astăzi ?]

15 astăz ...cⁱnd m-ă scul^at/m^e-am aș^azăt prⁱnzu la foc/m^ai de
dimiⁿăⁿă/c-am av^ut o șe^diⁿț^a//

[Și pe urmă ?]

și m-an^dus jos la șe^diⁿț^a/am pr^ovenⁱt și m-an^dotermin^at
mⁱn^căre^a...//

20 [Și pe urmă ?]

¹ Mehadia, comună în jud. Caraș-Severin.

ș-atűs aț venít dűmnavuástră/še să mai spun ?//

l'oo"

E IV

[Numele: Tătucu Ion. Sigla: E V.]

[Locul nașterii: Eșelnița.]

5 [Vîrsta: 44 de ani.]

[Știința de carte: 6 clase.]

[Ocupații: agricultură; creșterea vitelor; paznic de vînătoare (în ultimii șase ani).]

10 [Deplasări: în copilărie ucenic la o cojocărie în Mehadia (com.în jud.Caraș-Severin), timp de patru ani; stagiul militar în Banat; a luat parte la războiul mondial în 1943-44.]

[Familia: soția din sat; are o fată și un băiat în sat.]

15 [Observații: texte tematice bune, într-un grai caracteristic categoriei de vorbitori pe care o reprezintă: alături de fonetismele și elementele lexicale locale apar forme literare și neologisme neintegrate în graiul subiectului. Texte scurte, caracterizate prin intervenția repetată a anchetatorului.]

vîia

vîia...depinde după cum îi și sólu pămîntului//dácă-i ũ loc
mai petrós...să puáte pűne númai cu rángu//iar dácă-i um pămînt
moále ca să pűtă fásé...gruápă/să fásé gruápă cu...săpóniu/săpă-

.liga/și...să bagă-η groapă//iar dacă-i loc petros/nu mărze cu
 sǎpǎliga/decit numai cu rǎngu fǎcut gruapa/și...s-așază búsumu-n
 ...adicǎ firu de viță/iη groapă//sǎ [ε] așază bine pǎmintu pe
 lǐngǎ iel/ș-atúsa...mult¹ o-acope^{re}...pǎnǎ sus//ca...lǎstǎriu
 5 cǐm pleacǎ/sǎ plése pim pǎmǐnt//io n-am lucrat ǐ felu-asta//io
 am pus-o/ș-an lǎsǎt-o descoperitǎ//ș-atúsa...am vǎzút cǎre lǎs-
 tǎr mǎrze bine/cǎre mǎrze mai slab//asta a fost ǐm prǐmu an//ǐn
 al dóilea an/cǐnd a trǎbuii s-o tai/a trǎbuii s-o rǎtúne//...pǎnǎ
 la mácsimu//ca ia sǎ-nsǎpǎ sǎ-ș fǎcǎ... [ε] um fel de...mǎdúl/
 10 de cǎpǎtǐnǎ//ș-acoló/pǎn l-al tréilea an/tot la fǐel am tǎnș-o
 pǎnǎ lǎ...mácsimu//la al tréilea an/atúsa am ǐnșepú sǎ las...cǐn
 am tǎiǎt-o ǐn al tréilea an primǎvǎra/am lǎsǎt așǎ la doi ok/la
 ũ^{ok} jumǎtǎte/ca sǎ...ǐi dǎm seva ród//pénu cǎ pǎn la doi an¹/
 la trei an¹/nu se poǎte da rod cǎ...nu...nu ǎre rezistensǎ//la al
 15 tréilea an ǐ-an lǎsǎt...doi^{ok} mácsimu//unu/doi//și nu la fǐie-
 cǎre coǎrdǎ//ǎlta am rǎtúns-o de tot de la...búsum/și...ǎlǎltǎ an
 lǎsǎt cǐte ũ^{ok} sau doi//la al pátrǐlea an/...mai mult//mai
 multe coǎrde și...mai mult^{ok}//și pe mǎsúrá c-o trǎcú tǐmpu/
 s-o-^kvekit/tot la rod mai bun s-o dat//

20 [Și cǐnd rodește ce faci ?]

da//cǐnd ǐ ǐi ǎnu mai ploios...sǎ puǎte rǎtúne/cǐr [ε] cǐr-
 ní/cum ǐi spúnem noi/de dóo uor¹//sau și de trei uor¹ pe an//cǎ
 ia crește/sǎ dúse preǎ mult//și-n loc sǎ meǎrgǎ putérea-n strú-
 gur/mérge-n...cuǎrdǎ/ǐ...viță//ș-atúnca...sunt viǐ cǎre sǎ stro-

pésc/...f vii_n de oltói/sau ástea țărăneșt¹/cum fi_n spúnem noi/ás-
tea nu vin stropíte//dor...númai săpátu de trei_n u^oor¹ pe an/cír-
nitu/...ș-atúsa vine...toamna/la culésu strúgurilor//la culésu
strúgurilor/să folosășcē: zis așa/u_n cuțit sau o fuárfică căre
5 să táie áfli pēntru...cáre-a fost legátă víia/...să táie cu cu-
țitu sau cu fuárfica să táie strúguru de la...búsum/să folosăște
u_n coș/o cántă/dē-a [ɛ] adunát strúguri/cáre vin căraț la bu-
tói//să culéze víia tuátă/dup-aséea să cūrăță de...círsu cáre-i
așezáce buábele pi iel/și...noi folosím o présă/adică o zdrobi-
10 tuáre zis/cáre spárze boábele de ví [k] de strúgur/și le-așezám
ím butói//ím butói lăsám o_n zîle să fiárbă/dúpă c-a f¹ert u^oob zí-
le/il trázem ím butói curát//ínter-un butói țímporít í/ín tot cá-
zu aranțát așa pēntru ca să...stea vínu bíne//dup-aséea la...
doo săptămín¹/la trei săptămín¹/dúpă se s-o așázá vínu-m butói/
15 víne din nou tras afárá/ca să...s-a așezát groșála de pe strúgur
/adică...vínu áre um fel de groșálă-n iel//ș-áia s-așázá/și-ntre
țímp/víne scos vínu-afárá din nou/și butóiu víne curățát din
nou/că dáca rămíne cu drójdea cáre...a fost ín iel/...s-acrésce//
ș-atús să...cūrăță butóiu/și íntă din nou vínu-m butói/bágám//
20 [...]

[Ce ínseamnă butoi "țímporít" ?]

butóiu pánă nu așázám vínu ín iel/spalád bíne/uscát/absolút...
fárá nís um pic de apă-n iel/íestă um fel de țímpor/asa să spúne
...u^o [ɛ] feștílă/cam așa-í¹ de lúngă//gálbenă/țímpor/cáre să

25 ¹Gest.

țîmporește...

[Din ce e făcută ?]

ásta n-aș puteá să spun/că nu știu din se-i făcută//nu știu/
nu știu să vă spun//ș-ála vine aprîns/și-i ars//fúmu să între-n
5 vas/...ca să nu...să ie mirósu la...la hórse î acreálă ar mai fi
fos sau...mă rog//să nu strîse vînu//

5'10"

E V

opîns

să purtá opîns...de porc/...să purtá opîns de...vítă/să lu-
10 crá tábăcăriia naiîte//...și să purtá opîns de...gúme//cum să
spúne acúma/caucúc//și mult folosáu opîns de porc//să jupuiaú
pórsi cîșă tăiaú/să puneá sare/cu tărîță/...pe piéle/și să-n-
tînzá/s [k] adică să țineá trei...săptămîn¹/úo lúnă de zile/...
pakét ca áia-i [ε] intrá sára-n ia/și tărîța i-ajutá//ș-atú-
15 sa...cînd aveá névóie úomu de opîns/...tăia bucăț/fășii/de p¹le
[ε] piéle/...și...rădeá páru de pe iéle/și le fása dăpă măsurá
pisóru¹//și formá opîncă//ș¹ să purtáu/să țineá/...nu prea
mul dar tótuș...//

[Dar cum făceai opincile ?]

20 opîncă să fása ím féliu urmátó¹: după se rădeá páru de pe
ia/...o luv [k] măsurá pisóru filiécărú¹/cum o folosáște/...și o
rădeá de păr/după se rădeá de păr/atúsa...o íngău¹urá cu potricá-
la//í fása gău¹ur¹ la ruátă/și cu...nojîț/asă zís/...să fása o-

pîncă//ș-așta să...legă o sfoară/ũ stric/sau iar ȃ [ɛ] nojîță
 zis/mai lîngă care să [ɛ] întorsă după pisór/îmvăjunéá pe pisór//
 [!] [...]

sára să desculță din iéle/...dácă le puneá lîngă șpoiér dîmi-
 5 neáța nu să mai încălță//trăbuiá să le bázé nuápca amói în apă/
 ca să sté dîmineáța moi să să-încălțe-n pisóră//ásta a fos cu...
 opînsîle de porc//ș-ále de...argăsîte de tábăcár¹/cam tot acéeaș
 problémă ier^oá//ále de caucúc/álea...nu le trăbuiá bágáce în á-
 pá/că álea stătáu pe pisór//

10 2'15"

E V

[Numele:] hrúza mariá [Sigla: E VI.]

[Locul nașterii:] ișálnîța

[Vîrsta:] dooșunu

[Știința de carte:] pátru clásă

15 [Ocupații: casnică; a lucrat 3 ani la țesătorie la Orșova.]

[Deplasări: a locuit 3 ani în comuna Topleț (la 10 km. de
 Eșelnița), jud.Caraș-Severin.]

[Familia: părinții și soțul originari din sat; soțul este me-
 canic la I.R.T.A.]

20 [Observații: spre deosebire de majoritatea subiectelor din
 această categorie de vîrstă, este foarte degajată și nu
 evită fonetismele locale.]

[Mîncăruri]

să tăie [ɛ] găina/să tăie găina/și...dup-ăia să pûne apă să
 să fiarbă/intr-o...răină/și...să opărește/să curăță de pene/
 dup-ăia merz ș-o cûreț/ō...scoț mățile dîia/o faș curată și pu
 5 în apă ferbînte [...] în apă ferbînce pu...găina acolo și cînd
 îi apa ferbînce o pu/ca să nu iasă sînzelē āla...î súpă/...
 dup-ăia să pûne cînd...mai ie puțîn pînă să să gătă/să pûne...
 mōrcov¹/să pûne sapa/pătrunjé [k] mirodiē/...ce să mai pûne ?
 țaler...//și cîn îi fiartă bîne să străcură...//și pu [k] dup-ă-
 10 ia să pûne din nou...zama āia la fiert/ș¹ să pûne tăiței//
 [Tăiței cum îi faci ?]
 păi...dîn fāinā//să...serne fāinā/să...un uou^d depînde cît
 ai/...să...spărze un uou acolo/ș¹ să fāse o fuāie/să-ncînde cu
 druga/să lāsă să să úșce/ș¹ dup-ăia o tai ī.../tai mārunt cu cuțī-
 15 tu/și să pûne-n súpă//
 [Dar mîncare din ce faci ?]
 din tuāce ālea să fāse//dîn pāsúi/dîr crumpér¹/de...
 [Cum faci o mîncare de pāsui ?]
 păi...o mîncare de pāsúi/să pûne prima dátă [ɛ] apă rése cu
 20 pāsúi/și cîn s-a fer de...dintr-o apă/să străcură āia/ș¹ să
 pûne din nou altă apă/...cîn să férbe/și cîn [k] dúpă se s-a fer^d
 bîne să pûne...cînd i-apruāpe fier să pûne mirodiē/puțîn...mōr-

cov ras aşá pe rãzãtuãre/...şî şápã...//şî cînd is fêrcé aşca
tuãce/sã ie jos şî sã fáse...aimprén/cum sã spúne aiis [i] //

[Cum ?]

aimprén/rañtãj/da aimprén fi spúne//

5 [Cum fi faci ?]

pã puã acólõ...undelémñ şî [k] zãicín...şî...cîñ sã...fríze
puñin zãicínu-ãla/atúsa...cãre vre/puãce sã tuãse ño şápã/cãre nu
...nu-i plãse mirõsu-ãla-n...ãimprén la şápã nu sã tuãcã/şî sã pú-
ne fãiinã/şî cînd fi rumenitã fãiina/sã púne boiã//ãia-i pipãrcã

10 fãrbã/cum sã spúne//

[Cum fi zice ?]

pipãrcã-fãrbã//şî...sã toãrnã din nou in...sã toãrnã apă/şî
sã fáse/sã lásã puñin pínã sã ñgroãşã fãiina ãia/şî sã tuãrnã-n
...fasú [r] in fãsú//şî dúpã ãia/sã...cînd a fer din nou cu clõ-

15 cõt/fl ia jos//şî-i gãta//

2'00"

E VI

cu colindéñi

[La Crãciun este vreun obicei ?]

pã iésté/...cãre merg copii...cu steãua/cu...sã cîntã cînti-
20 sã...ãşã pe la gãmur/şî cãre vre fi dã [é] ñ leu/doñ/cît vre...//
sînt mult copii cãre pleãc-aşã şî...

[Dar ai fost cînd erai micã ?]

n-am fost//bãietí mërze/fécille nu merg//núma bãietí//cu co-

lindéțî mérze...//să strînze...prima dată trăse popa pin sat//și
 cînd ajúnze popa în cǎpǎtu sǎtului/atúsa copíii din...să astrîn-
 ze aiísá toț la vále/și pleacă//fáse boț așa cu...cei legáce și
 afumáce la...coș/la țeléndăr cum fi spúne//și le fáse cu culór
 5 ășá//cu alb și cu négru//și dup-áia să strîng toț acólo/ie un
 kes la gít.../și copíii éia ai mis pleacă//în cǎpǎtu sǎtului a-
 cólo să strîng//și únu víne la đal și-ntrábă dac-a trácú popa-n
 đal sau nu//și dac-a trácú/atúns íei pleacă/și báce-m pǎrtá...
 cu...colínda//"amín ! amín! dá-m colácu și cîrnátu să mă duc la
 10 áltu !"/toț bat așa ím pǎrtá/și să duc...mái depárce//pîn-ajún-
 ze úne [k] únde să terminá//și cînd ajúnze...copíii únd-ar [k]
 dac-ar umplú késili/fiiecáre-í dá se áre: cocošái/píine tǎiátá/
 miárá/piárá/se áre fiiecáre uom...íi dá//și...cînd ajúnze la íel
 acásá goléște/dácá...mái în kǎpǎ [!] mái să dúse mái depárce//

15 1'45"

E VI

[Numele:] cîúru enáke [Sigla: E VII.]

[Locul nașterii:] íșálníța

[Vîrsta:] zéce

[Elev în clasa:] a pátra

20 [Familia: părinții originari din sat; mama - casnică; tatăl
 - strungar la Orșova; o soră - elevă în clasa a II-a.]

[Observații: vorbește degajat; influența școlii se manifestă
 prin amestecul de fonetisme locale și literare.]

arap alb

[Ce poveste știi să ne spui ?]

arap alb//

[De la cine o știi ?]

5 de la éa...tăcuáne¹ //

[Hai, spune povestea.]

arap alb//a fost odată un împără și...împărătu-ăla aveá trei
fi//și cînd a...împărătu aveá mai un frate/și iel a fost trimis
în altă țară/și împărătu ăla care iereá trimis în altă țară/a
10 fost împărătu verde//și ăsta care iereá aiice/ierá împărătu ró-
su//și împărătu ăsta i-a scri lu fratele lui/să trimeată din iel
...[é] niște copii/să vadă dacă is tar¹//pîntru la luptă//și iei
/[k] împărătu i-a da drumu la copilu mai mare/și s-a dus/și îm-
părătu a avut o pele de urs/s-a ieșit în căle lu copil/și copi-
15 lu-al mare a fugit//a fugit/și s-a dus înapoi și i-a povesti lu
tata lui/că a văzut un î...urs mare/și n-a putú să ține la iel//
și copilu mijlociu tot așa a făcu cum a făcu și copilu al mai má-
re/și iel iară s-a-nt [k] s-a-ntors napoi//și copilu al mic zice
cătred tata lui/să-l lasă și pi iel//și tata...a lui a spus că nu-l
20 lasă/că n-a putú...dar mai frați lui ai mai mar¹ n-a putú să is
încerce sorocu¹/dar măi iel al mic//și iel s-a dus în mijlocu gră-

¹ Tăcuáne = tat[ă] Ioane, formulă cu care copilul se adresează bu-
cului său sau vorbește despre el.

díni/și...acóló a venit o...o bába//și bába áia i-a spus că...
 să-i dea iei un ban și/ia va [k] fi va spune tot//și atunci iel
 i-a dad bani și... [k] un ban/și bába i-a spus tot f ce face iel//
 și iel s-a du^z la t^tta lui i-a spus cum/să-i da ármele/...să fi
 5 dea ármele/iel le-a curățá și dúpa áia s-a dus...in ográdă s-a
 uitát care cal fi plăce/și...a venit f un cal/cálu ála nu i-a
 plăcut f și iel a luat o távă cu...jăratic/...

["Jăritic" se spune ?]

cu jig/...și dupa áia iel a luat/și un...căpástru/și/cind cá-
 10 lu a venit/a mușcát o dátă din jig/și i-a dat ála cu... baráp alb
 i-a da căpástru peste cap//și^f cind/tot așa a făcut de trei uor^f/
 și^f dup-áia f...odátă cálu s-a scuturá s-a picát tuáte búbe [c] bú-
 bele de pe iel//s-atunc a spus cálu cátră aráp alb/s^á să súie pe
 iel și să uce [k] să-s însérce norócu/și...iel od [k] baráp alb
 15 s-a suiⁱ pié cal/și s-a dus pînă la lúnă/dup-áia pîn^l la suáre/și
 pînă la nó^{ur}^f/s-a dus//și cind^d a coborít i^v vále i-a spus lui cá-
 lu că:

"măi zupíne"/dácă nu să ținá/cădá jos//și cálu i-a spus: "asá
 am vru să văd dácă tu ieș^t tare/cum ai făcu și tu cu míne/cin m-ai
 20 da de trei uor^f căpástru peste cap"//

s-atunc iel s-a luat ármele/s-a lua mîncáre/și...a plecá/și
 cind a vinit tat [k] cin a ieși tătă-su d^v...de su pod/iel a lua
 páloșu ca să-l táie și/tătă-su i-a spus să nu-l táie că...fi táta
 lui/și i-a [k] și baráp alb i-a spus di ce fl...fi face frícă/și

tătă-su i-a spus că vrea să vadă dacă poate să/dacă fi tărîe/sau
fi slab//și atunci iei doi s-ar îmbrățișa și/a plecat a [ɛ] arap
alb mai depărte//[...]

și dup-ăia iel s-a dus/s-a dus/a-ntîlnit pe drum un uo care
s il kemá ġerilă//și...iel a prins toț copăci de...și mureá de frig
//și dup-ăia s-a dus mai depărte/a văzút un om cum ará și mîncá
tuáte brázdele//dup-ăia s-a dus mai depărte/i-a luat și p-éia doi
/ș-a ajuns la un rîu ș-a văzút că a fost un uo care-l kemá sečí-
lă//și iel a beuút tot rîuu ála//l-a...luat tot in ġurá/și
10 dup-ăia a plecat mai depărte//și a ajuns/a văzút un om mare care
să î [k] aveá mîinile mar¹ și să î [ɛ] încindá după pásăr¹//și
iel aveá niște árcur¹/și l-a lua și pi-ála//l-a lua și p¹e...uó-
mu ála al mare/și s-a dus la-mpărát//[...]

4'20"

E VII

15

cu sáinele

iarna noi...ne jucám cu sáinele [r] cu sáinile/și ne dádem de
p¹e un deal ajungém jos pînă la rîu//și dup-ăia ne bătém cu...
buș de zăpádă/și dádem in copii și...fi bágám zăpádă p¹e la ġit
//[...]

20 [Dar s-a întîmplat să cadă vreun copil în rîu, iarna ?]

da//

[Cum a fost ?]

cînd î ni-am da de p¹e/am veni de sus de la noi/a veni mai

muls copii cu mine pe o sâină și ni-am bîgat drept în rîu//și
 ieu am avuș [k] Cîzme/și dup-âia i-am lua pe toț afară/pe-ai
 mic/ș-am tras și io sâina/și dup-âia iar m-an dus//m-an cîrât//

[Și mama ce-e zis ?]

5 n-a dîs nimica//

o'5o"

E VII

O G R A D E N A

(com. Eşelnița, jud. Mehedinți)

data culegerii: 23-25 octombrie 1967

[Numele:] jianu nicolae [Porecla:] nația sufrască/așă ne
 5 spune//ne...polecrește pe noi/in ogrădena//cufrești//
 [Subiect chestionar. Sigla: O I.]

[Locul nașterii:] născut în comuna Uogradena veke//

[Vîrsta:] șizășasă d'an

[Știința de carte:] patru clasă

10 [Ocupații: agricultură, creșterea vitelor; de cîțiva ani este
 îngrijitor la taurii comunei.]

[Deplasări: stagiul militar în Banat;] în alte părți am umblat
 atîta cu...cu războiu//am fos pe...pe front în rusia/in
 caucáz/odésa...//pîn țară...n-am umblat decît...cu
 15 mîncă/am fost în comuna isălnița/mai depărte/n-am fos
 mai depărce...cu mîncă//

[Familia: soția din satul Tisovița (sat cu populație mixtă:
 români și sîrbi), com. Plavișevița; două fete căsătorite
 în sat.]

20 [Observații: știe puțin rusește. Subiect bun; la începutul
 înregistrării și a unor texte este foarte controlat, apoi
 antrenat de povestire devine natural și vorbește cu
 vioiciune și umor.]

úrsu

[...] și...acóló ier^oám io anġaját/la uóii^le-á^lea//și...vreu să spun [ε]

[De junci ziceai.]

5 ei ! și iei cumpără și...vo pătru jús//așá că n-ar găsi^l sâ
cumpere pătru jús/ar cumpără^l núma d^oi jús și d^oo vi^tál^e//și sí-
cá-i contracte^ádă/și...um^l fel de șmekerⁱie/cun^l spus^ei/...și-z^l
báni sfátului^l/ai...ai státului^l/i^l legáturá cu státu/și...drácu
mai ș^tie cum...//i-a lu^át primávara/pi^l lúná...mártie//jun^lcu-
10 lét-áia//áltu cu sí^s s^úc^e/áltu cu h^op s^úc^e/dú^pá cum ar putú^l și
iei sá...șéfi m^hei sá rú^pá//și mi i^o odús acólo la mⁱn^e//și io
i-^lingrijám/...zⁱua//ș-a mai vⁱnit ú^l áltu h^om cu h^o s^uárdá de vás
pi^l-acólo pi língá mⁱn^e//și...i-am l^ását i^l s^uárdá^l áia de vás//și
uómu-ála le l^ásá nuá^pta líber^e//...că nu ierá cucurúzá pi^l-acóló/
15 ierám depárce de sat/la d^oo^ze^l kilométár^l//și...intr-o b^uná đi-
mⁱná^tá hé dúsem cu h^oi^le/și sá d^ám și de vás//

și spúne uómu-ála cátrá mⁱn^e:"m^ái/láia"/sí^lcá "te dú^s acóló/
veđ și tu de vási^l-ála pe-acóló//cum stau/pi^l-únd^e sunt"/>

bun !//cⁱnd ma duc g^ásásc un jun^lculéce kar d^l-ai...intovărăși-
20 ri/...mort//nu do mort/núma sá zbá^lcá//io má uⁱt la i^lél/

"bá !" zíc cátrá h^ortácu meu/cáre i^oám cu i^lél/únu...grigóre
țirás^lcu/"bá úica g^or^he" zíc/"um bou d^l-ai n^oș^ti...ú...um bic
¹Sfát Popular.

d-éia/ũ junç/fi mort"//

"cum drácu ?" răspunde móşu-ála//vine şî iel/să úitǎ// "mă dǎ-l
drácu/ásta nu-i de lup/mǎ/mort"//

ier^{ea} îngăurít îspáce//şî d-o pártē şî d-ailáltǎ//şî dúpa...
5 áia né uitám pe iel/ş-áii¹ ierǎ s [k] tot scirjiát p^{ne}...búsî-
lí...p^{ne} tîmpi dinápói//su fund//

"mă !" móşu-ála/né-nt^{ab}ám noi: "mă úica góre/şe să fiie ás-
ta ?"//dácǎ lúpi na úice/lúpi l-a^rfi mîncát/l-a^rfi tăiá cu.../
l-a^rfi rup^t/bucát de cárně//iel iier^{ea} sup sínzele d-ís/di^rspátǎ//
10 e^h ! noi l-am lását acólo/cǎ nú doi^{er}éá mort/núma aşá/...sǎ clǎ-
cínǎ//noi atúsa...né dúsem ínápói cu úóile/la strúngǎ/acoló/şî
spúnem la...ála cáre ier^{ea} cu noi acoló/şî la móşu-ála ál cu vá-
sîli/şⁱ...anunţám îmedliá jos aiísa/^{am} coborít pînǎ und^r-ier^{ea}
drúmu...năţionál de maşín/şosáua forestérǎ/ş-a v^{enit} únu jos/am
15 anunţát şî...né vin jo [k] d-ísǎ né vine şefi nóşti acoló sus/îl
viéde la fáţa lócului...//ei/de urs/urs/urs//fi de urs úomorít//
atúsa noi...n-am ferít//cǎ urs ?...sígur cǎ da/de urs//n-am fe-
rít acoló//l-ar jupuiit/a luá piélea di pi iel...//şî tuáma s-a
făcú prúne ierǎ cíţiva prúni acoló-m poiánǎ unde şădám noi//tot
20 într-o búna đimináţǎ dúpǎ şe s-a cop prúnele pin lúna septémvri^e
/...úoctómvre/ierá prúne d-éşca de tuámnǎ múlcé acólo//într-o đi-
mináţǎ vǎd cǎ sun^t prúni...đispicát/rupt//aşá cráca ier^{ea} rúptǎ
ca p^{ne} písór/ca p^{ne} mǎnǎ/đesfăcút-aşá//đesfăcút prúni//mǎ !

¹ Gest.

"úica góre !" zíc/"se drácu-î cu prúni áşca ?"//

véním/vorbím noi doi/că numa noi doi er^oam pe-acoló/nói discu-
tám şi búne şi rále/..."mă ásta-î úrsu"//

úrsu-î úrsu/dîs şi făcút//prúni ier^oáu roş pe de mărziñ/pe
5 de jos/tot de urş//mai íreáu bălegár^î ca de vas áşá/to dí iel/ie-
rá cum a mîrcát mai náin^{ce} prúne//şi...anunţám noi jos aiis//ne
vin pădurári sus/acoló/cu brigadíri/pázásc la urş//noi am venít
sára/ne povestésc cîn vin:

"am viñí să pázím la...úrsu-ála//merzet să n-arátáţ cum...cum
10 fi/cáre-î socócala"//

ne dúşem acoló/le-arátám:"úitě cum ís rupt prúni"//da//mérzem
nápói/cîñ s-a făcút sára/..."háida să...pázím"//cáre cum...s-o...
cum fásem ñorganizáţie//ñorganizáţea ño fásem...î fiólu urmátór^î:

brigadíru spúně/sicá "dumnatá te dúş/na láe/...cu păduráriu
15 cutáre tē dúş acoló jos la grajd/pázás la prúnu cutáre"//alt pădu-
rár^î/cu...cutáre să dúşe//

da ne-ntrábám noi/"da dumnatá dom brigadír^î/cu síne m^îherz ?"//

"pái io nu mîerg//dá-uo drácu/se să mîer^s/să-m...să-m...să
mor ?!//pă ñúrsu-ála...dácă nu-l impúşc ála/...şi io nu mi-s áşá
20 ñokítór^î//nu ştiñ să ñokésc áşá bíne/dácă nu-l impúj dînr-ñ foc
/sígur că iel víne la míne/şi mə mîrcá"//

"pă da dácă...cu noi nu să-ntíplă ? cá io n-ám púşcă/io am
topór//şi dácă...továráşu pădurár nu-l impúşcă dînr-o...dînr-ñ
foc ?! é-am făcút io cu topóru ?"//

"e ! pă ăsta ce privește"//

ș-atușa n-am lăsat de iel...și șa ăstîz îi viu ărsu nostru//
 și ăstîz îi viu și să țîne tot î jûru poiéni mrăcúna¹ //
 5'00" O I

5

la măsuratu uóillo^r

ne adunăm toț atúsa la măsuratu uóillo^r/sára ne vorbim/...adî-
 că c-o săptămină naînce/pe zîua...pășcilui/ne vorbim că noi le
 măsurăm pîe sîsprîzese mai//și ne vorbim cíce zăse persuáne/sau
 dósprîzese/dupa cum vrem să fășem stîna de mare/ca să iesă la dóo
 10 súde sînzăs/sau la trei súde...//ne vorbim/fășem stîna//pe zîua
 cutare fășem stîna//și cîn le-n [ɛ] le-mpreunăm toț/ [k] sára le
 dúsem la únu/toț//toț n-anunțăm/și le dúsem aiis la năa hîuón/la
 țîrăscu² /le púnim la puarta la iel/și doi trei mulg la iéle/sá-
 ra//aăia doi trei le mulg pe-a lú toț/...la uoláltă/la o...la ũ
 15 loc//și lăpçilî ála...l-adúsem îñ casă/și cíț or fi îñ casă acó-
 lo puáce să bie dî iel/puáce să-l mînsé dî iel/sau să ie acasă/da
 nu mult/núma așá/cít-ũ...kilográm/sau cíc-o jumătă de kilográm//
 și...să tərmenăñ cu lăpçilî ála/sára/și mínezî dîmînață plecăm
 toț cu iéle/cít súnçem/dòisprîzășe/...cu dóo súde sînzej de uoi/
 20 toț plecăr cu iéle//fiiecarne...cetațan/însamnă că-ș păzășce uóii-
 lî//și mérzem toț dòisprîzășe cu uo stîna de uoi//păná...îñ júru

¹Pîrîu: Mracunea, afluent al Dunării.

²Se referă la subiectul Țîrăscu Ion (O II), în casa căruia se face înregistrarea.

d'íli/la amiaz//la uora d'osprizési/ne dúsem la strungá/...ai
 d'-acasă vin/căre mai de [k] muiera mea vine cu iedu intrag/fript
 /...u kilogram/sau doo/sau ho dimizana de vin/...sau doo trei
 lu [k] kilograme de tucă/de rakiie/...acolo sus//prajitura/
 5 m'espais/mai stiū io cum/da tot/tava intraga//trei crai de mes-
 pais in tava/tos trei i-aduse//s-acolo le mulzim intii/...s-apai
 ne punem masuram/...cam fiiecare cit lapc-a facut/cutare/...fa-
 sem strigar/doi masura/si-s fase strigare: "jiiānu niculae-a
 facut...doozej de oca//si bircu/...d-o galeata/si trii oca//
 10 țancu-ala//la ala-i spunem birc//
 [Se spune si "birc" si "țanc"?]
 da...țanc//ca pune țancu colo/ala/daca nu-i plina uoca/atunc
 pune țancu//si asa fase pi-ormă..."tirascu ion are atica oca//si
 atita...bircu d-atita"/am termenat/pune kag/acolo/si carle tre-
 15 ba sa ie de la uoi/basu-al mare/care are mai mult lapce//ala...
 ie/isepe sa...is lucrizeza brinza/sa-si face brinza/...si noi ne
 astrinzem/toț/la o...poienis-asa la o pogara/tot in juru strunzi
 /...si deskidem masa//fiiecare is pune...traista acolo/s-o-ncin-
 de jos/pi iarbă/incinde p'eskiriu/sau...masaiu/se are acolo/pe
 20 traista/si scuace iedu-ntrag/...prajiturli/m'espaisu/acreală/se-
 scu s-are/salata/sau vardă/sau castravet/...muratur¹ acolo scuā-
 te si...in kinam/insepem sa-kinam cu rakiie/haida acolo zice
 "năroc/năroc/sa traiasca/basu !//sa traiasca !"...dracu sa-i ie/
 si pi-ormă...insep si cu vin/mai mīncă coló/nu mai mīncă/...muie-

rile mîncă//cărîe...are plăşere să mînce//şi care are plăşere să
 bie mai bie şi ia/şi...mai avén şi cîc-un lăutăr/mai spûnem
 ş-alúia "ia mai zî mă/ia mai cîntă"...//ş-ápăi...dúpă se mai cîn-
 tă/şi mai zîse/şi mai biş/[...] ş-ápăi né mai înşepém ş-a tráze
 5 de pár pe-acólo...//

3'30"

O I

[Despre grai]

[Dar vorba e la fel aici şi la Dubova şi la... ?]

păi...noi cu dúbova//noi spûnem la dovléce/dovléce//şi dúbova
 10 îi spúne dulét//noi spûnem dovlét/ş-ăia-i spúne dulét//şi noi
 spûnem pe-acoló/iei spun pe-acălău//şi vorbés fuárce iut//şi nu
 né potrivim cu iei în vorbă//né-nţălezém/da...iei cu tótu o skim-
 bát de noi//

[Şi faţă de satele astelalte ?]

15 de...d-ăşca/de işálnisen né de nosbim/că cu vorbés mai mare
 aşá/mái pe...galánt//uámen [k] să ţin că-s uámen mai intelizánt//
 şi vorbés mai mare//

[Da'la Plavişeviţa ?]

nu/cu áia né cam potrivín/cu plovişoveni//da.../cu áia né...
 20 né cam lovím//da cu áia în sus/nu/cu sírbi-ăia/iár is ai dráculi//
 tisoviţa iar aşá//iár să ţin mai...mai galánt aşá/cu cê/cu şti/cu
 ...şi vorbés şi cu...şi sírbéşte întră iei/...sint întră iei mai
 mult şi sírbî//[...]

[Dar aici la Ogrădenia sînt alte vorbe ?]

da//șî ni nu vorbîm ogrădēna noi/noi vorbîm ogrădēnîa//

l'lo"

O I

[Numele:] țirăscu îon [Subiect chestionar. Sigla: O II]

5 [Locul nașterii:] ogradēna

[Vîrsta:] șaîză și dōî

[Știința de carte: școala cu limbă de predare maghiară:] pătru
clasă

[Ocupații: a lucrat la întreprinderea forestieră Orșova și la
10 Turnu-Severin; a fost minier la mine de crom și cuarț în
localități din împrejurimi¹.]

[Deplasări: stagiul militar în Banat;] am umblăt prin ungar̂îa
/...î războî/...pin tuată țara rumînească// [A lucrat la
Orșova și la Turnu-Severin.]

15 [Familia: soția este din satul Tisovița (sat cu populație
mixtă: români și sîrbi), com.Plavișevița; are o fată căsă-
torită, în Plavișevița, și un băiat căsătorit, în sat.]

[Observații: înțelege puțin ungurește; e abonat la ziare.
Texte legate; grai interesant în care alături de particula-
20 ritățile locale (fonetice și lexicale) apar fonetisme li-
terare și neologisme, legate de conținutul textelor.]

¹Vezi textul, p.168.

am fost minér¹

[Spuneai că ai fost miner, nu ?]

da/am fost minér¹//

[Unde ?]

5 la întreprinderea minéră ¹Orșova// [...] la crom.../la crom am
fost în golét¹/în lómur¹// [...]

[Și unde ai mai lucrat ?]

pe-ormă/de-acoló am trecut la ifét/la întreprinderea forestiéră-
ră/...am fo la ¹o măgaziie la órșova/...munșitór¹//...di la gáră/
10 până la măgaziie...în cărcám la cărúță/le dućám cu cărúțili pînă
la măgaziie aiić la mracúnea²...ș-așá c-am fost ș-aiića la mra-
cúnia...magazonér¹...ajutór de magazonér¹ aiića la...forestiéră//
am sta yro șásă luá acólo la...magaziia ásta...aiiśa/iar m-am
dus năpói/și iar m-am próangaját la mină/...tot la ímo³//la ímo
15 am lucrát aiića...în apropiere de...noi vo trei kilometri...de
sat/la cuarț//[...] aiić am lucrát mai mult suprafăță/...nu ierá
mină/sau galeri/cum să spúne//suprafăță/cariéră//[...]

l'lo"

O II

¹ Sat din com. Buceșnița, jud. Caraș-Severin.

20 ² Pîrîu, afluent al Dunării.

³ LMO=Întreprinderea Minieră Orșova.

pesculítu

te dusáí cînd ai vrut la dúnăriē și...pesculítu tot a fost...
 ș-atúsa [k] să vîndeá/il vindá la únu/la áltu/așá//îlr^oá únu cá-
 re ar¹endá dúnárea/și ála atúnĉ vindá pe la úameñ/cáre vrea să-l
 5 cúmpere...pesculíit//și né dusám/...rîdicám...cum spúnem noi/cu
 sácu...me^rgám cu sácu/ al dátá să prindá [i] péște/al dátá nu să
 prindá//

[Și cum pregăteai peștele ?]

piēștili...áia cînd il... [ε] aducám acásá//il curățám/și-l
 10 puám la suáre/sau il puneám íntfi ím vas la...s^á să [k] il să-
 rámbíne//ș-atúsa-l...puneám/il scotám la fum...sá s-afúme puțín/
 ș-atúnĉ íel să uscá/să fásá ca cum íi...^uno puámă cînd să púne
 să s [k] la uscát//șⁱ...ála l-am petrecút pánă cînd am ajús...de
 m-am dus/la mină//

15 [Ce pește se prinde pe aici ?]

diferíte p¹ne [k] diferít peșt¹ íir^oáú...crap...somm/...mai di-
 feríce...sábii cum spúnem noi/...sábii...așá spúnem sábi¹ne//ála
 íerá...așá...níșce álea lunz/subțír¹éle/sp^ruápe.../atíta¹ íeráú
 de...de láte/sábii¹e-a¹lea/da lung¹//scobár¹/...néșce plăncís¹ așá-í
 20 spuneám noi/plăntís¹ așá láte¹ ca^m cum íi páлма//ála íir^oáú mai
 láte și mai mar¹//scobár¹...mai...mai spúnem la úrmă la úni/tuș-

¹Gest.

cóvⁱ/aşá micúţ//áia sínéşte pescúţ aşá mic//áia nis nu preá
 cresc...în...în dúnăre//iel tot mai mult aşá rămíne ie mis//somnⁱ
 ...áia iar ierá...//

[Dar cum îi prindeţi ? Cu ce ?]

5 aveám un f...o plútă aşá pe apă/şi pe plúta áia aveám ũ sac//
 ...fácút aşá cu...dóⁿă biéţă aşá...máre/şi pe-ála-l slobozám în
 apă/şi rídicám//şⁱ iél...viná cíte um pésce//şi mai ierá...cu nă-
 pásta/aşá spúnem năpástă//

[Cum e ?]

10 iar îi máre aşá/da-i fácútă...ca o...cum fac feméiile...ásta/
 filé^uuríli lor/...rar aşá ierá//ş-aveá néşte plumbⁱ...pⁱñ...pe
 márgina iei...ş-áia o luvá...úómu să ducă la málu dúnări/... şi
 puneá/o prindeá cú [k] în dint/ş-odátă ũ-asvírle-aşá pe...în apă//
 şi dácă să nimeréá de jos de ia [!] péşte/rámíná supt ia acoló//
 15 ş-aveá aşá néşte sínurⁱ ca...marⁱ//de...să băgá pe-acoló şi nu
 mai ieşá péstíle afără de supt ia//ş-ála pe-órmá o trăgá uşór/c^â
 [k] aveáu o...o fríngíie//o trăzá uşór/uşór/până cînd vineá afá-
 ră//şi ierá péstíle ínúntru//ála să prindeá péste de fapt/tot mai
 máre//la năpásta áia//da la sácurle-ásta/prindá şi mai máre/şi
 20 mai mic/cum să nimeréá//

[Şi cu ce se mai prindea ?]

pái să prindeá şi cu...círlízé//om bíţá [k] um bít/c-o áţá/
 cu-o sfuárá/...şi a [k] ierá acátáte néşte círlíz-aşá//úngiţ să
 spúne//şi lăpádái áia în dúnăre//puneái néşte...mîncáre-n iéle

acólo/in úngiṭâlĕ-ăleḡa//ș-o lăpădăi in dunăre//și cum [k] iéle
 stătau cam pe desupra...ăpi/legăi ȝ...un dop/cum spūnem noi/o
 plută/...dĕ iéle/și stăcă mai pe sus//și péștili viăna și...cîm
 prindă dĕ...cîrlîgu-ăla...așă ieră de ascuṭi de...îl prindĕă din
 5 gură//și iel nu mai scăpă de-acólo//cîn trăgăi de băṭu-ăla afară/
 vidăi că băṭu-nĕpe să trémurĕ//trăgăi de băṭu-ăla merĕu/și sco-
 teăi și péștili afară dîn...cu [r] cu cîrlizele-ăleḡa//

[Și altfel mai prindeai ?]

și mai...prinde...cu oriĭ/acúma//iéstă ȝ [ɛ] ásta o...iăr așă
 10 lúngă-i/ăre păn la cînj métri//ș-ăia árĕ nĕște...bolován legăte
 dĕ ia/ș-ăia s-așază pă la fúndu ápi//

[Cum îi zice ?]

oriĭe//ș-atú^{nc} mĕrĕge-așă pe...pe-ápă/incĕt//și iar cîn să bá-
 gă-n ia/nu mai iásă péștili din...//și la un timp/incĕpe ála să
 15 trăgă afară dĕ...ăi doĭ pescărĭ/căre-s în bārcă/...și trăge și
 scuăte și péștili din ia//cînd [k] dăcă să nimĕre/jĭ dăcă nu să
 nimĕre [!] îl scuăte guálĭ//dăcă nu să nimĕre niĉ um péște//

[Da "bărci" se spune aicea ?]

orăniṭă//orăniṭă să spúne...cum am spus noi pe bătrîn/iar bār-
 20 ca să spúne ș-acúma//și bārcă și orăniṭă//dĕno fórme să spúne//
 cĭ noi...noi am spus/inaiince/pe tímpurli vek/cîn a fos/orăniṭă//
 iar acú s-a mai...s-a mai skimbă mai spúne și bārcă/da noi tot îi
 spūnem orăniṭă//

5'00"

O II

[Despre originea satului]

5 Țogradăna nóo [k] a véke [ɛ] zise că ieⁱ s-au făcú dím yum
 pescárⁱ//...a vinít pe timpurli cîn a foz/dumnezău știe cîn s-a
 făcút sátu-ásta//...a viní Țescái pⁱescárⁱ pe-aiísa/și s-a Țoprit
 10 pe-ási/pe la mal//ș-așá că ieⁱ tot a stat az aⁱia/míne aⁱia/
 ș-așá că s-au...au adús ieⁱ pe síneva/vo feméne/și...s-au denumít
 sat//ar făcú^d ieⁱ pe-ormă tot úni dín álți/pîn s-a făcú sat//și
 dúbova/camúnă dúbova zise că-i făcútă dí un hot [!] //ar veⁱ
 néște hot acoló/și...s-ar [ɛ] așezát ieⁱ acoló-n...în cótu-ála//
 15 iéstă o cotitură aⁱia/nu-i depárte/și s-ar așezát aⁱcoló/ar stat
 acoló...án de zíle/pân s-au...înfințát...mai máre banda lor/și
 pe-ormă s-a făcút sat/și să numește că...sátu dúbóva íi făcú de
 néște hot//și ásta-i făcú de pescárⁱ//ogradăna//

[Și a nouă ?]

15 núma Țogradăna a [ɛ] a véke//Țogradăna nóo/...ásta-i vi-
 nít-acúma...de vro...no sută și séva de an/iéstě//cam vro sută
 cínzej de an puáte să fiie//ásta-s viníz dín cȚeșoslovásia//nu
 sînt rumín//

[Dar ce sînt ?]

20 pemⁱ//noi spúnem pemⁱ//da ieⁱ de fapt...cêh//...noi spúnem
 pemⁱ//ásta-s vinít...ar fost aiísa/sus/pe dal//cînd i-au odús pe
 ieⁱ//iar...is coloníșc vinít//i-au adús/ar fost pe dal/și ieⁱ s-a

[ɛ] în vo/în yun timp/atúsa/...a foz vo sésșetă atîta dē máre/...
 și n-ar mai avút apă acólo//și s-a pus o...o [ɛ] așa să spúně/o
 coléră...pe iei/ș-atúsa iei a doborí jos//ar murít...jùmátáte dîn
 iei...d-acólo di...dîn sátu-ála/dîn Hogradéna nóo//ș-atús a dobo-
 5 rít/ar viñít aiís la...primáriu nóstu/cun s-a spus primáriu atú-
 sa/...a viñí și s-ar rugát/și...s-ar in [ɛ] cu întreprínder¹[k]
 cu [ɛ] cu áșta/cu...notáriu/cum a fost atús/și i-a doborí și pe
 iei aiísá jos//da iei de fapt ís...pem¹//d-acúma/prea puțín mai
 sîn dîn ei//că pártē dîn iei s-ar dus iar năpói în cęoslovása//nu
 10 mǎ...sînt...acú s-ar cam...skimbát//ís...rumíni s-ar...luwát pe-
 móis/pemóis a luwát rumíne/ș-așá că s-ar...apruápe s-ar înșepú să
 să piárdă dîn...dîn iei//

[Cum ai spus ?]

rumíni a lua pemóis/

15 [Cum ?]

pemóis dîn áșca/feméi//...și pemó [ɛ] pemóis [k] pémi ar lu-
 wát...rumíne d-a nuáște//...pem¹ și pemóis¹ //noi așa lē spúnem:
 pem¹ și pemóis//áia ar luwát...s-ar însurát/ar luwát...rumíni ar
 lúwá pemóis/...iar...pémi ar luwát rumíne/ș-așá că s-ar [ɛ] a-
 20 prúápe sîm perdúț//prea puțín¹ măi [k] mai sîn dîn iei cáre-s...
 ís pem¹ adevărát//da híis nu cred că s-o mai [k] o mai fi vrúnu
 cáre-s...pem adevărát//ís toț de-ai skimbát//cum...cum ie vórba
 sîn mistríson acúma/númai...

25 ¹ Anchetatorul nu înțelesese termenul "pemóis". Ca răspuns la nedumerirea lui, subiectul repetă termenul.

[Cum sînt ?]

mistri^on/noi a^șa sp^uñem la d'^éșta cáre...nu-ⁱ n^ís rumⁱn...
 curát/nu-ⁱ n^ís...nám^t/nu-ⁱ n^ís pem/mistri^on s^ícâ/^uámen^é mistri-
 s^on//

5 [Dar ei se "deschilinesc" de români ?]

iei^u da//da acúma nu sã pre^a des^kilínesc//tot acéias^u lúcu lú-
 crã și iei^u/...la h^uórã tot...și iei^u cu rumⁱnⁱ nu mã sã-ⁱ [k] nu
 sã mai^u cáuutã cá ie romⁱn sau iⁱ...pem/iei^u-s tot acéias^u//c-apruá-
 pe^u le doi^é rumⁱnⁱ máu^u//

10 3'50"

O II

stîna

cîn fásem...primãvára mai^u alés^u/...pe la șásã mai^u/cam zése mai^u
 /atúsa fásem o adunãre/...șapte/^uob/zése inș^u/...cîț...vrem [k]
 crédem noi cá sã ne ímpre^unãm/ș-al...sp^uñem atús: "cíce víte ai^u
 15 tu/...cíce áre nãla/cíce áre-^ãl"//și pròp^uñe^u cãzu-așã cá...cíce
 cam vren^u s-adunã^u//^uo sútã sînze^z/dó^uo sútie/...trei sútie//^utúⁿ
 sp^uñem: "ãla áre-atí^ta/ãla áre-atí^ta"//atúsa ^{hu}otãr^u:"dumínica
 vi [k] símbãta viit^uãre/...mãsurãm ^uoile"//atú^u la mãsurát ñe dú-
 sem toț acoló//și copii^u/și feméi^u/și bãrbãț sîn toț acoló//le múlge
 20 fiiecare pe-a lui^u/ș-atúsa...dúpa še l^é-a muls/avém ^uo uócã//^așã-ⁱ
 sp^uñe uócã//cu uóca ^uia mãsurã a lu fiiecare lãpte//ím pãrte//ío
 puâte am zãse ^uoke/ãla áre dó^uã/ãla áre dóoze^c/...ș-atúsa/dúpa
 s-am termenát...cu mãsurát^u-ãla cu uóca/atús avém ^uo gal^éãtã așã-ⁱ

spúnem noi//al tîniě opt ocá d'-a [ɛ] d'-ála¹ //vádră așá-î spú-
 ñem//ș-atúsa cu áia luvám...umplém cu hóca/vádra áia/ș-atúsa-l
 turnám//vedém cíte vědre d'-éleā...s-a făcú đin...tod láptil'-ála/
 cíť...cíť am muls/...a lu toť//iar dúpa...se am...ș-atúsa vidém
 5 cáre-î măi máre...spúne básu: aála cáre áre măi múltě hóke//ș-a-
 tús ála rămíne și ie láptilě ála/al cáre-î măi máre/básu/așá să
 spú^{ne}//ála atúsa...iș púne kēag ĩ_lápce/...adecă iș púne kēag
 ĩimediát/...ș-atúsa pánă...să ĩŋkágă láptilě ála/iásă cu toť afá-
 ră pe-o poiánă/sau...la ũ_sălás/sau ún_să găsăsc/acólo tot nátu
 10 ár^îě cíť-un miěl fript sau/iěđ fript/și...pírjítúr^î/și...diferíte
 mîŋcárúr^î//toť să pun acóló pe...la rînd pe poián-áea/și mánĭŋcă/
 și beu/și...măi cîntă/măi juácă...acólo áea...//dúpă s-ar mîŋcát/
 ...ar termenát/áia pleác-acásă și...ála se-î básu al măi máre ră-
 míne acólo//la...să-ș ie láptilĭ/brîŋza áia//ău ĩŋkégát/s-a făcú
 15 străgáťă/...dup-áia...noi așá spúnim/hó...o mēstecă/o borîndăiě//
 străgáťă áia să...s-așáză pe-órmă jos la fúndu lu cúmpănă/...hó
 spárzě tuátă//la fúndu lu cúmpănă/ș-atús áre străcurátór^î//...áșťa
 [ɛ] strecátór^î//áre strecátór^î/și lě púně...străcátór^î p^îě ŋo
 gúrá đe găleátă/sau pe-o gúrá đe căldáre/căldáre...cum ĩŋ căldárea
 20 áia máre/se...să fiérbe húrda/púne pe álea și...străcură tot đá-
 ru-ála đin...đin...cășu-ála d'-acoló/și...l-adúnă//și să fáse cá-
 șu-ála máre/únu/dóc/sau treĭ/sau cĭnc/cíte gălěť a fos/cít ĩŋ
 stĭna áia de máre//ș-atúse/il [k] l-au oduná tot/cin_săsě căsur^î

¹Un subiect ocazional sugerează: "vadră".

cîte $\dot{\text{a}}$ -a făcút/...ș-atúsa/dúpa se $\dot{\text{a}}$ lăsă să să scúrgă bine đáru
din $\dot{\text{a}}$ l/...il tae pe $\dot{\text{a}}$ o mäsă sau...pe s-äre/pe $\dot{\text{a}}$ o mäsă/...și-l
púne p $\dot{\text{a}}$ e comárnic//

[Cum e comarnicul ?]

- 5 comárnicu//comárnicu- $\dot{\text{a}}$...din pátru furc $\dot{\text{a}}$ //făcú [k] bätú pátru
furc $\dot{\text{a}}$ /și púsă đeasupra něște lémne/...și púne túfă/frúnză//đe-
súpra p $\dot{\text{a}}$ -el/și p $\dot{\text{a}}$ e frúnza ága pún $\dot{\text{a}}$ e feliiile de caș//la rínd//
ș-acólo o t $\dot{\text{a}}$ n $\dot{\text{a}}$ e//o z $\dot{\text{a}}$ /or d $\dot{\text{a}}$ o/cít stă $\dot{\text{a}}$ el acoló//p $\dot{\text{a}}$ n să úscă cá-
șu-ála/să fáse...gálbin//...acólo sus/iar c $\dot{\text{a}}$ nd a plec [k] c $\dot{\text{a}}$ nd
10 au termenát $\dot{\text{a}}$ el đe...ș-a lvat atíta...socuáte-așá: $\dot{\text{a}}$ o uócă/la o
úocă $\dot{\text{a}}$ e d $\dot{\text{a}}$ o gálét//de lápte//dac-o avú zéce ocá/ $\dot{\text{a}}$ e...d $\dot{\text{a}}$ ozěj de
gálét//iar dac-o avú c $\dot{\text{a}}$ nc $\dot{\text{a}}$ / $\dot{\text{a}}$ e đése gálét//tot așa il socuáte la $\dot{\text{a}}$ o
úocă d $\dot{\text{a}}$ o gálét//a termenát $\dot{\text{a}}$ el/iș $\dot{\text{a}}$ e cáșu...ála đe pe comárnic/
le púne [k] il púne iar $\dot{\text{a}}$ n strécător $\dot{\text{a}}$ /sau... [ε] $\dot{\text{a}}$ o cotărítă/...
15 dáca- $\dot{\text{a}}$ cu cărúța acoló/cu cosíia/il púne- $\dot{\text{a}}$ cosíie și v $\dot{\text{a}}$ n-acásá//
dáca- $\dot{\text{a}}$ cu...n-äre cosíie n-äre n $\dot{\text{a}}$ mica/il $\dot{\text{a}}$ e cu spátíli//il $\dot{\text{a}}$ e piě
o...cobílcă/pe-o cobílcă/așá- $\dot{\text{a}}$ spúne/sau $\dot{\text{a}}$ o buátă//il $\dot{\text{a}}$ e $\dot{\text{a}}$ stră-
cător $\dot{\text{a}}$ /il leágă bine/și-l $\dot{\text{a}}$ e cu spátí $\dot{\text{a}}$ /și l-adúse pán-acás//ví-
ne-acás și spún $\dot{\text{a}}$ e...la $\dot{\text{a}}$ l cáre [ε] urmeáză că să dúcă m $\dot{\text{a}}$ nezí//
20 să dúse la ála și- $\dot{\text{a}}$ spúne: "m $\dot{\text{a}}$ i" cum il kámă//"m $\dot{\text{a}}$ n $\dot{\text{a}}$ e la $\dot{\text{a}}$ ára cu-
täre la... $\dot{\text{a}}$ ej đimíneáța la năprór la uoi $\dot{\text{a}}$ //ála štíie/să dúse m $\dot{\text{a}}$ ne
đimíneáța//ála $\dot{\text{a}}$ ar așa fáse//cum a făcú ș-al đintíi//a d $\dot{\text{a}}$ ile $\dot{\text{a}}$ /
sau a tréia z $\dot{\text{a}}$ c $\dot{\text{a}}$ nd termenă ála/iar v $\dot{\text{a}}$ ne-acás și dá/...spúne la
állált//așá că pánă c $\dot{\text{a}}$ nd să termenă tot/ála șapte/ $\dot{\text{a}}$ opt/sau zése

uămene cîț ar fost în...în adunarea lor//atūs iar devine...la
 bas//iar să [ε] cîn iel ajúnze rînd/iar...vine și-i spúně: "băi
 /te dus mîne la uoi"//ș-ășá că în continuare se...să iě var-ăia
 de la uoi//din mai pănă pē la uoctóbăr//cam cînē luá jumate//

5 [Și pe urmă ?]

pe-ormă/tuamma/atúnca la uoctóbăr/...fiēcăre să dúse/cum să
 hotărăsc iei//la întîi uoctóbăr/...o la cînșprizěse octóbăr/sau
 cîn să uotărăsc iei/"spărzen stîna"//atúsa cîn an spart stîna/
 nîe dúsen tot/și fiēcăre-ș ie vîtili lui//uoiĭe lui sau căpre/
 10 se are//...le-adúse acásă//ș-atūs însēpe să úmble fiēcăre cu a
 lui//

6'30"

O II

úrda

dúpa s-am înkegát/...am adunát tot càșu-óla/rămîne zăru-ála//
 15 zăru-ála-l...ai o căldăre máre/...și căldărea áea o luám ș-o
 púnim pe...doo furc¹/ș-un lemn așá //spune căldăr¹ la ála//sau
 un zălăr¹//dácă iir^{ea} [k] ĩireám/iira [k] sîntem la o colíbă/iĭ
 spune đălăr¹//i de fier...ca ũlant//ála l-agăță sus la coș/cum...
 ĩireá de bătrînetă/l-agăță sus la coș/ș-are un cîrlig/și púnĭe
 20 căldărea în cîrligu-ála//făce fócu de jos/...de căldăre/și-l tí-
 nē-acólo//și tot méstecă încét așá-n...în căldărea a^{ea}/cu...ur-
 dăriu/așá-i spúně urdăriu//făcú de-um...um băț așá² ...de lung/...

¹Gest: mîna întinsă în poziție orizontală.

²Indică, cu ambele mîni, lungimea urdariului.

ș-acólo în capu lui legát...cei/cum an spu^z noi^c tei/și teiu á-
 la-î crapát asá//...și cu-ála tot mesteacă-n...în căldare//și
 mestecînd asá pánă cînd...să rădică...dîn dĕru-ála...tuátă grásí-
 meá áea/să rădică sus//deasupra...zărul^u alúea/ș-áia să numeș-
 5 te úrdă//atús áre un í...cauc d-éia cu sur//...și-l ie și-l pú-
 ñe-ĭ kĕsu-ála de úrdă/cun să spúne//adună úrda de pe íel¹//iară
 rămíniĕ dĕru-ála...//cáre-î máistor de făcút úrdă/rámíne dĕru-ála
 viĕrdĕ//ca cum íi paháru ásta¹ //vĕrde rămíne//al cáre nu-î...
 nu-î asá máistor/sau í-a da fócu preá tare...s-asádă mai...úrda
 10 și jos la fúndu căldári//ála nu-î asá túlburĕ [k] nu-î asá lím-
 pidĕ dĕru lui//íi mai túlbure//iar la álea ĕe rămíne-m fund/íi
 spúnĕe rásúr¹//că rămíne cu...bucăt de úrdă dîn áia//

1'45"

O II

- [Numele:] fúlga íelĕna/í...uogradĕna vĕkiĕ/númăru dóo súde
 15 șáizeșĕopt/dís baba néni// [Sigla: O III.]
 [Locul nașterii:] în comúna uogradĕna/aiís în cas-ásta//
 [Vîrsta:] șapteze și sís
 [Știința de carte: școala cu limbă de predare maghiară² :] pá-
 tru clásă...primárĕ//asá a fost în típu-ála//
 20 [Ocupația: casnică] am lucrát acásă/am gospodărit/tótă díua//
 ásta mĭ-a fost...lúcru//
 [Deplasări: în timpul primului război mondial s-a refugiat în
 diferite comune din jud. Caraș-Severin;] apă am fost asá

¹ Gest.25 ² Vezi textul p.179-180.

cu drúmu//...dăcă m-an dus la fáta mea la lugó/j/cîn a
foz la s [ɛ] sanatór acólo/da așa...la se să mă duc ?//
și la șimiánu¹ am fos iar la mormintáre//da...altúnde
nu//

[Familia: soțul din același sat, mort tânăr într-un accident;
patru copii, morți și ei; nepoți în sat².] -

[Observații: subiectului îi place să citească povești și poezii. Ocazional scrie bocete³ și un fel de orații de nuntă⁴. Bună cunoscătoare a tradițiilor și obiceiurilor din sat. Excelentă povestitoare; stimulată de prezența unui auditoriu interesat, răspunde amănunțit la întrebările tematice și narează întâmplări din propria-i viață, povești și snoave populare. Debitul verbal deosebit de mare. Grai bogat în particularități fonetice, lexicale și morfologice.]

[Amintiri despre școală]

pă am învățat unguriéște acólo [ɛ] la șcuálă//ierá dascál
unguriésc/rumíneșce níis un cuvínt//intíia uáră cînd a venít...f
...cărț/nę-a dat/a fost scris...aiísa a [ɛ] scris unguríeștę și
díncașe rumíneștę⁵/că să pucém noi să...ne s-al... [ɛ] să ne prin-
dém cuvíncele//și pi-órmă n-am învățat/ș-am vorbít unguríeșce ca
núnğuri//ș-atús am învățat pátru cláse/dúpa aia am făcut proși-
tánț...//proșítánțá aia/dúpa s-am ieși díń șcuálă/ne dusám de dó

¹Comună suburbană a municipiului Turnu-Severin.

²Vezi textul p.181-182.

³Vezi textul p.182-183.

⁴Vezi textul p.191-194.

⁵Gest.

uorⁱ pe săptămîină//proșitânt/așá le zîsá//áia iar învătám séva/sé-
va/așá né mai întrebá/șⁱ áia a fos tuátě școála//

[Cum se făcea, ungurește sau românește ?]

tot ungurⁱéșcé//tot ungurⁱéșcé...ș-ă...

5 [Dar cum se făcea ?]

né da căiét ca și la șcuálă//căiét/o cárce/da nú né da acásé
.../d^e-acoló din șcuálă né da cárta/ș-o-^émvătám acoló/și...iar le
lásám acóló/cíte dóo sásurⁱ/nu stam mai mult în șcuálă//atîta a
fost//

10 [Și cîți ani aveai atunci ?]

pă am avút î...la dóisprizés-an am ieșiⁱ din șcuálă/ș-ám ma
făcút păn^u la pátrisprizése an/proșitânt^é//așá s-a zîs//

[Ce vă învăța ?]

pă né-^émvătá/cum să-^é [É] cum kámă mäsă/scamn/romin^éșcé [?]/
15 că să scim/să spuném și la álti...//éi...de gospodáriie/cun^u să
lucrám î...//da ierá dásca^u rumínéz/da né învătá ungurⁱéșcé/...
așá a fost iél//și d-atúsa/a státút șcuála ásta ungurⁱáscă/pănă
cînd a vînit rézbóiu mondiál//î răzbóiu mondiál s-a pierdú
șcuála ungurⁱáscă/ș-atúsa a vînit...rumíni/...pístă noi//ș-atús
20 am învătát rúmínéșcé...al cáre-a fos^u la șcuálă/ió n-ám mai fos/
că io am fost...și măritátă/cîn^u a vîni șcuála/cîn^u a [É] î răz-
bóiu mondiál//

[Din viața subiectului]

^am avú doi copii și dóo féce//amú toț ar murít//și bărbátu/iz
 dóozej de an^o murít//și părinți me-au murít/...tátă-meu a murít
 a avút...în n^oo s^ute n^oo/a avút i tréizășòp^d de an//și máma a mu-
 5 rit acúma în i...șáizeshi...i șáizășunu//a avút n^oozeshtréi de an//
 a trăiit v^áduv^á...mai mulca cu bărbát//și bărbátⁱ-m^o a murít în
 i pátruză și...șápce/ba pátruzeșopt //ș-ă r^ámás v^áduv^á d^l-atúza/cu
 dóo féce...//únde/o fátá am avút coló únde-i cazánu/únde fusérăt
 sus/și úna am avút în orăș//d^eia a r^ámáz doi copii/d^l-a de la orăș
 10 /și d^l-áea m^árⁱh^e...^aseia únde fuséi la cazán a r^ámás dóo féce//
 áia-i fátá iei cáre fu aciⁱ a mai mică/și mai úna...d^l-áiisa de
 língă...sfat ș^ád^e//

[Dar de ce au murit fetele dumitale ?]

a mică a murít cu plămíni/ș-a m^áre cu iⁱnima//

15 [Cum s-a întâmplat ?]

áte-așá//a căpătát [k] a ajutát la cazán/ș-acoló a r^ásít/și i
 s-a m^árit iⁱnima/...și a șázút iⁱspítál...iⁱspítál a murít/în
 Nórșova//ș-a mică/a fost pátru an iⁱșánătór¹//a fost la am^árída¹/
 a fost la lámna² /în r^áegát/...a fost în tímíșuára/a fos^t la lu-
 20 gój/a fos^t la poiána m^árului³/n-a avú sé-să-i fácă//a căpătát com-

¹ Com. Amaradia, jud. Gorj.

² Satul Leamna, com. Bucovăț, jud. Dolj (com. subordonată a municipiului Craiova).

³ Sat din com. Zăvoi, jud. Caraș-Severin.

plicăȳie/și d'într-ăia a trebúii să muără//^a căpătát un hovár/f...
rińiki/ficátu/...la plămín ĩ-a trebúit ĩ [-ei] alimentáȳie grá-
să/alóra ĩ-a trebúit reġim/și ĩ-a spus dóctori/că trebě să muá-
ră/o de úna o de trei//ș-ar murit//ș-a rămás un copíl de nuăo an
5 /ș-únu a rămás de șasă an de ĩa...//și le-am făcú și lor poeziie
/să vez¹ ce frumuásă-ĩ...//dóru miěu se l-am...dus ĩo/se l-am pe-
trecút//¹ așa a fost¹ //

1'30"

O III

mi-s măistoră de cárce

10 [Da' citești ? Iți place să citești ?]

ă !...ĩm plásé să sícesc ĩo !...//mi-s măistoră de cárce ca...
ca un⁵ filozóf//

[Ce citești ?]

[E] de povést áșca-m plásé/áltásé nu//de [E] d-éșca de...
15 bôcete-m plásé...//áșca le scriu cît stau ĩo acásé//cĩn ĩm víne
míie pe sárbător¹/se-m víne miě-ĭ cap așa/le pun pe arcíiě//și
pi-óma cĩnd ĩe vrheme le sítésc...//mă mai plĩng...//

[Da' cărți de unde iei ?]

ă !...pă¹ le-am cumpărát de la lí [E] librăriiie/și le-am
20 luá de la bibliótecă/ș-am căpátá de pi⁺sat//le ĩeu/le sícés
și ĩar le dau napóĩ//

[Ce cărți ?]

¹Oftează adĩnc.

de pov¹éşć//nu álce cărţ//románe nu//nu-m pláse să sícésc//

[Da'poezii citeşti ?]

áia le sítés/dacă le găsásc//ím pláse să le sícésc//

[Da'dacă ai învăţat ungreşte, de unde ştii să scrii româ-

5 neşte ?]

ō !...pă io am ştu să scriu rumínéşcé...ca...ca orşicáre d'in
lúme//

[Cine te-a învăţat ? Cum ?]

io !//bíne !...pă io m-am uitát f...am scris şi unгурéşe

10 ş-an scris şi rumínéşe//dac-aş fi fost io la şcuálă/aş fi fost

...duámă máre ástáz//núma nu m-a dat părinţi//

1'05"

O III

núnta

cîn să îndrészés doi băiét la noi/fáta cu baiátu/părinţi...nu

15 şciú/că ieí să ndrăgostésc amíndói//aşá baiátu spúne la părinţ:

"úite ce/mámo/tátă/io ím pláse p¹ne fáta cutáre/ş¹vreu s-o ieú"//

"ei/dacă vrei máiki s-o ieú/merzém la ieí"/la vorbír¹ne să duc
íntíi//să duc la vorbír¹ie/aculó să duc cu [k] ieú námurli/i...ieú

[ɛ] ínél nū...de cunuíie [k] de logódnă mai ínél d¹-eilált/i¹

20 ie ũ lanţ la gít/i¹ ie¹ sérseí/i¹ ie¹ n¹o fústă de tergál í/...pantófi

...

[Dar înainte ce îi lua ?]

înai^înce nu-^î lwa ^înimíc !//cînc^î ai [k] fost io/vi^îná [k] a vi-
 ñi sócri-mio c-o sticlă^î de rákiie/ş^î cu sí^îs flórinţ báni//ş^î c-o
 peré^k de čerséi^î cu trei^î rînde/^îhir^îşáú d-á^uur//áia m-au^î adú^îs iél
 sí^întă//iel ş^î c-un cumnát al lui//e^î acúma să duc cíte sí^îsprízé-
 5 sé/...cíce dóozás^î să duc la...vorbíri^îě//ş-atú^îsa/...fac acólo vor-
 bíria/ş^î sá [k] hotárés^î cînd fac peţála/...dă^î nu/nu ma^î fac peţá-
 la//áia-^î peţála/cu vorbíre^î cu tót//ş-a [k] î^î ca loğódnă//fáse
 nu [k] muzícă adú^îc acólo/juácă/cíntě/ş^î să hotárésc^î î^î se dátă^î să
 fácă nún^îta//cím^î fáse nún^îta/atú^îsa-^î cumbără...suácra la miriásă/î^î
 10 cumpără^î vuál-ola/şlá^îner/nó^î aşá-^î spuném de bătrín//

[Cum?]

şláier//de bătrínéţă aşá^î -a spus//î^î sú [k] cumpără şláier/
 cumpără cunú^înă...//ş^î...miriása^î îş^î fáse...fústa^d de miriásă/noi^î i
 zísám súc^înă p^îre vrémur^î//aşá//da^r p^îre vrémur^î atú^îsa n-a fost nis
 15 súc^înă//a fost...cămáşă/súcur/cotriéntă/ş^î láibăr^u//n-a fos^t fús-
 tă ca acúma/súche d-áşca//ş^î álă^î le fásá mireása//papús/tot/a i^î
 a fost//ş^î...î^îasta...soc [k] ásta/mírili cumpără núma şláieru ş^î
 cunúna//áia a fost a lui//

[Dar "mire" se zice ?]

20 noi ícám^î cínăr atú^îsa/nu míre//acúma-^î zíse míre/da noi ícám
 cínëru//cínëru cu cínëra/n-a fos^î miriása/miriásă-^î z^îcă mireásă/
 da/cínăru cu cínăra//aşá a foz^î yórba la noi a bătrínáscă//ş-atús^î
 s^î dúşáú...la nún^îta...// [ε] úmblă sára/víne muzícă la băiát/bă-
 iátu táiă...o uái^îě/fásě cápu/máţíle/ficáţí//...le fáse la...muzi-

cînt sára//mîineđi [k] áia mîncă muzicánti sára/plăcă piŋsat...
 //să duc piŋsat/úmbă de la úşă la úşă//intîi să duc la náşu/fá-
 še stágu//fáşe stágu la náşu/acóló...il' [k] să vorbiés cît nuntás
 árhe náşu/náşu ie síis dim párcă lui//şî...cînăru ie cît fi trébă//
 5 şî miriása to^d la fiel/cíce námur^t áre ia//şî...umbláu şî diminá-
 ța//dimináța z^dducáu la náşu -atúsa fásáu stágu//acoló//atúsa
 aviáu stagⁱ țesút î^rrezbói/acúma nu-ⁱ mai/acúma-ⁱ de la sfatⁱie
 stag//da^tatúsa aviáu țesút î^rrezbói/alesátur^t/cum is [ε] alesátu-
 ril-ásta² //țesút î^rrezbói/şî puná o pînză róşie la mijlóc/...şî
 10 d-o párce puná peşkiriu/şî d-o párce iar peşkir^t//şî le puná...
 m^háru/...î^rvir la stag/şî puná flor^t şicuiⁱicé/busuióc/...şicuiⁱt
 şî^tcu...d-ésta...fòim^fir şicuiⁱt//şî-l fásáu/ilⁱ kiáu frumós aşá
 máru/şî cuáda de la stag o-mfășurá cu brásir^t/cu...noiⁱ spúnám bră-
 sír^t/da^tacúma le zíse...b^hécé//da^tnoiⁱ brásir^t le spuám//îmfășurá
 15 cît ier^oá cuáda/pánă la...und-o puná im^briú//ş-atúsa zísau [k]
 ş-umbláu dimináța de la úşă la úşă iar/acúma nu mai úmbă//acúma
 úmbă núma sára...cu núnța//da^tdimináța nu//dimináța acú^m să duc
 la náşu toț şî...d-acóló să duc la miriásă//ei^d da^tatúca umbláu
 şî^tdimináța piŋsat//merzáu la miriásă/miriása...băgá inúntrū/aviá
 20 ...uámen^t tári/doiⁱ tréi/flăcăi/námur^t d-a ei/şî țínáu la úşă//
 áia d-acóló strígáu: "deşkidés uş [k] deşkidés úşa//să vînă...
 c-av^hém uŋ^căpriuór/víne din depártare//şî víne c-o coruánă máre
 /să dúcă la...cînăra"//

¹Sfat Popular.

25 ²Arată spre un ștergar din perete.

cînăra zîse "noi avîem" [k] ăia dînuntru zîse "noi avîem uo
 căpriuară sprintenă/șî trăbă plăcîță bîne cu aur și cu arzînt"//
 ieî/băgău pe coló/crēpău puțîn úșa/și băgău cîc-um ban/cîte
 de sîs bań/de zése bań așa...fășău bajócură//ăia nu vrea să lase
 5 úșa//până plătește bîne//ei/ș-așa adună ăia băgău bań acóló/până
 puńău cîcē...zási o dóozej de lei/ș-atúsa-i da drumu la úșă//șî
 să băgă/miriása să uită pin îinél...la cînăru//că să-l...văde//
 și-n Hoglîndă/...pe ia până o-mbracău/o-mbracău pîe s [k] pîe má-
 să//aviá uo măsē mică/...așa ca săniia/așa-i zî'să/scúnd-așá /
 10 scúndē/cú pátru písuarē/ș-acóló șădă mireása/ș-o-mbracău pe ia//
 pîe mása ăia//cu [k] pîn-îi puńău șlăieru tot pîe cap/ș-o fășău/
 ...ș-ia să uită pin îinél la...cînăru/să-l vădă [!] //ș-atúza să
 băgău ínuntru/șî...atús ieșă afară... [k] întîi cînd îi vinău la
 ...miriásă/miriása ședă pitulată după úșă/ș-aviá o áltă mireásă//
 15 o bábă așa cum mi-s io/bătrînă//îi puńă u yual pe cap/da î...ũ
 șeștarî...d-ășta [k] șîetcă de la...șîetcă de la...ășta de la
 pescărî//îi puńău/fășău o cunúnă de fòiemfîr/cu florî de tuamnă/
 cu bugiéne/cu comédii d-ășta/și-î fășă o cunúnă pe cap/la...a bă-
 trînă/și-î puńău gēme la gît/...că-î gușată//și atúsa îi puńău
 20 vuál^u la [=ála] pîe cap d-ai [ε] da [ε] șîetcă/de la pescărî/
 ș-o scocău pe-ăia ca să "iacătă vă dau miriása !"//
 zî'ca: "nū ! c-ășta nu ne trébē nó^u că-î urítă"//
 "pă ásta u-aviém/ásta v-o dēm//ásta-s plăcît-o/ásta căpătăt"//

¹Se apleacă și arată cu palma întinsă cît de scundă era masa.

ș-atúsa [!] iei o scocau pe-aea/

ce "dati-ne alta/că vă plăcım mai mul/numa dati-ne alta mai
bună"//

ei atúsa ișă mireasa/o scocau pe-aea/zise "pe-asta vă plăse?"//

5 "asta ne plăse"//

atús ișău afară/jucau/pănă de prinz//la prinz [k] de...la zē-
sē șasur¹ jucău afară/ș¹ dūp-á^{ea} sã dúsău la bisărică/acoló sã
cununău/lē skimbă pópa inélili/...cînd i¹ cunună/i¹ imvîrte dūpă
măsă/că puăce că șciț aia//ș¹ sã cununău/ș¹ ișău afară/miriása
10 jucă cu lumínili-m mînă/hóra mirișfi...//jucău afară...o h^uóră/
pi-ōmă o artilăană șa [=aș] /p^rin¹ de mînă/doi^u no fátă ș-un bă-
iát/jucău/pi-ūmă jucău dóiu/sã-virtău...//ș¹ pe-ōmă plecău acasă/
ș-acasă mai jucău pănă sã gătēá prînz^u//cî¹ sã gătēá prîz^u/sã bágău
la mäsă/c^â viñău námurli cu sînstă/unu-adusé cîrpă/altu adusé cã-
15 mäsă/altu adusé vásē [k] la miriásă n-adusé níma vase/numa...la
cînăr//ș¹ la mireásă cîrpiē/ș¹...de súcne d-ășta/súcne/noi așă-i
spunăm//s^â dūcã la m [č] făcău cî¹ o tórtă acoló/mișpăis/atú¹ nu
iireá/pocărăi și mișpăis//atunc¹ ní¹ nu șcã de t^uort/ciⁿ am fost
io...nu hîr^ă tuárt^{ăne}/numa mișpăi¹ și pocărăi¹//prăjítur¹ d-ășta
20 mărúte/dă noi lē zîcăm pocărăi¹//așă [!] l'-a zis lúmea atú^{sa}//și
atúsa jucău pănă la uo vrieme/la tri¹ plecău la...cînăru-acas/dă-
cã iireá tînăru d¹ sã^t/dácă hîrău dintr-ált sat/plecău mai divré-
me/pē la d^oo//s^â dusă cu cosiiili/dácă-ireău...intr-áltă parcē/...
la dúbóva/cum i la ișálnîța//da dácă iireá i¹ sat/trăgă la cînă-

ru-acásă//acásě...iesá suácra/fi puńáu...uŋ cáier im brátă/ńo...
 uŋ colác pie mînă/...şî ńo sticlă cu rákiiě/şî-ń da ńo poğásě/
 cu sáre/şî ńa să bágá ínúntru/şî pe ie [ɛ] le puńá brăcírífi aşá¹
 după cap/la cínăr/şî la cínără//...ş-ăi [ɛ] strigáu: "hăi_hăi !
 5 hăi_hăi !" fi mîná pe trépcę/şî iej sâ ráđicáu sus//şî áia/muzíca
 cîntá//strigá i...muzicánti cu gúra: "un^t suácră/unt/că piépcęn
 t-adúc !"//

[Cum ?]

"unt suácră unt !

10 că piépcęn t-adúc//

şî descálsítór¹/

şî netedítór¹"//

avet páse/mámă/frumós/nu umbláreţ asíia² //

[Şi ce ?]

15 netedítór¹ şî descálsítór¹//vez/că sícă víne...sâ o báce/pie
 suácră [!] nńóra//ě ! pá pi-úma să bágáu ínúntru/şî atúsa iar^á/
 fi puńáu plécer¹ în cap³ // [...]

[Femeile purtau toată viaţa "plécer¹" ?]

tuată viaţa/muriáu cu iej în cap//păi aşá a fost⁴ //acúma nń/

20 ¹Gest.

²Se adresează şoptit celor două fete, Nicolaescu Vasilica şi Moacă Silfida (O VII şi O VIII), care au asistat la înregistre

³Te.

25 ³În fragmentul care urmează, subiectul explică cum erau făcuţi pleterii, improvizează din basmale nişte pleteri şi arată cum se purtau.

⁴Şoptit.

acúma nu-î mai...că sâ mai puárte plécerî//acúma cu cápu gol/nís
cós/nís nímic//úite mi-s cõa [ɛ] coló cu conş/in î fotografiia
a^{ea} //şî vez aşá a fos//

ş-atúsa...sâr sâ dúca tót nátu la...cása lui//sâ dúcau la ná-
5 şu/jucáu/pân la dòisprizéc/p-umă adúcau la náşu sâ frîngă stágu//
la náşu/...náşu lę da acólo de băuút/lę da ọ...farfuríie cu miş-
páis/ọ strákină cu mîşpáis/cum i sâ [k] zísá noi//ş-atúsa jucáu
afără h^oora/şî...frînzău stágu/îl puná lú náşu î zénúke/...şî
tăia máru in duáua/şî da la cínăr şî la cínăra sâ mînse dim măr//
10 şî frînzá stágu/şî luwá ńo buátě/şî náşu-î mîná cu buáta/-î scõ-
tá afără//şî iei fuzáu...de mîná/pân-acásă/ş-ailálţ râmănu/mai
jucáu la náşu-acóló//da cínăru cu cínăra fuzáu/că 1-a bătút náşu
cu buáta//le-a da^d drúmu-acásâ [!]/asta a fost núnta/şî s-a gătă
núnta//

15 mîinezi/fásău iară/...dúşău [k] fásău mîncáriě/puńău pe náşu
piě cărúţă de plug/...cărúţă se...púne plúgu pi iěl//şî l-adusá
pe náşu pe cărúţă de plug/or cu ruába//şî-l dusău pân-acásă/î
fásá mîncaré/ş-atúsa jucáu/fásău ál^t stag acóló de bít aşá//şî fá-
său kipurî/sâ măscău/şî jucáu pănă sâ umflău acólo//

20 [Cum făceau "chipuri" ?]

să măsăzá/spúně...şóti d-asta aşá/lúwău c [k] sâ-mpropodău/
...cu cîrpa cu cõrnă-al mic î/luwá papúsi cu...călcíiile înăpó
[k] inăiincě/şî băgá pisóru aşá-n iel//fásău comedii/sâ fásá urít

¹Arată o fotografie de pe perete.

//s fásáu [k] luváu nádráz muiéřili.../sá...fásáu la faṭ-aşá
 maşcáce¹ /că n-aviáu î/cáre n-aveáu leoárfá/...io am leoárfá
 ş-acúma//

[Ce-i aia ?]

5 leoárfá/de la nuntá//dú-te górgé² cá-î im podrúm/dúpă úşă//
 dúpă úşă/şti únde//

ştiu³//

leoárfá aşá-î zîsem [!] //

[Dar cum e ?]

10 îi făcútă de...îi cumpărátă//ş-áia le fásám noi pe la...sî [k]
 la...ajún//ne dúcán la copíi cu ia//ne-mbrácán ne fásám moş cră-
 súm//cu leoárfá áia//şi fuzáu copíi în lúme di ia// [!]

[Şi cuscri se fac ?]

cúscri la trei zîle/să duc la uóuole cloşícé//

15 [Cum ?]

să dúse suácre cu sócru//máma féci//să duc la cúscri/...şi-î
 spárze la mireásă/la fáta l^uor//îi spárze un uóu î sín//că dáca
 náşce/sá náscă uşór//îi s [k] bágă p-ís aşá⁴ /î sín/şî...tráze
 aii⁴ să...să fiie aşá g^uol/şi i-l bágă/şî-î pícă jos uóuu//şi

20 spárze acolo-şá//aşá cum fi lăpădă uóuu/aşá să náscă de uşór//[...]

la noi/cî să dúse la miriásă la máşă/ásta⁵ îi-l púné la gít//

¹ Îşi duce mâna la faţă.

² Se adresează nepotului ei, un băiat de 10 ani.

³ Răspunsul băiatului.

⁴ Gest: arată cum se bagă oul în sín.

25 ⁵ Arată o foaie de hirtie pe care a luat-o cu câteva clipe înainte dintr-un caiet şi din care va citi apoi versuri spuse de cumnatul de mină în timpul ceremonialului nunţii; versuri compuse de subiect.

fríze ^uo ráță/cî să ^dúse la mäsă/la prînd/^uor la miriäsă/și la
 júne to^dășá să fáse//la fátă fáse-ntr-^uf¹el/la báiát il fá-
 še-ntr-ál¹ñel//ásta¹ o lágă cu o...cu o sírmă/și-l púne la...frí-
 ze o ráțăășá [ε] cu lábe/cu t^uot/cu ^oóc/^oócu-l ímválúie-n arcíie/
 5 cînd i-l púně/și pe ia ^uo pún-ășá cu lábele supt ia² /...că să nū
 ...să nu-ⁱ táie lábele//și ^oócu i^{ar} nu-l táie//...ș-o táie dúpa
 cap aiíca-șà/că să nū...să nu s-aplése ímvále//ș-o lágă cu...
 éis-ⁱi púne un...o sírmă-^ugít/și-ⁱi...în távăășá//ca cum íi...
 ásta³//că să șce drept/ășá să cuáse ia//să fríze-n...cuptór¹ or¹
 10 spo¹hért/în ^oo fríze//și cînd i^ei ar fript-o/atúca-ⁱi púne háripili
 crúde/cáre l^e-a táiat d^e la ^{ea}le púne/și-ⁱi fáse hárip¹/la ráță/
 și...pe ia ^uo spo¹éșcě cu albújde uou^u//...și púne flor¹ pe ia/^uo
 púne un táier¹ cu flor¹/și p¹ne flor¹ o púne p¹ne ráță/cu foáie¹fír/
 și¹ cu uit¹-ășá⁴ la...lătur¹/ș-ásta⁵ i^o púne la gít//și¹ să dúse
 15 cumnátu de mîná.../stîrsálă/ășá-ⁱi spúně la cumnátu de mîná/

[Cum ?]

stîrcálă⁶//la cumnátu de mîná-ⁱi zîse//și să dúse cu ásta⁵/și
 trígă⁷:

bună dîmînáța naș/

20 sócri/cínér/și¹ núnțás/

(o ^oćicéșcě ¹ála...cumnátu de mîná//ș-atúza-ⁱi zîze că...ćică:)

¹ Arată foaia de hîrtie.

² Mimează felul în care e așezată rața.

³ Arată o tavă aflată pe colțul mesei.

25 ⁴ Gest.

⁵ Arată din nou hîrtia cu versuri.

⁶ Pronunță răspicat, aproape silabisind.

⁷ Începe să citească versurile.

bună dîmînăța naș/

sócrici cíner¹ și nuntăș/

io sunt Țo ráță pestriță/

vin de cătě dîmbovița//

5 vin agi in calubița/

(cã a făcut o nuntă acuma săptămîna trăcută a fost//)

cã iei pe ion il însuără/

ie dîm bál o domnișuără//

táika iei dîn odorhiei/

10 ăla-i sátu dumneaiei//

(c-ácum^a d-acólo-a fost unghuráicã//cãre-a luát-o báiatu/iel ie
rumîn//)

vorbîeșce mai mult unghurîeșce/

da se cunună rumîeșce//

15 (s-a cununat la noi in bisericã//)

nășule/măria ta/

te rog nu te supără//

dacă z zic să-mpart bine/

să sâtur¹ nunta cu mině//

20 că sîn^t mică/da-îfundată/

cred că sâtur nunta tuată//

cãre nu s-o săturá/

să mince și pipota//

s-o mince cu tot cu piéle/

- da la măsă să nu zbiere//
c-a^ude năsu al märe/
și îl dă pe puärt-afără//
ș-acúma vă zic "la revediere"//
- 5 dac-avet um vas cu biere/
^uor um butoiăș cu vin/
ca să vin și io să-^hkin//
și așa veñind în zbór/
vedet că n-am um picór ?//
- 10 (îi rupe-um pisór la ráță//și-l bandajază cū...cu ásta...cu bân-
dáj//)
- că m-an⁺lovit de tuarta vîntului/
ș-am căzút p^{ne} vatra pămîntului//
și mă tîrîi pîn⁺ la măsă/
15 lîngă năsu/lîngă năsa//
iar v^oă cínerⁱ vă zic:
cíce florⁱ vára pe liv^hez/
atîța an la mirⁱ le ur^hed/
și pănă la ánu um băiát blînd și mic/
20 să criască märe și voiñic/
iar noiⁿ să mai jucăm um pic și la botéz//
duar la nuntă d-áia veñim/
să jucăm și să glumim//
că și ieu la casa meă/

am ce bia și ce mîncă//

da nu-m vin-a și jucă//

că nu-i mirie/nu-i miriásă/

númai mîncare pe másă//

5 nu ie naș/nu ie muzică/

núma băuutură-n sticlă//

păi ia juacă/dăcă-z vině !//

mîie únu nu-u comvině !//

nășule/nănășule/căută-s...scuáce părălúța/

10 și-m plăcéșce rățúșca/

rățúșca-i minúně măre/

ăre flor¹ la aripiúăre/

(vez c-ăr¹he...flor¹//)

ș-acúma la plecăr¹he/

15 să mai fuméz o țigăr¹he/

din áleă cu fíltu/

[é] de căre fumeáz-albítu//

ásta auúz/i la núntă//^uo púne la másă/la...rătă/o sícéșce...

stírśála/cumnátu de mînă//^d

20 ["Cumnat de mînă" sau "stírceală" tot una e ?]

da dá//ála-i cumnátu de mînă/da stírčál/așă-i spúne//tuată

lúmeă strígă//așă-i zîse: "stírśálă ! stírśálă !" strígă dúpă

iel/nu strígă níma cumnátu de mînă//núma stírśálă//

¹Strigă.

[Cine e cumnat de mină ?]

ăi dîm pârca băiatului//dăcă are un frăce/or un cumnat/or ũ
vîâr//ăia-i...dîm pârca lui să pîne//

[Și ce face el la nuntă ?]

5 iel i z duse pin sat/adună nuntăși//la năsu se-i trébă...năsu
sérîe să-i dē...no...stăi cum [ε] să-i de no vacă/să-i fîece/pie
măsa acólō la iel//stîrsăla se se făcă ? să duse adus-o mîța/ș-o
băgă-ntr-o uală [ε] /pîne uala/u-astúpă aiîsa¹ aşă cu no cîrpa/
la uală/și no duse pîe măsa/și-i dă drumu acólō [!] //și mîța ie
10 [ε] ie cîrpa/și mîța iasă dîn ũăla [!] "hă ! năsulē/ț-a fătă vā-
ca/ai grijă !" [!] //pe-omă să-i de pîos cu slăstă/fiert într-o
uală/da să nu să miéstîse//

[Cum ?]

post cu slăstă/fiert într-o uală/să nu să miéstîse//ei ! i-a-
15 duse un uou/il spărce/gălbînușu i-apărce/albūșu i-apărce//e !
ăia-i post cu slăstă fiert într-o uală/să nu să miéstîse//mūlce
comēdiî să fac î/...strîgă acólō...să-i aducă...mai/nu mai tîn
mîncē...//se mai ? că nu mai/nu tîn mîncē...//

[Dar cînd se face asta ?]

20 atūs la măsa/pănă nu adună băni//sere năsu//păn n-adun/pi-umă
adună băni/pîne pîe pogăse sârhe/dahăr/...să duse cumnatu de mî-
nă/...și cu...un nam dîn parte fēti/dăcă-i la...fătă/la...și iăla
adună pe pogăs-acólō//da acūma nu mai pun hîs pogăs/căre nu fac

¹ Gest.

aşá mári/núma púne pi-un...táţin din áşta rotát aşá mári//

14'50"

O III

nideie

[Nedeie cînd se face ?]

5 la sfîntu ilie/la noi//

[Să ne povesteşti cum era obiceiul bătrînesc, cum se făcea o nedeie înainte.]

pă că bătrînesc...//neđeia/să fas-aşa: că ne grijîm de nideie cu ũo lúnă naîncě//luwám ástă^z séva/mîne séva/îgrăşám nişte
 10 gîşte/dăm p¹ne gît/...că să fie grăse la nideie/atús le tăiem/...
 făsém mîrcăre/ma vin góşci/vin de la dúbova/vin de la isálnişă/
 vin de la plavişeva¹/d-unde av¹ém námur¹//vin cû cosii/s-adună
 t^uoţ/púnem la mäsă/fasém dúpă/pi-ómă cárne din zupă/cu iirián/^uor
 cu s^uos/

15 [Cum ?]

cu iirián/^uor cu s^uos//d-ála de buli^uón//d-atú^{nsa} nu-î bu-
 lión/ núma cu părădăise d-ástea cuapte//ş¹ pe-ómă puném sárme/
 p-óma friptură/pi-óma m¹espáis/p-úma puám pocărăi/...ásta a fost//
 apă¹ vin/răkie/cît-a vru să biě//ásta a foz la neđeie//pi-úmă
 20 s_dúcă la joc/ş¹ jucău acoló/...iei aiísa...îm piáţâ să fásé jó-
 cu//jucău pănă...sára/nuápta/la aminát//pi-ómă iar viáu/iar la

¹Sat învecinat: Plavişeviţa (punct de anchetă).

^scină...//mîinezi...fruscúcu/...pi-umă iar prînz...//la prînz
 iară...sara sína/și la sínă/după sínă plecáu tot nátu la casa
 lui//așa a foz nídeé//dim bătrîn/ș-acúma tot așa-i//nu s-a mai
 skimbát neđe^ena níscóm//

5 1'20"

O IIF

la rusáli

la rusáli ieșá pópa cu líciia.../la [k] afară/la cîmp^r//¹cu
 líciia//cu stágurîli dim bisárică/tuáce le scoá...scoá mása
 dim bisárică/lwa căldárea/áre o căldárușă mică/dě...ii...fi cu
 10 cosítor ia/cosítorită//și busuíocu/ș-acoló sitá pópa fásá slújbă/
 ... la no crúse//...șⁱ după ce fásá slújbă/s^a dúcáu tot și s^a b^o-
 tedáu acoló//la căldárea aea cu apă//[...]

șiⁱ la rusáli¹ă/să duc/pátru síns...i^o mă d^ucám în tot ánu//
 și táiam grîu/și fásám cunún/micúță^á așa/de grîu...șiⁱ cînd ajun-
 15 gáu stágurîli cólo/la cot²/afară/din sat/noi...i-astí^ptám cu cu-
 núnili/cíce stágurⁱ sint//dacă-s șápce stágurⁱ/fásá șápce cu-
 nún//la tuátă cu [k] la to stágu puám o cunúnă dě...de spícu^r
 de grîu//álă le fásám/lé implicám acólo frumós/pán-ajunzá/noi
 plicám naiince//...șiⁱ șásé muiérⁱ care né dusám//și fásám acóló...
 20 cunúni pînă viná stágu^{rl}i//și...im bisárică//...iⁱreá...iárbă pⁱne
 jos/adusáu iei iárbă/cít-o...cotăriță de iárbă și-m...fásá pⁱne
 jos/și cî venáu de la bisárică/tuátă lúmea/adunáu iárbă și fă-

¹Gest interogativ al anchetatorului.

²Arată în direcția răspintiei.

pórcu

la porc sã fãsã așã: tîiã pórcu la ignát/kemá casápu/o dácã
 5 nu ierá cãsápⁱ/uámeñi cáre sã [ɛ] preșepeáũ așã lã...cúscrũ-meu/
 iel nu kãmã casáp/il táie ñel sîngur//am unde mi-i nepuátã-meã//
 kemá cãsápu/punã ápã sã fiãrbã/...fierbeã ápa/pñe foc/õ dácã nu-1
 ...pⁱ [k] álțî-1 pírlẽáũ cu páie//il punã/dácã-1 pírlẽșce cu páe
 il púne pe o...púne páe de jnos/și pe iel il púně...púne páne
 10 mûlt-ășã/fãse strátu grnos//și púne pórcu pe páe-acóló//și de-
 supra púne páe șî-i dã foc//și cînd iñ iel s-a copt/bin-acóló de
 pochêște/atúșã-1 întuãrșe/șî-1 [ɛ] púne al [ɛ] álce páne de párcã,
 ailáltã/șî-1...il púne pe de jos/sã sã cuácã ș-áea//iar il pírl-
 lẽșce/șî pe-õma il cúrãțã/bině/il spãlã cu ápã/ș-atîrnã-ŋ cu-
 15 nérⁱ/ș-atúșã-1 spãlã frumnos/il rádẽ cu cuțítu/iñ scuácẽ mãțîli/
 șî dũpa se i-a scos mãțîli/dóc muiérⁱ spãlã mãțîli fúga/ále
 suptîrⁱ mãțe le spãlã/dũpã se lã-a spãlãt/le frácã cu sãriě/...
 ále gruásã/le ...frácã cu sãpã/...frácã¹ bine/bine cu sãpã/táie
 sãpã mûltã/vo...șãpte op sãpã/...și púne-n ápã acóló/și le frácã/
 20 șî púne și sãie și sãpã/și le frácã cã sã nu...áibe mirõs la...
 la mãțîl-áleã/ș-atúnca fierbe ficãțî/táie ñim bãrbii/jumãtãce
 ñin cap/...il púne sã fiãrbã cu bãrbii-ñ-éle grãse/șî...scuátẽ
 șorîșîli fúga/șorîșîle-áleã le...le táie dãrãpurⁱ/le púne șî pⁱ

¹Freacă mîinile, sugerînd felul în care se spală mațele.

éle să fi_harbă/le táie dărăpur₁/și...le púne cu ficátu al alb și₁
 al n [k] ficátu-al alb cu-al négru și₁ cu soríse/fáse ũ fi_hel de
 cîrnăț//cîrnăț₁ ai_h alb₁//și din_h cap/...jumătăće din_h cap/și cū...
 j₁ dim_h ficát cē_h mai_h iestě/și cu bərbiiă/și cu sínzili/ála fáse
 5 sínzeriét/și bágă și-n tráista lu crásún/și-n_h i rínza de crásún//

[Cum se face ?]

tráista lu crásún iestă un maț/cáre nu ie rínzě//rínza-i rín-
 zě//áia-i ríza lu crásún//și iestă un maț/núma așa-i₁...de mic
 iel//are fund/s-aiis ie larg//s-áia úmple tráista lu crásún//áia
 10 o mîncă la crásún/și rínza o mîncă lă_h an_h nou//ínsepe din ға//la
 crásún nu-nsepe din...din rínză níscúm//núma la cră [k] lă_h ánu
 nou//că să fiie pistă an/s-áibe pistă tot ánu ríza/s₁ fiie pórcu
 ...de crásún//și₁ la crásún i_h núma...tráista-i dá//și₁ cu sínze-
 rét mánîncă atúns//

15 [Da' cum o face ?]

cu...din_h capu-ál^a jumătăće//pică de pe uásě tuată cárna á^{ea}/
 și cárna á^{ea} o mäsín ím_h mäsínă/...cu ficát/și cu bərbiiě/și cu
 soríse/și bágă-n tráista lu crásún//

[Și ce mai pune ?]

20 púně...ásta/naifirt/și maiérán//la tráista lu crásún//și lă
 áșca/la_h ai_h supțír₁/púne núma ustur_hoi/pipárcă-fárbă/boiá din
 áğa/și...pip_her₁/la...cîrnăț-ai_h supțír₁//áltăsé nu púne//la...
 cáre-s dim_h máte/se-i púne cu sáre//și la ála púne maiorán/
 25 naifirt/și...se mai spuséi io ?// áste-i núma//maio [ε] maiorán
 Gest.

și naifir^t//

[Ce-i face ? O fierbe ?]

o fiérbi^ă/dúpa^ă se o fiérbe/atúsa o scuáce pe o blánă/și o...
o așaz-așá bîne cu áltá blánă/și pún-o greutáce pi^ăia//și ia ră-
5 mîne așá/turcítă/nu rămúne rotátă//núma rămún-așá turcítă//și^ă pe^ă
oma dáca vre s-o mánínse..la anu nóu/tuátě/atú^{sa} n-o máⁿ/dáca n-o
...mánínca tuátě/o púne cíta la fum/s^ăs-afúme//așá-i cu tráista
lu crásún/și cu rínza lu crásún//áltáse nu ma ié^ătă//

[Și cîrnații ai albi ?]

10 cîrnați-ai alb^ă îi fáse núma dî ficát//

[Și ce face, îi fierbe ori...?]

îi fiérbe și pe iei^ă//îi^ă nopăr^ăie^ăște și pe iei^ă//...ăia-i fáse
părék^ă părék^ă așá...mărúnte//...to^d așá micú^ătă/părék^ă//și sínzeré^ăfi
tót la fiél/dac-fi^ă fáse cásápu//cásápu-i fáse...nu-i fáse lun^ăz//
15 da noi dáca fásám/fásám cí^ăt híreá...cí^ăt má^ătu de lung//fásám
lun^ăz//îi scocám cí^ăte dóo [k] cu dóo língur^ă dîn cãldáre^ă máre//
îi [ε] únde f^ăerbeáú iei^ă//și jumărát^ăfi...îi topiám/dáca vria să-i^ă
țínén de váră-i bágám f^ăuntúrá...//îi lásám de jos acóló^ăntúrá
...//și iei^ă s-aședáú acóló^ă la fund/și [ε] rămíne untúrá//și dáca
20 vria să-i^ă țíné [k] să-i^ă mîncám/îi strecurám/și-i^ă pu^ănám într-o
uálă/și-i^ă lásám sús ím pod/la răcuáre//și mîncám iárna dîn iei^ă//
și untúra o topím/și...atíta tót//și dáca vren^ă să fásém slăi^ăínă/
slăi^ăín-atú^{sa}... cînd^ă í tá^ăne p^ăórcu/nu sáriádá cárna//până s-a ră-
sít//cí^ăs-a rásít/atú^{ca} púne sáre pe ía/și p^ăne slăi^ăínă/și pe-ómă

la ^uob zilē/fiērbē apă/cu sáriē/și cu ^uustur^uoⁱ/și ȝ lāsá dⁱs-a
 rāsít/bínē/și o púnē péstā ia//s-atú^{se} nu úmblă șase sătămín la
 ia//la cárnē níscúm//nu ȝ-ntuárse/nu ȝ clăcéșce nímic/la șás
 sătămín atú^{sa} scuáce ș^f...púnē la fum//și ia să...mălăi^tăș^t să

5 bágă t^uot în ia și...

[Cum ?]

să mălăi^tăș^ce//

[Cum adică ?]

să bágă tótă sária-ⁿ ia//ș-atú^{sa} nu să mai stricá/să șadá o
 10 vără-ntragă//nu să mai m [k] să să musezască ia/să să mirvi-
 lească//

[Cum ?]

nu să mirviléșce//că iē [ɛ] iⁱ...iⁱ dospitá bínē cu sára/cu
 usturóiu/cu ála/da ved^ș usturóiu/fl púnē dúpa še s-au rāsít apă//
 15 că să nū...să rămínă usturóiu așa viu în ia//ș-are mirósu tá-
 re// [...]

^o ! pă áia-i iēpuri//iēpur fi zíse [i] // ¹iēpuru dácă [ɛ]
 dácă-l sc [k] fl táie uómu/nu-l scuáte cásápu/cásápu nu mai fáse
 iēpur^u//núma...dácă-l táie uómu//atú^{sa} iel áriē...asă...la ȝ
 20 cuástă víne ca ũ iēpur//ș^f cít-ășá²...la uósu spinári//ș-ála-l
 scuáce/șíc-ála-i iēpuru//pái pe-órmă-l mánîncă/núma fi...scuáce
 iēpuru de la porc//și să úitá la splínă/dácă-i splína...cu cápú-
 ál gr^uos/j^uos/șícă víne iárna máre//dácă-i cápu sus/șícă iárna-i

¹Gest interogativ al anchetatorului.

25 ²Gest:sugerează forma mușchiului.

mică atú^{sa}//la splina porcului că^uută/să^uvadă cum fi iarna//cum
pică iarna/mică o mare//comédii//obiseiur dim bătrîn//nu-i
altăseva//

ásta-i a lu porc//

5 6'oo"

O III

cînipa

o puⁿ/im pămînt//ne duşem acoló/şî săpăm u [k] o bucată de
pămînt/o...aşá cît ii sóba/cît o puⁿem/ş-atúsa o sëmăⁿîám//j dúpă
c-an sămînat-o atúca-i dau cu sapa//o copăiim/aşá-i spúne//co-
10 păiită//ş^f pe-oma áiá [k] o păzín trii zile//c-o mîncă sóar^li//
"ho hă ho hă ! ho hă ho hă" stăm acoló/s-o păzím/şî dúpă s-am
păzít-o/cînd ea a ieşít/ia [ε] stă/atuⁿ nū mai mănîncă nímic//
atú^{ns} ia cr^héşce/pe-omă sco^cem pe-a de váră/intîi/áiá n-are să-
mîntă//sco^cem pe-a de váră/ş-o puⁿim la murát/la [ε] în t^l-o
15 bágám//o puⁿem la murát/dúpă se şáde acoló ob zile/să muáie bíne/
...

[Da' cum o pui în topilă ?]

a [ε] puⁿem i în topilă apă/o puⁿem în apă acoló/ş^f pístî ia
puⁿem p^hetri/că să fie scaldată/să nu fiá afară//níc un fir
20 dínt^ră ia//ş-acólo cí să muáie/cîn ne dúşen şî ne uitám/cînd ia
să...desfáse de p^hé bitu iei/sá-i...rămíne aţíl-a^lea le sco^cem/
o puⁿen^u la suáre să húscă /atúca av^hem mié^liţă//acúma nu mai/am
dat-o la dúbova/la o sór-a mea/că ia [?] nu mai lucrú cu cînipă/

mi-s bătrînă//șî ia [k] nora ieî lucră//șî av¹é miéliță cu pișuá-
 re/ș-o băgăm^bim méliț-acoló/o rîdicám/áre un cîrlîg/șî cîrlîgu
 ála/aiísa¹...aiísa-î băg [k] aiísa ai ũ vâláu/șî pe-ômă aiísa¹ ai
 ũo drúgă...//...dúpa se o...o melițem cu ála-î bîtu [ε] trázem cu
 5 tot [ε] o...tot o tráz păn să fáse búnă/ș-atú^{ja} o lăsém/șî o...
 puném la suáre s să úșce bîne/iárá pepćenátá așá de [ε] tráze dîn
 m¹élița áea/ș-atúsa venîn șî p¹épcínám cu piépcin de...lînă//

[Cum e ?]

cu piépcinî//o p¹épcínám cu...ș-atúsa scoțém/trázém dîm
 10 p¹épcinî//ia iásă: iásă fuióru/iásă zgribiéñțî/...áșca [k] iéstě
 fuiór/șî ásta/cum îi zísě...cîlț/cîlț le zísém noi//

[Și ce cade ?]

áia...pozdári cad jos töt//pozdăr¹ de la ieî//șî rămîne fuió-
 ru șî cîlțî//fuióru-î curát/ála víne urzít/dácă urzím/dácă nu-l
 15 băcém//víne tor_suptîriě/șî cîlțî vin mai zgrubunțos/că pe ieî
 mai rămîne pozdăr¹ mai múlce// [...]

șî pi-ormă/dúpa se an scos fuióru/...îi rămîne așá i...vi-
 țúis múlce/ [ε] búně/ș-atú^{sa} ie [k] îl ieî odátá și-nód așá²/
 vi[ε]țúica áea/fac așá nód dîn ea//de la fuiór//așá²//fac múlce
 20 cuáde/ș-atúza...víne cuád-é¹a fă[ε]făcút ca o cunúnă//^așá/tot
 cuáde/nódur¹ nódur¹ d-áșca//că să nu să mai strîse ie¹/să nu să
 mai înçálsáscă fuióru//șî p-om^a cînd îl torsém/atúnca scoțém/
 dejnodám î...nódurîe-álea/șî puném cîte trii d-áșca/...trii nó-

¹Gesturi sugerînd felul în care e făcută melița.

²Face un nod imaginar.

dur¹ púne-nt^u-u^u cáier//şí-l torsém//ş-ă^{pa} pe-õrma...dácă am bă-
 tálă [k] am urzálă de bumbác/atú^{ca} bat fuióru//şⁱ dácă n-ám urzá-
 lá^{ca} atú^{ca} ñord fuiór/şí bat cilt//da mai mult urzím bumbác/şí bă-
 cím f...şí fuiór/şí cilt^u bătém în ásta/in...ím bumbác bécém fu-
 5 iór şí cilt/din áşca//

[Da' cum orzi ?]

la urzón//avⁱém urzón//

[Cum e făcut ?]

ie făcut cu pátru cráse//şí pus pi^e...un pisór aşá¹/pe-o ver-
 10 zăuă ínáltă/şí iel să-^uvírte síngur//púnem ño blánă-í fásém rost/
 aiís² aşá² la u^u colt/ş-aiísá² fac róstu/...şí-í dau cu urzónu//mă
 duc pánă sus/vin í^u j^uos/uord...iúta//

[Şi pe război cum ţeşi ?]

pe răzbói?...ă ! pă tógmai^u dúpa ce l-am urzít/atú^z o desfă-
 15 séem/şí le púnem í^uobór/o-ntindém/^uor aiísá în piiát/...şí púnem
 dúpă ũ scamn/cuárda/căpătíu lu cuárdă/şí...púnem scámne đ-éle
 lunz/...că să nu tíríie pe j^uos/ş-atú^{sa} púnen sulu la răzbói/şí
 atú^{sa}-í băgám fuşcé la íele/fásém f...le legám la mijlóc r^uóstu/
 şí pe-õma le z [k] încindém aşá frum^uos/cít íi cuá^rda de lúngă/
 20 ş-atu^{ca} [é] s-apúcă//ío stau la sul/şí úna íntuárse/şí úna tot
 báce² pe cuárdă cu...juárda//că să^u să-í...desfácă cuárda//j^ulé^u
 adúnă/şí pi-úma le návăđím/...pin ííţă/un ííţă/in dóo/orⁱ ím
 pátru ííţă//pe-õmă-í dăm pin spátă/ápă pi-õmă le prindém í^u răzbói/

ș-atú^{śa} ĩsepém și țăsám//ș^ís-a făcút//

[Ce țeși ?]

pĭnzăică/cămășă/...^śce vre să făcă uómu/da acúma nu mai fáse
cămăș de cilt/da níe nu mai iéstâ la noi/că nu mai lucră lúm^oa
5 cu cĭnipă//s-a lăsát//núma la dúbova mai lucră dubóveni//iélĭ
mai fac//pĭnzăis fac múlte de cilt//úice ásta-i de cilt^í//

[Știu, am văzut.]

ai văzút ?//

[Am văzut. Și altceva ce mai țeseai ? Numai pĭnzăici ?]

10 bā/pă țesám ^uobiélĕ/...țăsám đimíi...//acúma nu mai țăsám
níz d'ela//

[Da' dimiile din ce se fac ?]

urdám pâr/...^{d'}đĕ...pâr ^{d'}de uálĕ/scoám đin lĭnă ^{ie}i páru/scoám
pĕăr/și đim pĕăr/il urdám/ș^íp-ómă-l ĩmvălĕám/și puám și...bă-
15 tām ĩ...cánură//ĭn đimíi//ála [k] pĕ-ómă lĕ dusám la pivĭ//...ș^í
lĕ fásám ĩ...să-ĭgrușáu//ș^íp-ómă lĕ dusám...

[Cum le făceau la pivă ?]

pă le-ĭgrușá acoló//lĕ p [k] iéstâ o áia lúngă/um vălău máre//
și iést^â d^oo sócáne/ș^ítođ vĭne-așá: póca pòca/póca p^o/ș^í [t]
20 t^ole-ntuársĕ/to le-ntuársĕ/sĭngure//lĕ fás-acólo/lĕ...lĕ cuásă
cum ĩi...cuárd-așá ĩ ásta²//ș^ípe tuáte le-ntuárs-ășá/lĕ fás-o
căsúlă/ș^ílĕ fáse ca ũ sac//ș^íto le-ntuárs-acólo//ș^ípĕ-ómă cĭn
lĕ desfásĕ/lĕ púne pĕ-o áia lúngă/și atú^zlĕ măsúrá și...cĭt o

¹Arată cearșaful de pe pat.

²Tușeste.

fi din cit fi de m^hetăr: zăse lei/o s^{is} lei/c^{it} am plăci de mé-
tăr//la dimiⁱ//s^f pe-oma le dúse la croitor/s^f le croi^{este}//is
fáse u^omu láibăr/capút f/nădrázi/...se vre să-s fáca//

[Da "croitor" se zice ?]

5 snáidăr noi an d^{is}//

5'55"

O III

ursitóriloré

c^{ind} a născút o mu^{ie}r^e/s-ar dus f [k] a...a fácut pátu cu-
rát/sⁱ língă pat/a sp^{lat-o}/s-a spálá sⁱ ia/da ia tot fi i murdá-
10 rá cá-i...de nástere//sⁱ...pún-o măsé mică j^uos/sⁱ púne un pahár
cu apă/sⁱ púne [k] fáse trei pogásiť-aşá mis/sⁱ púne sare sⁱ đá-
hár pi i^{ele}//s-atúⁿca vin ursitóriloré nuşpca/sⁱ ursázá copílu^{ala}
cáre i^{este}//cum il ursázá i^{ele} ?...a mică fi m^{ai} rá d^{intre} tuáce/
...ursituáre//

15 a ursi p^{ne} un...báiát/a đis f...a máre a zis cá fiá...să
inv^{ie}te cárte/să iásá down//să şádă la mäsă să scrie/sⁱ să nu
m^{ai} munşáscă//a mijlocánă a zis cá nú//să fiie munşitórⁱ/să lúcre
cu cálu/cu b^{oi}//...să s-aránáscă//da a mică a zis cá "n^{is} cun
zis tu/n^{is} cun zis [r] n^{is} cum zis tu"//câte ále dóo a zis//
20 vr^{eu} io/aşá rámine"//zise: "să [r] să criáscă/să fáca u^om cu-
m^{inc}é/sⁱ c^{ind} o fi să s-nsuári^{ie}/...să muárá la n^{unt}á//báiátu//
c^{ind} in z^{iu}a de n^{unt}á să muárá//să s^ă n^{ese}"//

aşá/lei ar avú grijá [é]/auuzít/cáre-a durmi cu lei muáşa a

durmít lîngă...lîngă nepuát-acoló/ș-a auudít/...și nuápta n-a
 dormí niscúm ia//și ia a spus dimînáta că se s-a-ntimplá/ș-au
 [k] s-a auuzít ia nuápca/ș-a zís ursítórilé//ápă fiie c-ar fost
 ím vis/o fi visát î...//dumnezáu șcí cum a fost/...ș-atúsa...iei
 5 ar crescú băiatu mare/s-a făcut cumíncě/frumós î/...șî...la nunte
 s-a dus cu mireása/l-a păzít/a avú să treacă pistă o apă//și l-ar
 țínut acolo/ar trecut cu íel pin apă/tuátě lúmea l-ar țínú că să
 nu cumvá să cádě řířu ála șî să nése//șî nu s-a necát//șî pé
 óm-a vînit/șî lui í-a vînit o sáce/a avút u bunár¹ în ȝbńór//a
 10 vînit o sáte atîta de mare/să biě íel apă/cînd a vînit acasă de
 la...d'-und'-a fos/cu miriása/o odús din áltă parte/cu cosíia/...
 șî să púne piě...¹ de la bunár¹/șî a fos vądra plínă cu apă//iel
 s-a plécá să bia apă dîm vądre/șî s-a necát acolo cu-ápă/ș-a mu-
 rit acóló piě...vądřă//vez álea-s ursítóřilí la noi//ápă/fiie
 15 c-o fi fost așa.../asă n-a povestí bătrîni și náo//ș-asă povestés
 și ai batrîn acúma...la ále cínere[!]/

se să fac ?//ș-áltăse se să vă mai spun ? că ie...

[Și ce se mai pune la ursitori acolo ? Se mai pune ceva ?]

nu//núma púne o măsáii/...^așá o fáță de măsă/um pahár cu apă/
 20 ș-ále trei pogásiț//áltă nu//și trei lumín în íele//trei lumín
 mis așa//și șădě...nu să cúlcă pănă...o ars tuátě lumína/pănă s-a
 băgát in...că le púnem așa micúță//pănă ard/păn-ajúng ím pogási-
 țíle-álea acóló//pogásițíle le fas-ășá...núma cu ȝahár/nu...púne

¹Gest circular: colacul fîntîni.

nis sare-n iele niscum//si pe iele le pun-asa/is rotate micute
 asa¹//si pun-acolo cita sare/cita dhar//si lumina o baga acolo//
 bucatic-asa de lumina//si ia arde pan-ajunze-n pogase//s-atusa
 sa stinge singura/atun^{nc} sa culca iele carie...a pus ursitorii...//
 5 s-alea pogas diminata le da la trei fece care-s...cum is astea²
 fece curace/d-ele mis//le da sa le maninse//...alea-s...ursitorii//

3'00"

O III

grindeiu lu muasa

la muasa sa dusa/daca are praznic//la muasa duce grindeiu...
 10 inainte d-anu nou//cum fi praznicu-acuma/daca ai la arangel
 praznicu-a^{cuma}/poinine la simiedru//taie din colac/...c^a la noi
 sa fasa trei colas la praznic//si taie zig asa³...lasa o parce
 dinuase/o parte dinuasa/si mijlocu-asa fi taien-ntreg/si-i pune un
 darab de carne/si-i duse...intr-o uala sarmie/uo litra de vin/o
 15 jumatace de rakie/pune-n cotarita fi duse la muasa/ala-i grindeiu
 //si la anu nou...

[La ce pune acolo zice "grindei" ?]

grindei/da//

[Da' de ce-i zice asa ?]

20 asa fi duse//grindeiu lu muasa/s duse cu grindeiu la muasa//

dus-o cotarita/da lei zise grindei//si...pe-oma la anu nou sa

¹ Arata cu mainile forma si marimea pogacitelor.

² Gest spre cele doua fetite (subiectele O VII si O VIII)

³ care asista la inregistrare.

25 ³ In timpul explicatiei care urmeaza gesticuleaza sugerind felul in care e taiat colacul.

dúse cū...sín₊s colás//fáse colás aşá¹/la picár¹/o că-_ñ fá^sc-acásá/
 or¹ că dúse pítă/cum vre/fáse sí_s pi₊ř...ş-atú^{sa}-_ñ dúse: o fáli_{ñe}
 de brínză/o kí_{lă} de žahár^d i/^uo gă_ñlínă friptă/or crúdă/cum vre s-o
 dúcă//ş_ñ-_ñ dúse la mu_ñaşă...uo cîrpă/o súc_{ñă}/supág_ñ i/la...moşónu
 5 dácă-_ñ i_ñ cásă/iar aşá/i_ñ dá ş_ñ lú_ñ o cămăşă iar i_ñ dúse...
 peş_{kír}¹/ [k] nu-_ñ dúse peş_{kír}¹/núma cămăşă-_ñ dúse/ş_ñ...la o [k]
 dácă áre copí_ñ/i_ñ dúse la copí_ñ la to₊ř cî_t-o cămăşúică sáva/o...
 un₊ şfi_ñetăr/ásta-_ñ la mu_ñaşă//ş_ñ la náşu to_t aşá//la náşu dúse...
 [r] la náşu dúşe núma trei colás//ş_ñ la mo_ñaşă sín₊s//aşá-_ñ obi-
 10 séi_ñu//

1'25"

O III

[Obiceiuri la înmormîntare]

cîn tráze să mu_ñará stă tătă lú_{mea} acóló/plín_{ze} língă iel//
 iel kí_{nu}i-acóló/tráze/ří_{ñe} lumínile o bábă bătrínă...ş_ñ dúpa s-a
 15 murít.../atúsa-_ñ fáse crúse cu lumínile/ále de la súflet/cu sá
 [ɛ] l'-a řínút în mínă/că fáse trei lumín ímplecíce//de sárá//ş_ñ
 i l'e púne-n mínă/ş_ñ dúpa s-a murít/iel stă ím pat acól und^d-a mu-
 rít o dácă mu_ñáre j^uos/áltu nú pu_ñáce să mu_ñará-m pat apú-l púne
 jos/i-aş_ñterne jos/ş_ñ mu_ñáre acóló...//i_ñ fáse crúse cu lumínili...
 20 la cap/la [ɛ] búrtă/p-úmă la písu_ñare/cu lumínil'-al_ñea aprínşe-aşá//
 ş_ñ pí-_ñma-l púně đ-acóló/cîn l-ar mutá/dácă-_ñ ím pat/nu-l. mutá
 đim pat/pănă...báce un₊ cui_ñ/la mijlócu...acóló//se

¹Gest.

atîta să-s fiie umblărea

cît tîin cu spinărea/

mai muld nū//

[Cum ?]

5 atîta să-s fiie umblărea

cît tîin cu spinărea//

șî fi báce un cui acoló/ála rămîne-m pămînt//și p-oma pi iel fi
spălă/im postavă/și-l pròimbracă/și-l púne pe măsă//și p¹ne măsă
atúsa cînd fi púně/fi púne supt iel/un...î [Ë] într-un tăier¹
10 făiină/și sáre//și o sáseră púne supt iel acoló/și...se să?...
se zisei i^o ?//făiină/sáre-i púně...//așá//núma făiină și sáre//
ș-o sáseră//și...un dáráb de var//bágă supt iel acoló//că să puátă
să vâruie/dúpă se pleacă mórtu dîi^d cásă//așá-i nobis^u rle de bă-
trînetě//și făiina și cu sárea i-o dá la více/că să nu iě nórócu
15 cu i^o să-l de la...să rămîna nórócu-^u cásă/să nu...muără vícile
dúpă mort//ásta-i//altásé nu i^o la mort//

1'30"

O III

moró¹

să vă spun i^o cun s-a-ntimplát//i^o-am fos la tãmfia/ la bär-
20 bätu-miu/că i^o l-am tãmfíat pe iel//și m-an duz dimínãta/de
nuápçě//da am avút i gríu-n nobór aiiz n-au[k] n-a ploiat gríu
...mult/am avú gríu mult atús//și i^o am fos númai cu máma meă/că
i^o a fos murít//și...iel a viñit zíua/da nu l-am văzút//mi-a tras

śásu//l-au întórs//sára/cátră máma meá

zíc "mamá/da dumňeată ai fost înútru/să traž śásu ?"//

śicǎ "máiki ió n-am fost în sóbă níscúm"/că noi nu jġem...cá-
mără/nói cén sóbă//

5 "ei" zíc/"atús ióťă l-a tras"/bărbátî-miu//

"e ! tu ieş pruástă/is fas frícă síngurá"//

zíg "bíne !"//

áia a fost i...vínér¹/s-a-ntímplát zíua áia//a^{tí} am piepce-
nát ió//am pġeptenát la fuiór^u/c-am avút fuiór atúsa//pġepcéníŋ

10 la fuiór^u/am foz gáta/fásám la cuá^rđele cum mai spun nódur^l-álea/
şádám pi-um pat aşá/in cámera đíncolo/pe um pat aşá/ş^f cu písuárlġe

pe scamn/c-am scamn d-ái lunz acóló//şád acóló/...şí ŋodátă:

p^uoc¹! aiís în masă//da nu-í níma !//şí masa/fásá masa²/a săii^u
lámpă sus/şí iar a picá jos³/nu s-a spart...níś cóşu de la lámpă

15 n-a picát//da ió ŋodátă mă-mfricoşái aşá.../da am avút foc în
sóbă/că ierá ũ...frig dúpa plóii^l-ála...//şí mai şázúí/fas-aiísa:

"boŋc !" im pátu-ăsta⁴/dă cu púmnu im pat//

zíc "mă đă sé fas ?//nu ť-é ruşíne ?/p^uórcule şí măgárúle !
nu mă-ntreb¹ cum kínuí ió c-am...scoz grípu đí la áriie/đí colc/

20 ş^f mi ťi l-a...ploiát/ş-acúma l-am ínčíns ió pin obór/máí
trebúíí să fas frícă ?"//

[!] am avút o măsé mică/cum íi scámnélu-acóló⁵/şí ťínám vá-

¹Bate cu pumnul în masă.

²Arată cum se clătina masa.

³Gest.

⁴Arată patul pe care stă.

⁵Arată un scaun mic din cameră.

silē de...mîncăre/lingur[†]...și străkin aci l-aviám noi//hòdată
dăce acóló/trănc¹! în áea//b_r ! tuáte ála [!] să dúseră pe jos:
linguri/străkini/tot//

"ápăi" zic^c/"cácu-mă iō-ŋgúra ta să mă cac" [!] mă iertăț că
5 va spun [!] zic "tu nu-m fas/și nu mă-ntreb[†] că cum kînui iō
aiísa/núma" zic "vin să-m fas frică și năcáz"//
și mă d^uséi și scoséi am avú tāmíiē/cumpărátă/m-a adús fáta
mea cáre-a...murít la...di la uórșova//și m-a adús tāmíiē/și...
puséi/scoséi...jíg/că noi sp^un^{im} jíg la jar//puséi pe spoiér
10 desúpra/și puséi tāmíiē//cînd puséi tāmíiē acóló/fas-aiísa²...
îm părăce/cu o...ca cu o bočíță asá mică//zic "cácu-mă îŋgúra..."

[Cu ce ?]

cu o...ca cu o buátă/cum ásta asá³//îm fáse: tic tic tic tic
tik ! îm părăce//zic "mai fă mă ! mai fă séva !"// n-am mai auuzí
15 nímíc//áia a fos símbătă//
vîne máma și-î spun//zic "úice máma se mi s-a-ntímplá míiē"//
síca "tu ieș pruástă fáta/de-ț fas frică síngurâ"//
zic "nu-m fac frică máma că dua n-am foz iō biátă/nis pruás-
tă"//

20 mînezî dimínătă a foz duminică//mă dug la tāmíiát//că mai
aveán de tāmíiát//máma mea să-ŋcálțá jos pe ũ scamn d-ái mis/și
iō m-am îmbracă să plec/da ierá cíta [Ě] négură/nu doierá vedere

¹Bate cu pumnul în masă.

²Bate ușor cu degetul în masă.

³Arată un creion.

búnă//aviám uṅ cufăr iṅ căsă/...cum să zís-acúma ? nú şcú cum fi
zîse...//

[Tot așa.]

tot așa//şî...-a avút î...balamále/ţîţîne/lă noi aşá-î spū-
5 néem//númai...puńám numa aşá desúpra/ş-aviá núma căpácu al de sus//
h^od^ată [!] auuzíi că zdraṅg ! zdraṅg ! zdraṅg¹ ! acólo-n iṅ cufărū
ála//

da máma sícă "fă da se s-auúde ?"//

zic î..."cre că cínile"/c-aviám uṅ căţálus mic//

10 ia să sculă fúga/să lăsă c-um pisór iṅcálţá/ c-únu descúlt/
"mă duc să vidém"//să dúşá-ṅ cúină acóló...//sícă..."fă/nu-î nís
uṅ cîne aiísa"//

"ei !" díc/"aşá-î//dac-ai spus că mi-s pruástă/p-acúma trebă
să fi şî dűmnetá pruástă/că ierám...io mi-s cuminte/jî dűmneata
15 î [k] rămíi pruást-acúma"//

víne şî s-a pus s sá - ṅcálte iar/cín iar s-a pus sá-ṅcálte
ia/zdraṅg ! zdraṅg ! zdraṅg² ! iar acóló [!] la cufărū-ála//

ia: "mă ! căcu-mă-ṅ gúra lui să mă cac !//a vėní bərbátî-tu la
noi//ne fáse frícă aiíş"//

20 zic "io nu şcu dac-a vínit/io mă duc la tāmfiát"//

"pă un te dúş fá/míi mi-e urí să rămín aiísa"//

díc "io m¹ereuúţ mă duc"//

şî m-an dus acóló/ierá négură//cînd am [k] m-an dus acóló/

25 ¹Bate cu pumnul în masă, marcînd fiecare interjecție.

²Bate de trei ori cu pumnul în masă.

atús a lu cucós/a lu tráea¹/păi să-ț povestés^c [!]/ě/cînd ieu am
 băgát în...progáde/și ũ_{nom} s-a băgát cu mině//dimináța//ș-a avú
 cămășă albă/láibăr négru/da-ŋ cap n-am vâ^{zut}/că io núma am întórs
 cū cíta capu-așá la iel/ș-am trecút/că mi-erá cîmít [ε] mormíntu
 5 miő așá drept înaiíncě/și miérze așá^u odát ș-ă făcú fúș ! să ștér-
 zé de míne așá de tare/...ca pila/așá a fișonít de ta^{re}/ca cînd
 a dat cu arcíle//d-a grudonátă//ma duséi coló/tămíai/nu ma dîséi
 nímica/tot [k] io mă cîntám întode^una/acóló/la progáde//tămíai
 și plecái//mă uit sâ vād/că ie^rá áltă mûiere/iar tāmíá/aviá cu
 10 míne...de tāmíat/și...mă uit/nu-i nímic//plecái înăpói//cîn am
 plecá napói/mă-ntílnés cu máica lui fáta ásta²//nína lu cucós/
 așá-i spúném noi//

še "dódă néni/dumnětá ai și-ntórs ?"

zíc "am întórs/da și văzúí séva"//

15 zí "s-ai văzút ?"//

zíc "un ũom să frăcá de míne/de...de mînica mia"//

"áuuliòleo/că iō nu mă duc"//

"ba te duć/că miie-m făcú nímica//da" zíc..."cíta mi-e fo

fricá și miie"//

20 s-a-ntórs máică-sa napói/n-a mers la tāmíat//a vînít cu mině
 acás napói la ia//táta [k] máma alúia...cá^re fu asără aiíșé//máma
 lu tráea//áia a foz la tāmíat//ș^f...pi-ōma m-an dus ș-am luá

bíce de sérón/ș-am munsít la...iel acóló//an lűwát í trii bíte dí

25 ¹Sé referă la Nicolaescu Traian (subiectul O V).
²Arată spre Nicolaescu Vasilica (subiectul O VII), fiica
 subiectului Nicolaescu Traian (O V).

serón/...și l_e-an dus și l_e-am băgát în pămînt/ș-am luat în
colác/ș-o sticlă cu vin așa mic¹/și l-am băgát acolo:

"ț-am adus i^oță/
 5

ț-am adus pîte/
 să mîns pîte/să bei vin/
 și la mîn-acasă să nu mai vin"//

și am băgát o brucă de serón ai¹sa //zîg

"nu-mpung pămîntu/
 împung greutăta lu bărbăt^miu/
 10

a lu i^oța//

îl împung în cap/
 îl împung în creier¹/
 împung în...fie [ε] în...ăsta în ^uok/în gură/
 în limbă/
 15

să nu puată să mai ajungă/
 să mai...iesă d'-asîia"//

am luat la...al doilea/la burtă/pe-omă iar așa... [ε] al

doilea brucă/iar așa:

"nu-mpung pămîntu/
 20

împung pe i^oța//

l-împung în inimă/în splină/
 și la mîne să nu mai vină"//

pi-om m-an dus la pisuare/am luat altă brucă/și iar an spus:

"nu-mpung pămîntu/
 25

¹Face un gest spre cap.

împung pe i_ota//
 l-împung în pi_suare/
 împung în de_zéce/
 împung în fl_uier/
 5 la mine să nu mai aj_ungă să mai v_ină"//
 numa visădă cumnata mea//c-a ie_si dim pămînt aşă/plin de pă-
 mînt//sora lui//
 sîcă "a^uule_ole_o/frăce-miu ! da tu se fas ?"//
 sîcă "dă^u-o drăcu^l pe néni/că [c] ...m-a-mp_uz brus/nu po_să
 10 ma duc acas niscum//a pus brusil-ăsca ai_sa în mine" [!]//
 şî zise c-aşă s-a frăcîn de pămînt¹//şî ia s-a pomînit//
 şî p-_omă zic "io am...pus în brus/că...a v_inî la min-acas/n_u
 mi-a da pás_e"//
 da acuma nu mai văd//la f_ecili mel_e n-a venit nis una//...da
 15 iel a venit¹//
 5'55" O III

ie¹ s-a făcú moró_i

a fost_i la unu/a murit...un u_om/tănase cre_tu//şî a rămás
 m_uiere_a ş_i cu tri_i cop_ii//trei cop_ii ş-o fát-a rămás//şî...ie¹
 20 s-a făcú moró_i/aşă de rău a fost iel/...ş-a scos nu_ăpta br_inza
 d_i sub_ăr/tu_ătă su_o făcú_t-o f_ăl_ii//a...a fle_oş_tărit...podrumu cu
br_inză//
¹Oftează.

[Cum ?]

a flioștări podrumu//a făcut asfal dim brîndăși//im podrum la
 iel// ș-a luat căru din obór/l-a dus im fundu grădini//a luat o
 ruată/l-a [?] băgat intr-o parte/o ruată-ntr-ailalté/dricu-ntr-ai-
 5 lalté...//și [ε] s-ar kinūiit mult pînă l-ar...pân l-ar hogoiiit//
 l-ar necát !//

[Cum ?]

i-a luat i...a rămas pălărie di la iel//s-a dus ș-a luat
 pămînd di lă...di la progă d-acólo/și i-a făcut un kesú cu co-
 10 lăseii/și l-a ținút acólo [ε] a durmi trei zile la...progăte//késú
 ăla cu colás//dintr-o pînză nágră//c-a foz dintr-a lú/dintr-un
 [ε] la nádráz o...cápút céva/ă făcut cíta kesú/și i-a băgat
 acólo niște colás/și pi-oma l-a lua d-acólo/și l-a luat/ș-a
 mlers asá cu...kesú/cu mînilí napóii/ș-a zis că "háida după miné//
 15 háida cutăre/cum ce kámâ"//[...] și l-a necá la dúnăre//

[Cum ?]

il nácă/il lépădă kesú-ă^{1a} cu colás pe dúnăre/și iel ză dŭcē
 acól după kesú-ăla/moróiu//z dŭsē după kes și...nu mai vîn-acás//
 ăla-i...ăla-i a lŭ moróii//

20 1'25"

O III

[Ce a făcut subiectul ieri și azi]

[Ce-ai făcut ieri de cînd te-ai sculat ?]

de cîn m-an sculát ?//intîi m-an sculát/am măturát/[!]éi !

am aşcernút pátu/am măturát/pi-õm-an da la p^uorc/lătúrⁱ/pi-õm-an
 dat cíca buáb¹ě//pi-um an da la ráře/pi-um-an da la cl^uótă/am da
 la púii ai mⁱsi/an da la gⁱşc/l^e-an da drúmu-afără//pi-úrmă am
 cusút um peşkirⁱ/l-am gătát/pi-õm-am prins şípca la iel/şⁱ pi-õmă
 5 după s-am gătát ála/m-ãm ĩpucat ř-am górat cucurúđ/că n-am
 făiⁱnă//ř-a fos sára//vinírăt dũm^uneavuástră//mă găsírăt cu...iar
 io an da la porc/de sáră//cu língura/cu...răđám de pe...de dov^lét/
 de pe cuájă/io-i đau núma miéđu//cu făiⁱnă ři cu apă/...ři cu sá-
 re//

10 [Şi pe urmă ?]

pi-õ^rmă/...asără a viñit népótu-miu de mⁱřcărăm/viniⁱ pe la
 dũm^uneavuástă/ři m-am culcát pi-úrmă//

[Şi astăzi ?]

ástăđ...se făcúseⁱ ?//mă dũseⁱ in đal după zaiⁱcin/mă dũseⁱ la
 15 ^uo népuátă/c^âmă dũseⁱ la muára/muára nu mⁱérzě/c-a plecát moră-
 riřa la oráš/...ři mă dũseⁱ după zaiⁱcin/mă dũseⁱ la fiⁱ-mea la
 đal/la népuátⁱ-mia áia/...ři mă găsírăt acóló//ři veniⁱ năpói/ři
 iácătă...síncem aiⁱs acúm//

l'oo"

O III

20

[Despre grai]

[Cum se vorbea înainte ?]

ěi/pă naiⁱnće s-a vorbít aşá cumⁱ...cum vă vorbⁱnesc io//

[Cum ? Erau alte vorbe ?]

ăic-așă//nū//cu đē/cu ūndē.../cu đī coló...//acúma-ī di coló/
 ădică cu acēja/cum vorbēșce fēcil-ășca.¹.. //noi nu/noi așă am vor-
 bít^uce/cum vorbesc io acúma//

[Da' vorbe mai vechi erau, care nu se mai spun acuma ?]

5 nu/nu//nu/noi tot așă/nū űe-am skimbát...^uobisėjū nóstu/ăi
 bătrín//ăi tínerⁱ iⁱce vorbesc alfiél acúma/dar noi nu...//

[Cum vorbesc ?]

cu ce/cu ūndē/cu acēja/cum zís[ε]c...fēcil-ála¹//míje párke
 mi-e greu cín le-auú.^u.../kě míje nu-m pică bine să zíc cu acēja/
 10 cu úndi/cu...așă s-a vorbí la nōi/cu únde/cu sē.../eī "ún te dúș ?
 únd-ăi f^uost ?".../ă iéle "únde tⁱne duć ? únde tⁱne [ε] unde-ăi
 f^uost"//la noi nu-ī așă.../noi ăi bătrín... [...]

[Dar oamenii din satele altele tot așa vorbesc ? Cu aceleași
 vorbe ?]

15 noi sîntēm cu ișálnīța...//la ișélnīța [k] n^uoi aviém mīță
 căre púnēm la car...//noi i zísēm mīță.../cāre púnēm supt ruátē
 la car/cînd impiédică//ișélnīța-ī spúnē...stai/stai...cum fi
 zísă²? dúbova-ī zise șovátă.../ișé¹nīța-ī spúne ocíc//iacă/sîntem
 trei sáce aiśa/și sîntē rumín toț/ăia-ī spun șovátă/noi spúnem
 20 mīță/ăia zíc ocíc//

[Și mai sînt și alte vorbe așa...?]

ěi ! noi^s púnēm i postavă...álfi zíc truácă//noi spúnem

¹Arată spre cele două fetițe (subiectele O VII și O VIII)
 care asistă la înregistrare.

25 ²Șoptit.

postávã//...șî^î la múlce lucruri/...nu știm nõi...sã [k] baș tuáte
 să lē...da așá s-am ștut io să [k] v-ã spus//...cum îi spúne^đ de
 la noi...îi zîcem^î uormán//...ășta-î zîc gardiróp/dómni ai mar^î
 acúma.../noi^î spúnem^u uormán//noi la aște^a lădămesă/^îei zîc^î f...
 5 nu ștu dácă nū-î đîc^î mai lădăm^îesă^î iei ?...

[Nu. Sertar.]

sertar^î ?!...noi...noi lădăm^îesă/așá i-an^u zîs//

2'oo"

O III

[Poveste]

10 a fost um băiát sārác într-ũ sat//...ca cum ar fi la...la noi
 aiísa/la ogrăde^{ne}//ș-a luat o fátă ca de la dúbova//iár sarácă^a
 fos și ia//ș-așá iei a trăiit amindói/a lucrát ástáz la únu/mîne
 la áltu/ș-ar...mîncát/cum ar putú/și...ar fos sārác/le-a plăcút
 únu d-áltu//ei ! la úrmă víne um boiér de la bozovís^î//să cáuute
 15 o slúgă//noi slúgă spúnem//și đîse că...

iel îi [k] ĉic^â "mă muiere/auúz că né cáu^îtă um boiér^î o slú-
 gă">//sícă "paică m-aș dus-acólo/că să cășci^gam sēva și noi/să
 căștig um ban/să [ε] né fásém sēva"/>

sícă: "dú-ce"/>

20 cîn^u să dúse la boiér^î acoló/sícă "am auuzí că dūmneatá ca^ît^î
 o slúgă búnă"/>

sícă "cáuut//...dar cu cît î^îser^î pe-an ?"/>

^îCom.Bozovici, jud. Caraș-Severin.

śic^â "ěi ! cît în dai"//

śic^â "-z dau trei gálbin^â pe an"//

ei/iel s-a multămít//acúma cînd a venít ánu/...śic^â "stăpîne/
sâ-n dai...ai trei gálbin/că mă duc acásă"//

5 cíc^â "mă băiá^{tule} tu ai foz băiát bun/cu cređință/m-ai ascultát...vòinísésce..." / cíc^â "io-ț dau ție^{le} trei gálbin/da mai stai un an/să-z mai dau alt¹ trii gálbin/pîntru ánu al dóiile^â"//

"păi" śic^â/"cun^ă să stai ? că băr [k] muiérea mea s-o sa zică acásă"/

10 śic^â "triméce-i o cárce"//

triméce cárce la muiére/cíc^â "iácă^{tă} măi muiére se zísē stăpínu/să mai rămín un an la iel"//

"păi" ce/"să mai rămín/dacă pot"//

"da" ce "tu să fi cumínce-n lípse mea"//

15 ea ia^r i^{le} scrie "pă" se/"cîn^c-am trădét io pe cîne ? dacă...
noi sinten^ă sárás/sî...io dēbeá cē vād/că să fásēm sēva și noi"//

a șázút^d nómu ș-ánu-al dóiile^â//cînd a viñít ánu-al dóiile^â/
cíc^â "stăpîne-n dai bái^â acúma/ai șásá gálbin/că mă duc acásă"//

śic^â "úite ce mă băiá^{tule}/mai stai un an la mine//că decă mai
20 șed un an/śic^â "ie¹ o parte cuvenítă și fas sēva"//

ș-a rămás băiátu ș-al tréiile^â an...//la al tréiile^â an/śic^â
"acúma stăpîne sâ-n dai pláta/că mă duc acásă"//

cíc^â "mă băiátule//bañ nú-z dau/că nú am/da-z dau trii
poviéță: trii pov¹ésce"//

"pă" cîcă "bine stăpîne/îo am slujî trei an pe trei povîeşc ?

//mi-s îo de povestă/dă mă duc în sātu mişu"//

cîcă "asta pot/asta-z dau"//

cîcă "şi spune-m povestea/că...nu mă răbdă burta să mai şad"//

5 cîcă "rămîn" [k] cîcă "-z dau/ũ rin de tuále/ca de pomână//de
la cap pân la opîncă jos//şi-z dau răkîie/şi-z dau slaiînă/şi
brînză/şi o pîtă/şî ce duş acasă//ş-a dintîi povîeşte p-un an ce
me-ai slujî tũ pe mině/cîn tres pie drum/iej dálu"/c-ăla-î...îm
bozovîs îestă jos îi...sātu/şi îestă aşă pi-un...pi-un dal sus//
10 "şi vied un ũom/că lucră seva/şi t-i lucru de mirat//să nú-ntrebî
se fáse/să-t cauz de drum//asta-î...pie un an de zile ai s...po-
viasta àsta//al dóiileă an/să nu te laş în vóia minîi//ş-al
treiileă an/să nu faş crimă cîn ieşť nervát//astea trei povest tî
le-an dat pentru trii an/şî s te duş cu dumnezău"//

15 iel a plecát plîngînd//că cum a slujît iel trei an pe trei
poveshc/fără nis un leu//a plecát din sat/cîn a ieşîť afără/...a
ieşîť în dal acólo-n bircána¹ cum a fost/...vede un ũom bătrîn/
bătrîn/...că îestă un pom plîn de gálbin/şi ũomu-ăla tod mai...
mai atîrnă/că...îs cu cuádě//tot atîrnă pie pomu-ăla gálbiⁿ//
20 iel...a căscát gúra să-l întrebe se fáse//ş-adús-amînte c-a slu-
jîť un an pie povîás [ɛ]ta áia/că să nú-ntrebe pie ũomu ála dácă-î
lucru de mirat/sé fáse//a trecú din iel//cîn a trecú din iel/

ũomu-ăla cîcâ "mă ũomule"/

¹ Nume topic: deal din apropierea satului Bozovici.

ćică "da"//

"tu ieșt întîiu uom din lúmea ásta cáre nu m-ai întrebá^s ce
fac//ai tăi să fiie gálbini áșta toț"//și ómu a perit//

iel se sâ fácă ?//ar golit tráista de brînză/rákíia/slăiină
5 s-o avút-o.../a umplút-o de gálbin/đe pie copác/n-a vení níma că
să-l vádě/...a băgá pe mînis la capút/l-a legát mînisel-aiis¹/ș-a
băgát pie mînis/ș-a luwá ș-a plăcát//ei/cîn iel a plăcát/au ajúnș
acásă nuápca//pe la nóo/la zășe sásur¹//cîn o ojúnș acásě/báte la
fereástrá/la muiéře//

10 "sîne-i ?"/

śic â "un uom strîin¹//fi bun/primíeșce-mă/am plăcá la tîrg/
și" śic^ă/"am nêște ban/și mă cem că mă...golănêște cí¹neva/mă...
puņgășășcě"//

da muiérea śic â "úite ce/uómule/t-aș primí bucuruásă/da
15 bărbátí-miu ie slúgă dus/că sîntem uámen sárás//și iel fi dus
slúgă la bozovís//...ș-așá" śicâ/"nu te pot primí/da-z dau¹ kéia/
te baz în obór"/în cúrte cum să zíse/"și iéste sub șupă acólo
iéstă búsum/iéstě sēcúriě/iéste iéșkií/fas fócu/și stai pîn la
ziúă"/c-a fos frig/tuámna/ca cüm îi p¹ne vríemea ásta//đe vînirea
20 máre-a fos acúma cum...de máica paraskív-a fost//și...đíće "stai
acólō păn đimináță și.../să nu zís că mi-s muiéře ră să nu te pri-
mesc ínúntru"//

iel s-a băgát ínúntru/...cîn s-a băgát ínúntru/a găsít búsu-

¹ Gest.

mu/c-a șcu/c-a fos casa lui [!] //a tãia lémne acólo/ieskii/au
 atîță fôcu/a avút rãpîelturⁱ la iel...//ia i-au în cuia^t puarta
 p^dne dinútru/s-a lãsa kãea în puartã/i[ε]im brãvã//n-a trecút ũ
 șas/...bãte únu la puartã//vine ãia fuga/descúie puarta/ș^f să
 5 bãgã/și să...sãrútã cu-ãla la puart-acóló//cu úomu-ãla//al dóileã
 care-a venít//iel s-au îmfierbîntãt...cã-i cûrvã/...cã pi iel nũ
 l-a primit în casã/și pie [ε] ãla-i curvãriu iei/vine la ia//s-a
 bãgãt înútre/tuãtã nuãpta s-a gîndít/cã sã s dúcã/sã...bãge cu
 sãcúrea pístã iei sã-i úomuãre/...a slujít un an pe poveãsta a
 10 dóileã/cã sã nu fãcã...sã nu sã nãrv [k] sã nu sã lãsã în vóia
 mîniã//a șãzú tótã nuãpta/s-a plimbãt pin...úobór//diminãta/cîn
 a plecãt úomu ãla/...sã sãrútã cu iel la puartã/muierã//iel
 atú^jn-a putút sã mãi...rãbdã//

"mãi ! cãre iest tu ? huóțule ! cûrvo !//da" sí^{cã}/"cãre iest
 15 tu asíia ?"//

"io mi-s í...ion/da cîne iest tú ?"//

sí^{cã} "io mi-s gãzda cãșí"//

"dãcã tu iej gãzda cãșí/ió mi-s frãcili muierã tãia"//

ș-atú^{sa} dúse și...cî^{cã} "mã/dãcã tu iest úuãne"/c-ășã-l kemã
 20 pe frãcili muierã/cîcã "vino sã vez pe c-ã^s slujít io triã an de
 zîle"// [...]

și cînd ar vãzút...hãia/mînisili pline de gãlbín/și trãista
 cu gãlbín/s-ar bucurãt/s-ar dus la tîrg/ș-ar cumpãrãt și boi/și
 vas/și porș/și car/s-ar fãcú bogãț/și cumnãti-su și...iei doi//

ș-a rămas la ũ loc//

5'55"

O III

[Snoavă]

a fost ũo fată măr¹ě//...a șazūt acás la m [č] māmă-sa//și
 5 māmă-să a kinu¹ī să nāscă//^atú^če n-a fost f salvāre s-o dúcă la
 ...la sánăt [k] la spítal//ș-a vi¹nī trii pi¹řtór¹ la ia//și pi¹ř-
 tóri a întrebāt-o...că "únde-ī māmā-ta ?"//

číc^č "māma-ī in cāmāră/
 plī^zŋe rīsu d'ástă vară"//

10 "da tátă-tu únde-ī ?"//

če "tata-ī la pădure/cu lémne vier^{zâ} l-adúcă pe-éle uscáce//

"da vine mai degrabă" zī/

"dacă ũocoléște vine/dacă dă drept...zāboviéșcé"//

așa...ia a avút ũo túrtă-m vātră...//a bāgāt-o s^â să cuacă/
 15 cā să áibe pīntu iei/să mănīse//iei s-a dus/ș-a sc^uos túrta/ș-a
 bāgāt o bāligă acoló-m vātră//de bou//șī...fāta a bāgāt sāmā...
 c-a luwāt iei/a...cum a fos la țest acoló/c-ar avú țest//și ia
 s-a dus/ș-a luwāt f...dī...áia túrta đin đ-acoló đin...únd-a
 20 pús-ō iei/ș-ar...a bă [k] a prōbāgāt f/pus f bāliga [č] in [k]
 la iei in țeșilă acoló/únd-ar avút iei//

[Unde ?]

in țeșila lor//dē i-a đis iei...covată [?]/ia n-a zis țeșī/
 ma covată i-a zis/fāta la...țeșila l^uor//acúma bāiātu... [k] áia

ntrăbă

sîcă "fătă noi is cam flămînz/n-ai cêva sã ũe dai de mîncăre?"

"ba" cîcã/"am !//am și lăpțe/și dăr"/dăr de la...c-a făcút

ũurdă de la vácă/și lăpțe o avút așá//

5 cîcã "păi noi am mîncă"//

"pă" cîcã "mîncăț"/

núma dúpă cê iei ar mîncă lăpțe^{le} și dăru/cîcã "fătă/noi
mîncărã lăpțe și dăr/da "cîcã/"te va bácia mămă-ta ?"

cîcã "ba/că mămă nu-l mănîncă/nis tática/că s-a necát în lăpțe

10 un mîț/și-n dăr s-a necát ũ hirt"/ũ șocîce//iei a-nșepú sã...

vomitédă [!!] l-a fos gruáză//

"ei/da" cîcã "plecáz/ da iõ nu vã-ntrebã cũ vã kãmă"//

da únu-a zis cãtre...al [k] únu sícã "pi-mãmã kãmã úmbrã

gruásă"//

15 d-alálál cîcã "pê mín mã kãmã iárbã viérdě"//

alált cê "pê mín mã kãmã frúnzã látã"//

da ia cîcã "vîez/cum visái ástã nuápce/cê vis frumós visái

io !//am visá că la úmbrã gruásă șádám/pe iárbã viérdě fásám/și

cu [!] cu frúnzã la fund mã șcerzám" [!!]//

20 atúⁿja iei a strigá "pă" sîcã "rãmîi fătă sãnătuásă cu iei

im...im vâtrã"//

zîs că "m¹ergét sãnătós cu iei în covátă"//că ia lã-a scos f

și l-a bágá bálîga-ŋ covátă [!]

s-a dus/p-ormã s-a dus ș-a-ntórs năpói/sîcã "mã/ásta-î pîntru

noi/pe-asta luvăm noi//că" sícǎ "asta-ı cumínce fátǎ"//

2'20"

O III

pópa hámeș

[!] hai ! spuı d'-um pópǎ borțós [!]/a fost um pópǎ/...am
 5 avút noi um pópǎ aísa/ș-a plăcát acúma de la noi//acú a venı
 ásta/de duǎ^uǎ s^támín fı...viñıt pópa nou//și pópa ála a fost
 hámeș așá/un⁺ să duśá fı cǎș/imblá pe la prázñıse/a úmblá pe la
 crésún/...și un⁺ s-a dus/dac-a vǎzú plásınte/sícǎ "e^ı ! plásınte
 [...]/sǎ víie cǎte míne mai fıcuáśa"//a zıs pópa//ı-a dat uómu
 10 plásıntǎ să mǎnıne cǎldǎ//la áltu ar băuút vin//sícǎ "eı ! acólo
 aj venı și io sǎ-ıkín cu vin/...da" cícǎ..."dacǎ vǎ pícǎ bıne"//
 apă pe-ó^rmǎ ı-a dat uáměni tot/l-a săturát/...cǎ dúpǎ se l-a sē-
 turát/a făcút búrta atıta¹ de máre/ș-așá a fost burti^uós/ș-a făcú
 búrta máre/și...a vrú să muǎrǎ/la o cǎșǎ/...cın a fos la cǎpǎtu
 15 sátúluı/și cǎpu de [k] sátúluı [k] cǎsa luı a fos la ált cǎpǎ de
 sat//ıel se să fac-atú^{ja} ?

cícǎ "mǎı puñet cǎıi la carúțǎ/ma^u dűcet pǎn-acásǎ/cǎ să mor
 aiıs la voi"/sícǎ "ıi pǎcát"//

l-a dus acásǎ/a pus uáměni cǎıi la...la sáne/cǎ sán-a fos^t/
 20 c-a fos zǎpǎdǎ//l-a dus acásě...//

preuocása cícǎ: "pǎrinte/se-ı cu...cıne ?"//

sícǎ "preuotásǎ mi-s...gravıd/o să nasc acúma//mi-s borțós"/

n-a zıs cǎ-ı gravıd//

¹Gest.

"vai de míne/^o kem pⁱhe moáşa melána să te moşască ia//nu faş
cúmva să fim de mír^u că" cîcă "te ápěřě đim popíiě"//

e_i a_i/vení muáşa melániie/o bábă dⁱ-acólo đin₊sat ca míne/
"părínce" cîcă/"nimic de zís/a_i să pleş đin₊sat afără că mo [k]

5 acúşa naşć/şí...iejⁱ de rís la lúme"//

a plecát pópa/a luuá tráista/...a lua şíⁱşéva de mîncăre în
tráistă/ş-a plecát//a plecá péstă un dal/să să dúcă...intr-ál
sat//cîs-a dus acoló...háulelè [!] a fost um moş c-o bábă la ũ
săláš acoló/şí...departe de sat//şí zísě...un₊să-l cúlĉe pe moş ?
10 a avút cupt^uór cum íi...pín₊rúsiia cuptuárîli/...aşá cŭ taván mără
şí fášá fócu/ş-acólo să-ncălzáu/şí cílc [k] l-a culcá pe pópě pe
tavánu-ála/...şí nuápca í-a fătát váca la...úomu-ála//şí íel cín
au vínít cu viţálu đin₊grajd/l-au adús đe la šaláš/l-a pus língá
pópă/ acoló/viţálu//da...e_i ! mergínd pópa/m-am zuitát să va
15 spun/mergín pópa cătrě...sălášu-ála/a găsít un uom m^uort//au
íngętá de frig//şí-ála a avú sísmę-n písuáre//cízme cum ís...
ášcaⁱ/íel s-a kínúí să-í trágă cízmile/să le scuát-afără/că să
să-ncálĉe íel în íéle/să le bágę-n tráistă/n-a putút/c-a fost
íngętáte písuárli/s-a prin₊đe síjme//a avút pópa cuţít/şíⁱ í-a
20 táiat písuárle/đe la ģenu₊rk//cu cíjme cu tot//şíⁱ le-a bágát în
tráistă//s^á dúse la úomu-ála acólo/ş-a pus tráista la cap cu
cíjme şí.../vínę úomu-ála nuápta cu viţálu/şí-l bágă língá pópa//
[!!] [...] s-a sculá đimínáta pópa/péstă nuápćě...ş-a lăsá tráis-
ta ş-a plecát/s-au...s-a buzumí de frícă că-í...să nu-l găsásć

25

¹Gest.

cu vițálu...língă iel c-ála [k] cîcâ iel a făcút um vițél/n-a fă-
 cút copíl//să scuálă móșu dímínáța cu bába/să-î fácă la pópa cíta
 pását/să mánínse/cíta sír de p^he coléșă//să-î de cald să mánínse/
 că să nu plése...pe iinima guálă//nu ie pópa !//núma tráista cu
 5 cîjm^{ele}/priot [k]

"bábō^u !...a mîncát vițálu p^he pópă"//

"cum așa ?!"//

"úite-s núma cîjme/a rămás cu...vițál nu-î [k] pópa nu-î
 ničúnde //áite-î culcúșu g^uol/l-a mîncát/i-a rămás núma...n-a
 10 putút să-î mînse și cîjmíle și le-a...a rămás"//

să dúșe/și...adúșe comisíia dîn sat/víne...primáriu/víne um
 pópa/víne notarⁱ/víne șandárⁱ//...ar tăiá vițálu/ar omorí sārácú/
 să găsáscă țuálíli lu pópa//n-ar gási nímicá-n iél/vițálu a fos
 ca vițálu//și ieî ar omorí vițálu dízábă//și pópa s-ā dús/nu s-a
 15 mai ^uoprit ničúnde [!]"//

3'20"

o III

[Numele:] costáscu mariá [Sigla: O IV.]

[Locul nașterii:] dîn ográdéna

[Vîrsta:] pátruză și șásé

20 [Știința de carte:] nič o clásă¹

[Ocupația: casnică.]

[Deplasări: în copilărie a stat la Drăgășani, tatăl său fiind

¹Vezi textul p. 230-232.

original din localitate:] am fost io mică/am avut doi
 an//ș-am stat până la dās-an//la urmă am venit iar aiisa/
 și m-am...măritat aiis //

[Familia: soțul din Ogradena;] am patru copii// sînt aiis/in
 5 comuna ogradena//toț însurat/măritat//copilu fi mecanic/
 ...fetiile-s fiicere la...casa lor/cu bărbatu lor/cu
 copiii lor//

[Observații: deși a stat în copilărie vreo opt ani la Drăgă-
 șani, vorbește un grai bănățean nealterat de influențe
 10 din afară.]

[Din viața subiectului]

[Dar cum s-a întimplat că n-ai fost la școală ?]

n-am fos la școală că mama mia...a murit cînd am avut io sîs
 an//și io am mai avut înca ūo soră ș-un frate/și io a trebuu să
 15 cresc...pe frățî așa ai mhei/și pi-urma...nu m-a da nima la
 școală//tata a fost...asa/că n-a avu grijă de noi/și s-ă [ε]
 próisurat/și pi-ormă de noi n-o avu grijă/n-o avu sin să ne de la
 școală//și io am rămas așa/nis soră-mea nu șcile cárce/nis frăce-
 meu nu șcile cárce/noi nis unu nu șcila cárce//și cu asta n-am fi-
 20 vătă cárce//

[Și ați stat cu tata și cu... ?]

am stat cu o buinică a mea/căre a murit//

[Nu v-a primit... ?]

nū n-a primit//că ia după se s-a însurat/dup-aiă mășcuana

5 áia n-a vru să né țină pe noi nis pⁱne únu/ș-atúsa...noi a trăbuii
 să plecăm cu bunica nuastră/și...iel a rămas cu...mășcuána
 nuastră mai depărce//ș-așá pe noi pi-ómă n-a vrut să né de la
 șcuálă/și noi n-am putút să-mvățám cárce//și io din ásta mi-am
 5 dat copiii la șcuálă/și...ar învăța și iei cît ar putút//io iar
 n-am putút să-i dau pe toț așá la șcuálă mai mult/măi depărce/
 că...am fos muíere săracă/și n-am putút să...să-i dau//

[Și "măștioanea" a stat tot aici ?]

nu/ia a stat acolo und¹-am fost în regát/la drăgășán^a coló//

10 [Era de-acolo ?]

 da//ia fost d¹-acoló/máma acolo a murít/și pi-órma...iel a lú-
 vát pi-ásta to¹d¹-acoló/máma a foz d¹-aiísa/și dúsă...acoló la iel/
 în drăgășán//

[El de-acolo era ?]

15 da...iel ierá d¹-acoló//și...pi-órmă ia...s-a-ntimplá c-a mu-
 rít/^aculó/și noi am rămas trei frăț/fráti-miș al mai mic a rămas
 d¹-un an jumátáce/sóri-mia cáre-a fos după míne/a rămas de trei
 án și jumátáte/și io am avú síis án//și p-ómă io trăbuiá să am
 grijá de iei/ca să...să-i cresc/...că n-aveá sín⁺ să-i crească//

20 [Și cîți ani ai stat acolo ?]

 o...pă io am avút/sín⁺ án am avú cînd ă rămáz de máma/și^f la
 úrmă la dăse án am vinít aiís//și^f d¹-atúsa-i mult pîn-acúma/...că
 am io acúma pătruzășasă/d¹ zăse án am vinít/is triizáz de án de
 cîn sint aiís//

[Și mama când a plecat de aici ?]

cu noi//cu noi ^uodată și cu...tata//tata n-a lúvát d'-aiísá/
 că a spus că...ie mai bine acolo/și...noá^{uo} nu...n-a plăcut aco-
 ló//la urmă după s-a muri máma/am crăscú pân la dáșe an/da...greu
 5 am crescut//greu/că dacă n-am avút máma/...și n-am avút tátă/síne
 s-áibă grijá de noi/noi trăbuiá să munším așa...în greu/ca să ne
 căștigám și noi...plínea nuástră ca să putém s-o mîncám/de ástáz
 pînă míne/ca să putém și noi//și noi am fos mis//io am foz mai
 tare/dar ái...áilálț ar fos mai mis//

10 [Dar unde ați stat la Drăgășani ?]

nu mai știu io acúma...că-i demúl d'-atúsa/și nís nu mai știu
 dacă...nu mai știu apruápe ními di ieí acúma/că mai...iéstă síni-
 va/că nu mai iéstă...//

[Nu mai știi de tata dumitale ?]

15 nu mai știu de ieí//că ieí/nu ne mai scrie níma nimíca/și
 așa că noi...nu mai șcim//

[Dar el n-a mai fost pe aici ?]

iel n-a fos nícodátă//de cîn am plecá d'-aiísá n-a mai a fost
 aiís/nisodátă//tot a zís că víne/víne/că...să mai vádă și iel o
 20 dátă/pe síneva/că mai áre pe-aiís/sau nu mai áre//da n-a mai ve-
 nít/nís cárce n-a mai scris/nís n-a mai venít//așa că noi nu mai
 știm de ieí acúma//

[Numele:] nicolaiéscu traián [Porecla: Cocoş. Sigla: O V.]

[Locul naşterii:] ogradéna véke

[Vîrsta:] treiză şi nóo/merg pe patruzás

[Ştiinţa de carte:] şapte clásă primără

5 [Ocupaţii: şef de tren la căile ferate forestiere:] am...
 făcú servís aiís/la m̄racúnea¹/la tren//pe válea m̄racúni//
 după se...s-a rup válea asiia/am fos la plavişeviţa//tod
 la tren//pi-omă de-acoló/m-an dus la berzásca²//am sta
 ş-acólo vro trei lún de zîle//tot se^v de tren//şi pí
 10 órmă am venít acásă//la múnca címpului// [Este paracliser
 la biserica din sat.]

[Deplasări:] am foz la Țo şcuálă/...în cînzeşpátru [k] ĩ
 sínzēstréi spré sínzēspátru/la o şcuálă/în cúrtea de
 árgeş//pátru lún de zîle//Țo şcuálă de şefⁱ de tren de
 15 cefefé/dé...căiile feráte forestére//

[Familia: părinţii şi soţia originari din sat; doi copii,
 elevi la şcoala din sat; este tatăl subiectului O VII.]

[Observaţii: bun cunoscător al obiceiurilor şi tradiţiilor
 locale; narare vie, colorată; frază clară. Conştient de
 20 scopul anchetei, înlocuieşte termenii generali cu cei
 locali sau explică cuvintele specifice graiului.]

¹ Pîrîu, afluent al Dunării.

² Com. învecinată, jud. Caraş-Severin.

cucurúzu

[Spune-mi cum se lucrează cucuruzul, de când îl pui și pînă îl duci la moară.]

pă-l ar¹ primăvara pămîntu/sămîn cucurúzu/îl grăpéz/...pe-órmă
 5 cînd a ieșít/îl săp¹/îl prășăst//i...dăm cu plúgu pin iěl/îl pră-
 șím//dup-aséea cînd...crește/tîmpu de-îgrópát/îl îngrupám/iar dăm
 cu plug din áia așa căre...zvîrle pămîntu la fír¹he/...îl îngrupám/
 după-îgrupát...rămîne pănă la...tuámna/la culés//ș¹ tuámna-l cu-
 ležém/...

10 [Da' cînd crește nu-i smulgi... ?]

cînd îl săpăm ?//

[Da.]

ba da/cînd îl săpăm/îi culízém fofézîle-álea pe de jos/

[Cum le zice ?]

15 fofedă/la...fúsu-î ã sus ș-are fofézîle-álea ã latur¹//ále pe
 de jos lé rúp¹em/lă...prășít/îi rúpem și víru/um pic/și fofézîle
 pe de jos//și la îngrópát/iar îi rúpe pe de jos fofézîle-álea
 muiérite-astea/muiérite mai bine puă să știie [!]/ș¹ pi-órmă
 cînd î...ajunsărăm la...la culés tuámna/îl culéz/

20 [Cum ?]

ápăi né ortășím//io cu soțîia/mai ie ^uo sóră/o pe-o [k] pe
 síneva/luăm cíte dóo rîndur¹/né băgám/io într-ăștea dóo rîndur¹/

alălălt într-álte d^oo/áltu într-álte d^oo//il despoiém/de gíja
 áea/fl...fásém gráméz pⁱloc/ș^tpe-órmă/la úrmă bágám cărúța/și
 trăžém...c-un [k] o cotărítă/...c-un coș/ca să...pe-nțeles cotă-
 riță-_i spúñem noi_i//trăžém cu ia/...porúmbu [k] cucurúzu-l trăžém
 5 la...cărúță//umplém cărúța și...plés sara acás//acásă-l descárs
 ím pod//il urs ím pod//cín_u să úscă//il gáur¹/și-l duș la muáră//

[Da'cum fi zici când are boabele pe el ?]

drúgă//

["Drugă", când e cu boabe ?]

10 da//drúgă sau cucurúz//cáre-_i mai máre íi spuñ drúgă/cáre-_i
 mai mic íi spuñ...mișál//

[Cum ?]

mișál//mișéi/dácă-z mai mult mișéi/dácă-_i únu/mișál//sau álți
 spuñe cápete de găiină [!] la áia a_i micúți sícă//

15 [Și cum íl ghauri ?]

cu mⁱna așá-l ei¹/ím mⁱna ásta íl țín porúmbu/și cu ásta/cu
 un glod ím mⁱnă de do [ε] sau cu...álți au g^heurătoáre/bág-așá p¹e
 mⁱnă/

[Cum e "gheurătoarea" ?]

20 párt²ea ásta de jos íi dín [ε] tr-un fier/cu gínț așá fiéru
 pⁱ-el//desúpra í-o...o [ε] ríza așá ím^váluie că să nu te duáră/
 ș-o baz așá p¹e mⁱnă/párt²ea de jós áre níște gínț/dú^vpă c¹e íei

¹Arată cum ghaură porumbul.

25 ²Tot timpul cît durează explicația gesticulează sugerînd fe-
 lul în care e făcută gheurătoarea.

aşá...//da io nu lucrú cu d'-áia/io gáur cu...iěu glódu în mîná/
şí cu glódu gáur//

3'10"

O V

pasúiu

5 pasúiu adícă-l puń... [ε] vez în mai múlce félur¹//io...io fl
pun/cîn sámină soţíia porúmbu [k] cucurúzu/pasúiu-l puń um pic mai
sus//cu mîna aşá-l ífínz/il ímfínze cu mîna aşá/cíte trei bôabe
aiís¹/aiís¹/pe-ómă iar la un métru jumáte iár ímfínze/mái sus//
şí iel áre aşá púcere ca cucurúzu să iésă//şí dácă ar a [ε] ajúnze
10 pámîn mult péstă iel nu/nu [k] să-ntímplă că nu iásă//şí pe iel
íl púne mai sus//ca să puátă şí iel să iásă şti/pasúiu//şí víne
sápát vára ca şí cucurúzu//tot la tímpu-ála//tod de dóo úor¹ să
sápă şí pasúiu ca şí cucurúzu//pe-órmă...tuámna-l culéz/cít-o
postáie/cít-o postáie/coló/de p¹re vréju lui//postáisíle le-adús
15 acás/puń într-o...sac d'-ásta de la loc/le-adús acás/acásă-l puń
la soáre să să úşcé/s-a uscă bine/atús íl iei cu-o buátă/baţ...
până cîn să sparg/iásă buábêle din íele//atúsa buábile să vîntură/
íl vîntură feméiilí/...şí postáisil-ála/únd-a foz buábêle/le iei/
le...urs ím pod/le străvâl la více/buábêle próvin iár vînturáte
20 din...pléava áia se mai iéstă-n íele/púsă buáb^{ele} pe-ómă-m pod/
íntur-um vas/í sevá/ca să avém péstă iárnă să mîncám/pístă-ntreg
ánu//

1'40"
Gest.

O V

fînu

mă duc la poi^îană să văd/cum să prezîntă fînu//dăcă-î bun de
 cosît/sau nu-î bun [!]/dăcă-î bun de cosît/...i^îestă altă poi^îană
 care...i^î pămîntu șotărós/ăia arde fînu mai să cu^îás [k] adică să
 5 cu^îásé mai rēpēde/...ș^îtiț//ș-atū^î acólo trábă să te dus să cosăș
 măi înti^î//ne ortăsîm/dăcă-î poi^îana de doi o^îame^î de cu^îásă/alta-î
 de trei/de pătru/mă rog cît după cum fi poi^îana de mare//i^îeu
 o^îame^î/mă duc la cosît...//de dimi^înăța...né^î du^îsem la cosît/i^îeu ca
 găzdă i^îău o dămiză^înă...gu^îălă/pēntru apă/...mă duc la fînti^înă/
 10 aduc apă/noi [k] ăilălț/pe-umă o^îame^îni sa pūne și báce cu^îásîli cu
 șocănu/avém așá un [k] o nicoválă/um búsum/cu űicoválă de fier
 desúpra/báze [k] băgă-m pămînt/ăla de lemn i-ascu^îțit/băcém cu^îása
 pe űicoválă acólo/după s-am bătút-o-am...pús-o la loc/am i^îűkei^îat-o
 tot/gáta/^îtū^î ne puném și mî^îűcăm/fásem frușcúcu/așá să spūne//fá-
 15 sém frușcúcu/mî^îűcăm/biem apă/măi aprinde cît-o țigăre/căre fu-
 meáză [!].//

pe-ormă...n-apucăm de co^îásă//și-î trázem únu după áltu//únu
 năi^înce/pi-umă áltu/pi-um-áltu-așá.../fásem postát/nu prea lung
 ști^îț/cam...dēprinde după cum fi poi^îana/...dóozez de métri/doo^îsîs
 20 de métri/postát-așá-î de lung^î...//ei ! cosîm/n-apucă^î cam pe la
 ob de cu^îásă//cosîm pînă pe la zăse/la zăse né lăsăm/fásem ű
 rast//ăia așá să spūne rast/ăia o...odi^înîm/fáčem o țigăre/ș^îti^î//
 fásem o țigăre/fumăm/măi...măi biem apă/măi stăm...//dup-asé^îia/

iar n-apucám/până pe la úşpe jumáte/apruápe de dóişp¹e//atús iar
 mai fásém un rast/iar mai stám/mai fumám ^uo țigare/mai áltu căre
 i-e fuame/mai ie o gustárică/mai cíta pítă cu brîndă /...mâncă
 ...//și pi-ormă n-apucám în continuáre pân la amiaz/la únu//la
 5 únu la noi să lásă de-amiáz//cuása cítr cosást ^uo mînu cu/mîna
 ásta stîngă¹ o ții ^ĩsus/a dreáptă jos/aviém aiís la búrtă un cóc/
 unde țínem cúca/...dăm cítr dăm/pi-ormă o scol¹ cuása-m písuáre/și-
 dăm cúce...la [k] ^uo ascuțím știț//cu mîna ásta stîngă țínem de
 cuásă/și cu-a dreáptă fi dăm cúce úit-asă/pan la vír//iar băgám
 10 cúca áia-n cóc/țínem aiís la...curáua la búrtă/...și...la úara
 únu víne soția...gázda adíc-a poiéni/víne cu mîncáre/acoló né
 lásám/mîncám...//

se mîncám ?//pásúí/fiert/cu slăiină piñiel/círnăț dúpă...
 dácă-i gázda cíta mai bogátă púne și círnăț [!]/dácă-i mai sárácă
 15 pásúiu...mai asá/și fără círnăț/și fără slăiină//cu séva acreálă/
 cu várdă ácră sau...sau fásém sálátă din...dim foí dí sápa/vierz/
 din álea//mîncám pásúí/cu...túrtă^{cu} málai în távă/...cu acreálă
 din áia/pe-ormă să dá tăițéi/...să...úni fac asá mai zámă/úni mai
 gros/fi fríze/áia félu doi/tăițái-áia//pi-ómă félu trei/...
 20 m¹espáis sau...plásint//...f¹félu trei//dúpă s-am mîncá/n-ã sátu-
 rát/áltu fumeáză o țigare/pi-ó^rmă né culcám/durmím o ^uóră/né scu-
 lám/iar băcém cuásfle/din nou/pe nícoválă/...am bátút-o/am
 înkeiát-o iar/iar mai aprínde áltu cítr-o țigare/pínă nu s-apúcă

25 ¹ În timpul explicației care urmează, subiectul gesticulează sugerînd mișcările coșăului.

dă...de lucru//

și pi-ormă/dup-ăia iar s-apucă/după mi-az iar n-apucăm//iar
 cosim cîte-o hóră jumâte/doo/pi-omă iar mai stăm//mai fássem ũ
 rast/măi fumează cît-o țigare/ P-ú mă iar n-apucăm până sára//
 5 sára/...cînd sfînte suárîli...ne lăsăm/...dacă-i poiána apruápe
 de sat/cosim pînă cînd [ε]...înegureáză//dacă-i măi depárte de
 sat/ne lăsăm măi devrîeme/cînd îi suárîli cam de un sta de nom/ne
 lăsăm/...și vinim/plecăm acás/că pân-ajűzém acásă...să înegureá-
 ză//

10 acás...sau áltu-adúse la poiána țuica/áltu-acásă dă țuică/
 sára la cosás.../la...cam la pátru uámenî un kil de țuică//cam
 așa mérze//vinim sára acás și...il lașî doo zîle/tréi zîle/...
 pi-omă te dus/și-l întorz/de pe-o parte pe-ailáltă fínu/că iel
 îi...cum il cosim/iel îi grămádă/hotcós așa: unu aiis/unu măi
 15 încoló//il întorsém/áltu [k] dacă-i măi subțire fínu/il laș numa
 no zî/și p-umă al doilea te dus și-l întors//și dacă-i măi gros
 il laș doo zîle/și p-omă te dus și-l întors pe pârta ailált/să
 să húște și pe pârta ailáltâ...//

cîn s-a uscát/mérzen la astrîns/la adunát//il adunám/il trá-
 20 žen cu cáii/sau cu bóii/deprînde s-avîém/...trăgătorî/se fel de
 trăgătorî avém//il trázem/il fásen cláiě//după se l-am făcú cláia/
 il lașám acoló/că...te dus iar la áltă poiána unde măi ai/ști//
 după s-ai terminá cu fínu/...cum i-acú în tuámă/n-apucám să-l
 trázem//de la cîmp/acásă/und-avîém țarcurlî/unde l-astrînzem/

unde-l fásed_ŋ grămádă//fl trázem/l-adúsem acoló/fl fásen iar d'ir
nou cláie¹/...acoló rămíne până...cî să bágă vícile la grajd^d tuám-
na//cîn nu mai găsás vícile să máníse p¹ne cimp/atús să bágă ví-
cile la grajd^d atús/insep¹: ũo cláie o adús...dē la țarc/iar cu
5 cărúța/ș-o baz în pod acásă//și dim pod dai...pe-o gáur-ășa/pe
ũo ũocná/slobóz in...in lésă la...vás/la boi/la cai/la...s-ai//și
...le dai mîncár¹ne/fîn/ápă/la víte acólo și.../fínu pân-aiísa/
până aiísa ajúnze fínu/iárna-l dai să-l máníse vícile// [...]

ápă [= apoi] tăiem f...tăiem așa níște povasniț//...úite um pic
10 mai gros ca cum fi fiéru-ăsta¹//și la vírfu-ála/ș¹ cu cíta túfă
.../și la vírf túfa a^{ia} út-ășá le...s-áibe butúru-ŋcuáse ásta/
ș-ásta ŋcuáse²//și la vírf le ínóz¹ așa cu túfa a^{ia} vérde/sícă
dē-áia să lásă cíta túfă la vír/ca să...o-nóz¹ o dátă/ști/ca să
ște desúpra//pun dóo așa/ș¹ álte dóo așa pe-ómă//ála să púne că
15 să șce fínu/să nu-l ie vîntu/ști//

7'oo"

O V

vița

primavára ũo tai dē la...de unde ũo ie_ŋ/c_ŋ s-o.../de la áltu/
de la víie bătrínă//aléz dín [k] acoló cord_ŋ/ei/la butúr să áib¹ne
20 un pig de...ș¹ să fiie și-m pártea ásta așa um pic/și-n ásta³//ca
să áib¹ne/să puátă să plése rádásína/știț//ț-aléz...cíte fíre

¹Arată spre microfon.²Explicînd gesticulează: arată cum crengile se așează în cruce pe căpiță.³Gest.

vrei/uo suta/doo/cinc/uo mie/doo mi/cite fire vrei/...si le pun
 in pamint...//uni fag grupă cu rangu/...u rang asa de fier/ascu-
 ti la cap/alți fag grupă cu sapaliga//si pune vita//s-o pun in
 pamint/si-i las numa uok¹ afara//atusa ia...^uokiū [k] uni
 5 ingrupă si ^uoku-ala/primavara cin o pune o...//io n-am ingrupă
^uoku-^{1a}/l-a lasa uoku-ala afara//s-an sapat-o/de dou or¹ si pe
 ia...//primavara uo pun/in...martie [ε] pe la sfirsitu lu martie
 /pin aprilie/...o pun/si p-^rma cim prases cucuruza...o sap si pe
 ia//si cind ingrup cucuruza iar o sap si pe ia/a doilea vara/pe
 10 vie//primu an//

al...al doilea an/adica cind implineste ia anu/primavara
 ailalalta/da si ia vara niste cord//primavara/cin in sepe primava-
 ra a doilea/i taiem cordil-ala/de ling-al gros//atusa ias [k]
 pucerea nu mai sa duse afara/sa duse inuntru in pamint/la radasi-
 15 na/sa-ntar¹este radasina//ia iar da vara a doilea atus/iar da
 lastar¹ asa/cord//bacem par/cind uo pune atus primu an/pari mai
 mis asa/...ca...pun pari eia...pintu ca...cind o sap¹ vara/s-o
 vez/ca daca nu are par¹/n-o vez/s-o tai/cind o sap¹//de-^{1a}ia pu-
 nem pari-^{1a}ia mis/ca stii/unde-i paru acolo-i vita/atus iest
 20 aten^t cind o sap¹/sa nu uo tai vita//al doilea an/lapiz pari-^{1a}ia
 /si pun pari mari//de un metru jumate//tot la fel primavara i
 tai cordile ala/nu-i las nimic/ca sa sa ducă pucerea-m pamint//
 iar o sap¹ pista vara de doo hor¹/i...io/primu an/tuamna am ingro-
 pat-o//vez ca sa nu zezere iarna de frig/am ingrupat-o//am pus

cît-um pum de gunói/p^he vîță/șⁱ p-ômă am tras pămîn-ș-am i...
 îngropăt-o//primăvára am dezgropăt/pămîntu l-an da la o pártě/
 ș-am tăiát-o/cum...ă spus/o las núma...cuárda gruásă cáre-i...im,
 pămîn/...șⁱ cum vâ spusei/péstă váră o săp^t de d^ou^orⁱ/tuámna
 5 ailáltă...n-am mai îngropăt-o în al dói^llea an//al tréi^llea an/pri-
 māvára/i-am lăsát/cîn am tăiát córdi^lle/cîn am tăiát-o/i-am lăsá
 cîte-ũ uokⁱ//și a făcú și ia um pic așá de strugúrⁱ//
 kar io...am viia acúma áre ă^l sísil^lea an//io n-am multă/vro
 pátru s^uté de bucăt^l//acú i-al sísil^lea an//primāvára a tréi^llea an
 10 atús/cum is spusei/am lăsá cîti-ũ uokⁱ așá mic la...lăstárⁱ//și
 ...am săpát-o iar/am leg [k] am...cum am tăiát-o primāvára/am...
 tăiá córdi^lle/și pi al gros l-ă legá de par//șⁱ p^he-ômă am săpát-c/
 o dátă/p^he-ômă ^{da}că s-ar...crescú lăstári/s-ar făcút înált/am lu^l
 cei/ș-am legát córdi^lle de par/ca să nu să...împrăște/să crească
 15 ă sus/p^he lîngă par//am legát o dátă/am săpát-o/p^he-ômă a dói^llea
 úara iar am...iar an le [k] cînd s-a mai împoltát córdi^lle/ș-ar
 trăcú péstă legătúra/iár l-ă legát p^he par ă sus/iár am săpát-o
 ...//până tuámna//e/anu-ălălált/cînd a viⁿi p^he rod/atús io i-am
 lăsát/io...la al tréi^llea an nu i-am lăsá da la al pátri^llea an//
 20 i-an lăsá cîte d^oo cord^l//cam de la pămînt/cam așá: pátru s^uns
 uokⁱ//de-adică nu de la pămîn de la al gros/de la...mama iei a
 gruásă//ă lăsá cîte d^oo corz/și cum is spun cîte pátru uok/șⁱ
 córdi^lle l-ă legá p^he lîngă par/am săpát-o/^atús primāvára/pin...
 sfirșitu lu márt^he/inșepútu lu aprílie/p^he-atús u^o săpám/și pi-ômă

péstă vară/cîñ sãpãm porumbu/o sãpãm și pe iã//iar ño legãm//strũ-
guri sã fac atũs pe lîngã corzã/pi-acóló//

și tuãmna/...culéz strũguri/merz cu cãrũta/culéz strũguri/iã
iei cíce dõõ rîndur¹ așã/ce baz íntre dõo rîndur¹ și culéz/și dî
5 pe rîndu ásta/și dî pi-ásta/pun íñ cõș/ai umplũ cõșu/mierz la ca-
rũtã/pun íñ cãrũtã/iãr te dus [!]/iãr pun íñ cõș [!]/úmbli cõșu/
iãr m¹erz la cãrũtã [!]/ěi añ gãtã cu culésu/m¹erz acás//

atũsa luãm buãbele de pe scãlan/tuãte le...fãsem buãbe/...íñ
...íñtr-o...postãvã/cum íñ spũnem noi¹ de lem/sau íñtr-o...rãinã
10 mãi mãre/o íñtr-o cãntã de apă/ño gãleãtã cum sã spũne//fãș buãbe/
cîñ ai umplũt álea/mierz/avem ño muãrã/spre vãsũ únde...pũnim buã-
bele//ș-acóló turnãm buãbili íñ muãra áia/muãra áia-í tot uñ cõș/
ca și cum íñ muãra se mãsinã cucurũzu//uñ cõș micũt/uit¹-așã²/și...
aiis jos/únde-í strîmt iel áre ù sul/uñ sul cam așã de gros³/și
15 sũlu ála áre gîñt//áre un mîneũ/torn¹ buãbele íñ cõșu-ála/atũz²
buãbili sã cõbuãrã íñ jos la sũlu-ála cu gîñt//și sũlu-ála cîñ
sã-ntuãrse/strîñze buãbili-acóló nũntru/le spãrze/și picã-m vas//
la vas íñ pũnem/únde áre vãsũ...gãaurã d'o pãrte-í pũnem slãvinã/
...și pun cîț strũgur¹ ai/tõț íñ tres pin muãra áia/acóló íñ mã-
20 sîn í vas/ș-atũs pi la slãvinã/pi de jos...scõț must/dãcã vreí sã
bãei//și dãcã nu/il lasã¹//álti la pãtru zîle-l tráze/álti la ñob
zîle/la șãsã dîle/álti la zãse dîle/la dõsprîzẽse dîle...//álti

¹ Allegro.

² Gest: cu ambele mîni sugereazã mãrimea cõșului.

³ Gest: indicã grosimea sulului.

căre vre să [k] să-l făcă dulse la...trei zile/la două zi la trei
 zile-l traze ala dulse/...și-l pune-m vas/și pune sălițir pistă
 iel/ca să ste dulse//ala...nu mai fierbe-atuș//cîn a pus sălițir
 peste iel/așă rămine//dulse/da nu-i așă tare//altu...//io am fă-
 s cút/la trei zile am tras cîta d'ela dulse/că zic să am de praz-
 ni^c/ști/să dau la goșt cîta vin dulse//ș-ălălaltu l-am lăsát în
 strugur^t acolo//il dúsem/il duc la cazán/fac țuică cîn^d...îm vine
 rîndu/cîn am loc să coc/il duc la cazán/și fac țuică din...dim
 buábele s-a rămăs/dim borhótu-ála//

vínu-l...[k] io nu l-an scos...tot/io numa un pic an scos//
 că...nu am scoz dí p^he motiv c-ar fos struguri úni...părliț//nu
 știu dîn se căuză//io am lăsát an-ăsta...șpalír cum îi spúhem
 noiⁿ/la páru căre-i...córdile p^he par până sus/primăvara am tăiat/
 córdîli/cîn o tai/ș-am lăsát no cuárdă lúngă mai frumuásă așá/
 s ș-áia am întîns-o dí la páru-ăsta până la alălalt/pistă doi/trei
 par^t//am făcú șpalíre//și nu știu dîn se căuză s-ar pírlit níște
 strugur^t/ar fos pírlit//și...d-áia n-am scoz vin/că ierá vínu cam
 ácreu dîn struguri-ăia pírlit/l-am lăsá să fac țuică//

7'40"

O V

práznicu

ápăi...práznicu...il folosím...dîn...strămój/dîn...căre...
 úni lă/cum vă spuséi/la vînera máre/úni la sîmⁱhedru/úni la
 ar^bánĝel...//io-l folosás dim bātrín la sfíntu ar^bánĝel//la

s'íntu aráγγελ miaiil și gavríl//în 'opt noiémbríe//să fáse...
 cu am spus mîncáre//...și seára/dácă...de egzemplu acúma/noi...
 avém miércur^í...zíua máre//marț sára să fáse de slástă//...cu cár-
 ně//...súpă...dîn mără/si cu cárnē.../și mînedi/zíua...máre/íi de
 5 post//acólo să fáse súpă de...dúlsē//...cu mórcovi^í/mă rog/se pun
 feméiile-acoló-ñ...súpa áia/nu știu ío se pun íele/da să fáse súpa
 dúlsē//...și pe-ómă dúpă zúpă víne pásúí//...dîn ála gros//și cu
 sárme...//atús dúpă ásta víne péste/cu 'oríz//la péste cîn să pú-
 né/să spúne friptúra/cînd íi de slástă-í friptúra/atús să stînze
 10 lumína//cá de cîn să...ísepe prînzu/s-aprînde 'o lumína//să cúmpú-
 ră dco lumín: o lumína să dúse la bisérică/să las-acoló//í sánátá-
 cá cáși/a práznicu^{lúí}//și úna...amîndco la íei la bisérică//úna
 'o adús napóí apríse de la bisérică/ú-adúe apríse s-o pun în...
 ío am un s'ieshnic asá cu písúare stí/s-o pun scoló//bíac/cîn víne
 15 de la bisérică cu ía 'o stîng acásă/și cînd íns [k] s-adúná lúmea
 /de-sepe prînzu/atús s-aprînde/și árde páná la...friptúra//și să
 mai pun și lumínari cînd să...la-nsepútu práznicu^{lúí}/să pun co-
 lás/la rçata m'esi/p'ne língă farfurii/și-n colási éia să pun...
 lumínar^í micúță/din álea sup'ír^í//s-aprînd și ála/și...gázda/
 20 máica/o^r...so'íia dácă nu-í máicá...numéšt-acoló/dă de pománá/la
 ...dumnezáu/la mort/nu știu sé//...cum dau feméiil-acólo/s-atús...
 ínsépe să máníse lúmea//și cînd ajúnze la...dácă-í de slástă la
 friptúra/dácă-í de post cîn ajúnze la péste/atús...dúpă 'obiiséí/
 áltu púne un copíl mai mic/áltu...ío am pus și ío an...mi se páre

kar fetița asta /au și ieși bucuriiă//ieș lumina din sfėjni^cș-o
 duc la țifina úși//acólo la țifină/țin lumina așa lîngă țifină/și
 io la fetița îi dau țuică-Ń gura/și...să súfle-asă [!] cu țuica
 áia/să să stîngă [!] lumina acólo la țifină//ș-aialalt goșt^{zi} c^ș
 5 că: "năróc !"/strîgă ș-iei "năróc s-ai"//s-a stîns lumina și să
 continue mîncarea mai depărce/până la...terminare//și după se
 s-ar terminat/pleacă fiicere acás//gázda pe-órmă mánîncă//dúpă
 se pleacă goști mánîncă gázda//

3'15"

O V

10

[Obiceiuri la sărbătorile de iarnă]

[Ce obicei e aici de Crăciun ?]

bine/áia úmblă copiii-Ń colîndet/úmbă pópa...

[Cum umblă copiii ?]

pă să-mpreună grămadă/tot/și pleacă//au^uo colîndă/...um bit
 15 d-alun/nejupuii de cuajă/făcut cu cei/asă l-îmfășurăm cu cei/șf
 pi-omă-l...il ardem cu lumina/unde nu ie cei/să arde/să fásé né-
 gru//și la urmă/dúpă se l-am ars tot/cin desfásém céiu ála und-a
 fost céiu...rămîne albă buata//și unde...n-a [ε] fos céiu/acólo-Ń
 năgră/că^uo ardem de la fúmu di la lumina/și áia să sámnă c^uol'

20 [k] să însámnă colîndă//șfⁱieș colînda-n mîná/késu la gît/[ε] co-
 lînda-n mîná/késu la gît/și pleacă copiii//și strîgă: "primít ŃŃ

còlîndet ? dá-Ń colácu și cîrnátu să mă duc la áltu !" ²//și úmbă
¹Arată spre fetița lui, Nicolaescu Vasilica (subiect O VII).
²Imită strigătul colîndătorilor scandinav.

dē la cásă la cásă//a umplú késu/să duś-acásă [l] goléște/iār [ɛ]
mai pleácă...// [...]

[Dar cu steaua... ?]

păi la...stăuă am fos și io năiincē/inzer o cum s-a spu crai
5 ...crai/nu inzer/crai//am fos trei crai//da nu mai țin mînte nîs
io se fîel dē crai am fos//am foz...ie baltezar_i/...ie milhór_i/
...nu mai țin mîncē/că ierám copil mic//

[Cum se umbla ?]

păi ieráu șapte persuănē/așă-m [ɛ] täre m-adúc aminca//trei
10 crai/...atús a fost...f...iród împarátu/cătana lu iród/îzeru lú
dumnezău/și crăiu ăl mare//crăiu ăl mai mare/căre ierá cu...cu
pîcsa//

[Cum ?]

cu [ɛ] iel ierá cu...o pîcsă/cu o...ála/di [k] pîntu căre
15 und-adună băni//știț//și iei intráu în cásă la nom/intrám în cásă/
ș-acoló aveám anumice cîntîse/cîntám//

[Copiii umblau ?]

pă da/copii//cîntám/și...gázda ne dădă bań.../mai rákiie/...
ierá [r] ierá/o fos atús frumós cu stăua//la crăsún umblá cu
20 stăua pin sat//

[Și la Anul nou ce obicei e ?]

acúma ?//

[Și acum, și înainte.]

pă la ánu nou năiincē n-a fos/nu a umblá pin sat//inaîncē la

ánu nou/ș-acúma/sînvăsîi//

[Cum e ?]

s-adună într-o casă/...și féce/băiet/...și pregătés nésce far-
 furii/din ála...álbe ști/cáre púnem zúpa//și le púne cu gúra-m
 5 vále/pe mäsă/și púne: supt úna pún-ur gem/supt álta [!] oglíndă/
 supt álta piépcén/supt álta ban/supt álta o...no bucată de colá-
 șă [!] de mămăligă/ș-atús.../să dúse úna de^uopárte/^uo fátă/stă...
 sau núma acoperítă așa ¹ la ok stă dopárte/sau afără iásă/ș-ale-
 lálte skimbă/púně...sup farfuriá asta²/sup tăier¹u ásta púne...
 10 ie/dac-a fos coléasă aiís iě...púne uoglínda/sau bánu-aiís/și le
 skimbă//și pe-om-o strígă/víne d-afără/și rădică trei tăiere//le
 ie/le rădică//cîn a rădicát/dacă găsáște bánu sícă...cînd fi máre
 să mărítă după nom bánós/f...pi-ormă rădică [!] tăieru al dói¹lea/
 găsáște p¹épcenu/sícă "úite-i colțát/áre gínți ca [!] ca ai¹ de la
 15 piéptén"//dacă-i uoglíndă zíse că-i frumós/dacă-i pláiu/creiónu/
 spúne că-i...fi...scriitor...//și dacă-i coléasă sícă-i flămín-
 gós [!]/ásta-i vez obiséi că sícă/da síne știie...pîn-ajúnze fá-
 ta să să măríce cum o fi/sau băiatu/cum o fi//puáce i¹ să găsás-
 că núma plai/núma uoglíndă/și cîn⁺ să-nsoară iě úna urítă/de
 20 dümnezău știie cum o mai fi [!]/

[Dar asta íac tinerii ?]

la [k] da copii/la...ánu nou să fáse ásta sînvăsîile-ásta//
 așa s-a făcú și-năiinte/ș-asă...

¹ Iși duce mîinile la ochi.
² Gest.

[Copiii sau cînd sînt mai mari ?]

úite și fétil-ășca /cum is iéle fac...//noi/nu noi ai mári//
 și fécile care-s mai mar¹/care aprúape de măritát...//ála înăiîn-
 ce mai aviáu un nobiséi: puám așa aiísa în...plafón/sus/puám un
 5 cui/legám uo ářă de cíu ála/de ban/cíu-l bácam în plafón/legám
 uo ářă/...am făcú și io//și sóra mé [k] sóra meá//legám uo ářă/și
 slobođám ářa-n jos/ș¹ la cápu ál de jos...un ac//și-n ácu-ála/in
 vírfu acúlu/înfinzám un carbún-aprîns//tămán așa spre másă/cum
 i-aiís²//și io státám de pářta ásta³/și al băiá de pářca ála³//și
 10 suflám în carbúnil-ála⁴//să dusá cátră ála//ála iar suflá/nu să
 lăsá să vină în...gúřă/să i să prîndă//suflá și iel iar⁴/cátră
 míne//io suflám cátră iel/iel cátră míne//și din întîmplare su-
 flînd únu cátră áltu/să puća întîmplá să să prîndă la únu-m búzá/
 ș¹ti [!] că nu ierám atén să súflu ímediá/sau...suflám p¹te diř-
 15 cuáz de carbúnel-ála/și vená/mi să prîndá-m búzá sícă: "gáta/tu
 te-nsór¹ p¹te ánu ásta că ři s-a priņs carbúnele-m búzá" [!]/te
 ardá um pic la búđă ș¹ti//

álři mai fásáu/puáu într-un păhár apă/puáu ínél acolo-n
 apă/și...la [k] a făcút i ie uo fátă/a vîni la sóřă-meá...//da nu
 20 m-a lăsá pe míne să văd acóló/núma la úrmă m-ar kemá și pe míne
 să văd//să-m văd í...fáta care-o ieu în căsătoríe...//c¹ș-or fi
 făcút iéle/s-or fi descîntát acoló [!]/s-or fi spus vórb¹ă/...

25 ¹Arată spre fiica lui, Nicolaescu Vasilica, și spre o altă fetiță, Moacă Silfida (amîndouă subiecte: O VII și O VIII).
²Arată spre masa la care stă.
³Gest.
⁴Suflă.

că m-am uitá și îo în paháru-ála.../în pahár a fost apă/și...în
 pahár înútru a fost ș-un inél//să mă uit acolo în pahár/în apă/
 în inélu-ála//ș-am văzút un cap de fată acolo//d'únd-a venit/sín-o
 adús-o [!] drácu șcúie [!] o cun să díc nu ștu//ș-am văzú ș-ío aco-
 5 ló/și m-am uitát bine/sícă "uit/úitě bine/s-o cunóst"//m-am uitá/
 da...nu pos să cunóst că î-asá ie...șeșós acolo ști//álți cunostíú/
 că síc-ar fi cutáre//ío...ío n-am putú să cunós^c//m-am uitát am
 văzú și îo acolo cap de...fatá...da n-am putút să cunosc síne fi//
 și... m-am uitát cít m-am uitát/am văzú că nu cunosc/m-am...lăsát//
 10 ș-asá cu sînvásíil-ála/cu tăieril-éla să fáse și áșca//cu fócu cu
 ...cu...//ș-atúsa la...ásta la ánu nou//

la sfíntu ion/...fécile...áșca cáre íz de măritát/dús-un bu-
 suióc la ríu/il bágă-n apă/l údá/și pe-omă-l scuácě/și-l púne supt
 úo piátră/il pítulă acolo¹//și-l las-acólo/íi púne sámn/știt//
 15 nuápca/la úara dóosprázěse să tráze clópótu la biséricá//árngu/
 cum íi spuném noi//sá tráze áríngu//nu clópot/áríngu/să tráze
 áríngu la bisericá [!] /asá-í limbáju ásta de ís//nu spúne "tráze
 clópótu"//núma sícă "auúz tráze árngu"//la úara dóosprázěse/de la
 dóosprázěse pán la úunu/úo úóră/ú șas să tráze árngu la bisericá//
 20 fécil-áșca cáre-ar pus busuíocu-acoló/s-aténte/nu să cúlcă pán la
 úóra áea//și cí ș-aprópie úóra dóosprázěse/íele să duc acolo la
 ríu/și stau língă busuíóc//cînd áríngu-a sunát prîma...datá: dang !
 íele-ș ie busuíocu d-acoló únde ștíie că l-a pus/ș^í vîn-acás/
 c-acoló-í négură/nu véde/vîn-acás să úitá la íel//busuíocu-l údá
 25 —¹Gest.

săra-n apă și-l pún-acoló//și iel dácă-i frig/nuápca/...ápa áia
 să fas-asă pi iel îngățá/și iel rămíne îngărcát așa de...de...ca
 de...gățá așa/ca de sloiez/ de...ca de zăpádă/ca cum să spúně...
 ápa áea ști/nuápca cînd...cînd să strînze/să fáse néște...îngăr-
 5 cát//și zíse dácă i-îngărcát/să mărită după uom bogát//și dácă nu
 îngățá ápa áia pi iel/să mărită după únu sárác//^{vez}//și la úara
 áia atús să duc și/...să spálă și cu apă/tot atús//cîñ...a tras
 árîngu la bisárică/iěu apă din rîu/să spálă pe uobráz/pe mîñ/álți
 aleárgă cu cîntîile la bunár¹/scot/atús...auúz¹ nuápca bunárîle:
 10 húr bŕ ! húr bŕ ! [!] lúmia zbiáră pe strádă//ț-adúc apă de la
 bunár¹/și sã duc îng cásă/și...spálă copíi/spálă...ai bātrîn/
 atús/cîta cu apă/că sícă așa-i...asă-i ^uobisěiu/asă-i bine atús...
 să să spēle nuápca cu-ápă/că noap [k] atús în momentu-ála ápa-i
 sfintîtă/la úara áia ápa-i curátă/i sfintîtă/și...dácă să spálă
 15 î...să fáse sánătós și...e !...^uobisěiur¹...cu ápa áia//

8'50"

O V

[Numele:] bŕuájcă paraskiva [Sigla: O VI.]

[Locul nașterii:] ogrădeña

[Vîrsta:] dŕoșunu

20 [Știința de carte:] pátru clásă

[Ocupații: casnică.]

[Deplasări: recent, două luni în orașul Uricani, jud.

Hunedoara.]

[Familia: părinții din sat; căsătorită de 10 luni, soțul din Jupalnic.]

[Observații: texte scurte; sînt necesare intervențiile repetate ale anchetatorului; nu evită particularitățile locale.]

pășúiu

púnem apă să-ncăldăscă/suflăm pășúiu/l₁ puném pășúiu/puném sá pá/sárⁱe/mórcovⁱ...//la urmă cî₁ să términă puném frundíșuáre/pipérⁱ...cuiⁱ pláse//fásém aimprenúⁱ...atít//ș-o lăsám să fiárbă...
10 bíně/și...

[Cum faci aimprenul ?]

puném...záicín/s^â să frígă/și puném făi^dină de grîu/și lăsám să rumináscă/puném...fárbă de pipárcă/și púnem apă/...și^f să fiérbe/ș-atús turnám în uála cu pășúiu//

15 o'30"

O VI

miespáis

[Din făina de grîu ce faci ?]

miespáis/...pítă//

[Ia spune cum faci mespailsul.]

20 mⁱespáis//sérném făi^dină/púnem cíta sáre/cíta dáar/puném ^uo țíră apă cáldă/cu drójde/puném uóuo/záicín/și mestácám/lăsám să
1 Gest interrogativ al anchetatorului.

creăscă//șⁱ pe-omă cîr creșce/atúsa întîndem cu drúga pe măsă//și
 ...púñem mac/sau nus/úrdă/miără/s-avém//și susím așá/și-l púñem în
 távă/și-l băgăm î^lreln/șⁱ să cuáse//dăm cu uo^u desúpra//și-l bă-
 găm/púñem în távă/și-l băgăm î^lreln/șⁱ lăsăm s^ă cuácă/să rume-
 5 ñească//

o'35"

O VI

[Scuturatul]

scoćem afără...móbila/s-avém...//și...dădém de praf/să nu fiie
 pân^þjén/pi-omă n-apucăm să văruiim p^îñe p^îñe^lé^lșⁱ dácă căde avém
 10 pămîn pe jos/spălăm cū pămîn pe jos/să nu fiie strob^{de} var/și iar
 băgăm înúnt^{ru}/móbilă/s-avém//

[Dar spune cum văruiesti.]

pă văruiim/plafónu cu alb/î^lj^{os} cu gálbin/sau cu vérde/și molă-
 rím/cu bront^þ//

15 [Cum faci ?]

cū făsém váru ?//cu apă/și cu lápce puñém/și năsíp ál^þi pun//
 și p-omă văruiim//și-n^þj^{os} cu vérde/sau cu gálbin/...sau cu vînăt
 ...//și făsém fárba cu apă/...și cu cîta lápce iar/și dăm cu rólu
 p^îñe...cu bront^þ/cu fárba/róșîie sau gálbină...//și p-ó^rmă spălăm pe
 20 jos/și iară băgăm móbila înúnt^{ru}/și kicím/așćerném páturilⁱ...//
 șćerzém de praf...//

[Și ?]

atíta//ș-am fâcú curát/puñém préșuⁱ pe jos/c-avém//

[Și un spălat mare cum îl faci ?]

în casă ?//

[Da.]

adunăm tot/ferăngurii/roreturii/đi pe părăț cusături/măsaie
 5 de pe masă/pinđăisilii/le spălăm pe tuáce/la riu/la dúnăre...//și
 le [ε] lăsăm să se uște/și p-omă iar le punem//

[Cum le speli la Dunăre ?]

cu măiu le băcém//

[Cum ? Povestește.]

10 păi le spălăm la dúnăre/le băcém cu măiu/pe no piátră/și le
 storsém/și iar le dăm pin apă/și p-omă iar le storsém/pină sint
 curáce//ș-atús le punem p-ne cobilcă/și le dúsem acás//le punem pe
 drot/să se uște//

[Pe ce le pui ?]

15 pe drot//

[Dar rufele mărunte unde le speli ?]

păi le spălăm acasă/cu apă căldă/cu sódă/cu săpún/le frăcăm
 în postávă...//și pi-ormă...dácă sîm murdăre le ferb¹ém/ [k]
 imuásă [i] //

20 [Cum sint ?]

imuásă//le ferbiém/intr-un căzán de cămăș//și...le lăsăm să
 răsască/pi-ormă le storsém/le luvăm la dúnăre/la riu/le băcém iar
 cu măiu/p-ne piátră//și le storsém//

[Ce a făcut subiectul ieri și azi]

ier¹ dimiⁿăță//m-am încălțat/m-am îmbrăcat/am luat s^ucna pe
 min^e//...ș-am ieșit afară/am tăiat l^emne/am făcut focu/am încaldit
 la porc/am dat buabe la p^uorc/pi-ormă i-an da lăt^ur¹/d-a mîncat/
 5 am dat la răță/la gîscă...//ș-am măturat/am așcernu p^utu...//

[Și pe urmă ce-ai făcut ?]

și pi-orm-am lucrat/am umplut la fil^eu//...în răzb^oi//

[Și ?]

ș-am mîncat//...iar m-am zuitat¹//ș-am mîncat/și iar am lucrat/
 10 am ieșit afară la scamn/la drum/am lucrat// [...] am stat cu
 mui^eri^{le} la...la t^ain^a/la scamn/la drum/așă//pîn-asară//asară
 m-an dus pⁱ sat/iar la t^ain^a/la pov^eșc//

[Și pe urmă ?]

am viⁱt acasă/am încaldit mîncăre^a/am mîncat/m-an culcat...//

15 [Și astăzi ?]

astăz¹ iar de dimiⁿăță cîm m-am sculat/iar la fel am făcut//
 iar m-am încălțat/m-am îmbrăcat/am așcernut p^utu/am tăia l^emne/am
 dat la porc//i-am încaldit la porc/i-am dat lăt^ur¹/buabi^e/d-a
 mîncat/am da la răță...//le-am dat apă/d-am mîncat și io/am m^atu-
 20 rat/iar am ieșit afară la scamn/am lucrat...//

1'45"

O VI

¹Soptit.

[Numele:] nicolai¹escu vasil¹ica [Sigla: O VII.]

[Locul nașterii: Ogradena.]

[Vîrsta:] z¹êce

[Elevă în clasa:] a pătra

5 [Familia: este fiica subiectului O V.]

[Observații: povestește reținut; are o reacție tipică categoriei de vîrstă pe care o reprezintă; influența școlii este evidentă, dar nu evită elementele lexicale specifice graiului.]

10 [Basm]

a fost odată un u¹om și o fem¹ie//ac¹est¹ u¹amen¹/măma a [é] al
 c¹elor co [k] doi cop¹ii ier¹ă m¹ămă m¹ăște/și at¹unc¹ i¹e¹ i...măma sa
 i-a spus i¹ tăt¹ălu¹ lor că nu mai¹ vrea să ște¹a cu cop¹ii că i¹este
 ră¹i și l¹eneș//at¹unc¹ i¹e¹/at¹unc¹...cop¹ii a...au¹uzit//și tăt¹ă
 15 lui [k] tăt¹ă¹ cop¹iiilor au spus că...se...[k] că a spus măma lor
 ca să-i ducă...unde¹va să să sc¹ape de i¹e¹//at¹unc¹...tăt¹ă¹ s¹ău i-a
 fost pă [k] p¹are-rău de cop¹ii/și i-a dus în p¹ăd¹ure, /și i-au spus
 ca...să ste¹a ac¹olo p¹înă i¹e¹l se duc¹e...m¹înă unde¹va ca să aducă
 l¹em¹e//și i¹e¹l i s-a dus ac¹asă/a plec¹at ac¹as//iar cop¹ii de la...
 20 o vr¹e¹me li s-a făc¹u fu¹ame/și a-n¹cep¹u să pl¹îngă//[...]

o'5o"

O VII

¹Tușește.

[Numele:] muácă silfida [Sigla: O VIII.]

[Locul nașterii:] de la ogradéna náo

[Vîrsta:] zéce an

[Elevă în clasa a patra.]

5 [Familia: părinții din sat.]

[Observații: singurul text legat este un basm, pe care îl știe
de la bunicul său; amestec de fonetisme locale și forme
literare.]

[Basm]

10 [De unde știi povestea ?]

de la bunicu//

[Spune.]

a fost odátă/níște féce...cáre au venít la o șezítuáre//iéle
...úna díntre fécele-áleá au...a spus ca să fácă o gruápă în
15 mijlócu sóbi și să...la cáre va picá...fúsu în gruápă să [k] cîn
se dus [k] să se du [k] cîn se duć-acásă/să o gásáscă pē...mámă-sa
/vácă nágrá în grajd//kar í..atúnć/númai la o...fátă díń í fétele-á-
lea í-a picát í...fúsu în gruápă//și cîn s-a dus acásă/n-a fos níć
la vesín/nís í ínúntru//sí...cîn s-a dus în grajd' să vádă/dá í-ade-
20 várát/ć-au vorbít íéle//sí...a gásít-o pe mámă-sa că íéste vácă
nágrá în grajd//iar í fáta áia atíta s-a plîns ía/s-a plîns//iar
í máma [r] máma...féci a spus că a..."lásă máiki//c-așá am fost

ieu ursită"//iără...iar ū t́ata...fécí a [ɛ] s-a marítá dúpă áltă
 ...múiere//iar ū au ávu [k] cáre a avú dóo féce//a [k] úna cu
 șasă ok¹/ș-una cu pátru hok//iar ū pe fáta ála a mínát-o cu vácă
 [k] cu vácă//și ia [k] íi dădeá și...cítí-o tráístă sau dóo/ca să
 5 toárcă pe cîmp//iar ū fáta nu torcá ia...númai i [ɛ] torsá vaca//
 mîncá vácă línă și scoteá afáră géme//iar atúnčí...vácă...cîn
 mergá acásă//ma [ɛ] máma vítrecă se...mirá//cum să tuárcă ia...atí
 de mult//[...]

l'lo"

O VIII

P L A V I Ş E V I Ţ A

(jud.Mehedinţi)

data culegerii: 26-29 martie 1968

[Numele:] úrsu samoşilă [Subiect chestionar. Sigla: P I.]

5 [Locul naşterii:] din plăvişeviţa

[Vîrsta] treîză şi treî

[Ştiinţa de carte:] şásě clásě

[Ocupaţii: agricultură, creşterea vitelor.]

10 [Depasări: în timpul stagiului militar în oraşe din Dobro-
gea şi din Transilvania; ocazional Ia Turnu-Severin.][Familia: părinţii din acelaşi sat; soţia din Dubova; un
băiat şi o fată, elevi la şcoala din sat.]15 [Observaţii: texte scurte, în care e necesară intervenţia
repetată a anchetatorului; fonetismele locale alternea-
ză cu cele literare.]

fínu

cînd ajúnze tímpu de cosít/noi ñe pregătím cu...cuásă/coc/
 cúcě/nicoválă/socán/ke/ și plecám la cosít//ñe dúsem cu mai mult
 uómeñ acólo la cosít/și...ne-apucám de cosít//dúpă...ñe terminám
 5 cu cosítu/péste dóo trei zîle dácă nu pluáie/il [k] ne-apucám să
 strînzem fínu//dácă-i...ii mai muále pi-o párte il íntuársem/...
 de pe-o párte pe álta/și-l fásém...asă m...copițále mai micúță//
 Pînă să usúcă//atús il pròfásém álte copițále mai marí/noi le spú-
 ñem porcoáně//și...pe-órmă-l strînzěj cu cáii sau cu bói/cáre...
 10 cum au/cu se...lucreáză éi/și...le dúsem/fásém cláni¹ din álea
 marí/și...ca să stea pánă tuamna cînd il...dúsem la víte-acásă/și
 ...il dăm//ásta-i...la fin//

[Cum il ții acasă ?]

acásă-l puném: or ím pódur¹/sau/il fásém din nou iar clăi
 15 marí pentrū să...nu să strísé ...pánă iárna/cĩ să mánírcă cu...
 vítele//

l'oo"

P I

cása

cása/príma dátă ca să...o fásém/noi ne-apucám de la fundá-
 20 țliě//ii sǎpám fundáțliá/...cít vrem s-o fásém diě...adínčă/sau...
 de grósă/...ș-apái ne-apucám să fásén zídăriía de peátră/...pău la

un métru jumáte d^e la...suprafáță//ș-atúnz/dacă nu o fáșe d^e peá-
 tră tuátă pánă sus/o f [k] púne cărămidă péstă zidăriia^a/și...
 când a ajúns la-nălțímea cáre...trébui^e/la plafón/sus/atús ínsepe
 să púnă...gráda pe ia//vín^e l^emnil^e sóplíte/pe pátru f^eștă/șⁱ să
 5 púne/...príma dátă să pún^e cosoruábele/după cosoruábe să așáză
 grínzile pⁱe...pést^e cosoruábe/apóⁱ cãpriuóri/...șⁱ...dup-áea să
 bat lă^cț^ețⁱ péstă cãpriuóri/șⁱ să astrúcă/cu șândilă/sau cu țíglă//

[La ce zici "grade" ?]

noi gráde-ⁱ spúneⁿ la tuátă lemⁿăriia d^e pe cáșă//tuátă lem-
 10 năriia se i^estă pe cáșă/áia-ⁱ tót [k] noi spúnem gráde//grínz/
 cosoruábe/cãpriuóri/lă^cț^ețⁱ/și...tuáte acéș^tea sunt...gráde//

[Și pe urmă ce faci ?]

după s^e...términă cu... a [ε] acoperíșu/s-apúcă dⁱn nou s-o
 vácăluíască/cu...pămínt/sau cu...var cu...nisíp//

15 [Cu ce dá ?]

dă cu.../príma dátă dá cu mistríia/și pe órmă dá cu dríșca//
 o dríșcuí^e și... dup-áea o vărui^e/și...íntră...uómu-n...ín ia//

[Ferestrele și ușile cum se pun ?]

feréștríli și úșlí/príma dátă să fáșe...țíștócúrlí/să așáză
 20 acóló únd^e să lásă lócurle pentru iéle/și...dup-áea să...așáză...
 feréștríli cu...rámu cáre ís [k] sunt iéle púsă//

1'45"

P I

rakíie

la noi să fáșe rákíia dⁱn prún^e/să ó^cșe să [ε] adúnă prún^ele/

le dúsem ăcásă/le púnem în...căz mar¹/și acólo le țînem o săptă-
 mină/sau dóo/dácă-î cald/in dóo săptămin¹/și dácă le frig/durează
 și o lúnă/...până să fierb iéle/...și după áea/le lúom/și ne dú-
 șem la cazán cu iéle//la cazán acóló avém...cazánu/...în cáre tur-
 5 năm borhótu-óla/pun¹ capácu péste...borhót acóló/la cazán/puném
 lúla/și dăm [k] îl lipím prima dátă ca să nu...bulzáscă/

[Cu ce ?]

îl lipím cu pămîn sau cū scrob diě...făiínă//și dup-áea-î dăm
 foc...la cuptór¹/și...árdě/și...însépe să fiárbă/prima dátă cúržé
 10 ...bârzína áea cum îi spúnem noi/și dup-áea...îsépe rákíia mai...
 //ș-o lăsăm/după dorința nóstră//hor mai táre/hor mai slábă/și...
 pe-orⁿ...cînd a terminát cu f¹értu/luuán și dúsem ăcásă/puném în
 vas/...și de-acóló o b¹em//

[În ce vas o pui ?]

15 în [ɛ] tr-ŭ vas/már¹ne/d¹ne l¹em/fácú de duágă//

[Dar cum e făcut cazanul ?]

cazánu-î făcut...căldárea lui îi făcută de arámă//dîn...căl-
 dare să slobuáde o gúră în cáre íintră slávina//atús/deásupra/áre
 capácu de [k] to de arámă//deásupra capácului íestă ho lúlă cáre
 20 íintră în colác/úndě să scúrže rákíia la...într-um butó¹/într-um
 vás//

[Cum îi spune ?]

în zibán//

[Și-l mășori la giban ?]

noi [ɛ] măsurăm la zibă¹ cu un bî¹t/căre ar¹ē niște creștăt¹ur¹
pe iel¹//

[Cum îi spune ?]

bî¹t de măsurat rakia¹//acolo îi înșămnat pe iel că...pîn¹ la
5 lî¹nia...prî¹ma-î zăse kilogrăme/la a¹ d¹oile¹a cî¹șpe kilogrăme/la
al treilea d¹ooz¹êc/sau d¹oo^ssî¹ns/că la noi...mai mult nu iestă de...
d¹oo^sî¹n^s//

[Dar se pune de mai multe ori la fiert ?]

â¹a n¹uma dăc¹ă...vre u¹omu să o făc¹ă...pr¹ofriptă//at¹us să p¹u¹ņe
10 de d¹oo u¹or¹//dăc¹ă nu...lăsă n¹uma u¹o d¹at¹ă...//

2'lo"

P I

lôza

dăc¹ă vrem să av¹îem l¹oză/tăi¹em cuârde din âle¹a de la...l¹oză
bătrî¹nă/u¹o tăi¹em lă...pătruzêc/sau cî¹ņzêz de c¹entimetri/ș-at¹us o
15 dușem/u¹o pu¹ņem pe șanțur¹//ș-o băg¹ă¹ c¹u...doi u¹ok sau trei î¹m
pă¹mînt//ș-o țî¹îem un an de zî¹le î¹m pă¹mînt/pă¹nă-ș prî¹nde rădă¹sî¹nă//
d¹upă âe¹a/u¹o luu¹ăm o sc [k] de-acol¹o dim pă¹mînt/u¹o scot¹em/șî/...
ne-apucăm u¹or cu rân¹gu/u¹or cu...săpă¹lîga/ca să o pu¹ņem la o adî¹ņ-
sî¹me căre-a fost î¹a î¹m pă¹mînt/c¹f...la u¹oki-ê¹ia doi sau trei căre
20 ...//d¹upă âe¹a/...să așază bî¹ņe ca să nu răsufle/...pe-acol¹o pă-
mîntu pe lî¹ņgă î¹a/o...așazăm cu pis¹oru/șî la trei an de zî¹le î¹a...
fășe.../dăc¹ă să prî¹nde fășe rod//șî d¹upă trei an...//

[Dar cum o îngrijești pînă la trei ani ?]

5 no săpăm/de d^{oo}/de trei uorⁱ v^{ara}/ca să...nu de i^{ar}ba prin ia/
 și să...fi^e curată/să fi^e îngrijită/să nu...//d^{up}ă a^{ea}/...la
 trei an de zile/ia d^a r^{od}u^{la}/de str^ugurⁱ/și...c^{ind} fⁱ să fac
 stru [k] prima dată c^{ind} fⁱ d^a r^{od}u/tr^{ebu}i^e c^{ar}nit^a/că să nu d^{am}
 v^oi^e că să...cre^{as}că ia prea m^{are}/că...să d^{uc}ă put^{er}ea-n...fⁱ l^oz^a/
 și să d^{uc}ă la str^ugurⁱ/că să cre^{as}că str^uguri//și d^{ac}ă i^e...ne-
 v^oi^e no stropim cu...pi^{atr}ă vⁱⁿă^tă sau c^u z^{am}ă...d^e ap^a a^{sa} cu
 s^{ar}e...f^{ac}ut^a//și tu^{am}na să cul^{eg}/d^{ac}ă să fac str^ugurⁱ/să cul^{eg}/
 fⁱ d^usem ac^{as}ă/

10 [Cum fⁱ cul^{eg}i ? În ce ?]

fⁱ cul^{ez}em în...cot^{ar}i^t/sau...în l^{az}/cum...cum are nomu/sau în
 br^{en}t/cum fⁱ sp^{un}em noi...//și...fⁱ d^usem ac^{as}/cu c^{aru}/sau...c^{it}
 av^{em} d^e mult/...ac^{as} fⁱ p^{un}em...în n^{is}t^e l^{az}/și ne-apuc^{am} din nou
 dⁱⁿe...dⁱⁿe st^{or}s//la no pres^a și...

15 [Numai la presă ?]

la presă sau...b^{at}e cu bu^{at}a...//fⁱ...p^{un}e-ntr-un v^{as} a^{sa}/
 intr-un but^{oi}/mai m^{are} și/...p^{un}e d^{oo} trei cot^{ar}is/ sau z^{es}e/c^{it}
 fⁱ but^{oi}/și s-apuc^a/fⁱ b^{at}e cu bu^{at}a bⁱⁿe/și...j^{os} la but^{oi} are
 o sl^{av}in^a pe und^e c^{ur}z^e...vⁱⁿu intr-alta...g^{al}es^ta sau...in-tr-o
 20 post^{av}a/cum fⁱ sp^{un}e la noi/și [ε] fⁱ i^e vⁱⁿu/fⁱ p^{un}e-n...but^{oi}/
 ...și ac^{ol}o fⁱ tⁱⁿe p^{an}ă c^{ind}...s-apuc^a d^e i^{el}/să-l b^{at}e//

[Întîmplare]

într-o vară am fost cu...stîna cu...încă un băiat//...am umblat
noi...vro două trei săptămîni cu uoiile//...și-ntr-o bună zi vine un
lup la noi//și...ne ie o capră de-acolo//ne-a luat capra și...noi
5 am luat-o la fugă după iel//și l-am ajuns//că iel n-a putut să du-
că capra/și l-am ajuns acolo//noi tragem de capră de pisuare/iel
trage//noi tragem/iel trage//și/pîn la urmă a luat...ortac
alalt a luat o buată și...a dat așa cătră el/ș-a lăsat capra/și
...al [k] iel a fuzit/ și noi am luat capra/și ne-am dus înăpoi
10 după uoi/ș-am dus-o la...//

[Da' capra mai trăia ?]

nu o omorît-o//i-a rupt...beregata și...a murit//și după așa
an luat uoiile/ne-am dus cu iele la...strungă/acolo la...unde le
mulgam...//cînd le-am dus acolo/gazda lu capră ne-a luat la bătaie/
15 pe-amîndoi//că spune că noi am dormit//și... [ε] ne-a bătut/bine/
și [!] mînezî am plecat din nou iar cu uoiile pe...să ne dofăsem
rîndu//

1'15"

P I

la o nedăie

20 [!] cînd am fost...de vro săptămîni an/sau...săptămîni-am
avut//am fost la o nedăie la dîbova/și vorbeam cu...nevasta me//
atîs ia ieră fată mare/și io ierăm june//acolo...eră mai mult

jun căre-î plăsá de ia//şî-m plăsá şî miie//şî-n [ɛ] sára/...io
 tuată zîua ă jucá cu ia//şî sára/...am stat cîta cu ia de vórbă/
 ...a viñit ăia péstă míne că să...să mă bátă//şî...io m-am apucá
 cu iei/şî...me [k] me-ă spar sásu/la mîná/şî [!]/pe-órmă tot am
 5 comvîns-o io că să...vină după míne/s-o am de mulére [!]

o'45"

P I

[Numele:] stána filípescu [Subiect chestionar. Sigla: P II.]

[Locul naşterii:] de la jupálnic/de náştere//şî am crescút
 aiís//

10 [Vîrsta:] şaiză ş sîns

[Ştiinţa de carte: şcoala cu limbă de predare maghiară:] trei
 an//...c-a murít î barbátu lu mătúşî-meá/şî...m-a luuá
 de la şcuálă//[...] ştiu să scriu/ştiu să sícésc...//
 m-a^m ínvăţat io síngurá//fáta ásta de cînd¹ne plecátă/
 15 tot cu...scrisór¹/ba az/ba míne/ba poimíne/...scriu
 strún-acu//

[Ocupaţii: casnică.]

[Deplasări: ocazional la Turnu-Severin, Timişoara; în fiecare
 an cîte o lună de zile la Craiova la fiica ei.]

20 [Familia: părinţii din Jupalnic; de la 2 ani crescută de o
 mătuşă în Flavişeviţa; soţul, născut în Orşova, a crescut
 şî a trăit în Flavişeviţa; are două fete, una căsătorită
 în sat, alta căsătorită şî stabilită la Craiova de vreo
 20 de ani.]

[Observaţii: subiect bun pentru chestionar. Nu are talent de

povestitor. Texte foarte scurte; unele sînt mai curînd dialoguri cu anchetatorul. Grai bogat. E conștientă de particularitățile lexicale specifice graiului.]

[Vopsitul lîinii]

- 5 [...] ńégru la noi să fáse și cu ánin//
 [Cum ?]
 cu cuájă//ei/rupt...áin d-éla/...dē [k] la dumneavuástă nu
 ie ?...//cuájă...rupt/cúreș cuájă de pe ánin/o fierb/și baz gă-
 lățcău/ío nu ștu cum fi...va díse la dumneavuástă/...tot gălățcău ?
 10 ...//ío nu ștu că la craióva nu díse-așă...//și pun gălățcău și să
 fáse négru//baz mótkēle acolo/și fas niégru//il fierb ńo dátă/
 míneđi iar il...prof^kierb/iar mai pun gălățcău/și s-a facú n^eégru//
 [La ce zici "gălățcău" ?]
 ío nu ștu/calaicán í...o cum fi spúneș ? calaicán cum...
 15 [Asta-i calaicán ?]
 da//la jupá¹nic acolo la míne-í díse gal...[k] calaicán^u//
 o'55" P II

dragavei

- adú de pe cîmp.../pun apă să fiárbă [k] il spel/pun apă să
 20 fiárbă/...ș¹ pe-órmă fas...rentășú ála/aímprén noi íi spúneș//fá-
 sem aímprén/ș¹ pe-omă pe íel il toș/...frumós/pe fund/...și fas í
 aímprénú-ála/pun cíta súncă/...și-l torn¹ acolo//tocát/și-l fas
 1 Gest de încuviințare al anchetatorului.

gros așa ca...ca țușpáisu víne/gros//pos să mîns cu furkiță//

[La ce zici "țușpais" ?]

așá-i díse [ɛ] la mîncáre//

[Orice mîncare ?]

5 nŭ la tuátă//

[Dar la care ?]

așá gros íi spúne//io nu mai știu la sé i-a díș țușpáis/áia-i
cînd íerám io mîkě//

[Dar acum nu-i mai spune așa ?]

10 nu//fi spun dragavéi//

o'55"

P II

úrda

a pá te du la stîná/mulz uóile/...dúpa s-ai muls/strácur¹/...
láptele/...piņ strácátuáre íestá anúme//f...cumpărám pîndă d'-áiísa/
15 și fas¹//l-ai strácurát/...íl íncăldășt um pic/pun kag/...șí
pi-úrmá-l laș//cînd íel s-a-ńkegát/íi fas crúse/și l-adún//íl pun
um pic pe foc/acoló pe dălár¹/...dălár¹/căldárea máre...//íl pun
în dălár¹/și-l astrînz/...și-l pun í strácátuár¹e/și-l íei strácá-
tuárea/și íel să st[ɛ]stuársé//ș-atús dăru íl f¹erb¹/íl prof¹erb¹
20 pe foc/și scoț úrda//cînd íi gáta úrda/atús...o íei jos/ș-o al¹éz/
și gátă//

[Și ce rămîne ?]

rămîne dăru//

[Și ce faci cu el ?]

ála nu-î mai bun//^odătă s-ai scos úrda nu-î mai bun//núma ála
pána...vórba de dúpa...s-astrînz úrda poț să fas rasúr¹//rămîne
áia de la fund/...cu úrdă/și dăru ála-î bun...//cáre-î pláse/miê
5 nu-m pláse//

1'15"

P II

núnta

iei să găsesc iei doi/...mai nai¹nte/și pe-omă să duc/o pețăș-
te/...o pețăște...sîmbătă sára/o...sau duminică o.../da fáse másă
10 //să duc iei la vorbire și pe-omă să dúse...áltá dátă ș-o pețășce
și...fáse prînd märe//kámă neámur¹/kámă...//și pe-omă cîn_a făcú
núntă...atús...

[Dar înainte nu face steagul și... ?]

la noi nu-î așa//vórba...la núntă să fáse stágu//...atús cînd
15 i¹ núnta/...mînedî îi núnta/sîmbătă sára grijășcê stágu/grijășce
tôt/tot tot//ě ! îs frumuasă nunt p-is/pe la noi// [...]

fáse [ɛ] stágu sîmbătă sára/il kic^eșcê/îi púne...[ɛ] mărú-ála
/púně...flórîle-élea acóló/și duminică dimínățá [k] sára cîntă
múzica pin sat/îi poftesce pe cáre-î...îi kámă la núntă/mînedî
20 iără/...dimínățá/...cînăru/cînăru cu múzica//iel și cu cumnatu
de...mînă//și pe-omă î-adună/și să duc...vin t^uoț/la náșu la
frus^ćtúc/...da/náșu fáse...sau caf¹euă/or¹ cárne friptă/cozonác
[k] mespáis/cum îi spúne la n^uoi/...pîrjitúr¹ d-ésta/măruntîșur¹

d'és^ta...//și pe-^ormă pleacă la...cⁱnăra//pleacă cu tot/cu naș/cu
 ...lumină^rile-^alea cu tot/pleacă la nașu// [k] la...cu naș cu tot
 pleacă la...la cⁱnăr//ei/acoló la cⁱnăr...să b^agă in^untru/stau la
 m^asă/p^ană să...pregă^tes/ p^an tot/s-at^un^s pleacă la f^ată//cu tu^ată
 5 n^un^ta//ei la f^ată să d^use/f^ata-i asc^uns^e...f^at-^aia o asc^unde^d iei
 //in^trăbă de cⁱnăra//da iei cⁱn să duc la n^un^tă/să duc mai de-
 p^arce/nu s-ab^ate lă pu^art-^aia//...fi aș^tăptă/cu...kilogramu de
 țuică/cu ^ala/iei trăc/...^ala i^asă ^altu/i^asă cⁱce o...un m^ascăt
 aș^a/uⁿ kip cum i sp^une la noi /cⁱce uⁿ kip ap^a [= apoi] /...cu
 10 tr^aistă-ncroșⁿat coló/cu...cu țuică/c^u...i^asă naiⁿce cu bu^ata/...
 s^a-i opre^ască p^ane...prima dată la sta^ag^arⁱ/că sta^ag^ariu m^erze...cu
 sta^agu naiⁿte//il opri^ește//...și vin^e...fi opre^se/și-i...in^tuar-
 se nap^oi//

c-"aiⁱsa-i casa ?"/că se ș^tiu io/"aiⁱsa-i tⁱnăra ?"/ei/cⁱn
 15 vin^e-n^trăbă iei prima dată la ușă de cⁱnăra/"tⁱnăra/unde-i tⁱnă-
 ra ?//

"n^u-i aiⁱsa"/

ie-i in^cuⁿătă-n...i s^obă//n-o slobu^ade p^ană p^une b^ani/...să
 p^ună b^an//"ⁿu ie ⁿu ie/nu ie ⁿu ie"/ei/"nu-i cⁱnăra aiⁱsa/cⁱnă-
 20 ra-i pe ^altă p^arce"/slobu^ade ^altă cⁱnă^ră//

ei/nașu sp^une: "nu ie ^asta !//^asta-i urⁱtă !//nu-i [k] ^aia
 cⁱnăra/^aia ne tr^ebă/noi...noi pe ^aia dăm b^ani/nu pe ^asta"/

i^as^te făc^ută și ^asta m^ere^asă/da...m^ui^ere b^atrⁱnă//și...pi-^omă
 aș^a/să b^agă pⁱstă ia/...și...pi-^ormă să d^use d^upă a...a cⁱnă^ră//

"o fi ásta/náșule ?"//

"ásta-î !//ásta-î"//

ved atúnșá-î púne bań...la îa//șî să bágă ínúntru ș-o...mai
stau um pic/șî pe-ómă íásă la...hóră afară//juácă/dácă-î tímpu
5 dē bisérică/de cununát/intră drept la bisárică/că pe-ormă plătésc//

[Cum e îmbrăcată mireasa ?]

îi îmbrăcátă frumós/in țuálă álbă/pantof^î alb^î/cu manúș/fru-
mós//

[Dar înainte ?]

10 ă/naiínțe n-a fost așa//

[Cum ?]

e^î ! ínaiínțe...s-or îmbrăcát/cu súcur așa cum am avú n^uoi//cu
puále/cu cotriénță/cu...cu supág...//

[Și junele ?]

15 și júnelē...ierá-n izméne/-n...kimeșă lúngă așa/cum íerá
naiínćē//ínsins cu brășir^î/cu bríu...//ei/acúma-s mai faín/acúma
să-mbracă...//

[Ei îi spune mireasă; dar lui ?]

mire//...miresón...miresón/da/miresón//

20 [Și după ce merge la biserică ?]

dúpă se mérze la bisárică/ias-afară la h^uóră//îi cunună/și
íásă la h^uóră/afară//

[Și pe urmă ?]

juácă până-î...îi tímpu m^eésî//și cînd îi termenátă mîncárea/

...că la noi să fāse mīncāre de la dūpā...pānā la mespāis//sā
fāse//...mīncāre bună//

[Ce se dā la masā ?]

sā dā dūpā/cārne din dūpā/...sarmāle [k] sārme/atūsa...frip-
5 tūrā de porc/de miel/dē...și pe-ōmā mespāis//țuică/vin...//

[Și darul cīnd se dā ?]

dārun/tot atūs adūse/cīnd vin la masā//adūse lūmia/...ei/da
ia dā sāra dārurīle la baiāt//[...]

[Dar lumea ce dā ?]

10 e ! lūmea...dā se-ī dā/āta de rōke/āta de blūzā/āta dē...
ūna pantof¹/ūna serāp¹/ba...cīrpe d-ēșta de mātāsī/ba...fiiește-
cāre.../āta ūo piērīnā/āta ūo p¹ātūrā/cuvertūr¹ d-ēș^{ta}//cāre cum
puāte/cāre cum vre//nāmur¹le mirēsī de scurt/...āia dā mai mult//

[Și pe urmă ?]

15 ei/pe-ōrmā sā bāgā la masā/și sāra/și...sīnā cōlō/și gāta//la
amiādăd¹ iar așā//dūpā s-a mīncāt/...strīgā dūpā ban/pun bāni/și
...mierze cumnātu de mīnā...cu pogāsa āia de la...masā la masā/
și...pūne bāni//iāsā cīce șapte/ūob¹mi de lei...//

[Și pe urmă ?]

20 ei/pā pi-ūrmā/āia la amiādăd¹/și pi-ōrmā s [k] iāsā și juacă
pānā...la tīmpu sīni//da sīnā la cīce nōo/la dāse...sāra/la
dōosprāsī//și sīnā/și pi-ōmā juacă/tot juacă//altu sā-ntīmplā dē
...cāre-ī mai inștārit și mīnedī fi tuātā dīua nūntā//

morón

că sîcă iéstă morón//da dîse c-ar fi fost/îo ştiu îo ?!//úica
 ásta a lu bărbátu-m//iel cînd a murít iel/sîcă iel a murít/şî...
 a vení nuápta aise ió şcu/aíisa la c^uolt//...la...primaría ásta/
 5 la sfat//şî iéstă o peátră acóló la colţ/şî iel a şaşút aşá//a
 şaşút ş-a fumát//şî áltu uon a viní de la armátá/[E] a fos pri-
 zoner^t//şî iel l-o cunoscut pe iel/...baiátu-ála/l-a cunoscut/şî
 î-a da bună sára/á^oa a fos^t pe la dòspráşe nuápta//î-a da bună
 sárá/iel a tacú/n-a dîs nimic//şî iel cînd a^u ajúns acásá/iel a
 10 dîs cátră...ásta/cátră muiérea lui/

sîcă "duámne !" dîse/"vád că dedéi bună sára lu úica lázár a
 lu dáscălu//î-an da bună sárá" sîcá""şî iel nu mi-a multámít//

muiérea s-a spus ? "á ! pă ála-î m^uort//iel ie m^uort"//

"cum aşá ?" sîcá//îo dácă ştiiám că-î mort/îo nu mai m-apro-
 15 piám de iel//îo nu mai m-apropiám de iel"//

[Şi a mai venit şi altă dată ?]

áltă dată la noi n-a venít//núma...muiérea lui a venít//muié-
 rea lui a vení şî dîua aís//

[Cum ?]

20 pă...îo ma măritásám atúsa aísá/şî...ia a murít naiínca lui/
 şî dîse că s-ar fi momít la iel//tót a venít/î-a făcú fócú...î-a
 pus úala la foc//...cu mîncáre//...şî iel tot mă-ntrábá pe míne/

Zéce "tu/stáno" sîcá/"ai făcút tu fócū ?..."/
 1 Şfatul Popular.

că iel...bătrîn/iel nu vrea/ ierá năcáz p¹ne...pe bărbátu-m...
 /iel ierá nepótu lui//și iel ierá năcáz că...asta care m-a cres-
 cút pe mine/mătúși-meá asta/ia ierá văduvă//și iel a vrut să...
 să să-mpreuúne ia cu iel/dacă m-am maritat io după nepótu lui/să
 5 măríte și [k] vină și ia după iel//máma meá n-a vrut//ia n-a vrut//
 și iel...o fos supărát pe noi//și noi mai mult tot la ia acás am
 șadút/la...cáre m-o crescút//și iel/intòdiuúna io vinám aiísa [ɛ]
 fásám curățénie/da nu-ŋ cása asta/ierá ŋo casá bătrínă/micá acolo
 în cúrte/...únde-i dùdu-ála//
 10 și iel to mă-ntărăbá/díse "stáno/tu nu me-ai [k] n-ai făcú tu
 fócú-aiísa-n ?...să pun úala la foc"//
 "io n-am făcut úico/io nu m-am bagát înútru"//
 ia-i fásá fócú//fi fásá fócú/fi fásá...coléșă/...fi puná úala
 la foc/...și iel pi-úrmă/mái la úrmă plízá că...n-are se să mai
 15 făcă cu ia//are să-l ŋomuáre//și iel s-a dus sarácu/...pi-órmă de
 loc a murít//ia s-o ținú de iel//tot s-o ținút de iel//da//
 [S-a mai auzit și-n alte părți să vină moroi ?]
 pã s-a mai auđít/s-a mai auđít și-n álce părț//da...ia [k]
 iel a păfít rău cu ia//iel a [ɛ] s-a dus s-o și dezgrúape nuápta//
 20 și pe-ómă l-a prins bărbátu-m că...a plăcă cu lopáta/cu...cu kela-
 víța/nuápta/...și pe-ómă l-au [ɛ] io [k] l-o luá de piept/
 și i-a spus: "se vrei să fas ?//vrei să te mînse pușcaríia ?"
 sícă//și l-o-ntórs ínapói//
 [Este vreun obicei,cînd se zice că s-a făcut moroi, să te duci

și să dai peste groapă ?]

să dai p^ustă gr^upă uⁿ col^oc//col^oc și lumⁱnă//aș^a s-au^ude/
da sⁱne mai ș^tie...nu mai ș^tie nⁱma//

3'55"

P II

5

la mîtcălău

la noi d^upă paș^t...la mîtcălău/ne-mpreun^am fi^ece/...roșim
u^ouă/...și ne d^usem la...um pom//ș-acol^o ne ocolim d^upă pom^u-ăla/
...io cu d^umnetă/d^umnetă cu mⁱne/aⁱlăltă cu-ăia/...ne dⁱsem s^uora/
cu-aⁱlăltă ne sp^unem v^aruica/cu-aⁱlăltă cumăsa//dⁱsem "cucu rascu-
10 cu/cumăso/...cucu rascucu v^aruico/"aș^a/de triⁱ u^crⁱ//și pⁱ-urmă-
gata//

[Și rămîn v^aruici ?]

rămⁱn v^aruis/da//să duc pe-ormă mⁱncă u^ouăle și...a răm^as
v^aruis//ș^t iaca aviem p^an-acuma d-atⁱța an...de mⁱs//

15 [Da' e tot una "v^aruică" și "cumace" ?]

ie t^ot uⁿa//t^ot uⁿa//

[Dar "mîtcălău" la ce spui ?]

...și tⁱza sp^unem/și tⁱza//mîtcălău io ș^ci^u.../aș^a m-am po-
mⁱnⁱ de la ai bătrⁱn//at^us să roș^asc u^ouă și...

20 [Dar cînd e asta ?]

la d^ouă săptă^miⁿ d^upă paș^ce//

1'15"

P II

[Numele:] pătru viri¹ćescu [Sigla: P III.]

[Locul nașterii:] io mi-s d¹-is/dim¹ plavișeva//moșt [ε] moște-
nit¹or¹ d¹-is//m-am pome¹nit ai¹is// [Dar cum fi spune sa-
tului, Plavișeva ori... ?] plavișovița/așá i¹-au zis
5 nai¹ince¹//ș-ăcum/tot așá/plavișova-i d¹ic//cum...mai p¹te
scurt i¹ zic [!] //

[Vîrsta:] șapte¹ză și¹ opt/și-n lúna lu¹...lu i¹úle/împlî¹nesc
șapte¹zășn¹oo//

[Știința de carte: școală cu limbă de predare maghiară - 4 cla-
10 se².]

[Ocupații: agricultură, creșterea vitelor.]

[Deplasări: în timpul primului război mondial a fost la dife-
rite munci în Arad și în alte orașe din Imperiul
Austro-Ungar³.]

15 [Familia: soția din sat; copiii căsătoriți în sat.]

[Observații: nu aude bine. Numeroase particularități fonetice
locale care alternează cu fonetisme literare.]

[Din istoria satului]

[Spuneai că ți-a povestit deda dumitale de cînd e făcut satul
20 aici.]

d¹eda me¹ n-o trăi¹it//núma¹ alt¹ moș/a lu ú¹ina me/cáre¹-am...șá-
zút cu i¹a//iel m-o povestí¹t//

[Cum ?]

¹ Tusește.

² Vezi textul p. 277-278.

³ Vezi textul p. 289-290.

că iel cînd o foz de opsprîzese an/atús o viñit apa mare/
 ș-au rupt...sátu [é] c-o fost aiísa desúpra/pe la...brijág¹...
 pe-ačíia a fost//...la brijáç//

[Dar cum s-a întîmplat ?]

5 a venít ũ...um póbod/ápă...ápă mare/cum spún-acúma înundație/
 ști//au²...plouát atíta de mult//...d-a^u venít și pădúria o doborí
 jos//ș-atúsa uáminí/cînd dúpă se s-au...pásuít í apa/atúsa ș-ar
 făcút case de²...de lemⁿ//or capatát și de ș-ar făcú case de
 lemⁿ//úite ș-acúma să țîn-aiísa...úndé am avú noi casa de lemⁿ³//
 10 aiísa-n nobór iestă⁴//

[Și a rămas satul aici ?]

ș-atúnc o rămas sátu aiís//n-or fost/că or fost puțínă lúme
 în vrémia áia//mai⁴...o fos numa sínsprázese númere//și d-atúsa
 s-o multít//cînd am ajúns ío școlár o fost/șáizez de númere/cînd
 15 am ajúns ío școlár¹//

l'40"

P III

[Amintiri din școală]

io⁴...intíi am învățát í...ásta romíneșcă/ștít//și pi-úrmă/...
 cînd s-o íáia...únguri/s-o pus í⁴...s-o pus í ásta...límbá ungu-
 20 reáscă/...am învățát//șcuálă unjureáscă//

[Cîte clase ?]

¹ Deal din apropiere.

² Tușeste.

³ Gest spre fereastră.

⁴ Tușeste.

pátru clásă//

[Și românește ?]

romînește ?...un an am învățat romînește/a [ε] abecedarîu rumî-
nesc/știț//și pi-urmă s-o skimbát cărțile/s-atúnsa...ungurește//

5 [Și mai știi ungurește ?]

nu șcu/că n-am învăța noi/...ăr învățat/da noi n-am avút așa
învîțători...prețis/știț//asă că să ne-mvîțâ//iel o fos și de la
Uogradéna/și iel n-o prea învățat copiii/da la Uogradéna/or știut
copii în vrîsta mea/o ștut...ungurește ca...ca Unguri//

10 [Dar pe urmă ce ziceai că mai făceați pe la 12 ani ?]

ē !//dúpa c-am făcut pra [k] ásta/pátru clásă/atúnca de dóo
Uorⁱ am umblát pe săptămîná//j [ε] ásta/joia...și sîmbăta párcă//
de dóo Uorⁱ pîne săptămîná//îi spuná proșitánt//sícă ásta-s proși-
tánt//de dóo Uorⁱ pe săptămîná//

15 [Ce făceați acolo ?]

[I] tot învățam//să scriám/să socoám/...áia-i//să numărám...
//nu s-o-mvâțat așa/...da tót s-o-mvâțá s-atúsa/că s-o-mvâțat/
cáre-o...ála o-mvâțat//...cum să lucră...la cîmp/...trăbuiá să
știie și copiii...//merzáu cu învățătoriu și lei/ieșau pe la
20 cîmp...//

2'15"

P III

[Măsuratul oilor]

[Cum era obiceiul la măsurat ?]

Țobis^éiu^u a^așá ierá d^ómná//cînd¹/...dúpa sfîntu g^órge/la d^óu^o
 saptámîⁿ sá vorbesc [k] sá vorbeá u^ámeni//...da nu mult/c-atúⁿca
 țînáu u^ámeni m^úlcé víc^e/ștít¹//sîs/or șásá/maⁱ mul nu sá-mpriuná^u
 da aveá m^úlcé víc^e/cã vrémea á^o...am avút...númaⁱ [r] númaⁱ i^ó
 5 am avút șaptezá^z de uoi/șí u^óbz^es//ș-așá ne-mpre^uunám cí^ć...sîs/
 șásá/maⁱ mul nu//atús dúpá sfîntu g^órge/la d^óu^o saptámîⁿ/fașám mă-
 surát^ór¹ă//împreunám u^óiile-nt^r-o sárá/...la ũ saláș o¹...la ũ
 saláș/șí le...adunám/șí le m^úlzám/sára/șí pe-órmă mînezî la amázá
 atús măsurám láptilí//le fașám măsurát^ória//fi^leștecár¹ă țaiá un
 10 m^íel/fașá u^o c^órbă/șí ieșám acoló únde...fașám stîna/ștîi/la cîmp
 //așá o fost Țobis^éiu//

[Și cum se măsurau oile ?]

u^ói^li ?// [ε] m^úlz^ě [k] m^úlz lap^t [k] m^úlzem lápcilí//...dúpá
 se m^úlze lápt^ćelí/cu u^óca:...cíce u^óke de lápce/...d^óu^oă/d^óu^o gálét
 15 la...la o u^ócă/socotám//fașá¹...tréizez de gálét/...o d^óozeč/o
 pátruzeč...dúpa cum aveá u^ómu uoi m^úlc^e/dúpá cum o ovút uoi// [..]

[Atunci se făcea o petrecere ?]

sá fáč-o petrecere/fi^leștecáre dúce un mel fript/fáče c^órbă/
 acúma ie/sá fáče și ásta...cozonáse/...e ! da-naiⁿte nu s-a fácut//
 20 fnaⁱnte o fript mélu ím brúc/-acoló/únde s-o măsurát//

[Cum íl făcea ?]

cum s-o¹...atúⁿca...au [k] m^íélu l-o tălát și l-o odús...țaiát//
 ș-acoló p^ún^é/bátá d^óo furs/șí...u^ámeni/ierá^u oámení//...și frízá
¹Tușește.

m¹elu-a brucă//cum bun¹ară...ciseşce [?] aşá...//ciseşcă.../şi cu
um v¹aluş cu apă/...tot îl strop¹şcă/...mui¹erile/u¹ămeni care sînt
acoló la v¹atră//

[Şi după aia ?]

5 după a¹ia/dúpa se or m¹asurá [k] după c¹-or m¹asurat tot l¹áptele/
şi ş-ar făcú tre¹ăba/atúncă să pun şi fac kef/m¹ăni¹că//aşá u¹o fost
u¹obise¹iu//ei ! şi un miel sícă c¹inst¹este pe padur¹ariu//cu un mel
fript/...o cu jum¹ătă de m¹iel [!]/aşá o fost u¹obise¹iu atúş//

[La stîna cine rămînea cu oile ?]

10 cu u¹oii ? [?]/i¹er¹ă...ăsta [ε] c¹ob¹an/cum [ε] i¹ei spu¹nă c¹-
b¹an/da noi spu¹năm păcur¹ar¹//să pu¹nă d¹e[ε]finitiv/şti¹t¹/d¹e úric/
aşá-i spu¹năm//doi¹...doi¹ fe¹c¹or¹ să pu¹nău/d¹e sísprăş¹e an/...aşá d¹e
c¹insprăc¹e p¹an la d¹ooz¹ă d¹e an/să pu¹nău...în st¹îna//şi i¹ei rămî¹nău
la...la st¹îna//ş-atúncă¹...care i¹er¹ă bas/care-ave¹ă mai mul l¹ápc¹e/
15 mai m¹ulce u¹oke/ála i¹er¹ă bas//şi dúpa...dúpa bas/atúncă luv¹ă...
luv¹ă...ail¹ál¹t¹//u¹ăm¹eni-ail¹ál¹t¹//aşá o fost u¹obi¹c¹iu la noi//

[Stîna cum e făcută ?]

ē ! să d¹uc¹e şi...trăbui¹ău să d¹ucă într-o zi/să făc¹ă strúngă/
...să făc¹ă strúngă unde-¹rkid u¹oile//trăbui¹ă să făc¹ă strúngă/apă
20 pi-úrmă după c¹-o făcú strúngă/...dúpa c¹-o făcú strúngă/atúnc¹ la
...d¹o¹o trei z¹ile le m¹asurá//le m¹asur¹ău u¹ămeni// [...]

[Şi ce mai era la stîna ? Păcurarul unde stătea ?]

p¹acur¹ariu î vremea a¹ea nu stăc¹ă...în c¹împ şăd¹ă//p¹acur¹ariu//

¹Tuşeşte.

fa¹ca stru¹ngă n¹uma p¹entru uoi¹/și¹ p¹entru iel¹ fi¹ f¹ăsa¹ c¹ita col¹ibă/
 da...pu¹țină/ăa¹ cu u¹o p¹ărte/...de tufă fi¹ f¹ăsa//fi¹ vr¹mea¹ a¹ea//
 ac¹uma nu/ac¹uma le m¹ăsură/și-s¹ fac...ăla s [ɛ]să¹lășă/la să¹lăș ac¹u le
 m¹ăsură//ac¹u nu du¹ărme pa¹curări¹u ca cum am durm¹it io: cu c¹úsuma-¹
 5 cap/măcăr să plo¹ăe//tr¹ebuiă să dorm cu c¹úsumă-¹cap/și...sta¹u l¹ingă
 uoi¹ ac¹oló//așă o fost uobis¹ăiu//

5'30"

P III

caș și úrdă

[Din lapte ce se face ?]

10 din lăp¹că ?//ad¹un [k] c¹ind să m¹ulz¹e lăpt¹il¹i/d¹upă ce l-ai¹ muls/
 il stră¹cură/d¹upă ce l-au stră¹curat/p¹úne kag în iel/și fá¹ce caș//
 sp¹únem caș//d¹in đăr scu¹ăce úrdă//il f¹erbe/zăru/...m¹uier¹ile-l ferb
 //și fac úrdă//

[Numai asta se face din lapte ?]

15 caș și úrdă//int¹ii...cá¹șu-l fá¹ce/și pi¹-órma...d [k] c¹ind f¹erbe
 z¹eru iásă úrdă//

[Cașul unde se ține ?]

fi¹ strecăt¹ore//fi¹ spu¹nem strecăt¹ore...fi¹ p¹úne-¹strecăt¹ore//

[Și după ce s-a scurs... ?]

20 il du¹c-acás/și-l să¹reădă și-l p¹úne-¹subăr//

[Dar acolo la stîină unde se ține ?]

ac¹oló.../la st¹ină cá¹șu...dăcă cum fi¹ coló/in¹ c¹imp/am m¹ăsurat
 uoi¹ ac¹oló/...fá¹ce ũ [k] așă-¹sp¹úne comár¹nic...și...ac¹oló p¹ăe co-
 már¹nic tá¹ie cá¹șu/...și-l inc¹inde la só¹re//și stă să [ɛ] p¹ână c¹ind

iasă basu-ăla de la uoi/stă cășu p¹le comarnic//până l-adús-acásă//
 [...] fiieștecare ș-adúce brînza acás//așá i-aiís uobičéiu//pîntru
 c-aiița nu iě...paçuráriu lápçili//în alcé pârț să măsură/și iě și
 paçuráriu/iě la sîntă măriiă/...lápçé//atúnc nu mai iău...ăi cu
 5 uóiiile//númai brînza paçuráriuului//aiișa nú//

2'oo"

P III

opînsili

să fac așá: le croié/ [k] ásta/jupuáiě pórcu/dúpă c-a jupuii
 pórcu/incînz pélea/dúpă cê s-o uscát pélea/o dobuáră jos/dîn bíce/
 10 or...dîn cúie/únde o întînzé/ș-o croiěșcě//scótě...cum fi spun/
 fásě...a^rșiie atíta/...atíta¹ trábă să fiie/dúpă cum fi...dúpă
 cum fi de lat//la míne să zícen că...cît să-mpri^ună dēzítile așá
 //așá¹//ásta mar¹//

[și ?]

15 scoț curálě/...dîn...dîn ásta dîn arșiie/...le-mpunzě cu...
 cuțítu/sau cu potricála/...le-ngăuură și le púne la moi/și lě fáce
 opîns//

[În ce le pune la moi ?]

în apă//în apă//acúma o ieșít obișéiu că...cîn taiě pórcu/...
 20 púne sáre pe péle/dúpă s-o pus sáre pe péle^uo împătură/și stă ia
 ...trei pátru zíle/ști că²/n-o mă mîncă mólíi și...cíta sa arga-

¹ Alătură palmele, lipind degetele mari unul de celălalt.

² Tușeste.

săște/știț//ș-atúsa o¹...atúsa o-n [ɛ] o împătură ș-o țí^{ne} trei/
 pátru zíle/șí...pe-órmă u^o-ntín^{de} dúpa se...dúpa se s-o uoșoít
 ia in sár¹ě/ști/cíta//

1'40"

P III

5

cucurúzu

[Cum se lucrează la cîmp ?]

aiís la cîmp ?//árá u^ámēni/...dúpa se árá/ásta...árá/pun cu-
 curúz/...cáre áre loc/cum acúma primávára/și áre loc de pus sacára
 sau gríu/un daráp/púne sacára/ála [ɛ] fac aiís...//

10 [Dar mai mult ce se pune ?]

mai mul cucurúz aiís//

[Cum se lucrează cucuruzul ?]

cucurúzù ?...dúpa se-l ar¹/l-o sāmēnát/iel iásă/acúma...la
 [ɛ] d^o [k] ásta la...[ɛ] cam la pátru șaptámín ie bun de șapát//
 15 íl șápă/dúpa ce l-o șapát/l-îng^uápă/iar la vo...d^oo/dúpa cum íl
 pāmíntu...//la d^oo șaptámín/o la trei/l-îng^oópă iar...//așá să
 lucră pāmíntu aiísá//

[Și după îngropat ?]

dúpa îng^urupát/nu mai...áre treábă níma//atít//atúsa...au
 20 muieríle că víně [ɛ] că se púně pasúiu pin...pin [ɛ] pin¹ loc//au
 ...pasúí de culés/cínd să úscă/și...atíta-í//

[Și pe urmă, cînd se face de cules ?]

ei/cínd s-o făcú de culés/să duc [r] să duc/u^ámēni să...cáre
 1¹tușește.

áre mul^t pámint/cáută năimitór¹/și culéze¹//kamă [ɛ] să s-ajúture/
 ști//

[Și cum culege ?]

păi¹/dej[ɛ]dejgíjadă^z/și-l púne în car//aiísa așa îl fáce/...il
 5 [k] dobuără gíja de pe...iel/și-l frínge/și-l púne-¹ car/il ma
 lábădă jos/dar pi-úrma-l fac...ásta [ɛ] lábădă-¹ car/cînd ála//
 ...l-adús-acasă/-l súie-m¹ pod/și-¹ dá páse atúns¹//s-apúcă să-l de
 la por¹ [i] /să-l géuure [i] [...]

[Da' ghiauri numai cu mîna sau este și ceva...așa¹...de fier?]

10 iéstě/da io n-am/io n-am/io spun drept că nu am//io géuure/éte
 tótă iarna géuure/da nu am//au ai nóști ún¹ au/că ce [= zice] că
 iei...au géu^uurátore/ e ! da tot atîta ii/ c-av¹ém noi și áia/
 géu^uurátuare cár¹te...îmvírcim//da io mai bine géuure cu mîna/ca...
 cu géu^uurátoria//mai mul¹ ma ostănesc/ca cu mîna//io cu mîna stau
 15 ...pe scamn/și pun tráista întră pisu¹are și...géuure//cu glódu//

3'o5"

P III

m^uóra

[Cum e aici moara ?]

cum fi m^uóra la noi ?//la noi iéstě o...o butórcă/noi i spúnem
 20 butón//și-n...p¹ă...acoló s-adună ápa/...și báce ásta iéstě s¹utură/
 iéstě gálé¹ată/și să fáce acoló su m^uóra/că să fáse m^ora...ști
 țapíșă/ásta...ásta îmburițată cúmva//și-¹ dá drúmu la apă/că
 să-mpíngă...să-mpíngă ru¹ata//
¹Gest.

[Și ?]

așá sǎ fáse//

[Unde pui cucuruzul ?]

e ! acóló la muárǎ ? iéste cõș//iéstě coș/și acoló il tǎrnǎ-m
5 pe desúpra/și buáběle...iéste sócot cárǎe...dõbuárǎ...dõuõ trei
buábǎe//...um bob dúpǎ bob/și sǎ masínǎ//

[Și unde curge ?]

e/cúre-n lǎdǎ//iéstǎ lǎdǎ făcútǎ anúmǎe sǎ cúrǎ făina//

l'o5"

P III

10

fínu

pǎi cín^d iésepe cíta cícǎ sǎ-ȋgǎlbinǎscǎ/atúnĉ s-apúcǎ uáméni
de cosít//și atúnĉa-l cosǎștǎ/și-l lǎsǎ sǎ sǎ húșcǎ/

[Dar cum se pregătesc de cosit ? Cum e coasa ?]

árǎe cuásǎ//oáméni cu cõsa//cu cuásile nu ?//nu-ȋ numa únu/
15 numa atúnǎ sǎ duc cíte...zése/cĩsprǎĉe/dúpa cum...sǎ vorbesc//sǎ
duc și-mprumút/și pe ban//ie oáméni și pe ban¹//am ieu mul de co-
sít/plǎtésc//dõi trei oámen/și...sǎ meárgǎ la cosít//

[Și ?]

sǎ duc și s-apúcǎ de cosít//atúsa...dúpa cum is tocmit//dǎcǎ-s
20 uáméni cu...mĩncǎrea lu gázda/...gázda sǎ prigǎtéștǎ cu mĩncǎre/și
sǎ dúce cu...cu prĩnzu la iei/și [ε] cu frusćucu/și sǎra vin și
sínǎ acás//așá fi...õbiĉeiu// [...]

dúpa se gǎtǎ cu cosítu vin i vále// [ε] ásta/vin acásǎ la...

gázdă...//și le dă de sínă/ [k] ásta/le dă de sínă/și...cáre au
 vení pe bań/primeșce báni//...dácă am iěu...zěșe uámen/...trébă să
 le dau báni//dac-an togmit//așá să duc iei și pe-ajutát/ști//cáre-s
 cíner¹...să vorbesc/čin șasă/și "măi/tu az m¹erz la m¹ine [k] la
 5 m¹ine/și m¹ine merg io la cíne/" ș-așá iě//așá fac//

[Cu fínul ce face ?]

fínu-l lăsă...până să úscă//il țíne o đí/o d^{uou}ă/și să dúce
 și-l întó [k] ásta...dácă-í gros/l-întórcé că să úscé//și stă
 acolo până l-a...l-adună//il fásé [ε] noi spúnem porc^{uone}/ști//
 10 pe-úrmă-í [k] după ce l-o odunát/il fáce porc^{uone}/il fáce cláne//il
 fáce cláne/í...și-l grămădește//...il¹ il grămădește/după ce l-o
 grămădít/atúnc il lăsă piě [ε] până vîne vrémea că să-l dobuáre
 ím vále/dé [k] să-l adúne/să-l adúc-acásă//așá íl fáce//

[Cum íl aduce acasă ?]

15 cu cáru//cu cáríli după [k] íntíi^k kítéz drúmuríli/că...vez ís
 pe dálur¹//ápăi merg uámeni să kításcă drúmuríli//și pe-órma-l
 dobuáră cu cáru//...după ce s-or úogoiít cu...cu ásta cu...sapátu/
 cu íngropátu/că tot íncă mai íesté de-íngropát/pi-atús pe la vrémea
 fínului//il dobo¹rá pe-órma ím vále//

20 3'15"

P III

gríuu

tuámna-l árá/și-l sámán// [k] íl sámén/íl azvírl¹ cu m¹ina/și
 1¹Tușeste.

pi-órmă tráz cu...un tîrş/o cu grápa//pístă...pístě iel//aşá...să
sámănă/...grîuu//şí...sacără...puñ şí de primăvára/po^ts-o pun şí
primăvára//şí grîuu/iar iéstě grîu şí de primăvára/tot aşá//il árá
şí...il sámănă/şí iă cu grápa pístă iel//

5 [Şí după ce creşte ?]

dúpa ce creşte máre/dacă iéstă buruián pî iel//il mai privéşce
dácă puácě/...şí dácă nu puáte/rámíne cu buruián//că iése áltu[é]
áltu an să fáce núma mázărică/şti//l-înkídě...mázărica şti/şí...
nu po^tsă-l folosá [k] folosáştí/da puţín [é] puţín aléz dî iel//
10 dácă-i mázărică múltă//da únde-i grîuu curát ála-i...dúpa cum fi
pámíntu de bogát//dácă-i pámíntu mai bogát fi...mai ierbós/şí
dácă-i mai sárác...nu [r] nu dá átíta iárbă ştiť//

[Şí cînd s-a copt ?]

cum?...dúpa [k] cînd î vîné vrémea săserátului ?//cînd vîne
15 vrémea săserátului/atúnce...să iivⁱéşce acoló la loc/únde iés^{te}/
...să vezⁱ ai [k] fi bun de sēcérát sau nu-i bun//iei dó^uo trei
spícúrⁱ/vín acásă ş-arát la ai [é] la ai batrín/o la ai tí [k] o
ai tínerⁱ să duc ş-adúc dó^uo trei spícúr şí.../să vádă da-i uscát
au ba//şí pi-órmă/dácă-i uscát să...apúcă de săserát//cu sēséra//
20 ...şí-l [k] cu cuása/...cáre-i [é] táie şí cu cuása//cáre ár^{ne}
mult//táie cu cósa//

[Şí cum îl stringi ?]

l-adúnă cu grébla//şí-l...fáce braţ şí-l liágă//il leágă cu...
iar cu grîu//^uor cu cei//c-aiíca să scuátě şí tei^é/ ím pădure//il

lăgă/-l făce snop//și pi-ormă--l făsă...noi îi spūnem stog//fil
făce gramádă/l-adună la ũloc/până cînd¹...vine vremea să-ș do-
buăre în vâle/să-l bătă//

[Cum ?]

5 il¹...înaintē--l bătău cu prăjina//da acūma-l bâte cu mășina//

[Cum se bătea cu prăjina ?]

cu prăjina ?...e [!]¹cum să bătă ?//cum ar fi aiis în sôbă/...
vôrba-î [ε] aiis în cîmp ieră//făse ariie/taie iârba/lúmea acôlo-l
săpă/acôlo/și...bâte cu prăjina//cu prăjina²/pă ut-așă-l dai³...cu
10 prăjina [!]¹ //până il scătur¹//și...acôlo il întors/[ε] il întors/
...părta dē...de jos f [ε] o-ntorc că să vină desupra//să vină
desupra că să-l scătur¹ tot//vez că iel să scătură nūmai f [ε] nūma
ăl de desupra/da ăl de jos nu să scătură//dacă iel îi...pūne așa
gruasă páille/iéle nu să scătură//și căre-a [ε] mai avút naiincē
15 mult și ăla...o bătút și cu cáii//o bătút...[ε] báce um par acôlo
în cîmp/asíia/c-așă spūnem noi/la igodărie//c-así s-adună la noi
...grînile//nūma acūma s-au stricát//și bâte um par în pamînt/și
lăgă un cal și sprînjășcē...pe la [ε] la ruata părului/grînu fi
pūne frumos și...mînă calu tuată zîua până...dărîmă cu picôrîli//
20 așa să báce//s-o făcú naiincē/da acūma nu să mai făce/c-acú iestă
mașin//

4'00"

P III

¹ Tușeste.

² Gest interogativ al anchetatorului.

³ Gest.

la arbăit

atúsa cînd am fos¹ă. Ásta [ɛ] n-au dus d'ísa/ne-au du la
 virsăt²//ne-au du la virsăt//ne-au ținú dó^ua săptămîn¹ la virsăt/
 acolo [ɛ] nî-o da mîncăre/am fost...doo súde sínzéz de uâmen¹ ră-
 5 dicăt//d'asíia n-o^u ținút//...doo săptămîn¹//...pe-ormă ne-o dus la
 arád//de la arád/n-o duz la segedín²//de la segedín/acoló/s-au
 mai făcut o...^uo hízintăre/cum îi spúne acúma ?//s-au mai făcut o
 izintăre căre-a fost uâmeni căre mai [r] mai bun¹/áia a luát...
 la arbăit/la...la lucrú//căre-a foz de cătăniie iar i-a mai luwát
 10 cătănă//ș-acoló an lucrá^d doo săptămîn¹ iar la...segedín//la sege-
 dín ă lucrát//cum îi [ɛ] acolo ierá depărte/să dís...ștăfíile de-
 părte/ca d'is la dúbova//ne [ɛ] dućám pe pisuáre și...la carbún¹/
 ști la...încarcăt/la descarcăt//cum vináu strampórturí//ș-am șadút
 acolo iar v^ro doo săptămîn¹//și atúnc s-a făcut hízintărea/și n-o
 15 olés//...io am fos pedéstru/ștít//ș-atúz n-o [ɛ] trámés în un-
 gárea/căre n-am foz bun d'ă...armată//ș-aílált i-a luwát la...la
 armată//...ș-au³...pe-ormă acolo la ungáriia...n-o la [k] n-o slo-
 bozí frai ști/că tot ă [ɛ] am fost toț supúș//ș-acoló n-o da drú-
 mu frai/să ne dućen la lucrú la...la uâmen¹/la țívíł//ș-am șadút
 20 acolo șasă săptămîn¹//la ungáriia//...la lucrú//baș au fost vré-
 mea...címpulú/la cucurú//ne dućám la cucurú^z de la...la boier¹

¹ Tușeste.

² Orașe din R.S.F. Iugoslavia și, respectiv, R.P. Ungară; pînă în 1918 au făcut parte din Imperiul Austro-Ungar.

³ Tușeste.

dé pi-acoló/că iei...ierá boier^é de [k] î vremea áea acoló//pústă
 máre/ciț...ciț vez cu...cít vedem/cít...vez cu ^úóka [?]/acoló ie
 [k] n-au dus//

[Dar cum te înțelegeai cu ei ?]

5 ei/né-nțălegám bine/c-or fos și din í¹...și din í ungárea/ști/
 o fost im...im pártíl-ésta//a fost pe la ^úórșova/kar...kar m-am
 nimerít la un ^úom cáre-o fos la ^úórșova/î sêrvít/ști//și né-nțăle-
 gám bine/și mai înțălegám și nói/că...știiám noi cíce cíta...n-am
 ínvățát/că nu n-o ínvățát ínvățátóriu bine/da...tot prícepeám și
 10 nói/unguréșce//de ce stai tot mai bine ívét//ei/da vez ío acúma de
 ...atíta vréme ză^úúit//

3'05"

P III

uára

s-a făcut așa: că júni...s-adunáu [ε] cíț híreáu/...plătáu
 15 muzicánti/...și iěșáu aiísa la piiát/ș-asíia fașáu...joc/noi íi
 spunám joc/uára/asíia fačáu jócu la...la bunár^í//da atúsa nu plă-
 táu...nu plătáu fiétile c-acúma//núma [r] núma júni plătáu jócu//
 íele jucáu grátis//îm vremea áea [!] //d-acúma plătesc și muiéri-
 lí și fiétili [!] //

20 [Cum era ?]

e ! un fisor/...cáre ier^ra cíta mai cárdos/iel purtá ínaínce/
 ...iel híreá capáras/și...jucá naínce/ũ joc d^óo și pá [k]
Tușeste.

p₂-ormă le...fa₂că ma₂u și la a₂ilălt/că...muzic₂an₂ți ser b₂ani/p₂ai
 c₂ere și la ă₂la că să-₂i d₂e...un₂ ză₂ce lei [k] un₂ ză₂ce crii₂ț₂ar₂/a₂ș₂a
 o fos₂ nai₂nc₂e//₂ũ s₂is crii₂ț₂ar₂/...cum o foz₂ b₂ani nai₂nc₂e//...și
 ț₂ina₂u j₂ocu p₂ână la n₂oo s₂asur₂/că să-n₂cepe₂ă la d₂ou₂ă/o la tre₂i/la
 5 n₂oo₂ tu₂ată l₂ume₂a să du₂c-ac₂asă//n₂uma i₂arna c₂in₂ s-o fă₂c₂u bal/at₂un₂ca
 s-o ț₂in₂ut j₂ocu p₂an₂ la z₂i₂u₂ă//n₂uma i₂arna/da...cum i₂-ac₂u₂ma/d₂-ac₂un₂
 să-₂nc₂alz₂este/p₂ână da fr₂igu/j₂ocu to₂ la pii₂at₂ o fost/la...la bun₂ar₂/
 ...ac₂ol₂o//nai₂inta bis₂ari₂ci//a₂ș₂a o fo₂ nai₂inte vr₂e₂me//

1'30"

P III

- 10 [Numele:] rogo₂bete i₂ulca [Sigla: P IV.]
 [Locul nașterii:] d₂im₂plavișev₂ița
 [Vîrsta:] pătruză și pătru
 [Știința de carte:] pătru clasă
 [Ocupații: casnică; lucrează temporar la construcția noii
 15 șosele, în cadrul șantierului "Porțile de Fier".]
 [Familia: părinții și soțul din același sat; soțul - pădurar;
 o fată - căsătorită la Baia-Nouă, sat din aceeași co-
 mună; un băiat - muncitor la Baia-Nouă.]
 [Observații: vorbește cu multă naturalitate; textele tematice
 20 sînt concise, textele libere sînt mai ample și prezin-
 tă un grai mai bogat în particularități.]

[Ce a făcut subiectul ieri și azi]

[Să ne spui ce ai făcut ieri, de dimineață de cînd te-ai scu-

lat și pînă aseară.]

ier¹ cîm m-am sculá de dîmînăță...m-am îmbrăcát/m-am dus am
da drúmu la gáin/la gîșc/la uoi/...am ținút m¹éii/c-am avú dóo
uoi/care nu staú la...miel/am ținút uoiile la miel/...pi-ormă am
5 făcú de mîncáre/am făcú néșce cai [!]/și m-an dus la lucrú la...
aiísá la barájă//lucrú la baráj/ă lucrát ier¹/pîn la dòsprîzēsē/
și pi-úmă am venít acás.../acás cîn am venít iară mi-am făcú [k]
pus pa[ε]pasúí să fiárbă/...s-am de sínă/ș-am moiat și kim¹éșilē/
și pe-ormă cînd am făcú máldăr acóló/pănă s-a gátá máldáru ă vení
10 mē-am...spálá kim¹éșilē/și p-ormă iar m-am dus la lucrú...//ș-asá-
ră cînd am vińít/am dofăcú pířjála la pasúí/...mi-a venít iar
uoiili/...am ținút iar [ε] uoiile la miel/ám da mîncáre la gáin/
la pursei/...ș-ásta a fost tot//

[Și pe urmă ?]

15 și p-ormă m-am culcát//^a fos sára/an sínát/și m-am culcát//am
fost obosítă//

[Și azi ?]

ș-az dîmînăță m-an sculát/și...am ieșí tare í sus¹ cum vă po-
vestíi/și...m-o ajuns crízál-éșca dē...înimă și...am vińít acás//
20 și cîn am venít acásá/am stat iacă-m pat//și fusái cíta mînái
nēs^{te} pursei pe-aiís pe brijác²/și...ásta făcúí//ș-acúm úite/im
taíái gáina áia//

1'25"

P IV

¹Pe deal, la șantierul noii șosele.
25 ²Deal din apropierea satului.

práznicu cășî

[Mai e și alt obicei în sat în afară de nedeie ?]

da//mai iéstă și prázniše//

[Cînd se face ?]

5 ásta cum au//úni la sîntu ilíiě//...vîneręa märe/sfîntu íonu/
sfîntu nicoláie//...cäre ști cum...de bătrînetâ cîș-or făcú prima
dátă cásă/cîș-or terminát cása înaiînce de vîneręa märe/sau...
de simiédru/și pi-órmă au ținút așa um prînd...a cășî//

[Și aia e praznicul ?]

10 da/práznicu cășî//

[Ce se face la praznic ?]

fásē sínă fásēm/iar așa mîncare/zúpă/cárnîe//...și dacă pică
de post/cum îi sfîntu nicoláie/atúsa fásē de post//núma cu pasúí/
...și cu vără/cu...sármele le fásē din sîmbur^î de núcă//...sau de
15 ...samîntă de dulécē//...și p^éșcē uscát...fript î zaićín//...ásta-î
de post//mespáis fásē iar de post//...núma cu apă/nu púņe nimic î
iel//...tēițēi iar așa/î fásē de post/núma cu apă/nu púņe ^uo^uo/
ni^mic/că-î de post//ásta-î//

[Și ce se face la praznic ?]

20 să fásē tot zúpă...dacă-î de pos/și fásē sarmálii to de
post/ [k] sárme//

[Și vine lume ?]

vîne da//ț-adúsē...//da/vîne preuótu/sícéșcē...colási/ii pú

294

pe mäsă/töt/cápu căşî/aşá zîse/să fáse ũ...colác aşá mai máre/şî
pe-ómă púne únu mic/c-o lumină/ála zîsě că-î cápu căşî//dă de po-
mánă/...preuótu viñe sícéşce mîncárea/...viñe sára/şî dimiñeáta...//

[Ce dá de pomană ?]

5 colás//şî mîncárea ásta cáre ve-am spus: zúpa/sármilě//púne la
mäsă/şî pe-ómă púne-n[é]tr-ũ...sób/şî cí tamíe [=cíta támíe]/şî
...tamíe//dá de pomană//

2'00"

P IV

péşcili

10 puñ ápa sâ fiárbă/puñ sápä/mirodíie/zarzatúr¹ đ-şşca múlce/
sâ fiárbă/că dáca puñ mai múlce-î mai bun//

[Ce pui ? Spune tot ce pui.]

mirodíie.../dáca ai şî cíta mórcovi/taiát/mirodíie/ţéler¹ í...
sápä/...şî cînd íi gáta/puñ cíta pipárcă iúce/...da cui íi pláse
15 nu puñ tot//núma...úice spun aşá/pe gústu mieu [!!] cum íl fac íeñ
[!]//ásta puñ//şî pe-ómă cînd íi [k] s férce zarzatúr¹-ála/pís
hoţét/in...zámă/şî baţ şî uó^u in al taiér¹/puñ p^{ie}şcili sâ fiárbă
cíta/că pá [= după] se puñ hoţátu pui şî...[k] pí-ómă puñ p^{ie}ştíli
că să nu să spárg-aşá//şî p-ómă puñ/cînd íi gáta p^{ie}ştíli pui şî
20 uó^u ála baţút şî...záma gáta//şî cînd íl friz/iar¹ aşá: íl tai/íl
cúriţ/íl tai aşá darépur¹...puţín aşá cu cuţítu/să báze sárea/
şî-l tavál¹ in uou/im fáină/...şî-l friz//

0'55"

P IV

morón

[S-a auzit vreodată să se facă mortul moroi ?]

s-ar uđít înai¹nce/da acúma...

[Dar ai auzit ?]

5 pă am auđít/că baş acúma iereá povástă//

[Cum ?]

Îm spusă nina ásta a lu mártă [!] că [!] sícă ia a vińít/a fos
la o sal[ε] báre/la d'ásta cum să duc copii d'ásta la sərbáre/lā...
şí párke la órşova/la svińítă^k/ş-acúm ia cînd a vińít/nuápca/nu
10 ştū la cîte sásur^t o fi vińít ia/pe la dăse/la unspreşe/la cît-o
fi vińít/ş-aiísa.../pe strada áia de jos/la prima/la dreapta/o mu-
rít un uoⁿ/...ásta/cum l-a kemát [ε] móşu górgę//^aşá l-a kemát//şí
ia cî s-a dus jos la colţ/cînd a ajús d'ísa/...ia mai aviá doi: uo
fátă ş-um băiát//băiátu-ála nu şcu cu se fát-a vorbít/s-a dus să
15 pitreacă pe fáta áia/...fáta ailáltă s-a dus la [k] a durmí la
póştă/...cu...diligínta đ-acoló/c-áia n-a avú cu sín⁺şă duármă/...
...ş-a plăcă síngur-acásă//a şuierát/şí cînd a s [k] fluierát véde
pe síneva íŋ colţ pi-o piátră//ia sícă "baş fi bine că vąd pe
uómu-ásta/cáre-o fi"/n-á şcu^t síne-í//cîn^d...pe-ó^rmă "d-asíia"
20 sícă/"şí pîn⁺ la míne acás/tot íl vąd pe íel şí nu mă cem"//ia...
s-a dus/a đis bună sáră/cátră íel sícă/şí íel n-a zís nimic cátră
ia//şí p-úmă ia a mⁱers tot aşá cu cúru napóí/to cu cúru [!] napóí
/până a fost în drep de...ursulés²ci/...şí acoló cîn⁺şă úită/véde

¹Comună învecinată, jud.Mehedinţi.

25 ²Se referă la familia Ursu.

pe uómu-ála că vine//cînd l-a vadú că vine...a zis că-i ála/ ...
 s-a murit/móșu górgé//ia s-a dus acasă/a fuzí ș-a spus lu múmă-sa:
 "mămă" sícă/l-a vazú p¹ne dēda górgé//sícă "i-an da bună sára
 și nu m-a multămit//și m-am uitá la iel cînd a viñit și s-a băgát
 5 în obór"//

mămă-sa a zis: "pă drási iá-vă să vă ie/că n^u mai vă saturáz
 dē sárbáre"// [!!]

ia [...] nu s-a [k] n-a mai ieșít afará//nu s-a mai dus cíceva
 sēr¹//și pe-ómă iar s-a dus//n-a mai vazú nimic//d-atúsa síca
 10 vadút//[...]

[Dar este vreun obicei să te duci la groapă să sapi sau... ?]

da...noi [k] da i-óbisēiu să te dus să iei pămín de la grupá/
 sau vo tuálă d-a lor/și s-arunș pe dúnăre/pe apă//

[Și nu se mai face moroi ?]

15 că sícă că să nu să mai fáca morón//cáre-o fi făcut/iø [ε] noi
 n-am avút morón [!] năcáz cu morón [!]/n^uma la cáre s-ar făcut/
 ar făcut//și úni cáre-l [k] i to visádá/mái dá colág de pománá
 p¹ne fereástrá//fáse un colác și dá cu lumina pe fereástrá să nu...
 să nu vînă vez ș-acasă...morón// [...]

20 ba úni că...sérne fáina cu sur¹élu/și púne fáină-n...im
 postávă [!] și le-áflá mînelē cáre-i morón/púne...mína//^acoló
 rămíne mína pe fáină...ști/

[Moroiul pune mína ?]

mo [ε] morónu púne mína [!]/

[Și se vede ?]

și să vedē dēzītīlī īm fajīnā//...[!] io n-am făcūt/nīs nu
șciū/am auuđīt acūma...m-a mințīt āia pe mīne [!] mint și io [!]
pe-ailālț [!]/

5 3'oo"

P IV

[Cum și-a măritat fata]

[...] árīē...dōozășipátru dē an/s-o mārītá dē șàisprīzēșe an/
n-o doavú șàisprāșe/da...și...a fos să să mārīte la ișálnīța/...
cīn a fost cu logódna cu t^hot/a venīt áltu đin àiventál¹/...ș-a
10 luát-o [!]/

[De unde a venit ?]

din éiventál...đin ebentál/dē la pⁱemⁱ//ș-a luuát-o/ș-acūma...

[E pem ?]

fi piem//fi piem/nu-i romín//

15 [Cum l-a cunoscut ?]

iel a venīt aiīsa să cáuuce nīșce porș [!]/ș-a venīt aiīs/
ș-a dormíd la noi că n-a cu [k] nē-a cunoscut/și pi-ōmă...a vază
fáta/iel a vēnī dē la armátă/ș-a venīt aiīsa la noi/și...iel cīnd
a vază fáta/s-a dus sus² la parīntș/și...i-o spus că...o fátă/im
20 plavișevítă//al mīeu fi pădurárⁱ/...și iel cīn s-a dus sus a spūs
așá: că iěl/dácă nu ie pe fáta lu...rogobⁱéce dá [k] dañlă/iel
nu s [k] iel pe-álta n-o iě//pē ia o ie/că đī ia fi pláșe//ș-atús

¹Eibenthal, sat învecinat, com.Plavișevița.

²Satul Eibenthal este situat spre munte.

a pròvenit la o saptămînă/cu parinți...ș-a veni la fată/ș-ar vorbit
/...cu fata/pe-omă și lu fată i-a placut/...și-n dōo saptămîn s-a
dus...sus//

1'20"

P IV

5

bubiț

[Bubiți se cresc pe aicea ? Ai lucrat ?]

am lucrat/am îmbătrîni cu iele//

[Luați sămînță sau... ?]

da...ne dă/ne dă de la ōrșova ai s iestă una care le closéșce//

10

[Spune, cum le lucrați ?]

le clă [k] le closéșc-a-lisa și pi-umă ni le dă//le ține dōo
saptămîn/...și pi-omă ni le dă nuăuă//și cîn ni le dă/făsem pătur¹
așă in...câmeră/...le dăm frundă/de iagod/le curațăm...//și tot la
ob dîle dorm//dorm sōmmu-ntî/a dōileă/al treileă/ș-al pătrileă//
15 și dūpa s-ar dormit sōmmu al pătrila/iar le...făsem mai mîlce pă-
tur¹ atūsa/ș-ătūsa le curațăm bine/și la ob dîle...să-mvălēc//
le-adūsem tūfă/...tūfă/matur¹ d-asta/cum is pri gradîn...//și iele
să sūle acolō și-ș făse casa lor/puf//puf/c-așă-s [k] dîsim noi
puf¹//și pe-omă le luvăm de pe tūfă/le curațăm/și le dūsem/și le

20 dăm d-unde ni le-au...dat/la ōrșova//

[Dar înainte nu trăgeați fire ?]

ba trăgăm inaiincă//

[Cum ?]

le...lũ·rám cíce dóozéz de...búbitŭ/cít vream să fásém fíru de
 gros//il puńám în apă fiártă/şí trágám c-ũ fus/să prindá fíru-ála
 de fus/şí pe-õmă puńám pe blánă/pē...ála aşá pánă...să să úşce/şí
 pe-õmă-l fásém/fásám g¹em/şí puńám...la răzbói/ţásám cu íele//

5 1'30"

P IV

a fos de mir la noi în sat

ũo muiere la noi tuátă zíua a spála la kimiés//la ríu//n-a avú
 nimic/a facú de sínă/...şí cîn s-au însărat pe la vo...nuáuo/la vo
 ob nu ştu cúm/...a durmít/ia s-a pus/a durmít/şí s-a sculá din
 10 somn/şí s-a dus la vesíni íei/

şí l-a strigát "na sofrónii/na sofróné !//háida íiúta pîn la
 miné//hai íú^t pá la miné/că ío mor"//

ia a fost núma-m puálíle pe de jos//şí cîn s-a ío [k] áia íut
 s-ar sculát aşá/şí s-a dus la ía//cîn s-a dus la ía/ia a fos [k]
 15 s-a pus în pat/

şí ia a spus/şícă "na sofróné/da ícuáná¹" şícă/"luwát lumína
 me/că-í piě...ormán/desúpra/că ío mor"//şí s-a pus în pat/pánă
 í-ar apríns lumína/pánă nú ş se/ia a murít//a şí murít//n-a mai
 ...dis nimică//í-a apríns lumína-n mín şí...ũo murít//

20 [Dar era bătrínă ?]

íerá cam bătrínă/a avú vō şáizájdoi^d de ai/şáizěştréi//

[Cum de-a ştiut ?]

uit-aşá/nu ştu//ia a fos de mir la noi în sat/da híś n-a mai

¹ Nume propriu: Iconia.

făcut ásta nim [k] nímă lúme sǎ te scu [k] sǎ te dus sǎ-ț kem¹ ve-
 síni că mor¹//le spun și unde-i lumina/și c-ai pus în pat ș-ai mu-
 rit//dîna n-a ȕacú^t/dor toátă zîua a lucrát/a spǎlát kímésile/au
 ...făcú de sínă/au sínát sára/a fiert/în cǎ pasú¹ a mîncát//și
 5 noápcǎ a murít//s-a dűz dűpa vesín/cǎ muáre//uite-așá//
 ai¹s iar a fost o bába/la noi/iar așá cu móșu//
 dîse móșu cátrǎ...ia.../"mǎi bábo/ia mai dǎ-i kíta în cǎrt [k]
 în buábe" sícǎ/"sǎ ved...cît mai tráim"//
 "hai móșule/sǎ dau"//
 10 a dat în buábe/"mǎ móșule" sícǎ/"în cǎ mai tráim"//da ie¹
 n-aveáú copíi/n-aveá pe nímă//"
 "în cǎ mai aviém móșule sǎ tráim"//
 și pe-ómǎ ia s-a pus în pat//bába...a ieșít afarǎ/...ásta a
 fos^t pe la vo pátru dup-amiáz//a ieșít afar/a venít innútrú/
 "móșule/sǎ ști că io m^uor !"//
 15 "pǎi s-ai ?"//
 "écé [= uite] am sǎ mor"//
 n-a mai vorbít bába nímíc//a strígát móșu pe la noi/cîn
 s-a-nsǎrá bíně bába...a și murít//iúte i-a prins ba [k] móșu lumí-
 na/și...bába a murít fi¹nc-a dîs că nu moári//ní nu i-a arátá buábe-
 20 le [!] sǎ muárá [!] ș-a murít [!]/

2'05"

P IV

priculís

uómu viu...sǎ dúșé și...fș fáșe lípsa...micǎ/și sǎ tavále-n

...áia/șí pi-úrmă s fáse lup//lup...să fáse șí să dúse.../uomuára
 více/uoi/...la noi a fost un uom/a tricút/...ála-í din uogradéna//
 ș-a va [k] vázút aís la noi/la síneva néște porś/așá frumos la...
 puártă//și iel a dís/sí cá "áu se porś mîndri-s porś-ășca"//și s-a
 5 dus/...s-o fi dodús pîn-acás/nu s-a fi dus/și pi-óma a vińít ina-
 pói/și tós porśi i-a omorít//...lu uómu-ála nuápca-ŋ grajd/nuápca
 ...s-a...venít//și i-o omorí toț in grajd//

[Și pe urmă se face iar om ?]

și pe-óma iar sâ fáse uom//și cí s-o...fácút uom/nu șcu s-ar
 10 aflá pin gínț/la iel.../păr sau nu șcu s-ar aflát pin...gínț//și
 pi-óma l-ar...dezbracă/sícă-m piéle/și i-ar aflát așá...napói uo
 cuádă//a avú cuádă//

[Dar cum le zice la oamenii ăștia care se fac lupi ?]

priculís//

15 [Așa le zice aici ?]

da/da/priculís//

[Și se face singur om la loc ?]

da/pă síngur//nu ?...síne-l mai fáse//iel síngur/iar să dúse
 să pro...spálă/să...ála/și iar să fáse uom la loc/númai iel a
 20 ștíu/și n-a ștu níma pe-óma de iel/núma...au/l-au mai aflát
 pe-órmă că iar de vo muiére/s-au legát//o fos muiérea cu súcurí...
 cum să purtá pe la noi súcurí/șci//și s-a dus ș-a prins muiérea de
 ...súcurí/și i-a aflát in gínț/...iară...cúcuri éia//ș-atúsa l-ar
 dezbracát/cum va spusei/și l-a aflát așá napói/c-aveá uo cuádă//

pi-Ńmă i-ar árs-o/i-ar taiát-o/nu řcu ř-o facút cu Ńómu-ála/nu mai řtiu/c-ásta a fost...poveřtaŃu ai bařrín/da...dŃră noi nu l-am va-
dút/nu řcim//

[Nu s-a mai auzit ?]

5 nu...númai d'-ěi bařrín/moř¹/...ei sp [k] poveřtaŃu//că-naińcě
...ařá o fost//

2'00"

P IV

moř babúř¹

un Ńom a venít iar de la armátě/...de la rařbŃi/nu acúma/rař-
10 bŃiŃu mondiál/mai naińcě//ří...ásta/veřinu nóřtru/un moř/...a
fost babúř íi zísá/a murít//ří íel a venít/inaińcě nu mai vińá
lúmiá cu camiúáŃe c-acúma/cu motuáră/da pe jos/de la ŃrřŃva vená
íel to pe jos acás//ř-íel a vení nuápca pe jos acás/ř-aińsa la
cŃolř/...íel s-a pe [ε] la/ářá staćá pŃě...ála mort/ř-a murít//
15 řádá pe piátră//ásiia íŃ cols//ří íel í-a dat búńá sára/c-a fos
ř¹că tířziŃu/pe la vo unspreće//^a zís "búńá sára"căřr-ála/ř-ála n-a
dís nimic/moř nic [k] moř babúř/căřră íel//ří íel s-a dus acásá/
ří í-a spus řícă: "mă íulco" řícă/"nu-í níma pe lúme pe drum"
řícă/"da móřu í"...babúř/nu řcu cum drac l-a kemát...o/nu řcu cum
20 í-a zís l^u mòřu-ála//řícă "númai íel řádá říŃgur" řícă/"lá colř
ásiia la primáriie"/řícă/"ří í-an da búńá sára ří níř nu m-a mul-
řámít"//

¹ Vezi textul p. 273, în care aceeași întîmplare e povestită de Stana Filipescu (P II).

da pe-omă muiérea lui: "a^uolèleó" sícǎ/"n-o fi fost iel/a fost áltu"//

"pǎ da iel a fost/cǎ dor ma uitǎi bine io la iel"//sícǎ "iel a fost"//

5 "p-ála-i mōrt//mōșu-a murit/mōșu nu-i viu"//

da s-a...s-a refăcút naiinca [!] lui [!!] //

l'lo"

P IV

[Numele:] sícora viorica [Sigla: P VI.]

[Locul nașterii:] dim plávișevița

10 [Vîrsta:] d^uo^odóⁱ

[Știința de carte:] pátru clásě

[Ocupația: casnică.]

[Deplasări: a locuit 6-7 luni în Jupalnic, la socri.]

15 [Familia: tatăl din sat; mama din Tufări, localitate componentă a orașului Orșova, jud. Mehedinți; soțul din Jupalnic.]

[Observații: texte tematice scurte; grai bogat din punct de vedere fonetic și lexical, fără influențe dinafară.]

píta

20 puném/serném faiⁿina/...în va^llⁱng și pe-ormă/dúpa s-am sernú faiⁿina o lăsám um pic să-ncălzască dácă-ⁱ d'-afără//și puném apă/drójda/ápă um pic căldúță/drójdea și...puném...fⁱ fⁱinǎ ș-o luvám la...mestăcát//dúpa s-am mestăcát/o lăsám să criⁿască și...o bágám

la cuptór// [...]

[Dacă n-ai drojdie, din ce faci ?]

dě...dîn spúmă de prună//

[Cum ?]

5 după se luvám spúma de prună de pe vas/o puném în í în uálă/și
puném făiină în ea/ș-o băcém un pic/ș-atunc o puném în...făiină//
ș-o lăsám [k] o luvám la bătút ș-o lăsám să crească//ca și drojdea//

o'35"

P VI

[Țesutul la război]

10 pe iárnă puném pături/razbóiu/să țăsám/...cum am pus acúma [!]
și l-am scos afără [!]

[Cum țeși la război ? Din ce țeși ?]

din...încindém/mérzém întii la urđár¹/urđím/și pi-ormă încin-
dém í cuárdă/la urđár¹/și pi-ormă puném pe sul//dúpa s-am pus
15 bumbăcu-ála pe sul vopsít/că-l vopsím întii/dúpa s-am pus pe sul
bumbăcu/atúsa navadím/și puném...prindém la război//puném pe sul/
pe-omă puném la spátă/dăm pî spátă/pin híță/ș-atús...í-apucám să
țăsám//

[Ce țeși ?]

20 pături/...pîndăis/préșur¹/...țăsám iárna//

o'40"

P VI

[Lfna]

[Dar lina cum o lucrezi ?]

păi ũo tũndem de pⁱne uⁱai^e/o spălăm/^uo dădém la pieptenătu^{ar}ne/
pe-ormă o torsem/^uo fărbiim/^și...^uo țăsăm [!]//

5 [Și nu o speli după ce o tunzi ?]

pă ^uo spălăm/^uo spălăm cū...o puném ⁱ să asta [ε] cenusă...in
apă/^și făsém leșie/^și pi-omă turnăm leșia ^{ia} aia pěstě lina/^{...in}
postavă/^și o lasăm să să muⁱai^e/^și pe-omă luvăm la spălăt//pe-omă
^uo dusem la rfu ș-o limpedim//

10 o'35"

P VI

SOS

puném paradăisa/o spălăm/o sparzém/o puném in ⁱ...u^{al}ă/sau in
caldare dăcă-i mai...m^{ul}tă paradăisă//și ferbién și pe-omă dăm pin
...străcurătorⁱ//d^upa se străcurăm părădăisile at^usa le [k] să nu
15 fiⁱă sămînța a^șa//le puném lă fiert și...lasăm să fiarbă până...
vⁱedém noi/până s-a in^grușăt/să nu să strise//d^upa se l-am fiert/
at^usa-l puném in sticle/^{il} legăm cu...c^{el}ofan/^at^us il propuném in
caldare să...ș-acoperit așă//să fiarbă mai depărce...sticli^{le}//
^at^us le luvăm și...l-avⁱem pe iarnă//

20 o'40"

P VI

papricăș de crump^îer^î

puném î...unțură sau...zaićin/in raiñă/și puném căpă/toćăm sá-
 pă/puném zaićin/ș-o lăsám sá...prâjască bine/...pe-ó^rmă după se
 s-a prîjít puném um pic de apă/tot puném apă//curățăm crump^îeri/
 5 puném fârbă de pipârcă in...sápă/și-n...in zaićinu-ála//in [k] pi-
 căm cíc-um pic de apă și...pe-ómă tăiém crumpéri bine/după se-î
 curățăm/îi taiém bine/-î spalăm/și puném acolo//î-acoperím și pu-
 ném cíc-um pic to de apă/nu puném așa apă multă//și după se s-ar
 fier crump^îeri/îi luăm//

10 [Da' acum primăvara ce gătești ?]

urđís [!] //urđísili le culezém de...cîmp//și le fêrbim/le
 alêzém/să n-aibe...iârbă/...le-alêzém/le spalăm bine/...ș-atús le
 puném să fiârbă...//după s [ɛ] se s-ar fiert/atúsa le străcurám/
 le baćém bine/și...puném um pic de făină de cucurúđ/puťin de tot/
 15 atús î...fasém aîmpriénu/și le puném pe iéle//puném apă/și le la-
 sám sâ fiârbă//mai puném șuncă-n iéle//după se s-a fiert/le tucám//

1'20"

P VI

[Numele:] drăgúța vasílica [Sigla: P VII.]

[Locul nașterii:] dim plávișevița

20 [Vîrsta:] úsprîzâće an

[Elevă:] în clása a pátra

[Familia: tatăl este din sat și lucrează ca muncitor necali-

ficat în port; mama este originară din Dubova.]

[Observații: vorbește reținut; formele fonetice și lexicale locale alternează cu cele literare.]

[Mămăliga]

5 [Cum faci colesa ?]

ieș pun caldăreș p¹e foc/să fiarbă apă/și dup-ăia pū făină
cî fierbe apă/făină de...cucuruz//și dup-ăia cîm¹ fierbe...se ce
rîz ?¹/cî fierbe/miastăc cu...coleşăru [!] și...o iaș/o iaș ș-o
torn//^uo pun pe un fund ș-acolo fi ũ [ε] ^uo rîză [!] din ăia cură-
10 tă/și dup-ăia ^uo las așă/și dup-ăia ^uo pun/pun altă rîză curată
pēstē ia/și dup-ăia o mănînc...//

o'40"

P VII

[Mîncare de varză]

ieș am pus într-o răină să fiarbă apă/și cînd a fiert/am to-
15 cāt varza și am pus-o//după se a fert varza/ieș am pus în altă
crătiță zaițin/cum fi spūne la noi/și am...și dup-ăia am pus cēă-
pă/am pus făină/și a rumeñit/dup-ăia am pus sos/...dē paradăisă/
și am făcut//și dup-ăia am tornat în f...varz-acolo//ș-am mai lă-
sāt-o să fiarbă puțin/ș-am luvāt-o//

20 o'30"

P VII

¹ Șoptit, către altă fetiță care asistă la înregistrare.

la rîu

[Cînd ești în vacanță cum o ajuți pe mama ?]

ieu îi aduc apă.../mă duc cu ia cîn spălă...kiméș la rîu/...
 și îi mă [ε] mătur cūrtea/mătur pe-afără...//

5 [Da' cum speli la rîu ?]

mă duc cu...lavóru-acoló și...

[Cu ce ?]

cu lavóru/la noi nu i să spuñe ligán//și...clătăr i kiméșlí/
 și...dup-áia le pun și dau cu máiu pe iéle/și iéle să fac mai cu-
 10 ráte/și dup-áia iar le clătés cu apă/le storc/și le pun î ligán/
 și mă duc acasă//

[Dar vara te duci cu vaca, cu oile ?]

nu mă duc cu váca//că am o vacă ră/fúžě...nu mérze/fúžě váca/
 am o vacă ră/fúžě//o dúse taticu/mamíca//

15 [Și tu cu ce te duci ?]

io mă duc și cu bobósi vára/...cu pórși//sâ fáse girt aiísa
 așa cu mai mult porá/și să dúse fiiecare uom cu iei//

1'15"

P VII

INDICE TEMATIC

- Amintiri: 17-18, 121-122; ~din război: 43-49, 289-290;
~din școală: 120-121, 179-180, 277-278.

- Basme: 156-158, 256, 257-258.
- Brinză v. Preparate din lapte.
- Bulion: 137, 305.

- Casă: 260-261.
- Caș v. Preparate din lapte.
- Ce a făcut subiectul ieri și azi: 96, 147-148, 217-218,
255, 291-292.
- Cheag: 89, 127.
- Cînepă: 88-89, 124-125, 202-205, 304.
- Compot (pentru iarnă): 105.
- Cozonac: 252-253.
- Credințe bătrînești: moroi: 22-24, 97-100, 210-216, 216-217,
273-275, 295-297, 302-303; priculici: 300-302.

- Date despre subiect: 1, 39-40, 41, 51, 60, 78-79, 79-80,
91-92, 100-101, 103, 107, 114, 120, 135-136, 148, 152,
155, 160, 167, 168, 178-179, 181-182, 182-183, 229-230,
230-232, 233, 251-252, 256, 257, 259, 266-267, 276, 291,
303, 306-307.
- Dulceață: 106, 138-139.

- Fasole (cultura ei): 236.
- Fin: 69-70, 237-240, 260, 285-286.
- Fântână: 61.

- Graul local: 9, 166-167, 218-220.
- Grîu: 102-103, 286-288.

- Horă: 290-291.

- Istoricul satului: 2-4, 172-174, 276-277.

- Intîmplări: 5-8, 9-12, 13-14, 15-17, 24, 25-26, 26-27,
34-36, 41-43, 50-51, 63-64, 64-66, 66-67, 67-68, 68-
69, 70-73, 73-78, 113-114, 145-146, 158-159, 161-164,
265, 265-266, 297-298, 299-300.

- Lînă: 96-97, 122-124, 205-206, 267, 305.

- Mămăligă: 92, 136, 307.
- Mîncăruri: 33, 93-94, 103-104, 144-145, 153-154, 252,
267-268, 294, 306, 307.
- Moară: 284-285.
- Moroi v. Credințe bătrînești.
- Murături: 104-105, 136-137.

- Nedele v. Obiceiuri.

- Obiceiuri: nedele: 29-32, 196-197;
pomana porcului: 84-85, 94-95;
praznicul casei: 208, 244-246, 293-294;

- ~ la înmormântare: 18-22, 133-135, 209-210;
- ~ la naștere: 131-132, 206, 207-208;
- ~ la nuntă: 27-29, 52-57, 114-116, 127-131, 183-196, 269-272;
- ~ la sărbători: de Anul Nou: 87-88, 95, 132-133, 208-209, 247-250; de Crăciun: 87, 112-113, 119, 154-155, 246-247; de lăsata secului (zăpostit): 4-5, 84, 125-126; de Paști: 36, 116-118, 275; de Rusalii: 197-198; de Sfântul Gheorghe: 38-39; de Sfântul Ion: 118-119, 250-251.
- Oierit: 8-9, 40-41, 93, 109-112, 164-166, 174-177, 278-281.
- Opinci: 86, 151-152, 282-283.
- Pescuit: 32-34, 169-171.
- Pîine: 126-127, 303-304.
- Pomana porcului v. Obiceiuri.
- Porc: 82-85, 94-95, 139-143, 198-202.
- Portul bătrînesc: 90-91, 188-189.
- Porumb: 101, 234-236, 283-284.
- Povești: 80-81, 206-207, 220-225.
- Praznicul casei v. Obiceiuri.
- Preparate din lapte: 49-50, 58-59, 92-93, 108-109, 127, 177-178, 268-269, 281-282.
- Priculici v. Credințe bătrînești.
- Săpun: 85-86, 143-144.
- Scuturat în casă: 253.
- Snoave: 81-82, 225-227, 227-229.

- Spălatul rufelor: 36-37, 254, 308.

- Țuică: 61-62, 261-263.

- Urdă v. Preparate din lapte.

- Varză murată: 138.
- Văruici v. Obiceiuri de Paști.
- Viermi de mătase: 298-299.
- Vin: 150-151, 243-244, 264.
- Viță de vie: 148-150, 240-243, 263-264.

G L O S A R

Glosarul cuprinde termeni, expresii și sensuri a căror circulație în limba comună nu este atestată de principalele dicționare ale limbii române¹ sau care nu au fost semnalati, pînă în prezent, ca particularități lexicale bănățene². Conform acestui principiu de selectare, au fost incluse în glosar elementele lexicale al căror uz este limitat, în bibliografia de referință, la alte regiuni (ex.: bîrc "bețișor crestat, cu care se măsoară laptele la stîină" atestat pentru Oltenia și Transilvania), cele considerate învechite sau rare (ex.: îmbrăcămint), precum și regionalismele (provincialismele) cu aria de circulație neprecizată.

- 1 ACADEMIA ROMÂNĂ, Dicționarul limbii române, tomul I, partea I: A - B, București, Librăria Socec, 1913; tomul I, partea II: C, București, Tipografia ziarului "Universul", 1940; tomul II, partea I: F - I, București, Imprimeria Națională, 1934; tomul II, partea II, fascicula 1-3: J - lojniță, București, "Universul", 1937, 1940, 1948. - ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE (ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA), Dicționarul limbii române, serie nouă, tomul VI: M, București, Editura Academiei, 1965-1968; tomul VII, partea I: N, București, Editura Academiei, 1971; tomul VII, partea II: O, București, Editura Academiei, 1969. - ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE, INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ DIN BUCUREȘTI, Dicționarul limbii române moderne, București, Editura Academiei, 1958. - I.AUREL CANDREA - GH. ADAMESCU, Dicționarul enciclopedic ilustrat, București, Editura "Cartea Românească", 1926-1931. - FR.DAME, Nouveau dictionnaire roumain-français, Bucarest, Imprimerie de l'État, vol.I-IV, 1893-1895. - AUGUST SCRIBAN, Dicționarul limbii românești, Iași, Institutul de arte grafice "Presa bună", 1939. - H.TIKTIN, Rumänisch-deutsches Wörterbuch, Bukarest, Staatsdruckerei, I: 1903, II: 1911, III: 1924.
- 2 Au fost luate în considerație atestările (pentru Banat sau Vest) din dicționarele mai sus citate, precum și din următoarele glo-sare: PETRE COMAN, Glosar dialectal, București, Monitorul Oficial și Imprimeria Națională, 1939 (Academia Română, Memoriile secției literare, Seria III, Tom.IX, Mem.5) - LUCIAN COSTIN, Gra-iul bănățean, Studii și cercetări. Timișoara, "Cartea Românească", 1926. - Lexic regional, București, Editura Academiei, 1960. EMILIAN NOVACOVICIU, Cuvinte bănățene adunate de..., Oravița, Tipografia Felix Weiss, 1925. - STEFAN PASCA, Glosar dialectal, alcătuit după material lexical cules de corespondenți din diferite regiuni, București, Cultura Națională, 1928 (Academia Română, Memoriile secției literare, Seria III, Tom.IV, Mem.3). - ALEXIU VICIU, Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal, București, "Carol Găbi", 1906 (Analele Academiei Române, Tom.XXIX, Memoriile secției literare, No.3).

Cuvîntul titlu a fost literarizat³, ținîndu-se seama de corespondențele dintre limba literară și particularitățile fonetice specifice graiurilor bănățene; el apare în una dintre formele gramaticale înregistrate pe teren.

Materialul a fost extras din totalitatea textelor înregistrate pe bandă de magnetofon. Trimiterea la textele publicate în volum se face prin sigla informatorului, însoțită de indicarea paginii și a rîndului; sigla simplă trimite la textele nepublicate. Dăm, mai jos, lista explicativă a tuturor siglelor utilizate:

Dubova, com.Plavișevîța, jud.Mehedinți

- D I: Dobromirescu Ana; 61 de ani; 4 clase.
 D II₁: Miloșescu Iacob; 75 de ani; 7 clase.
 D II₂: Costescu Ștefan; 79 de ani; 7 clase.
 D III: Dobromirescu Paraschiva; 31 de ani; 7 clase.

Jupalnic, oraș Orșova, jud.Mehedinți

- J I: Drăghicescu Petre; 64 de ani; 7 clase.
 J II: Vulpeș Ana; 55 de ani; 4 clase.
 J III: Milu Maria; 42 de ani; 4 clase.
 J IV: Ghergulescu Nicolae; 40 de ani; 7 clase.
 J V: Ionescu Maria; 20 de ani; 4 clase.

Eselnița, jud.Mehedinți

- E I: Dobromirescu Pavel; 65 de ani; 4 clase.
 E II: Răduțescu Minodora; 53 de ani; 7 clase.
 E III: Dobromirescu Maria; 58 de ani; 4 clase.
 E IV: Plavăț Maria; 49 de ani; 7 clase.

³ O excepție o constituie menținerea notației fonetice cu *ñ*, în sufixele *-on*, *-oane* (de ex. *gălbînön*, *nebunoăne*), deoarece prin literarizare s-ar fi ajuns, eventual, la reconstituirea unor termeni artificiali. Din același motiv s-a păstrat, în mod excepțional, grafia cu *đ*.

- E V: Tătucu Ion; 44 de ani; 6 clase.
E VI: Hruza Maria; 21 de ani; 4 clase.
E VII: Ciuru Enache; 10 ani; 4 clase.
E VIII: Iancovici Nicolae Marius; 10 ani; 4 clase.

Ogradena, com. Eşelnița, jud. Mehedinți

- O I: Jianu Nicolae; 56 de ani; 4 clase.
O II: Țirăscu Ion; 62 de ani; 4 clase.
O III: Fulga Elena; 75 de ani; 4 clase.
O IV: Costescu Maria; 46 de ani; nu a urmat la școală.
O V: Nicolaiescu Traian; 39 de ani; 7 clase.
O VI: Boroancă Paraschiva; 21 de ani; 4 clase.
O VII: Nicolaiescu Vasilica; 10 ani; 4 clase.
O VIII: Moacă Silfida; 10 ani; 4 clase.

Plavișevița, jud. Mehedinți

- P I: Ursu Samoilă; 33 de ani; 6 clase.
P II: Filipescu Stana; 65 de ani; 3 clase.
P III: Viricescu Petre; 78 de ani; 4 clase.
P IV: Rogobete Iulca; 44 de ani; 4 clase.
P V: Drăguța Simion; 41 de ani; 5 clase.
P VI: Sicora Viorica; 22 de ani; 4 clase.
P VII: Drăguța Vasilica; 11 ani; 4 clase.

A B R E V I E R I

adj.	= adjectiv	loc.vb.	= locuțiune verbală
adv.	= adverb		
art.	= articol, articulat	m.	= masculin
cf.	= confer	n.	= neutru
cond.	= condițional	nehot.	= nenotărit
conj.	= conjunctiv, conjuncție	part.	= participiu
dim.	= diminutiv	pf.	= perfect
expr.	= expresie	pf.c.	= perfect compus
f.	= feminin	pl.	= plural
gen.	= genitiv	prez.	= prezent
germ.	= german	refl.	= reflexiv
impf.	= imperfect	reg.	= regional
impers.	= impersonal	s.	= substantiv
ind.	= indicativ	sg.	= singular
inf.	= infinitiv	sil.	= silabă
interj.	= interjecție	tranz.	= tranzitiv
loc.adj.	= locuțiune adjectivală	unipers.	= unipersonal
loc.adv.	= locuțiune adverbială	v.	= vezi
loc.prep.	= locuțiune prepozițională	var.	= variantă
loc.subst.	= locuțiune substantivală	vb.	= verb
		viit.	= viitor
		viit.ant.	= viitor anterior
		voc.	= vocativ

- AC s.n. ~ de șipcă O VI; P IV "croșetă, igliță".
- ACONITE s.f.pl. D I 12/20 dim. de la acón "ac mare".
- AIMPREN (2 sil.) s.n. J III 94/22,23; J V; E VI 154/2,4,8;
O VI 252/9; P II 267/20,21,22; P IV; P VI 306/15 "rîntaș"
cf.germ. Einbrenn "idem".
- ALALTĂIERÓN adv. D I 5/11,15 "răsalaltăieri".
- ALERGĂTELEA, de-a ~ loc.subst. O VII; O VIII "numele jocu-
lui de copii 'de-a prinselea'".
- ÁLMAȘ-BÁLMAȘ s.n. 1° J II 82/4; O II "mîncare preparată din
ouă bătute și caș, prăjite în grăsimi". 2° J II 81/22,
82/11 "amestec din care nu se mai înțelege nimic; talmeș-
balmeș".
- APROAPE, din ~ loc.adj. E IV; O III "aproapate, de aproape":
námur¹ din aproape O III.
- ARBĂIT (2 sil.) s. P III 289/9 "muncă (obligatorie, presta-
tă în timpul războiului)"
cf. germ. Arbeit "muncă".
- ÁRE VÓIE v. vóie.
- ARȘIE s.f. P III 282/15 "șuviță, fișie".
- ATÎRNÁT, m-am ~ vb.refl.ind.pf.c. 1 sg. D I "m-am băgat,
m-am apucat (de)": nu m-am atîrnát io/dacă vîne dóctoru/
să dică... că io îm fac di cap/ că nu-î vóie.
- ATÚICĂ s.f. O III dim.de la ață.
- AVÁN s.n. P IV "piuliță".
- BACI s.m. D I 8/10,17,19,20,23, 9/4; D II₂; E I 108/5, 112/2,
8; O I 165/15,23; O II 175/5,6,13, 177/2; P III 280/14,
282/1 [în opoziție cu bîrcaci] "stăpîn al unui număr

mare de oi".

BALÁUR s.m. J I 68/13, 70/1; J II; J III "șarpe mare și neveninos"

pl. baláuri J I 70/i.

BAN s.m. O V 249/5 "floare (la cui)".

BĂTĂUȘI s.m.pl. E V; O I "cei care gonesc vînatul spre vîntori; gonaci, bătăiași".

BĂTRÎNETE, de ~ loc.adv. O II 177/19; O III 184/12, 210/13; P IV 293/6 "pe vremuri, mai demult".

BÎRC s.n. D II₁ 40/14; D II₂; O I 165/9,10,14 "bețișor crescut, cu care se măsoară laptele la stîină; țanc".

BÎRZÎNĂ s.f. P I 262/10 "țuică tare, care curge mai întîi din cazan; fruntea țuicii".

BÎZOÁNE vb.ind.prez. 3 sg. D II₂ 47/12 "plictisește, sicie, bate la cap".

BLEZGOÁLE, se ~ vb.refl.ind.prez. 3 sg. D I "face pe grozavul" pf.c. 3 sg. s-a blezgoiát D I 24/9.

BOLBORÓS adv. O III "neclar, fonfăit, împiedicat": n-am vorbit așa bolborós io.

BONDĂREȚI s.m.pl. E III "caltaboși".

BORÚNGI s.f.pl. D I "viroage".

BOȘNÉNI s.m.pl. D II₂ "locuitori din Boșneag".

BOTÎȚĂ s.f. O III 212/11 dim.de la boștă "băț".

BRAUN (1 sil.) adj.m. E IV "cafeniu, maro"

f. bráună D I 12/18

cf.germ. braun "idem".

BRUMĂIÁSCĂ, să ~ vb.conj.prez. 3 sg. D III "să acopere cu brumă; să brumeze" : [pătlaģelele verzi] le lăsăm pînă cádę brúma/să le brumăiáscă.

- BULZEĂSCĂ, să ~ vb.conj.prez. 3 sg. P I 262/6 "să dea pe dinafară (cînd fierbe)"
ind.pf.c. 3 sg. a bulzît P I.
- BUMBI s.m.pl. D I 10/23 "pastile".
- BUN adj.m. D II₂ "mărișor, mare (ca vîrstă)" : copilul Țo fi fost sève mai bun ca a mișu și fáta o fost cam așa/cam cum iéste a mea.
- BURTA s.f.art. ~ Crăciúnului O IV "mezel preparat din stomacul porcului, umplut cu măruntaie, slănină și carne de porc; tobă".
- BURTIÓS (3 sil.) adj.m. O III 227/13 "burtos".
- BURTULÁG s. J III "mezel preparat din stomacul porcului, umplut cu măruntaie, slănină și carne de porc; tobă".
- CAP s.n. 1° D I "colac rotund, cu o cruce în relief la mijloc, care se împarte la pomană". 2° cápu cășii P IV 294/1,3 "colac care se face la praznicul casei".
- CAPELĂ s.f. P V "tavan (armat) al galeriei de mină".
- CA PE MÍNĂ v. mînă.
- CA PE PICIÓR v. piciór.
- CÁPETE, ~ de găină loc.subst. O V 235/14 "știuleți de porumb piperniciți".
- CÁRĂ, se ~ vb.refl. 1° ind.prez 3 sg. J V "se leagănă" : copilul să cără/ să húțulă așa//únu-l împínzê de spáte/ sau síngur să cără//. 2° ind.prez. 1 pl. ne cărám E VII; O VIII; P VII "ne dăm (cu săniuța)"
2° ind.pf.c. 1 sg. m-am cărát E VII 159/3; ind.pf.c. 3 pl. s-au cărát O VII.
- CAZANGÍE s.f. D II₁ "povarnă".

- CAZANGIU s.m. D II₁; O V "stăpîn al cazanului de rachiu".
- CĂLDĂRÚTE s.f. D I 37/5 dim. de la căldare.
- CĂPĂRAȘI s.m.pl. D I 31/7,17; E VI; O IV; O VI; P III 290,
22 "tineri care organizează hora și arvunesc (căpă-
resc) muzicanții".
- CĂRMĂNAL s.n. E IV 139/6,9,10,17,22,23, 140/1 "cotlet (de
porc)"
pl. cărmănale E IV
cf.germ.reg. Karminadel "idem".
- CĂȘITĂ s.f. J I 61/3; E V; O II; P I "construcție ușoară,
cu pereți și acoperiș, făcută deasupra ghizurilor
unei fntini".
- CĂZALNITĂ s.f. J I "putină prin care trece serpentinul
(la cazanul de țuică)".
- CEARDOȘ adj.m. P III 290/21 "mîndru, țanțoș, îndrăzneț".
- CERB s.m.E I 112/13,14,20 "om mascat în chip de cerb, care
umblă prin sat în timpul sărbătorilor de iarnă; capră"
pl. cerbi E II 119/4.
- CHESUI s.n. O III 217/9,12 dim. de la ches "traistă".
- CHÎNDĂRI s.m.pl. E II "copii"
cf. germ. Kinder pl. "idem".
- CHIP s.n. 1^oD III 54/3,4,8; P II 270/9 "personaj mascat,
grotesc (în ritualul nunții)". 2° pl. E III 124/13
"sperietori (de păsări)"
1° pl. chipuri O III 189/19.
- CHIRIBUI adv. J I 77/21 "sens neprecizat".
- CHÎSNĂRI s.m.pl. O III "blănari"
cf.germ. Kürschner "idem".

- CIOANTĂ, am vb.ind.pf.c. 1 sg. D I "am dojenit" : l-am
sontat/cu vorba l-am sontat.
- CIOVÂRTIE s.f. D I "virtej într-o apă curgătoare".
- CÎNT vb.ind.prez. 1 sg. O III "jelesc, bocesc" : io am
cîntat fécili méle/și pe toți mórți-î cînt//
ind.prez.3 pl. cîntă O III; ind.pf.c. 1 sg. am cîntat
O III; refl.ind.impf. 1 sg. mă cîntam O III 214/8.
- CÎNTĂR s.n. D II₁ "instrument care servește la stabilirea
poziției orizontale a unei suprafețe; nivelă".
- CÎRCI s.m. E V 150/8 "cotor la ciorchinele de struguri".
- CÎRMĂCÎT, s-a vb.refl.ind.pf.c. 3 sg. P IV "s-a repezit,
s-a aruncat" : s-a cîrmăsit/s-a grămădit pe iel [k] pe
ia/s-o bătă//.
- CÎRNAȚI s.m.pl. 1° ~ albi D I; J II 83/6; J III; O III 199/
3, 200/10; P VI "caltaboși"; 2° ~ de pécină J II 83/
13; J III "cîrnați"; 3° ~ de sînge J II 83/6; J III
"sîngereți".
- CÎRSTĂȘ s.m. O V "grămadă de (13) snopi de grîu, așezați în
cruce"
var. cristăce s. pl. E V.
- CÎRȚII vb.ind.prez 1 sg. D I 32/19 "tai în bucăți".
- CÎTEA adj.nehot.f.pl. D I 2/7, 37/11, 38/14; D II₂ 51/2;
O III 218/2; P IV "cîteva"
m.pl. cîța E II 115/3; P IV 294/13.
- CÎTUICA adv. D II₂ 49/23 "puțintel".
- CLÉNCE s.f. E II "bețișor ascuțit la ambele capete, cu care
se joacă copiii; țurcă"
pl. clénce E II.

- COBILICĂ s.f. D I 37/10; O II 176/17; O VI 254/12 "cobiliță".
- COLÁC s. D II₁; P I 262/20 "serpentin (la cazanul de țuică)".
- COLINDÁ vb.tranz.ind.impf. 3 sg. J IV 103/6 "făcea să umble, mîna".
- COLINDEȚI s.m.pl. în expr. umblă în ~ J II 87/1,2; E II; E IV; O V 246/12,21; O VI "umblă cu colindul".
- COPIÍ s.m. D I 26/12,19, 28/11,20, 29/6,8; D II₂; D III 52/5; E II 118/19 [în opoziție cu fată] "băiat" gen. a copilului D I 28/15, E III 129/17; voc. copile D I 26/14; pl. copii E VI 154/19,21, 155/2,6,11; E III 119/19, O III 181/2,9, 216/19.
- COȘ s.n. O III 211/14 "sticlă, cilindru(al lămpii cu gaz)".
- CRAI s.pl. în expr. ~ de mespăis O I 165/5 "sens neprecizat".
- CRISTÁCE v. cîrstăș.
- CUMÁCE s.f. P II 275/9 "surată" voc. cumáceo P II 275/10.
- CUMNÁT, ~ de mîină loc.subst.m. D III 55/21, 56/5, 14,20,22, 57/5,12,14,21; J II; J III; E II 114/20; E III 128/16, 18,21, 129/4, 130/8; O III 191/15,17,21, 194/19,21,23, 195/21; P II 269/20, 272/17; P VI "vornicel la nuntă".
- CURISCÁPETE, în ~ loc.adv. D I 24/11 "peste cap, de-a tumba".
- CÚSCRI s.m.pl. tantum J II; E III 130/20, 131/1, 11; E IV; O III 190/14; P II "petrecere luni (sau marți) după nuntă, la casa mirelui (sau a miresei), la care participă numai rudele apropiate"

var. ziua cúscrilor J III; P IV.

CÚSTUI (2 sil.) vb.ind.prez. 1 sg. D I 33/10 "gust".

CUTÁRECE adj.nehot. J II; J III; E III 128/6 "cutare".

DE-A ALERGÁTELEA v. alergátelea.

DE-A DÓUA v. dóua.

DE-A DÓUÁLEA v. dóua.

DE-A PITULÍCA v. pitulíca.

DE-A RÓSTUL v. róstul.

DE-A STRÁVÁLOÁGA v. stráváloága.

DE BĂTRÎNETE v. bătrînete.

DECÚNGURI s.n.pl. J I 73/19 "tranșee"

cf.germ. Deckung "adăpost, apărare".

DE DE JOS v. jos.

DE DÓUĂ v.dóuă.

DEJGHINÁT adj.m. D III "neastîmpărat".

DE JOS v. jos.

DE JOS DE v. jos.

DESCÂLCITÓR s. O III 188/11,15 "pieptene rar".

DESCÚMPĂRĂ vb.ind.prez. 3 pl. P II "răscumpără".

DE SCURT v. scurt.

DESFOÁIE, se vb.refl.ind.prez. 3 sg. D III 59/11 [despre

urdă, în timpul preparării ei] "se desface în mai

multe bucăți" : pleznéșce úrda-n mai múlci părț/

pleznéșc-așá/ști/să desfuáie.

DEZGHIJÁZĂ vb.ind.prez. 3 pl. P III 284/4 "curăță [porumbul]

de foi".

DÍCHITĂ s.f.art. E I; E VI "numele unui dans popular".

DÍN APROÁPE v. aproápe.

DIN PAȘI v. pași.

DIN SCURT v. scurt.

DÎNSTUI vb.ind.prez. 1 sg. E IV [despre mâncare] "fierb
înăbușit, cu apă puțină și la foc mic"

ind.prez. 3 sg. dînstuie E IV 144/1; ind.prez. 1 pl.

dînstuim J V 105/13,16,20; refl.conj.prez. 3 sg. să

se dînstuie E IV 144/1

cf. germ. dünsten "idem".

DÎRJĂLĂ s.f. O V "coadă a unei unelte (sapă, săpăligă etc.)".

DO 1° adv. O I 161/20 "de tot, complet"; 2° mai ~ loc.adv.

E I 109/12; E IV 138/20; P IV "aproape".

DOAJUNS (3 sil.), o ~ vb.ind.pf.c. 3 sg. D I 25/11 "a ajuns
(chiar la...)".

DOARME vb.ind.prez. 3 sg. O VII [la jocul 'de-a ascunselea']

"mijește" : o fătă duarme și noi ne pitulăm// [...]

pe care-l găsește/a^{ce}la duarme.

DOAVUT (3 sil.), o ~ vb.ind.pf.c. 3 sg. P IV 297/8 "a avut
(chiar...)".

DOBĂGĂT, am ~ vb.ind.pf.c. 1 sg. J I 65/21 "am băgat (cu
totul)".

DOBOARĂ vb.ind.prez. 3 pl. P III 282/9, 284/5, 285/5,
286/17,19 "coboară"

ind.impf. 3 pl. doboră E IV; ind.pf.c. 3 sg. și pl.

a doborât O II 173/3,4,7; P III 277/6; P IV; conj.

prez. 3 pl. să doboare P III 286/12,288/2; refl.ind.

pf.c. 1 pl. ne-am doborât D II₂

var. dobor ind.prez. 3 pl. P VI.

DOCTORĂIUL s.n. art. D I "medicina" : n-am învățat docto-
răiu.

DODUS, s-o fi ~ vb.refl.ind.vlit.ant. 3 sg. P IV 301/5

- "se va fi dus (chiar...)".
- DOERÁ (3 sil.) vb.ind.impf. 3 sg. O I 162/10, O III 212/22
"era chiar, era încă".
- DOFÁCÚT, am ~ vb.ind.pf.c. 1 sg. P IV 292/11 "am terminat de făcut"
conj.prez. 1 pl. să dofăcém P I 265/16.
- DOIÁ vb.ind.prez. 3 pl. O II 174/9 "iaude tot".
- DÓIUL s.m.art. E I; E VI; O III 187/12 "numele unui dans popular".
- DOÎNVIGUÍT, s-o ~ vb.refl.ind.pf.c. 3 pl. D II₂ "s-au adunat, s-au terminat de adunat, s-au împlinit" : am mai stat pe-acólo pînă s-o doîmviguít áni nóști și...pînă s-o făcut [...] pása aia...încîlsítă//.
- DOMULG, să ~ vb.conj.prez. 1 sg. D I 38/22 "să termin de muls".
- DOOMORÍT (4 sil.), ar fi ~ vb.cond.pf. 3 pl. D II₂ 51/7
"ar fi omorît de tot".
- DOTERMINÁT, am ~ vb.ind.pf.c. 1 sg. E IV 147/18 "am terminat de tot".
- DÓUA, de-a ~ loc.adv. D II₁ "de-a curmezișul, transversal" : cum îi cása făcută așa/îi puń-așa [tipilii] d-a dóua/pístă cása/
var. de-a dóuălea loc.adv. D I.
- DÓUĂ, de ~ loc.adj. P III "așezat de-a curmezișul" : [pui] nêște prăjín de dóuă/ că să nu píse.
- DOVLETE s.m. D I; J II 87/19; O I 166/9 "dovleac"
pl. dovlétî O I 166/10; O III; O V; O VII.
- DRÍCUL s.n.art. ~ dinapói J I 77/11 [la animale] "picioarele din spate".

DRÎGLU s. E IV "mai de lemn, cu care se bate cînepa pe o capră".

DUBOVĒNI s.m.pl. O III 205/5 "locuitori ai satului Dubova".

DUCEÁ, mă ~gúra v. gúra.

DURÁC s.n. E III "dărac".

FAC FRUȘTIUCUL v. fruștiúcul.

FÁRBĂ, ~de pipărcă loc.subst.f. J II 83/11; J V; O IV; O VI 252/13; P II; P VI 306/5 "boia de ardei" var.fărbă - pipărcă s.f. E VI; pipărcă - fărbă s.f. E VI 154/9,12; O III 199/21.

FĂRBĂR s.m. J III 97/7; E III 122/20 "boiangiu" cf.germ. Farbe "vopsea", Färber "boiangiu".

FICÁT s.m. 1° ~alb E IV 141/18 "plămîn"; 2° ~négru E IV 141/18; O V "ficat"

art. 1° ficátul al alb O III 199/1,2; 2° ~al négru

O III 199/2; pl. 1° ficáți albi J II 83/2; J III;

E IV 142/3,4; 2° ~négru J II 83/2; pl.art.1° ficáții

ai albi D I; J II 83/2; E III; O IV; P II; 2° ~ai négru

D I; J II 83/2; J III; E III; O IV; P II.

FIȘCĂLESC, mă ~ vb.refl.ind.prez. 1 sg. D I 4/4 "mă fudulesc, fac pe grozavul"

conj.prez. 3 sg. să se fișcălească D I 31/8.

FÎȘONIT, a ~ vb.ind.pf.c. 3 sg. O III 214/6 "a fișit".

FLEONCĂNIT vb. part.m. D II₂ 47/14 "bleg, moale".

FLEOȘTĂRIT, a ~ vb.ind.pf.c. 3 sg. O III 216/21, 217/2

"a pavat, a pardosit"

cf.germ. pflastern "idem".

FLESCĂIA vb.ind.impf. 3 sg. J I 76/15 "plescăia"

FOFÉZE s.f.pl. O V 234/13,15,16,17 "lăstari crescuți din

tulpina porumbului; copileți".

FOȘUPÂN s. D I "corvoadă de cărăușie pentru armată".

FRUNZIȘOĂRE s.f.pl. O IV; O VI 252/8 "foi de dafin".

FRUȘTIŪC (2 sil.) s.n. D I 32/14; J I 71/12; J II; E II;

E III 129/10; E IV; O III 197/1; O V; P II 269/22;

P III 285/21 "gustare de dimineață; mic dejun"

cf.germ. Frühstück "idem".

FRUȘTIŪCUI (3 sil.), faci~ loc.vb.ind.prez. 2 sg. D I 32/
17 "măninci de dimineață"

ind.prez. 3 sg. face~ J III; ind.prez.1 pl. facem~

O V 237/14; ind.prez. 3 pl. fac~ D I 31/13; E III

129/10; ind.impf. 3 sg. făcea~ E IV.

GAT vb.ind.prez. 1 sg. D I 37/16 "termin"

ind.prez. 3 sg. gată E III; P III 285/23; ind.pf.c. 1

sg. am gătăt D I 38/21; J II 83/14, 84/22, 87/4; E I

111/11, 113/3,6; E III 120/18; O III 218/4,5; O V

243/7; ind.pf.c. 2 sg. ai gătăt P II; ind.pf.c. 3 sg.

a gătăt J II 84/21; E III 130/11; O III; ind.pf.c.

3 pl. ar (or) gătăt D II₁ 40/15; E III 130/13; refl.

ind.pf.c. 3 sg. s-a gătăt J I 73/10; E I 111/13; E

III 133/22; O III 189/13; P IV 292/9.

GĂZDĂ s.f. E I 108/14; O I; O III 224/17; O V 245/19, 247/

18 "stăpîn (al casei, al locului)".

GĂLĂȚĂU s. P II 267/8,9,10,12 "calaican".

GĂLBENÓN adj.m. E III "gălbui".

GĂURICĂ s.f. O V dim. de la gaură.

GHEAUR (2 sil.) vb.ind.prez. 1 sg. O V 236/1,2; P III 284/

10,11,15 "curăț boabele de porumb de pe cocean"

ind.prez. 2 sg. gheáuri O V 235/6; P III; ind.prez. 1 pl. gheurám (3 sil.) P V; refl.ind.prez. 3 sg. se gheáurá P III
 var.gheúr (2 sil.) vb.ind.prez. 1 sg. P III 284/13, conj.prez. 3 sg. să gheure P III 284/8, refl.ind.prez. 3 sg. se gheúră P V; ghiorám (2 sil.) vb.ind.prez. 1 pl. P I, ind.pf.c. 1 sg. am ghiorát O III 218/5, ind.pf.c. 3 sg. o ghiorát D I 15/11, conj.prez. 1 pl. să ghiorám E V.

GHEUR v. gheáur.

GHEURĂTOÁRE (5 sil.) s.f. O V 235/17; P III 284/12,13,14

"unealtă cu care se curăță buabele de porumbde pe știulete".

GHEȚONI s.n.pl. D I 35/20,21 "bucăți de gheață care plutesc pe apă la dezgheț; sloiuri".

GHIÓC (2 sil.) s. O I "cutie craniană" : a fost căpu desfăcút aiísa dín ghióc/ [...] creiéru a fost dezbinát de către ghióc.

GHIORÁM v. gheáur.

GIBÁN s.n. D II₁; E I; E V; O V; P I 262/23, 263/1 "vas de lemn, în care curge țuica la cazan".

var. giubán s.n. D II₁.

GIUBÁN v. gibán.

GÎRT s.n. P VII 308/16 "turmă, cîrd de porci".

GLAI s. D II₁, J IV, E V "strat de mortar întins deasupra zidurilor, înainte de a se pune lemnăria casei" : după ce s-o pus cărămida/să fáce un glai/atuncă să púne gráda desúpra/pístă ia/ D II₁.

GOL adj.m. P II "cu mîna goală, fără plocon" : de la băiát/

dú¹s-o cu¹astă de porc/or de ua¹ie/dú¹s-o pí¹ne/ [...] să nu să ducă gol.

GOLĂNEȘTE vb.ind.prez. 3 sg. O III 223/12 "jefuiește".

GRĂPE s.f.pl. J I "căpușe".

GREŢĂIC s.n. E III "zarzavat"

pl. gre¹ţăicuri E III

cf. germ. Grünzeug "idem".

GRINDEI s.n. O III 208/9,15,18,20,21 "plocon care se duce moaşei (de Anul Nou)".

GROB¹ adj.n. O III "necioplit, grosolan" : grob...aşá-¹í cîn nu vorbieşte curát [...] spúne cît-o năzbîndíe [...] //ásta-¹í grob...í¹í grob de vórbă//

cf.germ. grob "idem".

GROB² adv. O III "necioplit, grosolan" : nu vorbeşte aşá grob

cf.germ. grob "idem".

GROPĂRIE s.f. J III loo/lo "cimitir".

GURĂ s.f. 1° în expr. cît mă ducea gúra D II₁/19 "cît mă ţinea, mă lua gura; cît puteam de tare". 2° vă prín-
deţi în ~ loc.vb.ind.prez. 2 pl. D II₂ "vă luaţi la ceartă, la harţă" : nu vă prindeţ cu íe¹í în gúra nímică /zíse/ că íe¹í ís cíta înfocáţ.

HĂRE s.f.pl. D I 5/3 "fiare sălbatice".

HĂ ! interj. D I 23/9, 27/22, 36/8; J I 75/2,15; O III 195/lo "iată, uite".

HÚTULĂ, se ~ vb.refl.ind.prez. 3 sg. J V "se leagănă".

IAUZĂN (2 sil.) s.n. E IV "gustare luată între masa de

amiază și cea de seară" : prîndu la amiáz/iáuzănu la pátru/și sína [...] sára//.

IGODĂRIE s.f. P III 288/16 "loc unde cresc duzi (iagozi)".

ISĂLNICÉNI s.m.pl. J I 75/11; O I 166/15 "locuitori ai satului (I)eșelnița".

IUTA adv. J III 95/19; O III; O IV; P IV 299/11 "iute, repede".

IZÎNTĂRE s.f. P III 289/7,8,14 "recrutare".

ÎMBRĂCĂMÎNT s.n. D I "îmbrăcăminte" : i-o dat [...] mîncăre [...] /îmbrăcămînt/spălătură/tuac-álęa//.

ÎMBURITĂTĂ vb.part.f. P III 284/22 "îclinată, în pantă".

ÎMPĂRE, se vb.refl.unipers.ind.prez. D I; D II₂ "se pare": ia o dată/de dóo uorⁱ mi să-mpăre D II₂.

ÎMPĂPUȘĂT adj.m. E V [despre știuletele de porumb] "învelit în foi, în pănuși".

ÎMPRUMÚT adv. P III 285/16 "în ajutor reciproc (la muncile agricole)".

ÎNCIOCNIȚ, a vb.ind.pf.c. 3 sg. J I 67/8 "a lovit cu colții"

ÎNCOPCIĂT (3 sil.), a vb.ind.pf.c. 3 sg. O I "a apucat, a înhățat" : [lupul] l-a-ncopsăt în gura...l-au ... l-a mușcat.

ÎN CURIȘCĂPETE v. curișcăpete.

ÎNCUSCREAÚ, se vb.refl.ind.impf. 3 pl. E IV "faceau o petrecere între rude, marți după nuntă, la părinții miresei".

ÎNDOMNÍȚ, s-a vb.refl.ind.pf.c. 3 sg. P IV "s-a domnit, s-a boierit" : s-a lăsá lúmea [de cînepă] / [...] s-a-n-domnít//nu mai fáce.

- ÎNFRICĂȚI part.m.pl. O I "înfricoșați, speriați".
- ÎNGHIORĂȚ, au vb.ind.pf.c. 3 sg. D I 15/9 "a curățit
boabele de porumb de pe știulete".
- ÎNNEGUREĂZĂ vb. unipers.ind.prez. O V 239/6,8 "se întune-
că".
- ÎNTINĂ vb.ind.prez. 3 pl. E III 135/7 "înmoaie (puțin)"
ind.prez. 1 pl. întinăm D III 54/21; ind.pf.c. 2 sg.
ai întinat E III 135/8.
- ÎNVĂRUICHİM (4 sil.) ne vb.refl.ind.prez. 1 pl. D I 36/
5,6 "ne prindem văruici, surate"
refl.ind.prez. 3 pl. se învăruichiază D I 36/4.
- JIGHI s. D I 37/22; E IV 145/5; E VII 157/9,10; O III 212/
9; O IV; P IV "jăratec, jar".
- JOS adv. 1° de loc.adv. D I; P IV; P VI "dedesupt, în
partea de jos" : [rufele] căre-s mai murdără le púnem
de jos/căre-s mai curăce/púnem desúpra// D I. 2° de de
de loc.adv. D I "de dedesupt, din partea de jos":
[pentru săpun] luuăm slăiînă de de jos. 3° pe de
loc. adv. D II₂; O V 234/13,15; P IV 299/13 "pe
dedesupt". 4° de de loc.prep. O II 177/20; P V
"dedesuptul, sub".
- JUMĂRĂȚI s.m.pl. D I; J III; E IV; O III 200/17; P IV
"resturi rămase după topirea slăninei; jumări".
- JUNCULEȚE s.m. O I 161/19 "junc, juncușor"
pl.junculéți O I 161/9.
- JUPĂLNICÉNI s.m. pl. O I "locuitori ai satului Jupalnic".
- LĂDĂ s.f. 1° D I 12/14, 19/23, 20/1,3; E III 133/7,8,10
"coșciug". 2° D I 24/11,16; P VI "caroserie (la auto-

- camion)".
- LA POTRÍVĂ v. potrivă.
- LA ROÁTA v. roata.
- LA ROÁTĂ v. roată.
- LA ÚNA v. una.
- LAVÓR s.n. O VI; P VII 308/6,8 "lighian".
- LĂDĂMESĂ s.f. D I 16/4; O III 220/4,7 "sertar".
- LĂIÉTE s.m. J II "țigan lăiet".
- LĂPĂIA vb. ind.impf. 3 sg. P IV "mișca, bătea (din aripi),
filfia" : [găina] mai lăpăia cîta/măi lăpăia din
ăripă//.
- LÉSĂ s.f. O V 240/6 "iesle".
- LOITRETE (3 sil.) s. D I 11/20 "carîmb de loitră".
- LŪLĂ s.f. J I 62/6; E I; O V; P I 262/6,19 "țeavă".
- LUSPÍNĂ s.f. D III "jumătate de varză"
pl. luspini D III.
- MAI DO v. do.
- MAIERÁN s. J III; O III 199/20; P VI "maghiran"
var. mairánă (3 sil.) s.f. E IV 141/21, 142/1,5,9;
maiorán s. O III 199/23,24.
- MAIORÁN v. maierán.
- MAIRÁNĂ v. maierán.
- MÁȘTE adj.f. O VII 256/12 "vitregă".
- MĂDŪL s. E V 149/9 "butuc (de viță)".
- MĂLĂIȚEȘTE (5 sil.), se ~ vb.refl.ind.prez.3sg. O III 201/4,6
[despre carne] "se frăgezește".
- MĂNŪȘĂ s.f. D I "ochi de frînghie în care se pune lopata
bărcii".

MĂRUNȚĂI adj.m. E I 108/20 "mărunțit, sfărîmat în bucățele".

MELTUȚ, s-a ~ vb.refl.ind.pf.c. 3 sg. O III "s-a predat, s-a denunțat" : s-a meltuțit sîngur la șandârț/...a spus adevăru cum a făcut//

cf.germ. (sich) melden "a se prezenta; a raporta".

MESTECUȘ s.n. D III 58/11 "unealtă de bucătărie, făcută dintr-un băț avînd, la unul din capete, mai multe lemnișoare dispuse ca spițele unei roți; se folosește la mestecat" : un mestăcúș [...] îî făcut din niște [...] bîetă/marúnce/și pi-un bîit/[...] pe bățu ăsta bețișoare multe legate cu cei/sau cu o ăță.

MESPĂIS s.n. J II; E II; E IV O I 165/5, 20; O III 187/17, 18,19, 189/6; O IV; O V 238/20; O VI 252/16,18; P II 269/23, 272/1,5; P IV 293/16; P VI "cozonac"

var. mespăiș s.n. D I 20/20, 30/9

cf.germ. Mehlspeise "prăjitură".

MICÎȚĂ vb.part.f. D I 24/19 "lovită, zdrobită".

MIJLOCĂNĂ adj.f. O III 206/17 "mijlocie".

MIREȘON s.m. J II; E III 129/13, 130/6; P II 271/19 "mire".

MIȘEL s.m. O V 235/11, 13 "știulete pipernicit"

pl. mișei O V 235/13.

MÎNĂ, ca pe ~ loc.adj. O I 162/23 "cît mîna (de gros)".

MÎRVELEȘTE, se ~ vb.refl.ind.prez 3 sg. O III 201/13

[despre carne] "se strică, se alterează"

refl.conj.prez. 3 sg. să se mîrvelească O III 201/10;

part.f.sg. mîrvelită O III.

MÎTCĂ s.f. P IV "unealtă de bucătărie, făcută dintr-un

băț avînd, la unul din capete, mai multe lemnișoare

dispuse ca spițele unei roți; se folosește la mestecat".

MÎTCII vb.ind.prez. 1 sg. D III "bat (laptele) cu mltca".

MÎȚĂ s.f. O III 219/16,20 "piedică (la car)".

MLĂCUȘINI s.f.pl. D I "mlaștini".

MOMITE vb.part.f.pl. D I 6/1 "obișnuite, învățate".

MORMINȚIE s.f. E I; E II 117/20,22; E III 134/17, 135/14;
E IV; P IV "cimitir".

MOSTOFELNIC s. P III "pământul de bărbierit".

MOȘII s.m.pl.art. ~de piftii J II 84/10; P II "sărbătoare pentru pomenirea morților, care se ține la lăsata secului de carne (înainte de Paști)".

MOTOR s.n. D I 24/7,9,10,11,16, 32/5; D III 53/20; P IV;
P VI "camion"

pl. motoare P IV 302/12.

MUȘCHETE s.m. E IV 140/4 "mușchi (la porc)"

pl. mușchetri D I; E IV 139/6,7,10,11,13, 140/6.

NAIFIRT s. J III; E III; E IV 141/21, 142/1,6,9; O III
199/20,24, 200/1; P VI "ienibahar"

cf.germ. Neugewürz "idem".

NĂMISTEȘTE vb.ind.prez. 3 sg. D I "nivelează (terenul)".

NĂSCUTĂ vb. part.f.D III; E III 131/21,132/3 [despre o femeie] "care a născut de curînd; lehuză".

NĂVĂDITURĂ s.f. O III "urzeală năvădită" : 1-am alés...pe
năvăditură//.

NĂZBÎNDIE s.f. O III "năzbîtie, trăznăie".

NEACĂ vb.ind.prez. 3 sg. O III 217/17 "îneacă"

ind.pf.c. 3 pl. a(r) necăt O III 217/6,15; refl.ind.

pf.c. 3 sg. s-a necăt D I 27/3; O III 207/8,13; refl.

conj.prez. 3 sg. să se năce D I 27/1; O III 206/2,22,
207/8.

NEBUNOĂNE adj.f. O III "nebună, zăpăcită".

NEGURĂȚ, o~ vb.unipers.ind.pf.c. D I "s-a întunecat"

conj.prez. să negureze D I.

NEÎNGRIJITĂRI adj.m.pl. D I "neglijenți".

NETEZITĂTOR s.n. O III 188/12,15 "pieptene des".

NEVĂCĂLUIȚĂ vb.part.f. E II 115/10 "netencuită".

NUMERE s.n.pl. D I; P III 277/14 "gospodăria, familia".

O conj. D I 15/13; P III 279/7,15, 287/17 passim "ori,sau".

ODAVIȚĂ s.f. P III "specie de pește de apă dulce; plătică".

OGRĂDINȚI s.m.pl. D I 9/15 "locuitori ai satului Ograđena".

ORD vb.ind.prez. 1 sg. O III 204/3 "urzesc"

ind.prez. 3 sg. oarde J II 89/10; ind.prez. 1 pl.

oarde J II

var. ord vb.ind.prez. 1 sg. O III 204/12; oarde vb.ind.

prez. 2 sg. E III 123/13.

ORĂNDIȚĂ, să ne~ vb.refl.conj.prez. 1 pl. D I 8/15 "să ne

rînduim, să stabilim o ordine, o succesiune".

ORLĂB s.n. D I 26/12 "permisie"

cf.germ. Urlaub "idem".

OSÎNDĂ s.f. D I "osînză".

OSCIȚ, s-o~ vb.refl.ind.pf.c. 3 sg. P III 283/2 [despre
piele] "s-a argăsit".

OUĂLE s.n.pl. art. ~ clocite D III 54/11; O III 190/14

"prima vizită a tinerilor căsătoriți la părinții mi-

resei sau a părinților miresei la tinerii căsătoriți,

(la trei zile) după nuntă, și petrecerea care se face

cu acest prilej".

- PĂOR (2 sil.) s.m. O V "agricultor; țăran" : Țor Țej agri-
cultor/or Țeș pĂor/tot acélaș Țeșt//
cf.germ. Bauer "țăran".
- PĂȘI, din~ loc.adv. J I 76/3 "la pas, încet".
- PĂLEĂSCĂ, să se~ vb.refl.conj.prez. 3 sg. D III 58/7 "să
se încălzească (puțin)".
- PĂPÎNDECLU s. E V "carton gudronat"
cf.germ. Pappendeckel "carton".
- PĂRECHESC, se~ vb.refl.ind.prez. 3 pl. E III 129/13 "fac
perechi, formează perechi".
- PĂRE-RĂU, (mi-)a fost~ loc.vb.unipers.ind.pf.c. 1° J III
99/18 "(i-)a părut rău, a regretat". 2° J III 98/12,14;
O VII 256/17 "(mi-)a părut rău, (mi-)a fost milă".
- PĂȘ s.n. D III "greutate".
- PECUIȚ (3 sil.) a~ vb.ind.pf.c. 3 sg. E I 113/7,9 "a uns
cu smoală, a smolit"
cf.germ. Pech "smoală".
- PE DE JOS v. jos.
- PEM s.m. O II 173/22; P IV 297/14 "ceh"
pl.pemi J II 79/20; O II 172/20,21, 173/8,17,18,19,21;
P IV 297/12
cf.germ. Böhme "locuitor din Boemia".
- PEMÓICI (2 sil.) s.f.pl. O II 173/10,11,14,16,17,18,19
"femei de naționalitate cehă"
cf.germ. Böhme "locuitor din Boemia".
- PENE s.f.pl. O III "flori (brodate)".
- PETRIÓL (3 sil.) s. P I "petrol".
- PETEĂLĂ s.f. E II; E IV; O III 184/6,7; P VI "pețit".
- PIĂTRĂ s.f. E IV 143/18,19, 144/1,2,5,9 "sodă caustică".

- PICIÓR, ca pe~ loc.adv. O I 162/23 "cît piciorul (de gros)".
- PICONÁM vb.ind.impf. l pl. O II "loveam cu piconul"
- PÍCSĂ s.f. O V 247/12,14 "cutie (de metal)"
 pl. pícse D II₂ 48/16
 cf.germ. Büchse "idem".
- PIGLÁIS (2 sil.) s.n. D I 37/22; O VI; P VI "fier de călcat".
 cf.germ. Bügeleisen "idem".
- PIPÁRCĂ-FÁRBĂ v. fárbă de pipárcă.
- PITULÍCA, de-a~ loc.subst. O VII "numele jocului 'de-a v-ați ascunselea'".
- PÎLC s.n. D II₁ 40/6; J III 92/19,21, 93/11; E I 110/5
 "stîină".
- PÎNZÁICĂ (3 sil.) s.f. D I 19/4,11; D II₁; O III 205/3
 "cearșaf"
 pl.pînzáici D III 53/22; E IV; O III 205/6; O VI 254/5; P VI 304/20.
- PÎSOÁNE vb.ind.prez. 3 sg. E IV 136/9 [despre mămăligă]
 "clocotește (la foc mic), face bășici (la fiert)".
- PLÁSTĂ s.f. E V "adăpost pentru oi, la stîină, cu un singur perete și un acoperiș sprijinit pe pari".
- PLAVIȘOVÉNI s.m.pl. O I 166/19 "locuitori ai satului Plavișeva (=Plavișevița)".
- PLĂNTÍCI s.f. pl. O II 169/19,20 "specie de pești de apă dulce, scurți și plați; plătici [?]".
- PLÉTERI s. pl. O III 188/17, 189/1 "un fel de colac de lînă sau de canură, învelit în pînză sau într-o împletitură de pâr, pe care femeile măritate îl purtau în cap, sub basma".

- POGĂRĂ s.f. O I 165/17 "poiană".
- POGĂCÎTE s.f.pl. O III 206/11, 207/22,23 dim. de la poga-
ce
var. pogăciți s.f.pl. O III 207/20.
- POHĂIM vb.ind.prez. 1 pl. P IV [despre carne] "facem
pané" : [găina] o pohăim cu ho^uă
part.f. pohăită J III 93/19,20.
- POHOD s. P III 277/5 "viitură; inundație".
- POIENICE s.f. O I 165/7 dim. de la poiană.
- POIMINEZI (4 sil.) adv. D I "peste două zile" : sîmbătă
săra veⁿam acás/ [...] poi^mine^di luⁿ să du^să iar
copilu cu nóra.
- POMENIT, 1° m-am ~ vb.ind.pf.c. 1 sg. D I 23/5 "m-am tre-
zit din somn". 2° s-a ~ D I 26/3 "s-a trezit (din
leșin), și-a revenit, s-a dezmeticit"
1° ind.pf.c. 3 sg. s-a ~ D I 23/14; O III 216/11;
ind.pf.c. 1 pl. ne-am ~ O II.
- POSTAIE s.f. O V 236/14 "păstaie".
- POTREAUĂ s.f. O III "fotografie".
- POTRIVĂ, la ~ loc.adv. E V "potrivit, în mod corespunzător":
dul^ger¹/cáre să pri^sepe să sóple^áscă lé^mnu/să-l
araⁿžăză/să-l mă^súre/să-l...táⁱě la pot^rivă.
- POVASNIȚI s.f.pl. O V 240/9 "crengi legate între ele la
un capăt, așezate deasupra clăii de fîn pentru a o
feri de vînt și de ploaie"
var. povasnițe s.f. pl. O II.
- POZDĂRI s.f.pl. 1° O III 203/13,16 "puzderii (de cînepă)".
2° J I 63/11 "bucăți de lemn putred; putregaiuri".
- PRĂZNIC s.n. E II; O III 208/9,10,11,12; O V 244/5,20,21,

245/12; P IV 293/1,1o "petrecere de familie, făcută
la o dată fixă corespunzând cu sărbătoarea sfântului
ales ca patron al casei"

pl. práznice P IV 293/3.

PREGĂTEÁLĂ s.f. P IV "pregătire".

PREMÍNĂ v. priminít.

PRIMINÍT, s-a ~ vb.refl.ind.pf.c. 3 sg. J I 65/22,23 "s-a
mişcat, a umblat"

var. să se premínă vb.refl.conj.prez. 3 sg. E IV 137/8.

PRÍNDEŢI, vă ~ în gură v. gură.

PRIVEŞTE vb.ind.prez. 3 sg. P III 287/6 "pliveşte".

PRIVIRE s.f. E V "plivire, plivit".

PRÍNDE vb.ind.prez. 3 sg. D I 29/4, 12 "mănîncă de prinz,
prînzeşte"

ind.prez. 3 pl. prînd D I; P IV; conj.prez. 3 pl. să
prîndă D I 29/3.

PROBÎM vb.ind.prez. 1 pl. P IV "încercăm"

ind.impf. 1 sg. probeám E IV 144/8.

PROCESTÁNIE (4 sil.) s.f. E III 120/5,15,21 "curs supli-
mentar, obligatoriu, organizat în trecut, pentru
absolvenţii cursului primar"

var. procitánţă s.f. O III 180,12.

PROCESTÁNŢI s.m.pl. E III 120/16 "absolvenţi ai cursului
primar, care participă la procestanie"

var. procitánţi s.m.pl. O III 179/23,24, 180/1; P III
278/13.

PROCITÁNŢĂ v. procestánie.

PROCITÁNŢI v. procestánţi.

PROCUIT (3 sil.), s-a ~ vb.refl.ind.pf.c. 3 sg. O II "s-a
surpat": s-a procuít mîna/sî [...] î-a omorî pe-amîn-
dóí.

- PROFRIGEM vb.ind.prez. 1 pl. J I 62/13,16 [despre țuică]
 "distilăm de două ori"
 part. f. profriptă J I 62/12,13,14; P I 263/9.
- PROHODANIE (5 sil.) s.f. O III "slujba înmormântării;
 prohod".
- PUF s.m. P IV 298/18 "gogoasă a viermelui de mătase"
 pl. pufi P IV 298/19.
- PUFOANĂ, să se~ vb.refl.conj.prez. 3 sg. E IV [despre
 mămăligă] "să fiarbă în clocot (la foc mic), făcînd
 bășici" : [coalea] să lăsă puțin pe foc să să...așa
 spun babei/să să pufu_uă.
- RAM s.n. P I "ramă, pervaz (la fereastră)".
- RANG s.n. E V 148/22, 149/2; O V 241/2; P I "rangă"
 pl. rânguri D I 35/18.
- RAST s.n. O V 237/22, 238/2, 239/4 "pauză, odihnă"
 cf.germ. Rast "odihnă".
- RĂPÉLIT s.n. D I 18/10; D II₂ 42/12 "chibrit"
 var. răpelturi s.n.pl. O III 224/2
 cf.germ. Reibholz "idem".
- RĂPÉLTURI v. răpelt.
- RĂTUNGE vb.inf. E V 149/21 "a tăia vîrful (viței de vie);
 a cîrni"
 ind.pf.c. 1 sg. am rătuns E V 149/16; conj.prez.1
 sg. să rătung E V 149/8.
- RELN s. O IV; O VI 255/3,4 "cuptor la mașina de gătit"
 var. ren s. J III
 cf.germ. Röhre(n) "idem".
- REN v. reln.
- REPEDENOĂSĂ adj.f. D I "repede" : mărze apă răpedenu_uasă.

- RÎNDĂȘI s.m.pl. D I 8/11,15 "stăpîni ai oilor strînse
într-o stîină, care păzesc oile cu rîndul".
- RÎNZĂ s.f. O III 199/10,11,12; ~a lu Crăciún O III 199/8,200/8
~a de Crăciún O III 199/5 "mezel preparat din stomacul
porcului, umplut cu măruntaie, slănină și carne de
porc; tobă".
- RÎNZOC s.m. D I; E IV 142/6,7,9; P II "stomac (la porc)".
- ROÁTA, la ~ loc.prep. O V 245/18; P III 288/18 "împrejurul".
- ROÁTĂ, la ~ loc.adv. E III 134/7; E IV 144/19; E V 151/23;
O II; O III; O V 245/18; P I; P III; P V "de jur
împrejur".
- ROD s.n. E IV 143/15 "organ genital (la scroafă)".
- ROL s.n. J III 96/7,8; O VI 253/18 "cilindru care se ro-
tește în jurul axei sale, folosit la zugrăvit".
- RORETURI s.n.pl. O VI 254/4 "jaluzele de pînză"
cf.germ. Rolle [?] "jaluzea".
- ROST s.n. D I; D III 53/19,20 "zestre, lucruri ale mi-
resei".
- RÓSTUL, de-a ~ loc.adv. E V "în permanență, tot timpul" :
sînt doi çobán¹/adică únu de-a róstu și...s-ortășesc/
pátru sau sín¹/fac cu săptămîna//fiiecare [...] fac
cîte-o săptămîná/și únu rămîne de-a róstu/permanén,
çin¹ lun¹ de zile//.
- RÚDĂ s.f. P III "mină de metale". ?
- RUPT, am ~ vb.ind.pf.c. 1 sg. în expr. am ~ cazánul E I
"am desfăcut capacul cazanului de țuică, pentru a
opri distilarea".
- SÁINĂ (2 sil.) s.f. E VII 159/1,3 "sanie, săniuță"

pl. săini E VII 158/15,16.

SĂLCE s.f. E V "salcie".

SĂMÎNȚĂM vb.ind.prez. 1 pl. J I "semănăm, însămînțăm".

SĂMÎNȚĂIURI s.n.pl. tantum O V "soiuri de semințe" : din
sămînțîiurî [se pune] cucurúz și grîu.

SCĂLĂN s. O V 243/8 "cotor al ciorchinelui de strugure".

SCÎRJĂT (3 sil.) part.m. O I "zgîriat".

SCOCORĂ, se~ vb.refl.ind.impf. 3 sg. J I 76/1 "se
zbîrlea, amenința".

SCURT, de~ P II 272/13, din~ D III 56/2; E IV loc.adj.
[despre rude] "apropiate, de aproape".

SFĂTĂR s.n. O III 209/8 "jachetă, pulover"

pl. sfătăre E III 123/9

var. sfăteră s.f. D I; J I

cf.germ. Sweater "idem".

SFĂTERĂ v. sfătăr.

SÎNVĂȘILE (4 sil.) s.f.pl.art.O V 248/22, 250/10 "obi-
ceiurile populare practicate de Anul Nou".

SLĂȘTĂ s.f. D I; P IV "grăsime" : la sîs kile de slăștă
pun dășe litri de apă D I.

SOS s.n. D III; E I 109/14,15; P VI 305/11; P VII 307/18
~de paradăise E IV 137/19 "bulion".

SPARGEM vb.ind.prez. 1 pl. J III 97/1,3 [despre lînă]
"scărmănam"

ind.pf.c. 1 pl. am spart J III 97/2 .

SPETIE s.f. D III "coapsă din față (la porc); spată"

pl. spetii D I.

SPÎRLIȘI (2 sil., var. 3 sil.) s.m.pl. D I 34/4,9,11
"specie de pești de apă dulce".

- SPRIJOÁNE vb.ind.prez. 3 pl. D I "întîmpină" : sócri/
 cúscri/[...] fi sprijuáne cu muzíca.
- STÁGÁR s.m. D I; D III 56/8,9,14, 57/22,23; E II 114/21;
 E III 128/16,19, 129/5; P II 270/11 "cel care poartă
 steagul la nuntă".
- STÍCLĂ s.f. D III 59/5; J III; J V 105/6; E IV 138/4,5;
 O IV; O VI "borcan"
 pl. sticle J V 105/19.
- STÎRCEÁLĂ s.f. O III 191/15,17, 194/19,21,22,23, 195/7
 "nume dat, în glumă, vornicelului de nuntă".
- STRĂVÁLE vb.ind.prez. 1° 3 sg. E IV 137/8 "rostogolește"
 2° 2 sg. stráváli O V 236/19 "dai drumul (de sus),
 arunci (de sus)".
 1° ind.impf. 1 pl. strávăleam E IV 137/16.
- STRĂVÁLOÁGA, de-a ~ loc.adv. E VII; P VII "de-a rostogolul".
- STRECURÁTĂ adj.f. D I 9/11 [despre vorbire] "aleasă, îngri-
 jită, frumoasă".
- STRUJÁC s.n. P II "saltea"
 pl. strujáce E IV; P I; P II.
- STUP s. O V "grămadă de coceni de porumb".
- SUCITURĂ s.f. D VI; E III 122/16 "sul (de aluat, de
 lînă etc.)".
- SÚCNĂ s.f. ~întreágă D III; O VI; P VI "rochie".
- ȘERPÁR s.n. J I 62/6 "serpentin (la cazanul de țuică)".
- ȘFÁRCÁL s. J II 83/16 "mezel preparat din stomacul porcu-
 lui, umplut cu măruntaie, slănină și carne de porc;
 tobă"
 cf.germ. Schwartemagen "idem", germ.reg.Schwartl "șo-
 rici".

- ȘICLU s. P II "poleială; praf de bronz".
- ȘICLUIE, se ~ vb.refl.ind.prez. 3 sg. P II "se poleiește".
- ȘIPCŪȚĂ s.f. O III dim. de la șipcă "dantelă".
- ȘIRIȚĂ s.f. P III "porțiune de pământ, curățată de iarbă sau săpată pentru a izola un incendiu".
- ȘIRUIE, să ~ vb.conj.prez. 3 sg. D I 25/10 "să rărițeze"
conj.prez. 1 pl. să șiruim D I 25/10.
- ȘLĂIER s.n. O III 184/10,12,17, 186/11; P VI "voal (de mireasă)"
pl. șlăiuri P VI
cf.germ. Schleier "idem".
- ȘLIMVÓN s. J II 90/10,11,13 "mătase de brodat; mulineu"
var. șlingón s. O III.
- ȘLINGÓN v. șlimvón.
- ȘMER s. J II "osînză"
var. șmern s. J III
cf.germ. Schmer "idem".
- ȘMERN v. șmer.
- ȘOTĂRÓS adj.m. O V 237/4 [despre pământ] "pietros"
cf.germ. Schotter "pietriș".
- ȘPAIS (1 sil.) s.n. J III; E IV 138/15 "cămară"
cf.germ. Speise(kammer) "idem".
- ȘPALİR s.n. O V 244/12 "schelet de bare de lemn, formînd un suport pentru vița de vie; spalier"
pl. șpalire O V 244/16
cf.germ. Spalier "idem".
- ȘPERNOÁLE (3 sil.) s.pl. E II "ace (mari) cu gămălie" :
[la înmormîntare] lăgă cu [c] matăriiál așá de ștófă/
sau de mătásă/șfi-î leágă cu șpernuálêle de úmăr//

- cf.germ. reg. Spennadel "idem".
- ȘPINĂT s. E III, P II "spanac"
cf.germ. Spinat "idem".
- ȘPRIT s.n. J II 83/8,9,20; E II "pomă de umplut cîrnați"
cf.germ. Spritze "idem".
- ȘTĂINSODĂ (3 sil.) s.f. J II 85/15,16,18,19; E IV; O III
"sodă caustică"
cf.germ. Laugenstein "idem".
- ȘTENĂP s. P V "stîlp".
- ȘTEFUNĂT, a~ v. șterfună.
- ȘTERFUNĂ, se~ vb.refl.ind.prez. 3 sg. J I 76/12 "se freacă (de), se atinge (de)"
conj.prez. 3 sg. să se șterfune J I 76/11
var. a ștefunat [?] vb.ind.pf.c. 3 sg. J I 66/9. le
- ȘTIM s. P II "ceea ce rămîne din cînepă după ce s-au scos fuiorul și cîlții".
- ȘTIUP (1 sil.) s. J II "praf" : știup [zic] la praf//la prafu ăla/...cînd îi multă săsită.
- ȘTRIC s.n. D I 20/10; J I 69/2; J V; E V 152/1; P I
"funie; sfoară"
pl. ștrîcuri J I 77/18,19
cf.germ. Strick "idem".
- ȘUPĂ s.f. J III 99/5; J V; O III 223/17; P I "șopron"
pl. șupe P I
cf.germ. Schopfen, Schuppen "idem".
- TĂRGĂ s.f. J II 90/16 "unul din cele două șorturi, țesute sau brodate cu flori, care fac parte din costumul popular femeiesc; fotă"

- pl. tărgi J II 90/13,14,15.
- TĂȚÎN s. O III 196/1 "tavă"
cf.germ. reg. Tasse(n) "idem".
- TECÚȘ s.n. D III "pungă de hîrtie".
- TÉPELI s.m. [?] pl. P IV "preșuri(cu urzeală de bumbac) țesute din zdrențe" : tépeli/iar așa lă urđim/puném bumbácu/și pe-ôma taiem ríză d'ésca de țuále/[...] și...băcém în iéle//.
- TINĂLĂ s.f. O III; P II; P IV "noroi".
- TÍPILI s.m.pl. D II₁; E V; P V "scînduri care formează tavanul".
- TÍȘLĂR s.m. O II "tîmplar"
cf.germ. Tischler "idem".
- TÎNĂR s.m. D I 29/8; D III 55/17,21, 56/7, 20, 57/1; J II; E III 128/9, 129/16, 130/5,18,22, 131/3; O III 184/20,21,22, 185/4, 186/7,12, 187/16,21,22,24, 188/4, 189/9,12; P II 269/20, 270/3; P IV "mire"
pl. tîneri "mire și mireasă" D III 56/23; O III 191/20, 192/2, 193/16; P VI.
- TÎNĂRĂ s.f. D I; D III 56/7,19; E III 130/14; O III 184/21,22, 185/23, 186/1, 188/4, 189/9,12; P II 270/1,6, 14,15,19,20,22,24 "mireasă".
- TÎRȘI s.m.pl. E II 118/11"vreascuri, crengi uscate".
- TOĂRTĂNE s. pl. D I 30/7; E I 111/18; O III 187/19 "torturi"
cf.germ. Torten (pl.) "idem".
- TOCEȘTI vb.ind.prez 2 sg. E IV 137/10,11 "pritocești"
ind.prez. 1 pl. tocím J V 104/20,21; ind.impf. 1 pl. toceám J V; E IV 137/4,7,8,9, 138/13; part.m.sg. tocít E IV 137/9.

- TOIEGE s.n.pl. O III "motiv în cusătura populară".
- TONTORÓG adj.m. O I "tont, prostănac, neghiob".
- TORNÍSTRE s.pl. D II₂ 47/21 "ranițe (militare)"
cf.germ. Tornister "idem".
- TOT A ÚNA v. úna.
- TRÁISTĂ (2 sil.) s.f. O III 199/13, ~ a lu Crăciún O III
199/5,7,9,18,20, 200/7 "mezel preparat din cecumul
porcului umplut cu măruntaie, slănină și carne de
porc; tobă mică".
- TRAS, a ~ vb.ind.pf.c. 3 sg. O III 210/23 [despre pendulă]
"a întors".
- TRĂGÁCI s.n. E I "tîlv".
- TRECHI s.n. O III "murdărie care rămîne la fundul caza-
nului, sub leșie, după ce s-a fiert săpunul" : rămí-
ne săpúnu/pe-úma víne leșíia/pe-úma víne treku-ála
de jos//ála-l lăpădám//
cf.germ. Dreck "murdărie".
- TREPTE s.m. J I 69/8; E VIII "treaptă"
pl. trepti D I 12/13; E IV; E VIII.
- TRÍCÂNÍT adj.m. în expr. ~ la cap D I 27/9,11 "smintit,
țicnit".
- TULEÁN s.m. P I "tulpină, cocean de porumb"
pl. tuleni P I.
- TUȘCÓVI s.m.pl. O II 169/21 "specie de pești de apă
dulce".
- ȚAIC s.n. D I 28/22 "țesătură, material"
cf.germ. Zeug "idem".
- ȚEPE s.f.pl. E V "țepușe (la carul cu fîn)".

ȚIGĂNEĂSCA s.f.art. E VI "numele unui dans popular".

ȚIGURE s.f. J II; E II 115/13; E III "surogat de cafea;
cicoare"

cf.germ. Zichorie "idem".

ȚINĂTOR adj.m. E V "trainic, rezistent" : [la construcția
casei, varul] ie mai ținător¹/mai trăinic [decît
pămîntul].

ȚIPĂT, s-o ~ vb.refl.ind.pf.c.3 sg. D II₁ "s-a repezit,
s-a aruncat" : s-o-mbătăt ș-o venit acasă/și s-o ți-
păt că să bătă nevasta.

ȚÎMET s. E III; E IV "scortişoară"

cf.germ. Zimm(e)t "idem".

ȚÎMORMANI s.m.pl. O II "dulgheri"

cf.germ. Zimmermann "idem".

UMPLĂTURĂ s.f. P VI "umplutură".

UNA 1° la ~ loc.adv. D I 29/4; D II₁ 40/17; J III 93/1;
E I 110/17; O IV "laolaltă, împreună, la un loc".

2° tot a ~ loc.adv. D I 3/12 "tot una; același
lucru".

URSEĂZĂ vb.ind.prez. 3 pl. O III 206/12,13 [despre ursi-
toare] "hotărăsc soarta (cuiva), ursesc".

URZÓI s.n. E III 121/14,17, 122/6; E IV "unealtă pe care
se urzește; urzitoare"

var. urzón s.n. J II 89/9,10; O III 204/7,11.

URZÓN v. urzói.

VĂMĂ s.f. D II₁ "cantitate de țuică oprită ca taxă de
stăpînul cazanului".

- VĂCĂLUIEȘTE vb.ind.prez. 3 sg. D II₁ "tencuiește"
 conj.prez. 3 sg. să văcăluiească P I 261/13; refl.
 ind.prez. 3 sg. se văcăluiește P V; part.m. văcăluit
 P I.
- VĂIĂLĂ s.f. E III 124/1,2,5 "piuă (pentru țesături de
 lână)".
- VIEROTIC (3 sil.) s.m. J I 76/8 "vier". ?
- VINEREA s.f.art. ~ neagră E II 117/9 "vinerea Paștilor;
 vinerea mare".
- VIȘPLĂU s. E IV "albăstreală de rufe"
 cf.germ. Waschblau "idem".
- VITŪICĂ s.f. O III 203/19 dim. de la viță "smoc"
 pl. vițuici O III 203/17.
- VÓIE, are ~ loc.vb.ind.prez. 3 sg. D III "vrea, dorește":
 fiicăre se are vóie și ce puăce áia-î dá.
- ZĂLĂ s.f. în expr. se țin ~ E I 112/18,20 "se țin scai,
 se țin grămadă".
- ZĂLĂR s. O II 177/17,18; P II 268/17,18; P III "lanț de
 fier, de care se agață căldarea deasupra vetrei".
- ZBIĂRĂ vb.tranz.ind.prez. 3 pl. P VII "ceartă" : ne
 zbiără bătrîni.
- ZDRĂVIȚĂ s.f. D III "dar care se duce nașului înainte de
 botez".
- ZDROBITOÁRE s.f. E V "unealtă pentru zdrobit strugurii".
- ZGÎNDĂRĂ vb.ind.prez. 3 sg. O II "clatină, zgîlțile" :
 noi am dormit nuăpta și [la cutremur] n-am pomînit
 nuăpta dim pat că...făce pătu cu noi/să zgîndără//

refl.ind.prez. 3 sg. se zgîndăřă 0 II; refl.ind.

pf.c. 3 pl. s-au zgîndăřăt 0 II.

ZÎUA CÚSCRILOR v. cúscri.

OBSERVAȚII
ASUPRA SINTAXEI GRAIULUI
DIN ZONA „PORTILE DE FIER”
de
Magdalena Vulpe

o.1. Studiul sintaxei dialectale poate fi abordat în două moduri: prin monografii dialectale și prin monografii sintactice¹. Cele dintîi oferă o descriere exhaustivă a sintaxei unui grai, cele din urmă se concentrează asupra unui raport sintactic sau asupra unui anumit tip de construcție, urmărind realizarea lor în toate graiurile unui dialect sau ale unei limbi.

În ultimele două decenii, ambele direcții de cercetare au fost ilustrate de lucrări importante: așa, de pildă, monografiile lui L.Remacle² și Ch.Camproux³ sînt consacrate cîte unui grai al limbii franceze, în timp ce amplul studiu al Věrei Michálková urmărește sintaxa propoziției în graiurile morave de est⁴. Practica cercetării a pus în evidență avantajele și dezavantajele fiecăia din cele două metode.

o.2. După părerea noastră, una dintre cele mai dificile probleme pe care le are de rezolvat cercetătorul angajat în studiul sintaxei dialectale este interpretarea sistematică a datelor culese. Gramatica graiului, concepută monografic, va înregistra totalitatea elementelor sintactice (raporturi și

1. Cf. Hans Nilsson-Ehle, Syntaxe dialectale: Points de vue în "Studia Neophilologica", XXVIII, 1956, p.34-49.
2. Louis Remacle, Syntaxe du parler wallon de La Gleize, vol. I-III, Paris, Société d'Édition "Les Belles Lettres", 1952, 1956, 1960.
3. Charles Camproux, Étude syntaxique des parlers gévaudanais, Presses Universitaires de France, [f.d.].
4. Věra Michálková, Studie o východomoravske nařeční větě, Praha, Academia, 1971.

construcții) cu valoare de circulație în comunitatea lingvistică studiată. Multe dintre aceste elemente nu se deosebesc de cele din limba literară, constituind fapte de limbă comună. Acestea trebuie distinse de împrumuturile sintactice, mai mult sau mai puțin asimilate de sistemul graiului, împrumuturi care au loc în permanență între diferitele niveluri ale stratificării sociale (și stilistice) a limbii.

Pe de altă parte, analiza particularităților sintactice "locale" dovedește că, într-o proporție însemnată, acestea nu se opun normei literare prin caracterul lor dialectal, ci prin calitatea lor de elemente populare sau de fapte de limbă vorbită⁵.

Ținând seama de cele expuse mai sus, considerăm teoretic preferabilă, ca primă etapă a cercetării, metoda monografiei sintactice; această metodă permite izolarea faptelor general populare de cele dialectale, pertinente pentru stabilirea individualității sintactice a graiului studiat.

o.3. Studiul de față, elaborat pe baza textelor dialectale culese în microzona "Porțile de Fier", îmbină, din punct de vedere metodic, cele două direcții de cercetare schițate mai sus. Rezumându-ne la descrierea unui singur grai (unitar, în ciuda unor diferențe lexicale minore), am plecat de la premisele unei monografii dialectale. Studiile de sintaxă dialectală, apărute, în ultimii ani, în literatura română de specialitate⁶, coroborate

5. În legătură cu accepția pe care o dăm termenilor utilizați aici, cf. articolul nostru: Dialectal, populaire, parlé în "Bulletin de la Société roumaine de linguistique romane (S.R.L.R.)", VI, 1969, p.91-97.

6. I.Gheție, Observații asupra folosirii conjuncțiilor subordonatoare circumstanțiale în graiurile dacoromâne, FD, III, [1961], p.151-176; Magdalena Vulpe, Fapt dialectal și fapt popular, SCL,

cu datele cuprinse în hărțile morfologice⁷ din volumul al VI-lea al A L R S.n. și cu rezultatele obținute de noi în cursul studierii subordonării în frază în graiurile dacoromâne⁸, ne-au oferit un material comparativ care ne-a permis să izolăm, în textele cercetate, faptele de limbă regionale de cele generale. Renunțând la prezentarea monografică a sintaxei graiului din zona "Porțile de Fier", ne vom ocupa, în cele ce urmează, numai de particularitățile d i a l e c t a l e ale acestui grai.

o.3.1. Nu ne vom opri, prin urmare, asupra unor aspecte specifice comunicării orale, dintre care amintim: raportul specific - cantitativ și funcțional - dintre coordonare și subordonare în cadrul frazei; procedeul adăugării unor precizări (de obicei circumstanțiale), după aparenta încheiere a frazei, precizări care au, adeseori, ca rezultat apariția unor repetiții în text⁹; XVIII, 1967, 4, p.369-377; Sabina Teiuș, Valori apropiate de subordonare ale conjuncției și în fraza populară, SCL, XX, 1969, 4, p.427-432; V. Bidian, Observații asupra frazei în graiurile din Oltenia. I. Coordonarea, CL, XV, 1970, 1, p.97-103; Gr. Brîncuș, Un aspect al repetiției în limbajul popular: temporală de reluare, LR, XX, 1971, 1, p.33-37.

7. Multe dintre ele sînt, în egală măsură, hărți sintactice.
8. Teză de doctorat, în curs de redactare. La aceasta se adaugă parcurgerea unui număr considerabil de texte dialectale, în special din Oltenia, Muntenia și Maramureș, în cadrul activității noastre de culegere și transcriere a materialului pentru Arhiva fonogramică a limbii române.
9. Cf.: noi am luat-o la fugă după el//și l-am ajuns//că el n-a putut să ducă capra//și l-am ajuns acolo P I, p.265/4.
În redarea exemplurilor am renunțat la notația fonetică; din sistemul de transcriere (v.p.XXXIII-XLIV), am păstrat barele marcînd intonația, simbolurile redînd diferitele tipuri de întrepreri în text și accentul de intensitate.

enunțurile eliptice sau incomplete; incidentele, formal subordonate, care au rolul de a menține contactul cu interlocutorul¹⁰, ori de a reliefa un aspect al realității¹¹ sau un termen¹² considerat particular și, prin urmare, interesant.

0.3.2. Vom renunța, de asemenea, la discutarea unor construcții sintactice populare, cunoscute tuturor graiurilor dacoromâne:

- diverse tipuri de anacolut, rezultate fie dintr-o contaminare sintactică:

- "eu îmi place pe fata cutare" O III, p.183/16
- cînd vezi că el îl lasă mîinile sau picioarele/

[...] D I, p. 18/8,

fie din pierderea declinării pronumelui relativ care:

- era mai mulți juni care-i plăcea de ea P I, p.

265/22

- care-a fost de cătănie iar i-a mai luat cătană//

P III, p.289/9

- ortacu meu/care eram cu el O I, p.161/21;

- utilizarea stilistică a dativului etic:

- am scos grîu[l] de la arie/de colo/s'î mi țî l-a...

ploiat/s-acuma l-am întins eu prin obor/ O III, p.211/19;

10. Cf.: iară cînd tăiem porcu/cum v-am spus/să-sparte carnea asta așa/ E IV, p.141/4.

11. Cf.: și puneam [cîrnații] părechi/părechi/așa cum se făcea... mai înainte// E IV, p.143/2; și pun pe urmă la toți care-i duce/la umăr/cum se pune la noi/cîrpele se pune la umăr/ E III, p.134/4.

12. Cf.: la zăpostitu de carne/cum zicem noi/atuncea face piftii în sîmbăta aia// E III, p.125/13; se purta opinci de...gume// cum se spune acuma/cauciuc// E V, p.151/10.

- frecvența locuțiunilor conjuncționale comparative (condiționale) ca cum și ca cînd:

- măsură laptele//ca cum v-o și povestit// D II₁,
p.40/13

- mugea vaca [...] ca cînd ar fi avut vițel J I,
p.68/20

și a valorii finale a conjuncției de¹³:

- și după ce l-a zdrobit bou [l] /s-a dus lumea cu furca/de l-a scos// E IV, p.146/19;

- utilizarea improprie a unor locuțiuni conjuncționale, împrumutate (uneori deformat) din limba literară:

- nu am scos [vin] de pe motiv c-ar fost strugurii unii...pîrliti// O V, p.244/11

- [fînul] fi făcem din nou iar clăi mari pentru să...nu se strice P I, p.260/14.

o.3.3. Menționăm, în continuare, câteva fapte de limbă, reprezentînd reflexe sintactice ale unor particularități morfologice, fapte pe care, de asemenea, nu le-am luat în discuție:

- aparentele modificări ale regimului unor verbe, datorate sincretismului dintre formele pronominale de acuzativ și dativ, specific graiului studiat de noi:

- mai mă dădea cîte-o injecție D I, p.10/24

- m-au spus bine D I, p.11/23

- nu m-am mai dat seama J I, p.67/21.

13. Exemplele noastre înfirmă părerea lui I.Gheție (op.cit.,p. 162), conform căreia "în Banat, Crișana și în cea mai mare parte a Ardealului, conjuncția e atestată, aproape exclusiv, în diverse formule poetice fixe, mai ales în descîntece".

- aparentele dezacorduri în număr dintre subiect și predicat¹⁴ întâlnite, sporadic, la majoritatea vorbitorilor, rezultat al influenței graiurilor oltenesti învecinate asupra paradigmei verbale¹⁵; prin frecvența lor, cazurile de "conjugare de tip muntenesc" se situează la periferia sistemului lingvistic studiat;
- nerealizarea acordului în gen a numeralului ordinal (cf. a doilea oară O V, p.241/9, primăvara a doilea O V, p.241/12; al doilea brucă O III, p.215/7), particularitate morfologică prezentă în numeroase graiuri¹⁶;
- conjugarea pronominală a verbului a fi la pers. 1, 4 și 5 a indicativului prezent (mi-s, ni-s, vi-s), particularitate sintactică la origine, azi intrată în paradigmă (în graiurile bănățene).

14. De tipul:

- fetele [...] duce un busuioc la rfu O V, p.250/12
- [mama vitregă] nu mai vrea să stea cu copiii că este răi și leneși O VII, p.256/13.

15. Cf. Gr.Acad., § 546.

16. Cf. A L R S.n. vol.VI, h.1785-1794.

I. Numele.

1.1. G e n i t i v u l substantivelor este adesea exprimat analitic, întocmai ca la numele proprii masculine¹⁷. În cadrul acestui procedeu sintactic, distingem două variante:

(a) articolul lu¹⁸ precede un substantiv nearticulat: prietenii lu băiat (D III, p.53/15), prietenii lu fată (D III, p.53/3)

(b) articolul lu precede un substantiv articulat cu articol hotărât¹⁹: neamurile lu miresoănu (E III, p.130/6), bărbatu lu sora lui (D III, p.56/2).

1.1.1. Sintagmele de tipul fratele lu tînăr (D III, p. 55/21), capu lu drac (J II, p.81/4) au fost considerate de S. Pușcariu²⁰ construcții arhaice, care păstrează poziția proclitică a articolului și realizează expresia raportului sintactic prin ordinea cuvintelor²¹. Cu timpul, articolul proclitic lu, interpretat¹⁷. Cf. Gr.Acad., § 106.1.

18. Nu am înregistrat niciodată forma lui a articolului proclitic pentru genitiv-dativ. Cf. I. Coteanu, Morfologia numelui în protoromână (româna comună), București, Editura Academiei, 1969, p.116: "în dialectul bănățean lu se utilizează aproape exclusiv ca indice proclitic la genitiv-dativ".

19. Nu am întâlnit substantive articulate cu articol nehotărât precedate de lu; construcția nu este înregistrată nici de hărțile nr. 1590: "Din pricina unei măsele" și 1594: "În mijlocul unei cîmpii", din ALR S.n. vol.VI.

20. S. Pușcariu, Der lu- Genetiv im Rumänischen, în "Zeitschrift für romanische Philologie", XLI, 1921, p.76-82.

21. S. Pușcariu, op.cit., 78-79. Explicația etimologică propusă de Pușcariu pentru lu și lui este combătută de O. Densusianu (Istoria limbii române, vol.II, București, Editura Științifică,

tat de vorbitori ca semn al genitivului, a ajuns să determine și substantive feminine²² : tata lu fată (D III, p.53/16), gazda lu capră (P I, p.265/14).

Cercetările dialectale din ultimele decenii impun corectarea afirmației categorice a lui Pușcariu, după care genitivele de tipul casa lu om au cedat, astăzi, locul construcției casa omului și se mai păstrează numai în toponimice (Plaiu' lu Om, Piatra lu Crai²³). Cu altă ocazie²⁴, am schițat, pe baza datelor culese din ALR și din unele texte dialectale, aria actuală de răspândire a fenomenului. Textele înregistrate în zona "Porților de Fier" confirmă vitalitatea construcției. Exemplele noastre se referă la substantive masculine și feminine, animate (v. exemplele de mai sus) și inanimate: căpățîiu lu coardă (O III, p.204/16), fundu lu cumpănă (= "căldare": O II, p.175/16), gura lu ploscă (D III, p.55/13), avînd, în propoziție, funcție de atribut (cf. exemplele precedente) sau de nume predicativ: asta-i a lu porc (O III, p.202/4), ala-i a lu moroi (O III, p.217/19). Aceeași formă analitică a genitivului poate apărea ca regim al unei

1961, p.111). Densusianu semnalează însă, drept "trăsătură caracteristică a limbii din secolul al XVI-lea", "păstrarea în câteva cazuri a articolului proclitic la genitiv-dativul substantivelor comune" (*idem*, p.112), confirmînd, astfel, caracterul arhaic al construcției. De altă părere este I. Coteanu (*op.cit.*, p.136, cf. și p.115), care consideră procliza articolului de genitiv-dativ la numele comune "accidentală și tîrzie".

22. S.Pușcariu, *op.cit.*, p.80.

23. *Ibidem*.

24. Fapt dialectal și fapt popular, SCL, XVIII, 1967, 4, p.369-377. De remarcat că ALR S.n., vol.VI, nu înregistrează construcția; ce e drept, volumul conține exclusiv hărți redactate pe baza răspunsurilor primite la întrebări d i r e c t e.

locuțiunii prepoziționale: în urma lu fată/se pune mobila/ (D III, p.53/19).

Construcția are un pronunțat caracter dialectal. Informațiile D III și O III, bune păstrătoare ale graiului local, o utilizează în mod curent²⁵, în timp ce bărbații, în general, o evită. Cu toate acestea, nu putem vorbi de un fenomen dialectal limitat la o arie restrinsă²⁶: înregistrările de texte pentru Arhiva fonogramică a limbii române, făcute în ultimii ani, au relevat existența acestui tip de genitiv analitic într-o arie încă neprecizată, dar care se circumscrie, aproximativ, subcarpaților Munteniei. Studiarea acestui material va aduce, desigur, o prețioasă contribuție la descrierea fenomenului în discuție, precum și la lămurirea originii lui.

1.1.2. Dacă acceptăm explicația lui S.Pușcariu pentru sintagmele de tipul casa lu om, construcțiile, cu mult mai numeroase în texte, de tipul:

- "asta e a lu nașu"/pe urmă: "asta-i a lu nașu/asta-i a lu cumnatu de mână/asta-i a lu soacra/asta-i a lu cumnata Măria/asta-i a lu...cumnatu...Miilă" E III, p.130/7

- tata lu băiatu ăla D I, p.27/5

- țoalele lu popa O III, p.229/13

- mîncarea lu gazda P III, p.285/20

- maica lu fata asta O III, p.214/11

sînt mai recente. Prezența articolului enclitic este un indiciu²⁵. Paralel cu genitivul sintetic, prezent, uneori, în aceeași propoziție: se duce la neamurile fetii/la neamurile lu băiat/ (D III, p.52/19).

26. Așa cum presupuneam în articolul nostru din 1967.

al procesului de transformare în morfem al genitivului, suferit de articolul proclitic lu. În această calitate, el precede, în egală măsură, substantive masculine și feminine²⁷.

În legătură cu această construcție, remarcăm următoarele:

(a) Ca și în limba literară, numele proprii²⁸ masculine formează genitivul cu ajutorul articolului proclitic: Traia lu Părvan (D I, p.4/5), mama lu Traia (O III, p.214/21), cătana lu Irod (O V, p.247/10), nunța lu dracu (E I, p. 109/22), sfârșitu lu martie (O V, p.241/7). Extinderea procedurii la numele proprii feminine caracterizează vorbirea populară: Nina asta a lu Marta (P IV, p.295/7).

(b) Majoritatea exemplurilor noastre se referă la termeni din câmpul semantic al înrudirii²⁹, înțeles în accepția lui cea mai largă; cf.(pe lângă exemplul din E III, citat mai sus):grindeiu lu moașa (O III, p.208/20), gradia lu vecina asta (D I, p.13/17).

(c) Cu o singură excepție: vîrfu lu pomu ăla (D III, p.56/10), toate substantivele articulate precedate de lu genitival se caracterizează prin trăsătura semantică "animat".

(d) Construcția discutată aici este cunoscută în vorbirea populară de pe întreg teritoriul dacoromân. Compararea datelor cuprinse în mai multe hărți din ALR S.n. vol.VI³⁰ dovedește însă că în 27. Toate la singular, în textele noastre.

28. Numele proprii apropiindu-se, prin caracterul lor individualizat, de substantivele articulate cu articol hotărît, le menționăm aici, și nu sub l.l.l.

29. Cf. Gr.Acad., § 106.2.

30. Hărțile: 1573: "Tatăl slugii mele"; 1591: "Hainele mamei"; 1593: "Zestrea surorii mele"; 1608: "Caii celor bogați", 1609: "Casa femeii celei harnice", 1678-1679: "Aceasta este zestrea surorii mele", 1702: "Casele acestor oameni", 1722: "Acoperișul

Banat și în regiunile imediat învecinate lui (pct.2,27,29,53,64, 76,105,133,310,833) genitivul analitic cu lu este preferat altor forme; el a fost înregistrat în răspunsurile la întrebările directe, în a căror formulare apare genitivul sintetic.

1.1.3. Genitivul analitic cu lu s-a extins, în mod sporadic, și la pronume³¹:

- le mulg pe-a lu toți O I, p.164/14
- măsură a lu fiecare lapte O II, p.174/21
- "îmi place de fata lu dumneavoastră" D I, p.

28/8.

1.2. Genitivul analitic poate fi construit și cu prepozițiile la și de la, care păstrează însă o nuanță locală:

- [șarpele] a sucit picioarele dinapoi...la vacă/J I, p.69/2
- le punea măru/...în vîrf la steag O III, p. 185/11
- stomacu de la...oi/sau de la capre/de la miei/ J II, p.89/16
- coada de la steag o-nfășura cu brăciri O III, p.185/13.

Exemplele noastre nu sînt numeroase. De altfel, hărțile ALR amintite mai sus³² situează aria de frecvență maximă a acelei case", 1729-1730: "Carul nu-i al acestuia, ci-i al celuilalt", 1732-1733: "Nu copilul acestei femei, ci al celeilalte".

31. Cf. și hărțile 1729-1730, 1733, citate mai sus.

32. Completate de datele din hărțile: 1572: "Dintele cînelui"; 1588 "Lupii mănîncă oile oamenilor"; 1588: "Măseaua cățelei"; cf. și M.Vulpe, op.cit., h.l.

construcției în Transilvania centrală și sudică.

2. Cazul d a t i v este exprimat, de cele mai multe ori, prin procedee analitice.

2.1. Am înregistrat dativul sintetic numai la pronume:

- fi da aluia D II₂

- "dumitale nu-ți fac nimic" J I, p.72/4,

sau în expresia dă-o dracului (O III, p.216/8)³³

2.2. În majoritatea cazurilor, am înregistrat dativul analitic, construit cu prepoziția la:

- și-i duce la moașă...o cîrpă/ [...] la... moșo-
nú [...] iar așa/ [...] fi duce la copii la toți cîte-o cămășuică
O III, p.209/4

- fi aduce mîncare [...] la o născută/ E III,
p.131/20

- le-o tăiat capu/...l-amîndoi// J II, p.80/12.

Hărțile morfo-sintactice publicate în volumul al VI-lea din ALR S.n.³⁴ confirmă observațiile noastre, bazate pe ALRT, referitoare la circulația acestei construcții pe întreg teritoriul dacoromân, la caracterul ei popular³⁵.

2.3. Mai interesante sînt dativul analitic construite cu lu³⁶.

33. Cf. observațiile noastre asupra ariei de răspîndire a dativului sintetic, op.cit., p.375 și h.2.

34. Cf. analiza acestor hărți la Marilena Tiugan, Note morfo-sintactice (Pe marginea ALR S.n. vol.VI) în FD, VIII (sub tipar).

35. Cf. M.Vulpe, op.cit., 375-377 și h.2.

36. Ca și pentru lu de la genitiv, părerile specialiștilor nu concordă cu privire la originea acestei construcții.

2.3.1. Frecvența cea mai mare o au, în această construcție, numele proprii masculine și substantivele masculine articulate cu articol hotărît:

- lu Macsîn i-o luat [lupii oile] de la țarină
D II₂, p.51/2
- "dedei bună sara lu uica Lazăr" P II, p.273/11
- i-am dus și lu președintele/care era a
filiei/ J I, p.72/10
- dă și lu grobaru ăla E III, p.135/4;

mai rar, întâlnim și substantive feminine articulate:

- "să-i duc lu doamna acasă" J I, p.71/22.

Construcția, obișnuită în Banat, circulă și în alte regiuni ale țării.

2.3.2. Sporadic, am înregistrat substantive articulate cu articol nehotărît și construite cu lu:

- duci un tăier [de piftie] lu...un prieten/o
lu un sărac/ E III, p.126/2.

2.3.3. Pentru a forma dativul analitic, lu poate preceda și un substantiv nearticulat:

- a ieșit în cale lu copil E VII, p.156/14
- și lu fată i-a plăcut P IV, p.298/2.

Construcția, relativ rară, a mai fost atestată pentru Banat, atât în texte³⁷, cât și ca răspuns la întrebări directe cuprinzând substantive sau pronume în dativ³⁸. Zona ei de răspîndire este în jurul regiunii Banatului. Cf. observațiile noastre în art.cit., p.377 și h.2.

38. AIR S.n., vol.VI, h. 1575: "Dă-i fin calului", 1583: "(le-a arătat drumul) Unor drumeți", 1700: "Acestor copii..." - vezi răspunsurile din pct.29.

dire coincide cu aceea a formelor similare de genitiv și se înscrie în aria, mai largă, în care genitivul analitic: lu + substantiv articulat se remarcă prin frecvență.

Fenomen sintactic dialectal, dativul analitic cu articol antepus a fost înregistrat, recent, în aceeași arie subcarpatică în care apare și genitivul cu articol proclitic³⁹.

2.4. Pentru exprimarea obiectului indirect al unui verb de declarație, graiul studiat de noi utilizează, pe lângă procedeele sintactice examinate mai sus (nume în nominativ, articulat sau nu, precedat de lu; nume în acuzativ precedat de la), numele în acuzativ construit cu prepoziția către (de obicei, în vechea formă: cătră, redusă, adeseori, la cătă):

- zisei către oamenii care-o fost cu carele [...]

D II₂, p.43/1

- a spus calu cătră Arap Alb E VII, p.157/13

- a zis "bună sară"/cătră el cică/și el n-a zis nimic cătră ea// P IV, p.295/21

- cătă ale două [ursitoare] a zis// O III, p. 206/19.

Reportat la totalitatea construcțiilor incluzând verbe dicendi, din textele noastre, dativul analitic cu către reprezintă construcția cea mai frecventă⁴⁰. Aria ei de răspândire include Banatul, Crișana și jumătatea vestică a Transilvaniei⁴¹.
39. Cf. supra, p. 363.

40. Am remarcat o preferință în construirea verbului a spune cu la:

- atunci băiatu spune la mamă/la tată/ D I, p.28/4

- stirceală/așa-i spune la cumnatu de mină O III, p.191/17 și a verbului a zice cu către.

41. Cf. M. Vulpe, op.cit., h. 3.

3. Din sintaxa pronumelui, remarcăm frecvența relativului ce ca element introductiv al subordonatei atributive.

Considerat de unii cercetători drept specific limbii scrise, unde apare cu deosebire în poezie și în stilul pretențios⁴², de alții, dimpotrivă, drept element arhaic și popular⁴³, pronumele invariabil ce introduce, în textele culese din zona "Porțile de Fier", propoziții atributive determinând un substantiv:

- moara aia-i tot un coș/ca și cum îi moara ce macină cucuruzu O V, p.243/12
- popa citește/toată mîncare ce este pe masă/ E III, p.135/1
- un busuioc d-icea din.../ce miroase/ D III, p.55/9
sau un pronume demonstrativ:
- ăla ce-i baciul al mai mare O II, p.175/13
- asa stătea pe piatră ăla mort/ce-a murit// P IV, p.302/14.

În textele noastre, relativul invariabil ce apare și în situații în care norma literară preferă, sau impune, pronumele care într-un caz oblic sau prepozițional⁴⁴:

42. Cf. Gr.Acad., § 771; M. Iliescu, Concurența dintre pronumele relative care și ce, în SG I, 1956, p.30.

43. Cf. Gh. Bulgăr, Particularități de limbă și stil în opera lui C. Bolliac, în "Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea", I, București, Editura Academiei, 1956, p.102; C. Cruceru, Limba și stilul scrierilor lui D. Bolintineanu, în "Studii de istoria limbii române literare. Secolul XIX", II, București, Editura pentru literatură, 1969, p.123; P. Diaconescu, Limba și stilul lui Constantin Negruzzi, idem, p.57.

44. Cf. Gr.Acad., § 166.

- șicu-i șicu ce se...ce este învelită bomboana ce se pune-n pom// D III, p.55/3
- atunci începem să-l îmbrăcăm în alte țoale/nu-n ale ce-o murit// D I, p.19/9
- punea pe nașu pe căruță de plug/...căruță ce... pune plugu pe el (sic !)// O III, p.189/15.

Particularitățile stilistice (naturalețe și familiaritate) ale textelor în care apare, precum și frecvența lui apreciabilă (avem peste 20 de atestări) ne îndreptățesc să vedem în relativul ce un element propriu graiului bănățean, și nu un împrumut din limba literară (scrisă). Ținând seama de aria de răspîndire a propoziției atributive introduse prin ce, arie ce cuprinde, în linii mari, Maramureșul, Crișana și Banatul⁴⁵, considerăm că sîntem în prezența unei trăsături sintactice arhaice⁴⁶, menținută într-un număr de graiuri conservatoare.

II. Verbul.

1. Graiul bănățean de la "Porțile de Fier" păstrează unele arhaisme în d i a t e z a verbelor: astfel, verbele a chinui și a întoarce, la diateza activă, au sensul redat în limba literară prin a se chinui, a se întoarce⁴⁷:

45. După cum reiese din cercetarea noastră asupra subordonării în graiurile dacoromâne.

46. Despre istoria concurenței dintre pronumele relative ce și care, cf. M. Iliescu, op.cit. și Angela Bidu, Observații asupra sistemului pronumelor relative, în "Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani", București, Editura Academiei, 1965, p. 65-68.

47. Pentru caracterul lor arhaic, cf. DA, s.v. chinui și întoarce.

- "nu mă-ntrebi cum chinui eu" O III, p.211/19
- mamă-sa a chinuit să nască O III, p.225/5⁴⁸
- cînd a-ntors napoi/ [...] ar înserat acolo// J I, p.66/14
- "dumneata ai și-ntors ?"
zic "am întors"/ O III, p.214/13.

Izolată, am întîlnit și situația inversă: verbe reflexive corespunzînd, ca sens, unor verbe active din limba literară:

- ne glumim// D I, p.39/10
- acolo jucau/se mai petreceau/ E III, p.128/12
- și casnicii...stau cîta acolo/se plîng/se vaită/
E III, p.134/21.

2. Fără a intra în detalii, semnalăm utilizarea perfectului simplu cu aceleași valori ca în Oltenia⁴⁹; pentru desemnarea unor acțiuni care au avut loc în cursul zilei de "azi" (cf. O III, p. 218 /14-16, P IV, p.292/18-22) și pentru actualizarea unei narațiuni (cf. O III, p.213/10, 214/7-12). Normele funcționale valabile în graiurile oltenești nu sînt însă respectate consecvent (cf. redarea unor acțiuni petrecute "azi" prin perfectul compus: O III, p. 214 /21 sau a unora petrecute "ieri seară" prin perfectul simplu: O III, p.214 /21).

48. Dar și, la aceeași informatoare: s-a chinuit să-i tragă cizmele O III, p.228/17.

49. Cf. Gr. Brîncuș, Sur la valeur du passé simple en roumain, în "Mélanges linguistiques publiés à l'occasion du VIIe Congrès international des linguistes à Oslo, du 5 au 9 août 1957", Bucarest, 1957, p.161-167.

În acest grai bănăţean, situat în imediata vecinătate a Olteniei, perfectul simplu este, fără îndoială, un timp verbal viu; poziţia lui în sistemul timpurilor trecute este însă slăbită.

III. Adverbul.

1. Adverbele iar şi mai prezintă, în raport cu limba literară, unele particularităţi de distribuţie şi de sens.

1.1. Iar poate determina un nume (în exemplele noastre: un pronume) care îl precede, mai rar un adverb; în aceste construcţii, iar are sensul adverbului şi, respectiv nici (în propoziţii negative).

- şi venind un şumar/ala iar o venit fără puşcă
[= şi ala a venit...] D I, p.7/8

- el iar fi mort [= şi el ...] ⁵⁰ D II₂, p.43/19

- aici iar a fost o babă/la noi [= şi aici...]
P IV, p.300/6

- eu iar n-am putut să-i dau pe toţi așa la școală mai mult [= nici eu...]
O IV, p.231/5.

În toate exemplele noastre, adverbul iar poartă accentul în frază.

Răspîndirea geografică a acestei construcţii, pe care principalele dicționare ale limbii române nu o înregistrează⁵¹,
⁵⁰. Exemplul acesta dovedește clar că nu poate fi vorba de iar cu sensul "din nou".

⁵¹. Cea mai apropiată construcție, înregistrată de toate dicționarele, este: moșneagul avea o fată și baba iar o fată (Creangă), care admite însă substituția și baba tot o fată, imposibilă în exemplele noastre.

rămîne încă de stabilit. Ni se pare însă probabil ca ea să facă parte din repertoriul de construcții sintactice specifice regiunilor vestice și nordice ale teritoriului dacoromân.

1.2.1. Dicționarul Academiei înregistrează⁵², ca fapt de limbă învechit și regional⁵³, intercalarea adverbului mai (cu sens durativ) între copulă și numele predicativ. Construcția se întâlnește, în textele noastre, în propoziții negative:

- rămîne zeru// [...] ala nu-i mai bun P II, p.268/23
- "mergi tu înainte/că eu nu mi-s mai bun"// J I, p.77/6
- nu-i mai voie să ne ducem cu boii în țarină D I, p.17/11;
- a văzut că nu-i mai pădure J I, p.75/11
- acuma nu-i mai...că să mai poarte pleteri O III, p.189/1.

După cum reiese din ultimele două exemple, mai se plasează după verbul a fi și cînd acesta este predicativ.

1.2.2. Tot regională⁵⁴ este considerată, în DLR, utilizarea adnominală a lui mai, glosat prin "încă", fie cu sensul "în plus":

- împăratu avea mai un frate E VII, p.156/8
- aia-i fata ei care fu aci a mai mică/și mai una...de-aicea de lîngă...sfat șade// O III, p.181/11
- ș-acolo s-ar înțeles c-o litră de rachie/... și mai vun ban/la fată/acolo/ E III, p.128/4,

52. S.v. mai.

53. Ilustrat prin citate provenind din Banat.

54. Ilustrată cu exemple din vestul și din nordul țării.

fie cu sensul "cu atât mai (mult, puțin etc.)"⁵⁵:

- dăr mai frații lui ai mari n-a putut să își încerce sorocu (sic !)/dăr mai el al mic// E VII, p.156/2o.

2. Vom lua în discuție, în acest capitol, situația elementului, de origine slavă, do, atestat, în Banat, atât cu valoare de adverb, cât și cu valoare de prefix. Semnalat încă de G.Weigand⁵⁶, do a atras în repetate rânduri atenția cercetătorilor. Contribuția cea mai recentă, datorată lui I.Rizescu⁵⁷, se bazează pe un material destul de bogat, dar, după părerea noastră, nu izbuteste să stabilească un criteriu clar pentru a distinge prefixul de adverb.

În limba sîrbă, de unde a fost împrumutat, do funcționează ca prepoziție (avînd sensul de bază "pînă la"), ca adverb (cu sensul "chiar și, pînă și" sau subliniind sensul unei prepoziții, fără a i-l modifica), ca conjuncție (cu sensurile "în afară de", "nici măcar") și ca prefix verbal (formînd verbe, uneori perfective, care desemnează o acțiune dusă pînă la capăt, încheiată)⁵⁸. Tuturor nuanțelor semantice ale lui do, indiferent de valoarea lui morfologică, le este comună noțiunea de "limită

55. Pentru sensurile lui încă, v. DA s.v.

56. Der Banater Dialekt, în "Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig", III, 1896, p.232.

57. Prefixele regionale dacoromânești ză și do, în "Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română", IV, 1967, p.30-36.

58. Cf. Rjecnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, na svijet izdaje Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, II, 1884-1886, s.v. do; cf. și numeroase verbe începînd cu prefixul do-.

(atinsă)".

Graiurile bănățene au preluat din sîrbă p r e - f i x u l verbal do-. Presupunerea aceasta se bazează pe faptul că în glosarea tuturor exemplurilor înregistrate de noi în zona "Porțile de fier"⁵⁹ intră locuțiunea adverbială "de tot". Precizarea sensului acestei locuțiuni, în funcție de context, împarte însă exemplele noastre în două grupuri, după cum do poate fi redat prin:

(a) "de tot, pînă la capăt, pînă la terminare":

- de dimineată [...] am făcut de mîncare// [...]s-a-seară cînd am venit/am dofăcut pîrjale la pasul P IV, p.292/2

- cînd mi-s gata/la oale la urmă iară duc colacu/ prin el să domulg a de la urmă D I, p.38/21

- cînd m-am sculat/mi-am așezat prînzul la foc/ [...] m-am dus jos la ședință/am provenit și mi-am doțerminat mîncarea...// E IV, p.147/18

- [calul bolnav] l-am împins cu umăru de l-am doțăgat aicea-n obor/ J I, p.65/21

- o alergat [grănicerii]/prin țarină/pe-acolo/și i-o scos oile/le-ar fi doțomorît [lupii] pe toate// D II₂, p. 51/7

- mîfinezi am plecat din nou iar cu oile pe...să ne doțăcem rîndu// P I, p.265/16

- le dole români mau[1] O II, p.174/9

- am mai stat pe-acolo [prizonieri] pînă s-o doțn-viguit [= s-au împlinit, s-au adunat] anii noștri D II₂;

59. Pentru început, ne vom referi numai la aceste exemple.

(b) "de tot, chiar":

- găsesc un junculete [...] mort//nu do mort/numa se zbătea// O I, p.161/19

- găina era mai do moartă P IV

- cînd era mai do gata fierte [prunele] /atuncea puneam zahăru E IV, p.136/20

- [caşul] cînd îi mai do el fiert/se-ngroaşă/ [...] E I, p.109/12

- noi l-am lăsat acolo/că nu do era mort [juncul] numa așa/se clătina// O I, p.162/10

- da era cîta[?]negură/nu do era vedere bună// O III, p.212/22

- [fata] s-a măritat de şaisprece/n-o do avut şaisprece/ P IV, p.297/8.

Analiza comparativă a celor două serii de exemple sugerează câteva observații:

1° În seria (a), do determină un verb, pe cînd în seria (b) do se referă la un adjectiv sau la un numeral. Într-adevăr, o glosare corectă a ultimelor trei exemple arată că do nu precizează (aspectual) acțiunea exprimată de verb, ci naunțea-ză sensul unui alt termen al propoziției (în exemplele noastre, al unui adjectiv: "nu era c h i a r mort", "nu era vedere c h i a r bună", sau al unui numeral: "n-a avut c h i a r şaisprezece ani").

2° În seria (b), între do și termenul determinat pot fi intercalate unul sau mai multe cuvinte (cf.ultimele patru exemple). Topica aceasta nu este posibilă pentru seria (a).

3° Seria (b) admite o nuanțare a înțelesului lui do, prin adverbul mai cu sensul "aproape"⁶⁰; nu am întâlnit asemenea construcții în exemplele de tipul (a).

Din cele expuse mai sus, deducem că, în graiul bănățean din zona "Porțile de Fier", coexistă un prefix do- și un adverb do, dezvoltat, pe teren românesc, din cel dintâi; cele două elemente sînt apropiate ca înțeles, totuși nuanțate semantic și distincte prin particularitățile lor sintactice și distribuționale. Do- adaugă temei sensul "de tot, pînă la capăt, pînă la terminare", funcționează numai ca prefix verbal și, ca orice prefix al limbii române, nu este separabil. Adverbul do are sensul "de tot, chiar", determină alte părți de vorbire decît verbul (cel mai adesea adjective), admite intercalarea altor elemente ale propoziției între el și termenul determinat și poate fi, la rîndul său, determinat de mai "aproape". Ortografierea lui do va trebui să țină seama de această distincție⁶¹.

Criteriile propuse de noi pentru distingerea adverbului de prefix sînt operante în majoritatea cazurilor. Uneori însă, în lipsa indicațiilor distribuționale, criteriul semantic, al glosării diferențiate, se dovedește insuficient, lăsînd deschisă posibilitatea unei duble interpretări:

- nu știu/da o ajuns la loc sau nu o do ajuns la loc/ D I, p.25/10 ("a ajuns de tot, a terminat să ajungă la loc" sau "a ajuns chiar la loc ?")

- s-o fi do dus pîn-acas/nu s-a fi dus/ P IV, p.301/5

60. Cu sens modal, nu local.

61. Transcrierea textelor și redactarea glosarului făcîndu-se înaintea definitivării studiului de față, criteriile care au stat la baza ortografierii lui do sînt, întrucîtva, diferite (v. Introducerea, p. XXVIII - XXIX).

("s-o fi dus de tot pînă acasă" sau "s-o fi dus chiar pînă acasă ?").

Înclinăm pentru cea de a doua soluție, fără a putea însă aduce argumente peremptorii.

Ne mai rămîne să verificăm în ce măsură clasificarea noastră, bazată pe un număr relativ redus de exemple, este valabilă pentru restul materialului înregistrat pînă în prezent. Constatăm că exemplele din Banat, citate de I.Rizescu în studiul său⁶², confirmă interpretarea noastră. În fraza:

- Care nu do are o ocă, lasă să fie oca de la tot⁶³

do nu exprimă o "intensificare a acțiunii" (verbul a avea ne comportînd grade de intensitate !), ci se referă la o ocă: "nu are chiar o ocă".

Situația exemplilor culese din vestul Olteniei⁶⁴ se prezintă intrucîtva diferit. Majoritatea exemplilor se încadrează în cele două categorii stabilite pentru Banat:

do- prefix verbal:

- n-a doars tăciunele (Ilovița, com. Vîrciorova)

- pînă se dogătește mîncarea (Siliștea, com. Izverna)

și do adverb:

62. La p.34-35; cf. și D.Șandru, Enquêtes linguistiques du Laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté des lettres de Bucarest, V, Vallée de l'Almăj (Bănat), BL, V, 1937, p. 129, n.l.

63. I.Rizescu, op.cit., p.35.

64. Am completat lista celor discutate de I.Rizescu cu materialul din Glosar dialectal. Oltenia întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Nicolae Saramandu și Magdalena Vulpe, București, Editura Academiei, 1967.

- nu-s do surd pînă acuma(Obîrșia-Cloșani)
- eu is bolnavă mai do moartă (Ilovița, com.Vîrciorova).

Au fost însă înregistrate și exemple în care a d v e r-
b u l do, determinat de mai, determină, la rîndul său, un verb:

- mai do terminasem vinul (Ilovița, com.Vîrciorova)
- puii de mierlă, pînă mai do să zboare, sînt în
piele goi (Cloșani, com. Călugăreni)⁶⁵
- era mai do să cad, dar n-am căzut (idem)
- era mai do să mă-mbăt, dar nu mă-mbătai (idem).

În exemplele de mai sus, remarcăm o slăbire semantică a
adverbului do: sensul global al sintagmei mai do, "aproape", este
dat de adverbul mai. La rîndul ei, întreaga sintagmă devine
redundantă în ultimele două exemple, datorită semiauxiliarului
era construit cu conjunctivul⁶⁶.

Nu trebuie pierdut din vedere faptul că, în Oltenia, do
este împrumutat din graiurile bănățene vecine, și nu direct din
sîrbă. De aici instabilitatea lui semantică și sintactică.

Mutatis mutandis, do are, în Oltenia de vest, aceeași poziție ca
perfectul simplu în Banat: circulînd în mod curent, este, totuși,
lipsit de stabilitatea sistematică specifică graiurilor limitrofe,

65. De remarcat diferența de sens dintre pînă mai do să zboare
"pînă aproape să zboare" și *pînă (mai) să dozboare "pînă
(aproape) să zboare de tot, de-a binelea". Același lucru se
poate spune și despre celelalte exemple cu verbul la conjunc-
tiv.

66. Spre deosebire de I.Rizescu, op.cit., p.34, considerăm că
nuanța aspectuală "(a fi) pe punctul de a..." este redată de
semiauxiliar, nu de adverbul do.

din care s-a extins.

Instabilitatea semantică a lui (mai)do se manifestă în mod pregnant în cele câteva exemple "cu valoare neclară", citate de I. Rizescu⁶⁷:

- n-a do fost chiar de tot secetă (Costești, com. Prejna)
- să nu do zicem chiar așa (Ilovița, com. Vîrciorova)
- aproape e mai de bine pentru pomi (Obîrșia-Cloșani);

aici do și chiar (de tot), aproape și mai de funcționează pleonastic, termenii fiind (după cum am presupus !) sinonimi⁶⁸.

IV. Prepoziția.

Din sintaxa prepoziției, semnalăm conservarea vechiului a < lat. ad în nu-i tot a una (D I, p.3/12), precum și a prepoziției compuse, învechite, de către⁶⁹, indicînd direcția aproximativă:

- până ieși dincolo de către Plavișeva D I, p.5/18.

V. Conjuncția.

Observațiile noastre se referă fie la modul specific de exprimare a anumitor raporturi sintactice, fie la funcțiile speciale. Op.cit., p.35.

68. Folosirea pleonastică a două adverbe sau, în graiurile bănățene, a unui prefix și a unui adverb este relativ frecventă:
cf. [finul] îl făcem din nou iar clăi mari P I, p.260/14.
- mîinezi iar îl...profierbi P II, p.267/12.

69. Cf. DA, s.v. către.

ciale ale unor conjuncții.

1. că.

În vorbirea populară, conjuncția că este extrem de frecventă, cumuliind un număr mare de funcții sintactice⁷⁰.

În cursul cercetărilor noastre asupra subordonării în fraza dialectală, am remarcat că frecvența conjuncției că este deosebit de mare în graiurile din vestul și nord-vestul teritoriului dacoromân. Textele culese din zona "Porțile de Fier" confirmă această constatare, pe care vom căuta să o motivăm în rîndurile ce urmează.

1.1. Dintre două construcții, echivalente ca funcție sintactică, este preferată subordonata introdusă prin că:

- s-a-ntîmplat c-am găsit vreo șase capre J I, p.71/4 [=s-a-ntîmplat să găsim...]

- "cum ai găsit tu căprioara c-ai adus-o acasă" J I, p.72/21 [= de-ai adus-o..., pe care ai adus-o...]

- am aflat un om că doarme D II₁, p.42/6 [=dormind].

1.2. Datorită polivalenței sale sintactice, că ajunge să-și piardă cu totul conținutul semantic, funcționînd ca că a subordonării. În această calitate, că se asociază cu alte conective, a căror capacitate de a exprima raportul de subordonare este, dintr-un motiv sau altul, slăbită.

1.2.1. În graiul studiat de noi, că precede, adeseori, conjuncția să, devenită, în conștiința vorbitorilor, în primul rînd, să. I.Jordan, Stilistica limbii române, București, 1941, p.241, remarcă rolul de "conjuncție universală" a lui că.

rînd morfeea al conjunctivului⁷¹. Conjuncția compusă că să introduce subordonate cu funcții variate:

- subiective:

- acuma nu-i mai...că să mai poarte pleteri

O III, p.189/1;

- atributive:

- vine vremea că să-l doboare în vale P III,

p.286/12

- a slujit un an pe povesta aia/că să nu-ntrebe pe omu ăla [...] că face// O III,p.222/20;

- complete directe:

- baba aia i-a spus că...să-i dea ei un ban//

E VII, p.157/1

- n-am putut că să mergem J I, p.74/3;

- complete indirecte:

- am fost la vapor//de frică că să nu intru în război/ J I, p.73/11

- am convins-o eu că să...vină după mine P I, p.266/4;

- finale:

- [lîna] o face caiere știți/că să putem s-o toarcem J III, p.97/4

- [fînul] l-întoarce că să se uște P III, p.286/8

- [vița] trebuie cîrnită/că să nu dăm voie că să...crească ea prea mare/că...să ducă puterea-n loză/și să ducă la struguri/că să crească strugurii// P I, p.264/4.

71. Cf.S.Pușcariu, Limba română.I. Privire generală, București, 1940, p.39.

Subordonatele finale introduse prin că să sînt extrem de frecvente în graiul studiat de noi. Ele au fost semnalate și în nord-vestul Olteniei⁷²; în cercetările noastre le-am întîlnit, sporadic, în toate regiunile țării, nicăieri însă cu frecvența, am spune cu consecvența, cu care apar în graiul bănățean de la "Porțile de Fier".

După părerea noastră, conjuncția compusă că să nu reprezintă o variantă fonetică a lui ca să, ci este rezultatul unei tendințe de hipercaracterizare sintactică a raportului de subordonare. Afirmatia noastră se bazează, în primul rînd, pe constatarea că, în graiurile populare dacoromâne, conjuncția compusă ca să are o frecvență redusă (chiar și în subordonatele finale); în al doilea rînd, pe prezența lui că - marcă suplimentară a subordonării - și în alte contexte sintactice (v. infra).

1.2.2. Că precede uneori pronumele și adverbele interogativ-relative care introduc propoziții complementive directe sau, mai rar, complementive indirecte⁷³:

- ei se vorbesc acolo că ce-i dă la față D III, p.52/13
- "nu mă-ntrebi că cum chinui eu aicea" O III, p.212/5
- atunci îi spune că de ce-o venit ? D III, 52/19
- dacă [...] vedeam că unde s-a băgat [balaurul] / [...]îl prindeam J I, p.69/14

72. Cf. M.Gregorian, Graiul și folclorul din Oltenia nord-vestică și Banatul răsăritean, Craiova, 1938, p.73,79.

73. Gr.Acad., §XXX, înregistrează această construcție regională.

- este un țanc// [...] și măsură/și vedem...că cite kilograme a curs// J I, p.62/22.

Pronumele, respectiv adverbul relativ funcționând și ca parte de propoziție în subordonată⁷⁴, raportul de subordonare este subliniat de conjuncția că.

Remarcăm că, de multe ori, completivele de acest tip sînt propoziții interogative indirecte parțiale. Interogativele indirecte totale nu sînt introduse, așa cum ne-am aștepta, prin că dacă⁷⁵, ci prin că:

- nu mai știu aproape nimic de ei acuma/că mai... este cineva/că nu mai este...// O IV, p.232/12.

Propozițiile completive introduse printr-un relativ întărit de conjuncția că sînt cunoscute tuturor graiurilor daco-române. Le-am consemnat, totuși, în acest studiu, deoarece frecvența lor este considerabil mai mare în graiurile vestice.

1.2.3. Conjuncția că poate servi ca marcă sintactică suplimentară și într-o atributivă introdusă printr-un adverb relativ:

- hotărăsc ziua aia că cînd să s-adune vitele/D II₁,
p.40/7.

1.3. Am înregistrat numeroase exemple în care conjuncția că introduce vorbirea directă legată:

- am întrebat-o...că "unde-i mamă-ta ?"// O III,p.
225/7

- a zis că "haida după mine"// O III, p.217/14

74. Cf. Gr.Acad., § 166, 300.

75. Construcție întilnită în alte graiuri, ce e drept, în mod sporadic.

- stegarul merge...cu steagu nainte//il oprește/
 [...] și-i întoarce napoi//c-"aicea-i casa ?"/că ce știu eu/ P
 II, p.270/11.

Includem în această categorie și secvența:

- odată [!] auzii că zdrang! zdrang! zdrang! acolo
 O III, p.213/6,

în care, după că, nu sînt citate vorbele cuiva, ci este reprodus, onomatopeic, zgomotul unor lovituri.

Vorbirea directă legată constituie un procedeu sintactic și stilistic specific exprimării orale. În textele analizate aici, frecvența lui reclamă atenția, datorită faptului că, pentru mulți informatori, verbul introductiv al vorbirii directe este, alături de zice (aton în frază: ice, ce), cică (= zice că)⁷⁶:

- da mama cică "fă da ce s-aude ?"// O III, p.213/8

- a pus baba mea bine cu muma//un vas de douăzeci și cinci de litri de răchie/cică "l-am pus bine/s-avem pe sărbători"// E I, p.113/4.

Nu este vorba, în citatele de mai sus, de adverbul cică, avînd un sens dubitativ, apropiat de "chipurile"⁷⁷, așa cum apare în:

- făceam cu pila/cresteze-așa [în glonț] /că ziceam că cică prinde cînd lovește J I, p.75/1.

⁷⁶. Am avut ezitări în ceea ce privește ortografierea acestui termen compus. În cele din urmă, considerente de ordin sintactic și semantic pe de o parte (identitatea de funcție și de sens cu verbul a zice, v.infra), de ordin fonetic pe de altă parte (perfecta sudare a celor două elemente componente, mai ales în poziție atonă în frază) ne-au determinat să-l considerăm un singur cuvînt.

⁷⁷. Cf. DA, s.v.

La o analiză mai atentă a materialului, constatăm însă că nu ne aflăm în fața unor exemple de vorbire directă legată în sensul propriu al termenului; cică, pronunțat rapid (și neglijent) și lipsit de accent în frază, îndeplinește întocmai funcția lui zice: el s e m n a l e a z ă vorbirea directă⁷⁸, fie că o precede, fie că o întrerupe:

- cică "poftiți înluntru !" ...

- ei/cînd el a văzut așa/s-a pus la masă/"ăf! pă[i] așa dulce!" și ăla/cică "nemaipomenit//o! multămes frumos//apăi" cică/"te mai aștept o lună de zile" [...]// J I, p.71/14; cf. pasajul de la p. 220/16-221/12, O III, după care cică este înlocuit cu ce (< zice).

Ca și zice, cică poate ajunge un simplu "cuvînt de umplură"⁷⁹, redundant tocmai față de zice:

- ăla zice/cică "mă/asta-i vacă sălbatică"// J I, p.74/15.

Am întîlnit procedeul sintactic descris mai sus - semnarea vorbirii directe prin cică, neanalizabil și parțial desemantizat - și în alte texte, culese, unele, în apropiere de Lugoj, altele, lângă Reșița. Semnalat, în alte zone, numai în mod sporadic, acest procedeu pare să facă parte din sistemul sintactic al graiurilor bănățene.

2. da.

2.1. Ca în majoritatea graiurilor populare (și, în general, în limba vorbită), conjuncția coordonatoare adversativă are forma da.

78. Cf. Gr.Acad., § 886.

79. Cf. Gr.Acad., § 971; cf. și § 886.

2.2. Da poate marca o opoziție puternică, avînd valoarea lui ci⁸⁰:

- înainte nu mai venea lumea cu camioane ca acuma/ [...]/da pe jos/ P IV, p.302/11.

2.3. Da poate introduce propoziții interogative indirecte totale:

- nu știu/da o ajuns la loc/sau n-o doajuns la loc/D I, p.25/10

- [bolnavul] ne-ntreba pe noi: da moare el?// J III, p.99/20

- [fata] s-a dus în grajd să vadă/dă i-adevărat/ce-au vorbit ele// O VIII, p.257/19.

Exemplele citate au, toate, o intonație particulară, diferită de aceea a interogativelor indirecte cu funcție de completivă: subordonata este separată de regentă printr-o limită intonațională și poate păstra intonația directă, interogativă sau exclamativă. Ținînd seama și de înțelesul frazei, ne întrebăm dacă nu este mai corect să glosăm pe da prin oare: "nu știu, oare a ajuns...", "ne-ntreba...: oare moare el?", "...să vadă : oare i-adevărat...". În cazul acesta, da ar fi un adverb care introduce propoziții interogative independente.

Gramatica și Dicționarul Academiei nu înregistrează acest tip de construcție; noi am mai întîlnit-o (cu unele variante) în texte dialectale și folclorice culese din Maramureș, Crișana și centrul Transilvaniei.

3. ma vezi numa.

4. macăr că, macăr să.

80. Nu am înregistrat, în graiul studiat de noi, conjuncția ci; raportul sintactic exprimat de această conjuncție fiind redat, de obicei, prin numa (v. infra).

Propozițiile subordonate concesive (propriu-zise și condiționale) sînt introduse, de obicei, prin locuțiunile conjuncționale macăr că și macăr să⁸¹

- macăr c-o fost orb/și tot n-o avut noroc de lumină [la moarte] // D I, p.17/6.

- "macăr să știu că pămînt mănînc în nedele/da să știu că-l fac [grajdul] cu țiglă/că mi-e rușine"// D I, p. 3/21

- "macăr mîne să-l stric/da am să-l fac"// D I, p.4/3

- acu nu doarme păcuraru ca cum am dormit eu: cu cuciuma-n cap/macăr să ploaie// P III, p.281/4.

5. numa.

5.1. Mai frecvent decît da, întîlnim conjuncția numa,⁸² cu valoarea conjuncției adversative ci:

- deda meu n-o trăit//numa alt moș [...] m-o povestit// P III, p.276/21

- nu-i numa unu/numa atunci se duc cîte...zece/cinsprece / [la coasă] P III, p.285/14.

Atestările din ALR I și II, citate de DLR s.v. numai "ci", provin toate⁸³ din vestul țării (Banat și sudul Crișanei).

5.2. În vorbirea allegro, conjuncția adversativă numa

81. Variante fonetice, circulînd și în Transilvania, ale locuțiunilor conjuncționale concesive, cu caracter popular, măcar că, măcar să (Cf.DLR, s.v. măcar).

82. Înregistrată de Gr.Acad., § 737, ca populară și regională.

83. Cu o singură excepție: pct. 172.

se reduce, uneori, la ma⁸⁴.

- ea n-a zis teși ma [= teșilă numa] covată i-a zis
O III, p.225/22.

Opoziția stabilită poate fi mai atenuată, ma corespunzînd, în acest caz, unui dar⁸⁵.

- da ăsta/bărbatu-meu cică "hm/hm"/ma n-o avut
grai D I, p.23/2.

6. o.

Conjunția coordonatoare disjunctivă o este extrem de frecventă în graul studiat de noi:

- prinde [pește] /o nu prinde D I, p.32/13

- "eu nu știu: cure vasu ăla/o Luță cam bea rachie"

E I, p.113/14

- [laptele încheat] o îl pui să-ncălzească...o îl

astrîngi așa E I, p.108/10

- "o te doare/o nu te doare/stai că să dezbrac"//

D II₂, p.47/6

84. DIR, s.v. ma, indică etimonul sîrbocroat ma, trimițînd și la it.ma. Cel puțin pentru zona vestică, în care numa cu sens adversativ este atît de curent în vorbire încît a fost înregistrat în răspunsurile la chestiunile directe "Nu aceia ci ceștilalți"(h.1723-1724), "Nu acea casă, ceastălaltă" (h. 1725-1726), "Carul nu-i al acestuia", ci-i al celuilalt (h. 1729-1730), "Nu copilul acestei femei, ci al celeilalte" (h. 1723-1733), "Nu mulg aceste vaci, ci pe celelalte" (h. 1734-1735), credem că nu poate fi exclusă explicația propusă de noi pentru ma "ci; dar".

85. Cf.M.Gregorian, op.cit., p.73

- făceai...treizeci de găleți/o...douăzeci/o patru-
zeci...după cum avea omu oi multe/ P III, p.279/15.

După cum reiese din cele câteva exemple citate, opoziția dintre elementele coordonate poate fi mai puternică sau mai atenuată⁸⁶, întocmai ca la coordonarea disjunctivă realizată cu conjuncțiile ori și sau. De altfel, aceste conjuncții circulă și ele în graiul din zona "Porților de Fier", aparținând, uneori, asociate cu o:

- face colaci așa/la picar/o că-i face acasă/ori că
duce pită/cum vrea O III, p.209/1.

Din harta nr. 1845 (ALR S.n. vol.VI), cuprinzând răspunsurile la întrebarea directă: "Ori te hotărăști..., ori nu...", reiese că aria de răspândire a conjuncției disjunctive o cuprinde vestul teritoriului dacoromân (Banatul și sudul Crișanei).

7. pe cum.

Locuțiunea conjuncțională pe cum introduce propoziții modale, care exprimă c r i t e r i u l conform căruia se realizează opțiunea pentru unul din elementele coordonate disjunctiv, prezente în regentă:

- [ciobanului] fi dăm...trei unii sau patru unii/
pe cum ne...lovim/ D I, p.8/5

- [pe mort] îl ține două zile/o zi și jumătate/pe
cum ...poate omu să-l îngroape// D I, p.19/13

- luăm...care cum vrem/cinci steaguri/trei steaguri/
nouă steaguri/pe cum ni-s bogați/pe cum vrem să facem fala/atîta

86. În cazul omiterii unuia din termenii opoziției, delimitarea conjuncției de adverbul interogativ omonim se dovedește dificilă:

luăm D I, p.19/17

- după o lună/o după trei săptămîni/pe cum se-nțeleg
ei vine să facă nunta// D I, p.29/14

- dumneata ai cinci oi/eu am zece/ăla are douăzeci/
ăla are o sută/pe cum fi omu știi// E I, p.110/6

- [varza] o toceam// [...] la trei patru zile/cinci
zile/pe cum fi clad și-n...unde avem cămara/ E IV, p.138/13.

Locuțiunea conjuncțională pe cum nu e înregistrată nici de Gramatica Academiei, nici de principalele dicționare ale limbii române. Ea nu se confundă cu conjuncția pecum, variantă învechită și populară a lui precum⁸⁷, care introduce modale comparative sau modale care arată conformitatea⁸⁸. Substituirea lui pe cum din exemplele noastre prin precum nu este posibilă fără o alterare a sensului frazei.

Corespondentul literar al locuțiunii conjuncționale pe cum, după cum, apare și el în texte. Prezența lui într-un context ca:

- via...depinde după cum fi și solu pămîntului// E
V, p.148/19

ne îndeamnă să-l considerăm un element împrumutat din limba literară.

Nu dispunem de suficient material pentru a putea schița aria de răspîndire a locuțiunii conjuncționale pe cum.

- din cap/pune și din el [la tobă]/o nu vă spuseli ? E III,
p. 125.

87. Cf. TDRG, s.v. precum; Mioara Avram, Evoluția subordonării circumstanțiale cu elemente conjuncționale în limba română, București, Editura Academiei, 1960, p.114,123.

88. Cf. Gr.Acad., § 822, 827.

VI. Topica.

Dintre numeroasele particularități de topică, explicabile, în cele mai multe cazuri, prin instabilitatea sintactică a frazei vorbite și /sau prin reliefaarea afectivă a unor termeni cu funcție sintactică secundară, vom semnala numai două:

1. Antepunerea atributului, fie el nominal în genitiv:

- a copilului...părinți...anunță neamurile lui D I, p.

28/15

- măsură a lu fiecare lapte O II, p.174/21,

fie adjectival (topica aceasta este frecventă în cazul adjective-
lor demonstrative):

- s-or înmulțit din așia familie D I, p.2/9

- și alea fire toate pe urmă vin prinse la un loc/ E III,

p.122/7

- s-alea pogăci dimineața le dă la trei fete O III, p.

208/5

- [face caltaboși] din ale groase mațe J II, p.85/12.

S-ar putea să fie vorba de o influență a topicii sârbești sau germane.

2. Prin analogie cu construcțiile similare cu semi-auxiliarul a putea, se produce, uneori, o dislocare a pronumelui reflexiv, atunci când a începe este urmat de un infinitiv:

- ne mai începem s-a trage de păr O I, p.166/4.

Topica aceasta se poate extinde și la sintagme de tipul a începe + verb la conjunctiv; în acest caz, am înregistrat însă repetarea, redundantă, a pronumelui:

- s-ar început să se piardă O II, p.173/11.

Deși apar sporadic în textele din zona "Porțile de Fier", construcțiile acestea ni s-au părut demne de relevat, deoarece ele completează harta atestărilor pe baza căroră am susținut, altă dată⁸⁹, existența verbelor semi-auxiliare de aspect.

x
x x

Particularitățile sintactice semnalate de noi contribuie la definirea idiomului din zona "Porțile de Fier" ca un grai de tip bănățean, influențat, într-o oarecare măsură, de graiurile oltenești învecinate.

89. Repartiția dialectală a construcțiilor cu infinitivul și cu conjunctivul în limba română, FD, V, 1963, p.127-128.

Redactor	Ecaterina Ionașcu
Tehnoredactor	Felicia Bolocan
Bun de tipar	20.IV.1973
Tiraj	870 exemplare
Coli de tipar	27,75
C.Z. Pentru biblioteci mari	459.0(498.742)
C.Z. Pentru biblioteci mici	

Tiparul executat la INSTITUTUL NATIONAL
DE INFORMARE SI DOCUMENTARE STIINTIFICA SI TEHNICA

Lei 12